

**Ekonomická fakulta
Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici**

Mária Murray Svidroňová
Nikoleta Jakuš Muthová
Michaela Ďurdíková

Zdroje financovania mimovládnych neziskových organizácií – možnosti v Slovenskej republike

Schválila redakčná rada Ekonomickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici ako vysokoškolskú učebnicu.

Recenzenti

doc. PhDr. Alžbeta Brozmanová Gregorová, PhD.

Mgr. Mária Milková

Text neprešiel jazykovou korektúrou.

Autor © Mária Murray Svidroňová, Nikoleta Jakuš Muthová, Michaela Ďurdíková,
2023

Prvé vydanie.

Všetky práva vyhradené.

Toto dielo ani žiadnu jeho časť nemožno reprodukovat' bez súhlasu majiteľa práv.

Printed in Slovakia.

ISBN 978-80-557-2062-3

EAN 9788055720623

OBSAH

ÚVOD	7
1. MIMOVLÁDNE NEZISKOVÉ ORGANIZÁCIE V SPOLOČNOSTI	9
2. ZAHRANIČNÉ VEREJNÉ ZDROJE	15
2.1 Európske štrukturálne a investičné fondy	15
2.2 Nórske fondy a finančný mechanizmus EHP	32
2.2.1 Nórsky finančný mechanizmus 2014 – 2021	33
2.2.2 Finančný mechanizmus EHP 2014 – 2021	35
2.3 Švajčiarsky mechanizmus	41
2.4 Rozvojová pomoc	43
3. DOMÁCE VEREJNÉ ZDROJE	52
3.1 Dotácie	52
3.2 Zdroje z verejnoprávnych inštitúcií (fondy)	56
3.3 Asignácia dane	57
3.4 Daňové oslobodenie	62
3.5 Odpočítateľné položky	65
4. SÚKROMNÉ ZDROJE NA ČINNOSŤ	68
4.1 Verejné zbierky	68
4.2 Dary	76
4.3 Granty	82
4.4 Členské príspevky	85
4.5 Crowdfunding	87
4.6 Sponzoring	98
4.7 Charitatívna reklama	111
4.8 Charitatívna lotéria	113
4.9 Závet	124
5. ZDROJE Z VLASTNEJ ČINNOSTI	127
5.1 Hlavná aktivita a vedľajšia (podnikateľská) aktivita	127
5.2 Iná zárobková činnosť	131
5.3 Sociálne podnikanie	132
5.4 Investovanie	135

6. ŠTRUKTÚRA FINANCOVANIA MIMOVLÁDNYCH NEZISKOVÝCH ORGANIZÁCIÍ A ZHRNUTIE ĎALŠÍCH VÝSKUMOV	138
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	146
SUMMARY	166
PRÍLOHY	169
Príloha 1: Švajčiarsky finančný mechanizmus – popis a dáta	170
Príloha 2: Zoznamy účtovných jednotiek v Registri účtovných závierok	177
Príloha 3: Vývoj ODA v členských štátoch EÚ od roku 2011 do roku 2021	178
Príloha 4: Crowdfundingová kampaň na www.startlab.sk	180

CONTENT

INTRODUCTION	11
1. NON-GOVERNMENTAL, NON-PROFIT ORGANISATIONS IN SOCIETY	13
2. FOREIGN PUBLIC FUNDING	19
2.1. European Structural and Investment Funds	19
2.2. Norwegian Funds and EEA Financial	36
2.2.1. Norwegian Financial Mechanism 2014 – 2021	37
2.2.2. EEA Financial Mechanism 2014 – 2021	39
2.3. Swiss Mechanism	45
2.4. Development Aid	47
3. DOMESTIC PUBLIC FUNDING	56
3.1. Subsidies	56
3.2. Resources from Public Institutions (Funds)	60
3.3. Tax Assignment	61
3.4. Tax Exemptions	62
3.5. Deductible Items	65
4. PRIVATE FUNDING FOR ACTIVITIES	68
4.1. Public Collections	68
4.2. Donations	76
4.3. Grants	82
4.4. Membership Fees	85
4.5. Crowdfunding	87
4.6. Sponsorship	98
4.7. Charity Advertising	111
4.8. Charity Lottery	113
4.9. Wills	124
5. OWN FUNDING	127
5.1. Main Activity and Subsidiary (Business) Activity	127
5.2. Other Revenue-generating Activities	131
5.3. Social Entrepreneurship	132
5.4. Investing	135

6. NON-GOVERNMENTAL, NON-PROFIT ORGANISATIONS FUNDING STRUCTURE AND SUMMARY OF OTHER RESEARCH	138
LIST OF REFERENCES	146
SUMMARY	166
APPENDICES	169
Appendix 1: Swiss Financial Mechanism - description and data	170
Appendix 2: Lists of Entities in the Register of Financial Statements	177
Appendix 3: Evolution of ODA in EU Member States from 2011 to 2021	178
Appendix 4: Crowdfunding campaign on www.startlab.sk	180

ÚVOD

Mimovládne neziskové organizácie (MNO) vznikajú za účelom napĺňania spoločensky či všeobecne prospešných účelov, t. j. na rozdiel od podnikateľských subjektov nie za účelom dosahovania zisku. MNO sú teda zakladané, aby realizovali aktivity s cieľom napĺňania svojich účelov na nekomerčnom princípe – napr. ochranu životného prostredia, sociálnu pomoc, rozvoj kultúry, watchdogové aktivity, ochranu zdravia a pod. Na tieto aktivity však prirodzene potrebujú finančné prostriedky, ktoré môžu získať z viacerých zdrojov.

Zámerom učebnice je oboznámiť čitateľa so súčasnými nástrojmi viacdrogového financovania MNO v Slovenskej republike, t. j. komplexne popísať, aké možnosti majú MNO pri získavaní zdrojov na svoje aktivity a ako sú tieto možnosti využívané. Pod MNO pritom rozumieme najmä tieto právne formy: občianske združenia, nadácie, neinvestičné fondy, neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby a organizácie s medzinárodným prvkom, tak ako ich definujú viaceré výskumné štúdie (Salamon & Anheier, 1998, Salamon & Sokolowski, 2016a, 2016b, Murray Svidroňová, 2021) a najmä samotný Register MNO v Slovenskej republike (zákon č. 346/2018 Z. z. o registri mimovládnych neziskových organizácií a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Register síce medzi MNO radí aj odborové organizácie a organizácie zamestnávateľov, tie však nespĺňajú medzinárodne uznávané charakteristiky neziskových organizácií a nie sú typickými predstaviteľmi mimovládneho sektora, preto nie sú objektom predkladanej analýzy.

Učebnica vznikla na základe analýzy, ktorú tím z Ekonomickej fakulty UMB spracoval pre Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti (ÚSV ROS). ÚSV ROS realizuje od roku 2017 aktivity smerujúce k reforme financovania aktivít MNO. So snahou prispieť k dlhodobej udržateľnosti všeobecne prospešných aktivít neziskového sektora prostredníctvom zefektívnenia poskytovania verejných zdrojov a rozvoja súkromných zdrojov pre MNO chce ÚSV ROS docieľiť, aby MNO mali k dispozícii 4 silné piliere financovania svojich aktivít:

1. priamu podporu z verejných zdrojov,
2. nepriamu podporu z verejných zdrojov,
3. súkromné zdroje na činnosť,
4. súkromné zdroje z činnosti.

Analyzované nástroje financovania sú preto zadelené do týchto štyroch základných pilierov/kategórií.

Učebnica je rozdelená do 3 hlavných častí:

1. charakteristika MNO ako súčasť národného hospodárstva v Slovenskej republike,
2. definícia nástrojov financovania vo všeobecnej rovine doplnená konkrétnymi dátami o financovaní MNO v Slovenskej republike (objem zdrojov získaných pomocou daného nástroja za roky 2016 - 2021) vrátane stručnej analýzy využívaných nástrojov v zahraničí;
3. odporúčania, zhrnutie, záver.

Tieto časti sú tvorené šiestimi kapitolami, pričom v závere každej kapitoly sú otázky a úlohy ako aj kľúčové slová, ktoré sa vzťahujú na danú problematiku.

Kapitoly prinášajú aktuálne poznatky o nástrojoch a štruktúre financovania MNO (rok 2021, resp. niekde rok 2020 na základe dostupnosti údajov) ako aj prehľad možných zdrojov, ktoré by MNO mohli využiť na krytie potrieb pri výkone svojich činností.

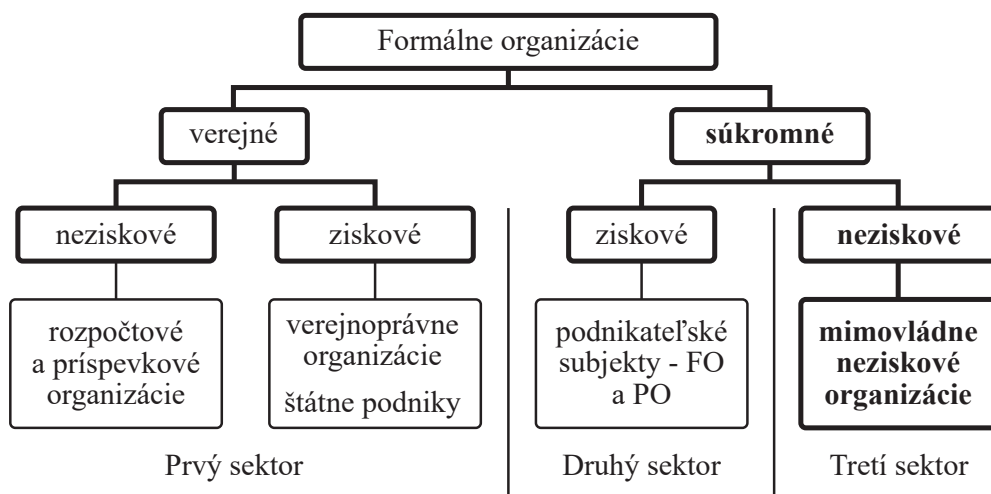
Učebnica slúži nielen študentom a študentkám v študijných programoch zameraných na tretí sektor a občiansku spoločnosť, ale aj ako komplexný zdroj informácií pre MNO a verejnú správu o možnostiach financovania MNO z viacerých zdrojov. Zároveň môže slúžiť aj ako podkladový (východiskový) materiál pre vzdelávanie smerom k samotným MNO.

1. MIMOVLÁDNE NEZISKOVÉ ORGANIZÁCIE V SPOLOČNOSTI

V odbornej literatúre i v médiách je v posledných desaťročiach možné bežne naraziť na pojmy ako občianska spoločnosť, tretí sektor, súkromný neziskový sektor, dobrovoľnícky sektor či nezávislý sektor a pod. Problémom je však skutočnosť, že používanie týchto pojmov je často povrchné a nezriedka doslova zmätočné. Cieľom tejto kapitoly je upriamiť pozornosť čitateľov na základné črty mimovládnych neziskových organizácií a vymedziť ich miesto v spoločnosti.

V každom národnom hospodárstve demokratických krajín existujú tri sektory, pričom práve ten tretí sektor má, ako sme uviedli, viacero pomenovaní. Každé z označení sa snaží zvýrazniť určitú charakteristiku daného sektora. Nasledujúci obrázok slúži na odôvodnenie používaného termínu „mimovládny neziskový sektor.“ Organizácie sú rozdelené aplikáciou dvoch kritérií (Murray Svidroňová, 2016):

1. kritérium vlastníctva:
 - súkromné vlastníctvo - organizácie vznikajú rozhodnutím súkromného subjektu, či už fyzickej alebo právnickej osoby,
 - verejné vlastníctvo - organizácie vznikajú rozhodnutím inštitúcie verejného sektora – štátu;
2. kritérium účelu, za akým boli organizácie v danom sektore založené:
 - ziskové – založené za účelom dosahovania zisku a jeho rozdeľovania medzi vlastníkov,
 - neziskové – založené za účelom dosahovania spoločenského úžitku, nie podnikania a dosahovania zisku.

Obrázok 1 Genéza pojmu mimovládny neziskový sektor – tretí sektor

Zdroj: Murray Svidroňová, 2016

Z obrázku (Obrázok 1) vyplýva, že mimovládne neziskové organizácie možno tiež definovať ako organizácie, ktoré nie sú založené vládou (mimovládne) a nie sú založené za účelom dosahovania zisku (neziskové).

Subjekty, ktoré sú zaradované do súkromného neziskového sektora bývajú podľa kritéria neziskovosti nazývané „neziskové“ (anglický ekvivalent: *non-profit*). Tento pojem zľudovel a každý si pod ním predstavi široký okruh organizácií, ktoré sa vyskytujú v spoločnosti a ich ústrednou snahou je poskytnúť občanom alebo rôznym klientom verejnú službu. Pomenovanie má naznačovať hlavne rozdiel od komerčných a ziskových organizácií, t. j. cieľom neziskových organizácií nie je vytvárať zisk a rozdeľovať ho medzi vlastníkov, ale priama produkcia úžitku (Frič & Goulli, 2001; Vaceková & Murray Svidroňová, 2014).

Mimovládny neziskový sektor je charakterizovaný inštitucionalizovanými organizáciami, fungujúcimi na princípoch súkromného práva a z hľadiska ekonomického princípu fungujúcimi na neziskovom princípe. Mimovládne neziskové organizácie, t. j. neštátne organizácie, sú zriaďované zdola občanmi ako formálne aj neformálne organizácie a majú charakter právnických aj fyzických osôb, a ich existencia veľmi často vychádza z princípu samoriadenia spoločnosti a schopnosti vzájomného usmerňovania konania spoločenstva ľudí (Kuvíková a kol., 2014).

Medzinárodnú taxonómiu charakteristických znakov mimovládnych neziskových organizácií označovanú ako štruktúralno-operačná definícia, spracovali vedci Salamon a Anheier (1998). Obaja autori chápu mimovládny neziskový sektor ako súbor inštitúcií, ktoré existujú mimo štátnych štruktúr, ale slúžia v zásade verejným záujmom. Za určujúce považujú päť základných vlastností, podľa ktorých sú mimovládne neziskové organizácie:

- **Inštitucionalizované** (*organized*) – majú istú inštitucionálnu štruktúru, sú organizované, bez ohľadu na to, či sú formálne alebo právne registrované.
- **Súkromné** (*private*) – sú inštitucionálne oddelené od štátnej správy, t.j. nie sú štátom riadené. To neznamená, že nemôžu mať významnú štátnu podporu alebo že vo vedení nemôžu byť okrem iného štátni úradníci. Rozhodujúci je fakt, že základná štruktúra neziskových organizácií je vo svojej podstate súkromná.
- **Neziskové** (*non-profit*) – v zmysle nerozdeľovania zisku, tzn. nepripúšťa sa u nich žiadne prerozdeľovanie ziskov vzniknutých z činnosti organizácie medzi vlastníkov alebo vedenie organizácie. Neziskové organizácie môžu svojou činnosťou vytvárať zisk, avšak ten musí byť použitý na ciele dané poslaním organizácie (*non-distribution constraint*).
- **Nezávislé** (*self-governing*) – sú vybavené vlastnými postupmi a štruktúrami, ktoré umožňujú kontrolu vlastných činností, tzn. neziskové organizácie nie sú ovládané zvonku, ale sú schopné riadiť samé seba. Nekontruluje ich ani štát, ani inštitúcie stojace mimo nich, sú samosprávne.
- **Dobrovoľné** (*voluntary*) – využívajú dobrovoľnú účasť na svojich činnostiach. Dobrovoľnosť sa môže prejavovať ako vykonávanie neplatennej práce pre organizáciu, ale tiež aj formou darov alebo čestnej účasti v správnych radách.

Na daný výskum z roku 1998 nadviazali Salamon a Sokolowski (2016a), ktorý rozšírili rozsah tradične používaného termínu „tretí sektor“ a definujú ho ako činnosť

jednotlivcov a organizácií, ktorá je v súlade s nasledujúcimi tromi základnými filozofickými pojmami, často používanými v Európe (a pravdepodobne aj mimo nej):

- **súkromnosť** – t. j. formy individuálnej alebo kolektívnej činnosti mimo sféry a kontroly vlády;
- **verejný účel** – t. j. služba širšej komunite bez primárneho cieľa generovať zisk či inak tvoriť niečo hodnotné v prospech osôb vykonávajúcich danú činnosť, resp. ich príbuzných;
- **voľný výber** – t. j. realizácia bez nátlaku (Salamon a Sokolowski, 2016a).

Táto koncepcia sa týka organizácií vyznačujúcich sa piatimi funkčnými črtami:

1. Organizácia je do istej miery inštitucionalizovaná, no nie nevyhnutne legálne zaregistrovaná či zriadená;
2. Cez záväzné ustanovenie úplne alebo vo výraznej miere obmedzuje distribúciu akéhokoľvek prebytku zo svojej činnosti (zisku) v prospech vedenia, zamestnancov, investorov a pod.;
3. Je samosprávna, tzn. inštitucionálne oddelená od štátu, je schopná riadiť vlastné všeobecné postupy a transakcie a môže vlastniť majetok, vytvárať záväzky či byť účastníkom obchodných transakcií;
4. Je nepovinná, tzn. činnosť jednotlivcov pre ňu pracujúcich či podieľajúcich sa na jej aktivitách je do značnej miery vykonávaná na základe slobodnej vôle bez nátlaku; a
5. Je súkromná, t. j. nie je riadená štátom (Salamon & Sokolowski, 2016b).

V skratke, tento koncepčný rámec pre tretí sektor pokrýva registrované aj neregistrované mimovládne neziskové organizácie, občianske iniciatívy a sociálne hnutia okrem politických strán, náboženských spoločenstiev, vzdelávacích a vedeckých inštitúcií, odborov a zamestnávateľských organizácií (EU-Russia Civil Society Forum/Fórum občianskej spoločnosti EÚ a Ruska, 2019). Táto definícia je širšia a zahŕňa ako mimovládne neziskové organizácie, tak aj neformálne iniciatívy, podľa tejto definície potom hovoríme o organizáciách občianskej spoločnosti.

Z pohľadu organizačno-právnych foriem, ktoré spĺňajú obe vyššie uvedené definície, nadobúdajú v podmienkach Slovenska mimovládne neziskové organizácie formu združení osôb (združenia, spolky, spoločnosti, kluby, hnutia, odbory, asociácie, komory, cechy a podobne), združení majetku (nadácie a neinvestičné fondy) a ostatných neziskových organizácií (neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby, neziskové organizácie s medzinárodným prvkom). Stručný prehľad o počte týchto organizácií je v tabuľke (Tabuľka 1).

Tabuľka 1 Počet súkromných neziskových organizácií v SR v období 2016 – 2020

Právna forma \ Rok	2016	2017	2018	2019	2020
Združenia	40 386	43 544	45 938	48 206	50 575
Nadácie	468	469	468	477	471
Neinvestičné fondy	524	518	504	507	501
NO poskytujúce všeobecne prospešné služby	1 556	1 501	1 602	1 638	1 638
Spolu	42 934	46 032	48 512	50 828	53 185

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov Štatistického úradu SR.

Aký je vlastne význam MNO v národnom hospodárstve? Mimovládne neziskové organizácie plnia niekoľko základných funkcií, napríklad (Kuvíková a kol., 2014):

- **funkciu ekonomickú** - tento sektor má nezanedbateľný národohospodársky význam svojim začlenením do kolobehu výrobných faktorov, tovarov a služieb, kedy pôsobí ako producent a zároveň spotrebiteľ statkov, ale aj ako zamestnávateľ;
- **funkciu sociálnu**, ktorá zahŕňa:
 - **funkciu servisnú** - výkon a poskytovanie špecifických statkov (prevažne ide o kolektívne/zmiešané statky),
 - **funkciu participatívnu** - uspokojovanie potreby združovať sa, aktívne sa podieľať na činnosti danej organizácie a zapájať sa aj do života spoločnosti, napr. formou participatívneho rozpočtu (Klimovský a kol. 2022),
- **funkciu politickú**, ktorá zahŕňa:
 - **funkciu ochranársku** - chráni jednotlivcov i skupiny obyvateľov pred porušovaním základných ľudských práv,
 - **funkciu demokratizačnú** - má mimoriadny prínos k rozvoju demokracie, dáva ľuďom možnosť ovplyvniť verejnú politiku aj verejnú mienku.

Ďalšími funkciami môže byť napríklad funkcia informačná (osvetová) a kontrolná, tzv. laická kontrola demokratického procesu uplatňovania verejnej voľby alebo inštitúcií verejného sektora (Beličková & Bukovová, 2007, Klimovský a kol., 2021).

Charakter služieb, ktoré mimovládne neziskové organizácie poskytujú, môže byť z hľadiska prospešnosti (úžitku, ktorý prinášajú) nasledovný (Benčo, Kuvíková a kol., 2011):

- **vzájomne prospešné služby**: mimovládne neziskové organizácie realizujú záujem ich zriaďovateľov, zameriavajú svoju činnosť na uspokojovanie potrieb úzkej skupiny ľudí (záujmovej skupiny), sú založené na členskej základni napr. občianske združenia, politické strany a hnutia, komory, kluby, spolky a iné,
- **všeobecne prospešné služby**: mimovládne neziskové organizácie plnia všeobecne prospešné ciele a slúžia všetkým za rovnakých a dopredu známych podmienok napr. občianske združenia, nadácie, neinvestičné fondy a neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby. Podľa zákona č. 213/1997 v znení zákona č. 35/2002 Z. z. sú všeobecne prospešnými službami najmä:
 - a. poskytovanie zdravotnej starostlivosti,
 - b. poskytovanie sociálnej pomoci a humanitárna starostlivosť,
 - c. tvorba, rozvoj, ochrana, obnova a prezentácia duchovných a kultúrnych hodnôt,
 - d. ochrana ľudských práv a základných slobôd,
 - e. vzdelávanie, výchova a rozvoj telesnej kultúry,
 - f. výskum, vývoj, vedecko-technické služby a informačné služby,
 - g. tvorba a ochrana životného prostredia a ochrana zdravia obyvateľstva,
 - h. služby na podporu regionálneho rozvoja a zamestnanosti,
 - i. zabezpečovanie bývania, správy, údržby a obnovy bytového fondu.
- **verejne prospešné služby**: mimovládne neziskové organizácie plnia úlohy spojené s verejným záujmom, plnia úlohy obce alebo štátu alebo zabezpečujú ďalšie

verejné funkcie, podliehajú verejnej kontrole a obvykle majú finančné vzťahy s verejným rozpočtom.

Otázku verejnej (všeobecnej) prospešnosti a verejne (všeobecne) prospešných účelov, služieb a činností, rieši slovenská právna úprava takým spôsobom, že príslušný zákon určuje demonštratívny výpočet verejnoprospešných účelov (nadácie, neinvestičné fondy), resp. všeobecne prospešných služieb (neziskové organizácie). Účel činnosti najrozšírenejšej právnej formy súkromného neziskového sektora, t. j. občianskeho združenia, nie je zákonom vyslovene upravený. Interpretáciou právnej normy je možné predmet činnosti občianskych združení vymedziť ako všetky činnosti, ktoré nie sú vyňaté z pôsobnosti zákona o združovaní občanov. Občianske združenia sú zakladané hlavne na ochranu a presadzovanie spoločných záujmov. Ich činnosť môže byť vzájomne prospešná alebo všeobecne prospešná. Platná slovenská legislatíva nerobí rozdiel medzi verejnoprospešnými a vzájomne prospešnými občianskymi združeniami (Murray Svidroňová, 2016).

Tu ešte možno polemizovať, či služby vzájomne prospešné, tzn. tie, ktoré uspokojujú potrebu úzkej skupiny ľudí, nemožno zo širšieho pohľadu chápať tiež ako všeobecne prospešné. V mnohých prípadoch ide pri „podporovaní hobby“ členov organizácie o zachovanie tradícií, vytváranie netradičných foriem vzdelávania, podporovanie športu a kultúry, vyplňanie voľného času členov zmysluplnými aktivitami (čo môže byť chápané ako prevencia pred sociopatologickými javmi v spoločnosti). Je preto otázne, či aktivity vzájomne prospešné nie sú zo širšieho hľadiska všeobecne prospešné, keďže prinášajú prospech celej spoločnosti (Kuvíková & Svidroňová, 2013). Ďalšia polemika vyplýva z faktu, že občianske združenia sú obvykle zaradované medzi vzájomne prospešné organizácie, vzhľadom na to, že občianske združenia sú zakladané za účelom naplnenia cieľov svojich členov, tzn. sledujú vzájomný prospech, ako bolo uvedené vyššie. Existujú však aj občianske združenia, ktoré majú tisíce členov, resp. združenia, ktoré vykonávajú komunitnú prácu, čím nepochybne naplňajú charakter verejnoprospešných služieb (Murray Svidroňová, 2016).

Mimovládny neziskový organizáciám sa tak priznávajú viaceré spoločenské, ekonomické a politické roly, ktoré zohrávajú v spoločnosti. Poskytujú služby, vzdelávajú, podporujú a angažujú ľudí v občianskom a spoločenskom živote (Boris & Steuerle, 2006, Kuhlmann, 2010). MNO sú často tvorcami či spolutvorcami inovatívnych iniciatív, ktoré sú obzvlášť dôležité na súčasnom stupni budovania občianskej spoločnosti v krajinách strednej a východnej Európy (Nemec a kol., 2015; Cole a kol., 2020; Murray Svidroňová a kol., 2022).

Kľúčové slová

Mimovládne neziskové organizácie, tretí sektor, občianske združenia, nadácie, neinvestičné fondy, neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby, vzájomná prospešnosť, všeobecná prospešnosť, funkcie mimovládnych neziskových organizácií

Otázky a úlohy

1. Vysvetlite genézu pojmu mimovládny neziskový sektor – tretí sektor.
2. Ktoré znaky sú charakteristické pre mimovládne neziskové organizácie?
3. Ako chápete neziskovú podstatu MNO? V čom spočíva princíp neziskovosti?
4. V čom vnímate rozdiel medzi vzájomne a všeobecne prospešnou organizáciou?
5. Aké funkcie plnia mimovládne neziskové organizácie v spoločnosti?
6. Nájdite v DataCube (databáza Štatistického úradu) počet zamestnancov vo vybraných právnych formách mimovládnych neziskových organizácií (občianske združenia, nadácie, neinvestičné fondy, neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby) za posledných 5 rokov a diskutujte vývoj v tejto oblasti.
7. Uveďte vlastnými slovami význam mimovládnych neziskových organizácií v spoločnosti.

2. ZAHRANIČNÉ VEREJNÉ ZDROJE

Verejné financie zo zahraničných fondov, najmä z nórskeho a švajčiarskeho fondov tvorili podstatnú a veľmi dôležitú časť pri tvorbe základnej infraštruktúry neziskového sektora. V súčasnosti, kedy je Slovensko vnímané ako plnohodnotný člen Európskej únie je z pohľadu zahraničných donorov čoraz častejšie vnímané ako dostatočne vyspelé a demokratické na to, aby tieto zdroje netvorili najpodstatnejšiu časť príjmov, a preto tento spôsob financovania MNO postupne zaniká (Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti, 2015). Kľúčové postavenie z pohľadu neziskového sektora momentálne zastávajú verejné finančné prostriedky z európskych štrukturálnych fondov. Dôležité pri nich je zapojiť MNO do celého procesu od programovania, cez stanovenie pravidiel uchádzania sa, až po samotné čerpanie, aby sa zabránilo vylúčeniu MNO zo zoznamu oprávnených žiadateľov, ako sa to deje v praxe končiacom programovom období. Dôležitou podmienkou čerpania finančných prostriedkov z európskych fondov je tiež zjednodušenie ich administrácie a zavedenie mechanizmu globálnych grantov.

2.1 Európske štrukturálne a investičné fondy

Európske štrukturálne a investičné fondy (EŠIF) sú fondy, ktoré spoločne pracujú na podpore hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti podľa článku 3 Zmluvy o EÚ a článku 174 Zmluvy o fungovaní EÚ pri dosahovaní cieľov stratégie EÚ Europa 2020 na vytvorenie inteligentného, udržateľného a začleňujúceho rastu.

Medzi európske štrukturálne a investičné fondy patria:

- Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR) – podporuje vyvážený rozvoj v rôznych regiónoch EÚ.
- Európsky sociálny fond (ESF) – podporuje projekty v oblasti zamestnanosti v celej Európe a investuje do ľudského kapitálu Európy – jej pracovníkov, mladých ľudí a všetkých tých, ktorí si hľadajú zamestnanie.
- Kohézny fond (KF) – poskytuje fondy na dopravné a environmentálne projekty v krajinách, v ktorých je hrubý národný dôchodok (HND) na obyvateľa nižší ako 90 % priemeru EÚ.
- Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV) – zameriava sa na riešenie konkrétnych výziev, ktorým čelia vidiecke oblasti EÚ.
- Európsky námorný a rybársky fond (ENRF) – pomáha rybárom pri prechode na udržateľný rybolov a pobrežným spoločnostiam pri diverzifikácii ich hospodárstiev, čím zlepšuje kvalitu života v európskych pobrežných oblastiach.

Fondy (EFRR, ESF a KF) spadajú pod politiku súdržnosti EÚ. Na financovanie z prvých dvoch fondov sú oprávnené všetky regióny EÚ. Z Kohézneho fondu môžu žiadať podporu len menej rozvinuté regióny. Fondy EPFRV a ENRF sú určené pre potreby vidieckych a námorných regiónov. Fondy sú spravované na základe partnerských dohôd.

Účelom finančných prostriedkov poskytovaných cez fondy je investovať do tvorby pracovných miest a do udržateľného a zdravého európskeho hospodárstva a životného prostredia. EŠIF sa zameriavajú hlavne na päť oblastí:

- výskum a inovácie,
- digitálne technológie,
- podpora nízkouhlíkového hospodárstva,
- udržateľné riadenie prírodných zdrojov,
- malé podniky.

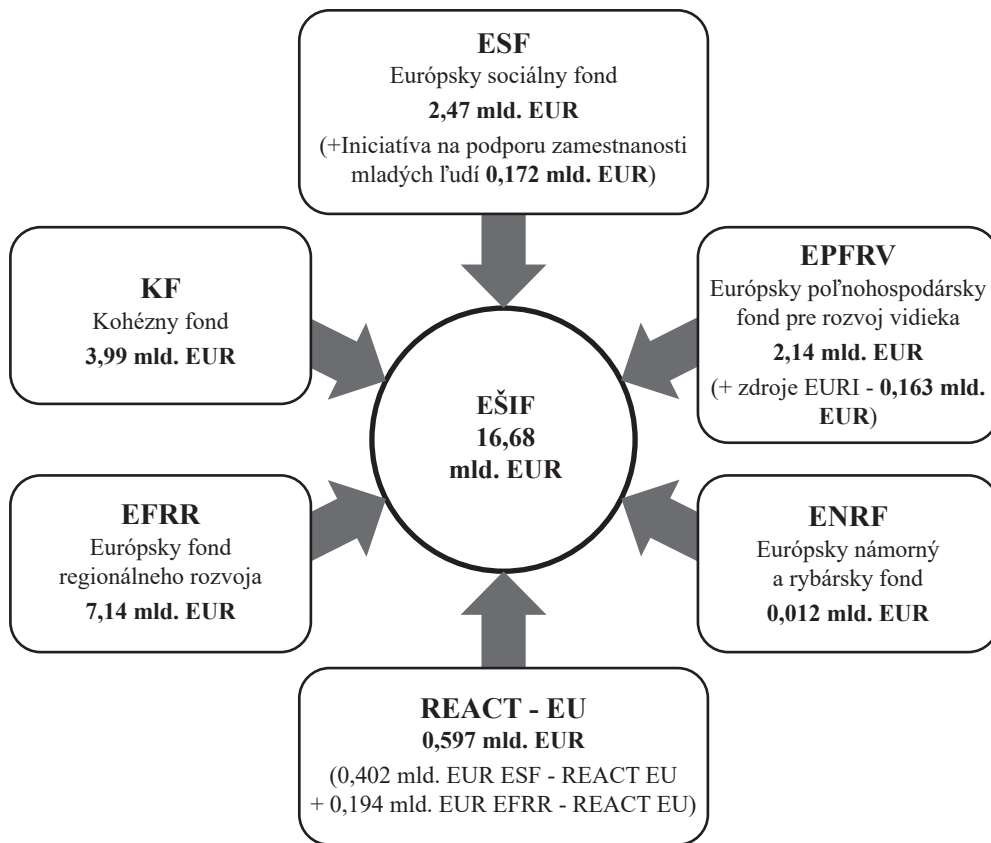
V programovom období 2014 – 2020 existujú v Slovenskej republike nasledovné operačné programy (Tabuľka 2).

Tabuľka 2 Operačné programy na Slovensku v programovom období 2014-2020 (v eur)

Operačný program	Riadiaci orgán	Pridelené finančné prostriedky
Program rozvoja vidieka	MPRV SR	1 559 691 844
Operačný program Rybné hospodárstvo	MPRV SR	15 785 000
Operačné programy cieľa Investovanie do rastu a zamestnanosti		
Operačný program Výskum a inovácie	MIRRI SR	2 266 776 537
Operačný program Integrovaná infraštruktúra	MDV SR	3 966 645 373
Operačný program Ľudské zdroje	MPSVR SR	2 204 983 517
Operačný program Kvalita životného prostredia	MŽP SR	3 137 900 110
Integrovaný regionálny operačný program	MIRRI SR	1 754 490 415
Operačný program Efektívna verejná správa	MV SR	278 449 284
Operačný program Technická pomoc	MIRRI SR	159 071 912
Operačné programy cieľa Európska územná spolupráca		
Programy cezhraničnej spolupráce		550 781 854
Programy nadnárodnej spolupráce		468 505 709
Programy medziregionálnej spolupráce		514 397 846
Ďalšie programy		
Operačný program potravinovej a základnej materiálnej pomoci na roky 2014 – 2020	MPSVR SR	55 112 543

Zdroj: Partnerská dohoda, 2021

K 31. 08. 2021 bola aktuálna alokácia zdrojov EÚ z programového obdobia 2014 – 2020 vo výške 16,68 mld. Eur, čerpanie jednotlivých fondov zachytáva obrázok 2.

Obrázok 2 Čerpanie v jednotlivých fondoch k 31. 08. 2021

Zdroj: Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR, 2021

V súlade s nariadením EÚ č. 2020/2220 sa ukončenie súčasného programového obdobia predĺžilo z 31. 07. 2021 do 31. 12. 2021. V tejto súvislosti bola navýšená alokácia EPFRV a zároveň sa prideliť aj ďalšie zdroje z Nástroja EÚ na obnovu po kríze COVID-19 (tzv. zdroje EURI – European Union Recovery Instrument) spolu vo výške 740,48 mil. eur (Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR, 2021). Čerpanie zdrojov za jednotlivé operačné programy je v nasledujúcej tabuľke (Tabuľka 3).

V programovom období 2014 – 2020 bolo k 31. 12. 2020 pre oprávnených prijímateľov **nadácia, nezisková organizácia, nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby a združenie (zväz, spolok, spoločnosť, klub a i.)** z operačných programov IROP, OP EVS, OP II, OP KŽP, OP ĽZ, PRV, Interreg

Tabuľka 3 Implementácia EŠIF k 31. 08. 2021 v eur

Program	Alokácia 2014 - 2020			Platné výzvy/vyzvania			Kontrahovanie			Čerpanie		
	EÚ zdroj	ŠR SR zdroj	počet	EÚ zdroj	% z alokácie EÚ Zdroja	EÚ zdroj	EÚ zdroj	ŠR SR zdroj	% z alokácie EÚ Zdroja	EÚ zdroj	ŠR SR zdroj	% z alokácie EÚ Zdroja
	1	2	3	4	5=4/1	6	7	8=6/1	9	10	11=9/1	
OP Ľudské zdroje	2 929 999 089	494 924 635	165	3 526 494 767	120,36%	2 663 314 403	487 549 447	90,90%	1 690 727 825	3 15 453 754	57,70%	
OP Integrovaná infraštruktúra	6 009 937 611	1 026 022 428	265	9 023 048 138	150,14%	5 498 278 971	983 128 081	91,49%	2 461 876 644	417 811 035	40,96%	
OP Kvalita životného prostredia	2 832 531 290	329 249 335	87	3 332 121 160	117,64%	2 135 112 122	261 989 043	75,38%	1 271 754 345	148 332 531	44,90%	
Integrovaný regionálny OP	1 894 842 772	310 981 158	74	2 377 973 765	125,50%	1 457 055 402	233 159 600	76,90%	611 628 194	107 000 212	32,28%	
OP Efektívna verejná správa	336 765 425	47 955 668	58	271 017 089	80,48%	207 419 365	40 924 714	61,59%	121 669 629	27 065 483	36,13%	
OP Technická pomoc	159 071 912	28 034 015	18	187 178 022	117,67%	130 896 314	22 915 911	82,29%	118 869 723	20 864 608	74,73%	
OP Rybné hospodárstvo	11 812 818	3 788 423	7	7 288 881	61,70%	2 333 772	777 924	19,76%	931 908	310 636	7,89%	
Interreg V-A SK-CZ	90 139 463	6 228 064	16	88 799 450	98,51%	82 328 984	5 308 966	91,34%	38 223 776	2 274 964	42,41%	
Interreg V-A SK-AT	75 892 681	3 651 172	5	75 892 678	100,00%	64 896 986	3 866 358	85,51%	21 553 120	1 115 079	28,40%	
PS INTERACT III	39 392 594	-	-	-	-	39 392 594	-	100,00%	25 852 780	-	65,63%	
Program rozvoja vidieka	2 300 176 822	774 740 916	52	1 931 302 957	83,96%	1 321 718 979	467 677 311	57,46%	1 089 333 606	374 172 351	47,36%	
Spolu EŠIF	16 680 562 477	3 025 575 814	747	20 821 116 907	124,82%	13 602 747 892	2 507 297 355	81,55%	7 452 421 550	1 414 400 653	44,68%	
z toho REACT-EU	597 022 495	3 760 930	9	190 035 507,00	31,83%	0,00	0,00	0,00%	0	0	0,00%	

Zdroj: MIRRI/OMH na základe údajov z ITMS2014+ (export dát 02.09.2021 o 7:00hod) a RO pre PRV, PS INTERACT III, Interreg V-A SK-AT, Certifikačného orgánu (MF SR)

podporených 665¹ projektov v celkovej výške 238,72 mil. eur. V prípade pôvodne plánovanej celkovej alokácie EŠIF vo výške 15,4 mld. eur predstavuje podpora MNO podiel na EŠIF vo výške 1,55 %. Formy MNO tak, ako sú zadefinované v ITMS2014+, nezahŕňajú len tie MNO, o ktorých **hovorí** zákon o registri MNO. V nasledujúcich tabuľkách (Tabuľka 4 až Tabuľka 7) sú spracované prehľady podporených projektov podľa operačných programov, právnej formy a len pre MNO, ktoré sú predmetom analýzy, tzn. tie, ktoré sú definované v registri MNO.

Tabuľka 4 Podporené projekty podľa operačných programov

OP	Počet projektov	Finančná alokácia v mil. eur
Interreg	4	1,25
IROP	132	121,28
OP EVS	102	28,31
OP II	2	4,61
OP KŽP	16	2,24
OP ĽZ	236	58,11
OP ĽZ - MRK	18	3,48
OP ĽZ - Vzdelávanie	120	17,20
PRV	35	2,23

Zdroj: MIRRI SR, export z ITMS2014+ na základe požiadavky ÚSV ROS, stav k 31. 12. 2020

Tabuľka 5 Podporené projekty podľa právnej formy (v mil. eur)

Právna forma	Počet projektov	Finančná alokácia v eur
Nadácia	11	2,7 mil.
Nezisková organizácia	94	27,2 mil.
Nezisková organizácia poskyt. vš. pros. služby	187	134,2 mil.
Združenie (zväz, spolok, spoločnosť, klub ai.)	373	74,6 mil.

Zdroj: MIRRI SR, export z ITMS2014+ na základe požiadavky ÚSV ROS, stav k 31. 12. 2020

¹ Z ITMS2014+ bolo pôvodne vyfiltrovaných 1 437 projektov a celková prerozdelená suma bola vo výške 717 mil. eur. Počet projektov a suma boli nekorektné z dôvodu uvádzania projektu vo viacerých riadkoch podľa jednotlivých aktivít s prerozdelenou alokáciou projektu alebo bol projekt uvedený vo viacerých riadkoch podľa jednotlivých aktivít, ale bez rozdelenia alokácie. Vtedy je celková alokácia na projekt uvedená opakovane, čím skresľuje celkovú výšku alokácie na projekty MNO. Úpravou tabuľky a projektov tak, že každý projekt má len jeden riadok sme dospeli k danej výške 238,72 mil. €, pričom celková výška alokácie projektu je kumulovaná. Zo štatistiky boli vylúčené projekty, ktoré nespĺňajú stanovené kritéria MNO. Išlo o 5 projektov v hodnote 115 mil. eur: Slovak Business Agency (3 projekty v celkovej alokácii 79 mil. eur), DataCentrum elektronizácie územnej samosprávy Slovenska (1 projekt za 31 mil. eur), Združenie miest a obcí Slovenska (1 projekt za 4,6 mil. eur).

Tabuľka 6 Podporené projekty MNO podľa ITMS2014+ (v eur)

Právna forma	Operačný program	Celková zazmluvnená suma projektu	Podiel vlastných zdrojov	Počet podporených projektov
Nadácia	Spolu	2 655 924,16	124 185,05	11
	OP EVS	1 498 597,48	74 929,90	5
	OP ĽZ MRK	429 408,00	21 470,40	2
	OP ĽZ Vzdelávanie	348 171,86	17 408,59	2
	OP KŽP	207 523,22	10 376,16	1
	OP ĽZ	172 223,60	0,00	1
Nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby	Spolu	134 220 980,10	5 887 739,56	187
	IROP	94 719 522,44	4 735 976,12	16
	OP EVS	7 067 734,25	353 386,73	29
	OP KŽP	1 451 484,19	72 574,22	10
	OP ĽZ	30 982 239,22	725 802,48	132
Združenie (zväz, spolok, spoločnosť, klub ai.)	Spolu	74 649 547,83	3 492 561,81	373
	Interreg V-A SR - ČR	1 074 160,81	76 373,97	3
	IROP	14 862 413,47	743 120,67	109
	OP EVS	19 744 173,36	992 208,87	68
	OP II	92 200,00	4 610,00	1
	OP KŽP	578 448,86	29 217,61	5
	OP ĽZ	26 137 766,78	1 146 615,44	97
	OP ĽZ MRK	3 055 311,29	152 765,56	16
	OP ĽZ Vzdelávanie	6 873 703,53	347 649,68	39
	PRV	2 231 369,73	0,00	35

Zdroj: MIRRI SR, export z ITMS2014+ na základe požiadavky ÚSV ROS, stav k 31. 12. 2020

Tabuľka 7 Podporené projekty u MNO podľa zákona o registri MNO (v mil. eur)

Právna forma	Počet projektov	Finančná alokácia
MNO - kultúra	1	0,1 mil.
MNO - enviro	19	3,7 mil.
MNO - MRK	20	3,8 mil.
MNO - výskum	1	4,5 mil.
MNO - cyklo	2	7,1 mil.
MNO - vzdelávanie dospelých	40	7,2 mil.
MAS/CLLD	142	15,9 mil.
MNO - verejné politiky a participácia	102	28,3 mil.
MNO - sociálne	231	57,6 mil.

Zdroj: MIRRI SR, export z ITMS2014+ na základe požiadavky ÚSV ROS, stav k 31. 12. 2020

V tabuľke (Tabuľka 7) sú uvedené len projekty implementované tými MNO, ktoré sú predmetom analýzy podľa zákona o registri MNO. Celkový počet podporených projektov bol 558 a alokovaná suma bola vo výške 128,3 mil. eur, čo predstavuje 0,83 % zdrojov EŠIF, ak celková alokácia bola vo výške 15,4 mld. eur. Formy MNO tak, ako sú zadefinované v ITMS2014+, nezahŕňajú len tie MNO, o ktorých hovorí zákon o registri MNO a splňajú nami uvedenú definíciu, ale sú tu napr. aj nemocnice. Údaje tak boli „umelo“ navýšené a preto nemocnice a ďalšie právne formy, ktoré nie sú predmetom analýzy, boli vyňaté pred ďalším spracovaním dát. Najvyšší podiel v počte projektov (231) aj vo výške alokácie (57,6 mil. eur) zrealizovali MNO, zaoberajúce sa sociálnymi službami. MNO sa výrazne presadili vo výzvach na tvorbu verejných politík a participácii cez OP EVS (102 projektov v alokácii 28,3 mil. eur).

V máji 2017 bola zverejnená séria dopytovo orientovaných výziev z OP EVS, v ktorých boli definovaní ako oprávnení prijímatelia len MNO. Išlo o unikátny model využitia EŠIF fondov, pretože takto výhradne určené výzvy pre MNO boli vyhlásené prvýkrát v histórii Slovenska. Vytvoreniu výziev predchádzala viacročná snaha ÚSV ROS o hľadanie vhodného nástroja na pokrytie spoločenskej objednávky zo strany MNO.

Nakoniec sa podarilo vytvoriť balík šiestich výziev v dvoch témach (každá vo verzii pre menej rozvinutý región, rozvinutejší región a celé územie SR):

- **Tvorba lepšej verejnej politiky**
- **Občianska informovanosť a participácia**

Projekty boli zadefinované vo finančnom rozpätí 100 000 – 400 000 eur na projekt a v dĺžke trvania max. 2 roky. Prvotná alokácia 15 mil. eur bola pre veľký záujem navýšená o ďalších 15 mil. eur.

Výrazný podiel tvorí tiež podpora činnosti miestnych akčných skupín, ktoré síce nie sú súčasťou registra MNO, ale ktoré svojimi aktivitami môžeme zaradiť medzi MNO vzhľadom na medzinárodné definície. Napriek tomu, že MNO sú výrazné v oblasti ochrany životného prostredia, podpora ich činnosti z OP KŽP bola veľmi malá, len 3,7 mil. eur. Štatistiky tiež ukazujú na slabú podporu MNO v téme MRK, len 3,8 mil. eur.

Podporu z EŠIF je možné v programovom období 2014 – 2020 (Tabuľka 8) získať vypracovaním žiadosti o nenávratný finančný príspevok (ŽoNFP) a jej predložením v rámci výzvy na predkladanie ŽoNFP vyhlásenej riadiacim orgánom (RO). RO sa môže rozhodnúť, v závislosti od charakteru projektu, či výber projektov zabezpečí dvomi výberovými kolami (výzva na predkladanie projektových zámerov a výzva na predkladanie ŽoNFP), alebo iba prostredníctvom jedného výberu (výzva na predkladanie ŽoNFP). Výzvy sú zverejnené podľa harmonogramu na internetovej stránke riadiaceho orgánu (ITMS2014+).

Tabuľka 8 Možnosti podpory MNO z EŠIF v programovom období 2014 – 2020

PRIORITNÁ OS	Špecifický cieľ	Alokácia	Oprávnení prijímatelia	
INTEGROVANÝ REGIONÁLNY OPERAČNÝ PROGRAM				
1	BEZPEČNÁ A EKOLOGICKÁ DOPRAVA V REGIÓNOCH	Zvyšovanie atraktivity a prepravnej kapacity nemotorovej dopravy (predovšetkým cyklistickej dopravy) na celkovom počte prepravených osôb	24 mil. eur	Neziskové organizácie (konkrétna právna forma bude definovaná v samotnej výzve na predkladanie projektových zámerov, resp. Výzve na predkladanie žiadosti o NFP)
2	LAHŠÍ PRÍSTUP K EFEKTÍVNYM A KVALITNEJŠIM VEREJNÝM SLUŽBÁM	Modernizovať zdravotnícku infraštruktúru za účelom integrácie primárnej zdravotnej starostlivosti	125 mil. eur	Neziskové organizácie (podľa zákona č. 213/1997 Z. z. z 2. júla 1997 o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby) zriadené MZ SR v spolupráci so samosprávnymi krajmi a obcami, ktoré sú vlastníkami alebo dlhodobými nájomcami pozemkov (v prípade výstavby novej infraštruktúry), resp. Vlastníkmi alebo dlhodobými nájomcami existujúcej infraštruktúry zdravotníckych zariadení (v prípade modernizácie existujúcej infraštruktúry).
		Zlepšenie kľúčových kompetencií žiakov základných škôl	35,6 mil. eur	• Nezisková organizácia ako zriaďovateľ/zakladateľ základnej školy Nezisková organizácia založená ako poskytovateľ všeobecne prospešných služieb v oblasti vzdelávania
		Zvýšenie počtu žiakov stredných odborných škôl na praktickom vyučovaní	98,8 mil. eur	• Nezisková organizácia ako zriaďovateľ/zakladateľ základnej školy Nezisková organizácia založená ako poskytovateľ všeobecne prospešných služieb v oblasti vzdelávania
3	MOBILIZÁCIA KREATÍVNEHO POTENCIÁLU V REGIÓNOCH	Stimulovanie podpory udržateľnej zamestnanosti a tvorby pracovných miest v kultúrnom a kreatívnom priemysle prostredníctvom vytvorenia priaznivého prostredia pre rozvoj kreatívneho talentu, netechnologických inovácií	143 mil. eur	Neziskové organizácie (konkrétna právna forma bude definovaná v samotnej výzve na predkladanie projektových zámerov, resp. Výzve na predkladanie žiadosti o NFP)
5	MIESTNY ROZVOJ VEDENÝ KOMUNITOU	Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach	50 mil. eur	Neziskové organizácie (konkrétna právna forma bude definovaná v samotnej výzve na predkladanie projektových zámerov, resp. Výzve na predkladanie žiadosti o NFP)

PRIORITNÁ OS		Špecifický cieľ	Alokácia	Oprávnení prijímatelia
Operačný program Ľudské zdroje				
1	VZDELÁVANIE		458,75 mil. eur	Neziskové organizácie (konkrétne právna forma bude definovaná v samotnej výzve na predkladanie projektových zámerov, resp. Výzve na predkladanie žiadostí o NFP)
Operačný program kvalita životného prostredia				
1	UDRŽATELNÉ VYUŽÍVANIE PRÍRODNÝCH ZDROJOV PRO-STREDNÍCTVOM ROZVOJA ENVIRONMENTÁLNEJ INFRAŠTRUKTÚRY	Zvýšenie miery zhodnocovania odpadov so zameraním na ich prípravu na opätovné použitie a recykláciu a podpora predchádzania vzniku odpadov	403 mil. eur	Neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby v oblasti tvorby a ochrany životného prostredia
		Vytvorenie východísk pre stanovenie opatrení smerujúcich k dosiahnutiu dobrého stavu podzemných a povrchových vôd	21 mil. eur	Neziskové organizácie ako nájomcovia/vypožičiavatia drobných vodných tokov alebo ich úsekov podľa vodného zákona
		Zlepšenie stavu ochrany druhov a biotopov a posilnenie biodiverzity, najmä v rámci sústavy Natura 2000	129 mil. eur	Neziskové organizácie ako vlastníci alebo užívatelia pozemkov v chránených územiach (s podmienkou odbornej garancie MŽP SR)
		Zníženie znečisťovania ovzdušia a zlepšenie jeho kvality	28 mil. eur	Neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby v oblasti tvorby a ochrany životného prostredia (s gestorstvom vecne príslušného útvaru MŽP SR v oblasti ochrany ovzdušia pri aktivite C)
		Zabezpečenie sanácie environmentálnych záťaží v mestskom prostredí, ako aj v opustených priemyselných lokalitách (vrátane oblastí, ktoré prechádzajú zmenou)		Neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby v oblasti tvorby a ochrany životného prostredia
2	ADAPTÁCIA NA NEPRIAZNIVÉ DÔSLEDKY ZMENY KLÍMY SO ZAMERANÍM NA OCHRANU PRED POVODŇAMI	Zníženie rizika povodní a negatívnych dôsledkov zmeny klímy	419 mil. eur	Neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby

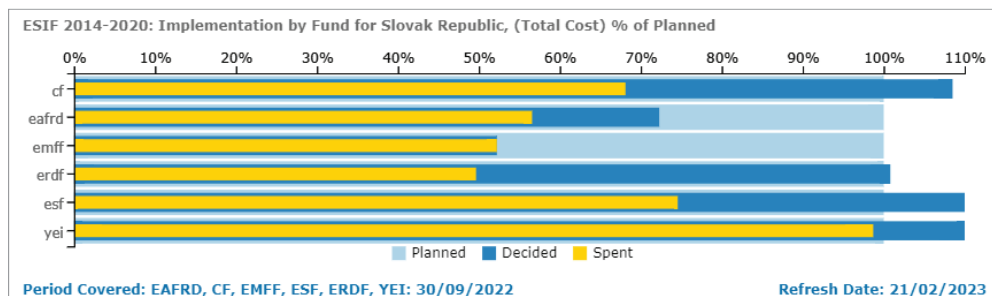
PRIORITNÁ OS		Špecifický cieľ	Alokácia	Oprávnení prijímatelia
3	PODPORA RIADENIA RIZÍK, RIADENIA MIMORIADNYCH UDALOSTÍ A ODOLNOSTI PROTI MIMORIADNYM UDALOSTIAM OVPLYVNENÝM ZMENOU KLÍMY	Zvýšenie úrovne pripravenosti na zvládanie mimoriadnych udalostí ovplyvnených zmenou klímy	261 mil. eur	Neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby
		Zvýšenie efektívnosti manažmentu mimoriadnych udalostí ovplyvnených zmenou klímy		Neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby
4	ENERGETICKY EFEKTÍVNE NÍZKOUHLÍKOVÉ HOSPODÁRSTVO VO VŠETKÝCH SEKTOROCH	Zvýšenie podielu OZE na hrubej konečnej energetickej spotrebe SR	169 mil. eur	Neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby
		Zvyšovanie počtu miestnych plánov a opatrení súvisiacich s nízko-uhlíkovou stratégiou pre všetky typy území	60 mil. eur	Neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby
Operačný program efektívna verejná správa				
1	POSILNENÉ INŠTITUCIONÁLNE KAPACITY A EFEKTÍVNA VS	Skvalitnené systémy a optimalizované procesy VS	11,91 mil. eur	Nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby (zákon č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby v znení neskorších predpisov), • občianske združenie (zákon č. 83/1990 Z. z. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov), • nadácia (zákon č. 34/2002 Z. z. O nadáciách a o zmene Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov)
Operačný program integrovaná infraštruktúra				
7	INFORMAČNÁ SPOLOČNOSŤ		805,52 mil. eur	Konkrétne právna forma neziskových organizácií (ak relevantné) bude definovaná v samotnej výzve na predkladanie projektových zámerov, resp. Výzve na predkladanie žiadosti o NFP
Program rozvoja vidieka				
Opatrenie 16	SOCIÁLNE ZAČLENENIE		2 099,2 mil. eur	Mimovládne neziskové organizácie
PROGRAM SPOLUPRÁCE INTERREG V-A SLOVENSKÁ REPUBLIKA – ČESKÁ REPUBLIKA				Konkrétne právna forma neziskových organizácií (ak relevantné) bude definovaná v samotnej výzve na predkladanie projektových zámerov, resp. Výzve na predkladanie žiadosti o NFP

PROGRAM SPOLUPRÁČE INTERREG V-A SLOVENSKÁ REPUBLIKA – RAKÚSKO	Konkrétna právna forma neziskových organizácií (ak relevantné) bude definovaná v samotnej výzve na predkladanie projektových zámerov, resp. Výzve na predkladanie žiadosti o NFP
PROGRAM SPOLUPRÁČE INTERREG V-A POĽSKO – SLOVENSKO	Konkrétna právna forma neziskových organizácií (ak relevantné) bude definovaná v samotnej výzve na predkladanie projektových zámerov, resp. Výzve na predkladanie žiadosti o NFP
PROGRAM CEZHRANIČNEJ SPOLUPRÁČE ENI MAĎARSKO – SLOVENSKO – RUMUNSKO – UKRAJINA 2014 – 2020	Konkrétna právna forma neziskových organizácií (ak relevantné) bude definovaná v samotnej výzve na predkladanie projektových zámerov, resp. Výzve na predkladanie žiadosti o NFP
PROGRAM SPOLUPRÁČE INTERREG EUROPE 2014 – 2020	Konkrétna právna forma neziskových organizácií (ak relevantné) bude definovaná v samotnej výzve na predkladanie projektových zámerov, resp. Výzve na predkladanie žiadosti o NFP
PROGRAM URBACT III 2014 – 2020	Konkrétna právna forma neziskových organizácií (ak relevantné) bude definovaná v samotnej výzve na predkladanie projektových zámerov, resp. Výzve na predkladanie žiadosti o NFP
INTERREG STREDNÁ EURÓPA 2014 – 2020	Konkrétna právna forma neziskových organizácií (ak relevantné) bude definovaná v samotnej výzve na predkladanie projektových zámerov, resp. Výzve na predkladanie žiadosti o NFP
INTERREG DUNAJSKÝ NADNÁRODNÝ PROGRAM 2014 – 2020	Konkrétna právna forma neziskových organizácií (ak relevantné) bude definovaná v samotnej výzve na predkladanie projektových zámerov, resp. Výzve na predkladanie žiadosti o NFP

Zdroj: Úrad podpredsedu vlády Slovenskej republiky pre investície a informatizáciu, Centrálny koordinačný orgán, 2017

Na nasledujúcich grafoch (Graf 1 až Graf 8) poukazujeme na využitie EŠIF v krajinách V4 v programovom období 2014 – 2020 z hľadiska plánovaných a reálne vynaložených výdavkov a 2021 – 2027 z hľadiska témy. Zatiaľ posledné programové obdobie začalo od 01. 01. 2021 a bude trvať do 31. 12. 2027. Investície budú smerované najmä do oblastí podpory v rámci piatich cieľov politiky súdržnosti:

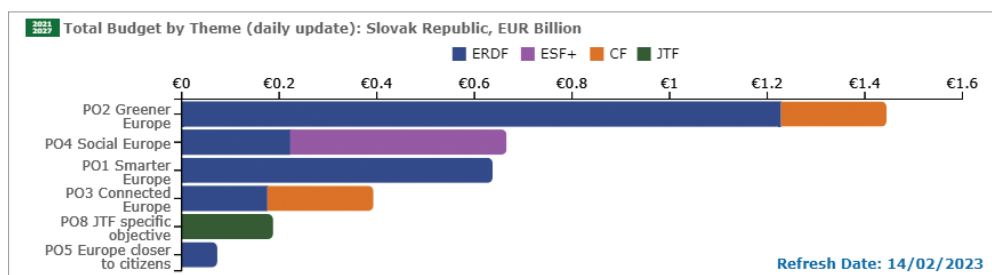
1. Konkurencieschopnejšia a inteligentnejšia Európa,
 2. Zeleňšia Európa,
 3. Prepojenejšia Európa,
 4. Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa,
 5. Európa bližšie k občanom.
- a špecifického cieľa Fondu na spravodlivú transformáciu.

Graf 1 Miera využitia EŠIF 2014-2020 na Slovensku v % (celkové výdavky oproti plánovaným)

Zdroj: Európska komisia, 2021

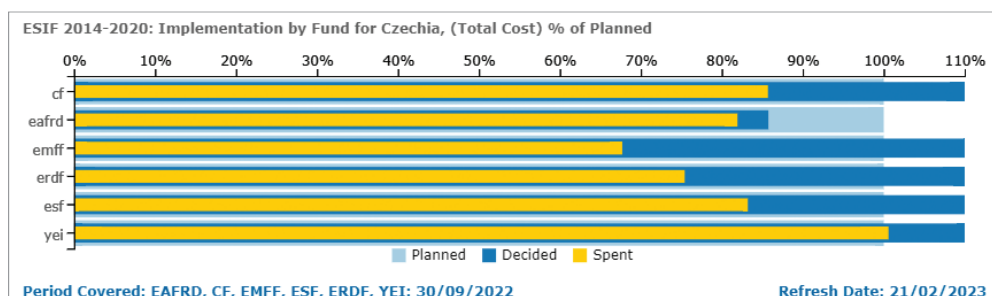
Stanovený celkový rozpočet pre Slovensko v období od 2014 – 2020 bol 20 793 795 926 eur, z toho 16 573 839 731 eur tvoria zdroje EÚ a 4 219 956 195 eur sú domáce zdroje (Graf 1).

Graf 2 Celkový rozpočet podľa témy (denná aktualizácia): Slovensko, v miliardách eur

Zdroj: Európska komisia, 2023

V programovom období 2021-2027 je to 15 524 448 959 eur, z toho 12 115 348 632 eur tvoria zdroje EÚ a 3 409 100 327 eur sú domáce zdroje (Graf 2).

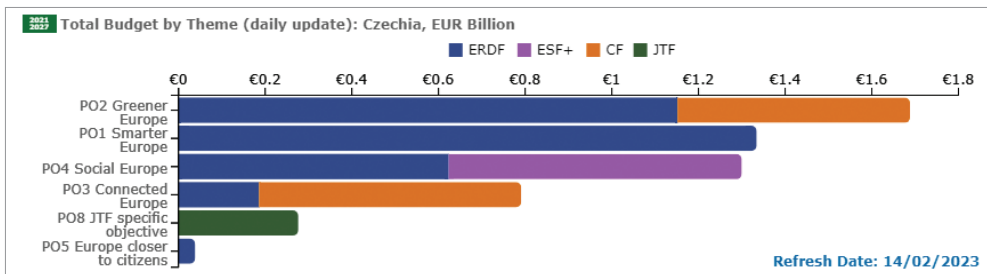

Graf 3 Miera využitia EŠIF 2014-2020 v Českej republike v % (celkové výdavky oproti plánovaným)

Zdroj: Európska komisia, 2021

Stanovený celkový rozpočet pre Českú republiku v období od 2014 – 2020 bol

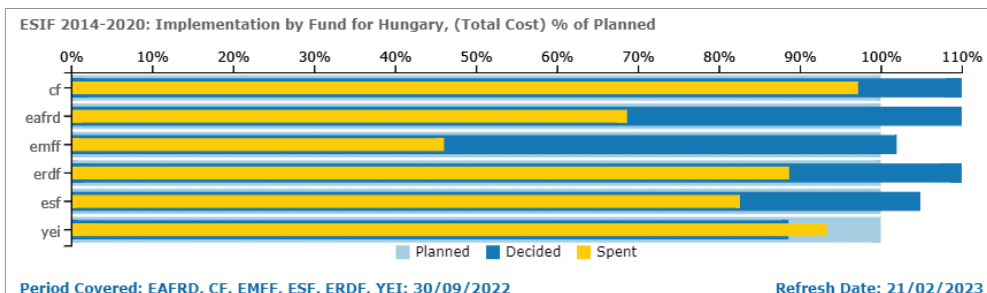
34 507 707 574 eur, z toho 25 783 055 086 eur tvoria zdroje EÚ a 8 724 652 488 eur sú domáce zdroje (Graf 3).

Graf 4 Celkový rozpočet podľa témy (denná aktualizácia): Česká republika, v miliardách eur

Zdroj: Európska komisia, 2023

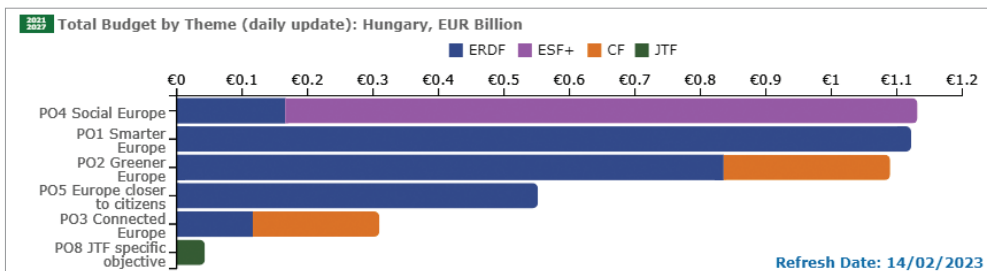
V programovom období 2021 – 2027 je to 25 727 796 205 eur, z toho 20 290 289 359 eur tvoria zdroje EÚ a 5 437 506 846 eur sú domáce zdroje (Graf 4).

Graf 5 Miera využitia EŠIF 2014-2020 v Maďarsku v % (celkové výdavky oproti plánovaným)

Zdroj: Európska komisia, 2021

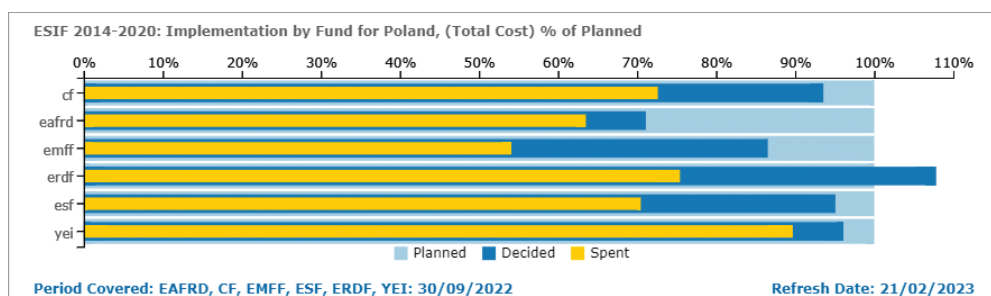
Stanovený celkový rozpočet pre Maďarsko v období od 2014 – 2020 bol 32 118 113 731 eur, z toho 27 158 525 188 eur tvoria zdroje EÚ a 4 959 588 543 eur sú domáce zdroje (Graf 5).

Graf 6 Celkový rozpočet podľa témy (denná aktualizácia): Maďarsko, v miliardách eur

Zdroj: Európska komisia, 2023

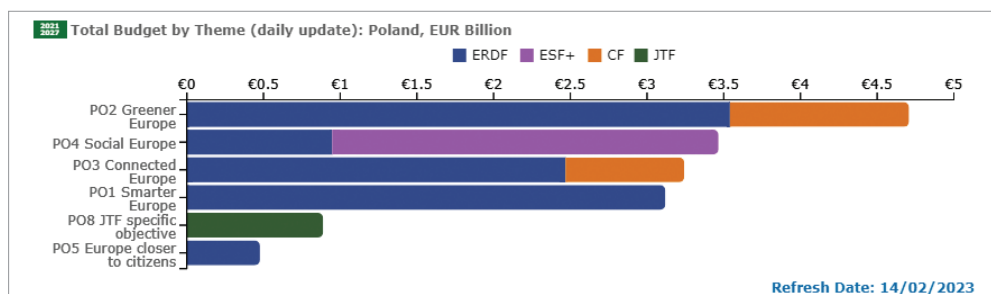
V programovom období 2021- 2027 je to 25 160 453 677 eur, z toho 20 906 456 412 eur tvoria zdroje EÚ a 4 253 997 265 eur sú domáce zdroje (Graf 6).

Graf 7 Miera využitia EŠIF 2014-2020 v Poľsku v % (celkové výdavky oproti plánovaným)

Zdroj: Európska komisia, 2021

Stanovený celkový rozpočet pre Poľsko v období od 2014 – 2020 bol 111 437 661 510 eur, z toho 91 273 314 936 eur tvoria zdroje EÚ a 20 164 346 574 eur sú domáce zdroje (Graf 7).

Graf 8 Celkový rozpočet podľa témy (denná aktualizácia): Poľsko, v miliardách eur

Zdroj: Európska komisia, 2023

V programovom období 2021- 2027 je to 88 275 220 791 eur, z toho 72 350 058 307 eur tvoria zdroje EÚ a 15 925 162 484 eur sú domáce zdroje (Graf 8).

Ako môžeme vidieť z predchádzajúcich grafov, Slovensko patrí v rámci krajín V4 ku krajinám, ktoré majú jedny z najnižších mier čerpania z EŠIF všeobecne, nielen čo sa týka čerpania MNO.

Vo všeobecnosti sa za najväčšie prekážky pri využití EŠIF považuje vysoká administratívna záťaž spojená s prípravou projektu, získaním projektu a jeho následnou realizáciou, nielen na strane žiadajúceho subjektu ale aj na strane koordinátora výzvy, ktorá sa týka napríklad zásadných zmien v riadiacej dokumentácii, ale aj oblasti posudzovania ŽoNFP a výberu hodnotiteľov. Nedostatky v týchto oblastiach

dokonca spôsobili zrušenie niekoľkých výziev na predkladanie ŽoNFP (Maštalíř, 2017; Špalek a kol., 2017; Vladyková, 2021).

K ďalším problémom môžu na strane MNO patriť nedostatočné personálne kapacity, ktoré by sledovali vyhlásené výzvy, absencia špecialistu, ktorý by sa zameriaval na danú oblasť a mal by potrebné znalosti k získaniu finančných prostriedkov z EŠIF. Problémom sú aj vysoké minimálne limity potrebné pre získanie NFP najmä u malých MNO a tzv. „mäkkých projektov“, stanovený minimálny podiel žiadateľa na projekte. K prekážkam využívania EŠIF na strane MNO patrí aj neznalosť fungovania procesu získavania finančných prostriedkov z EŠIF spojená najmä s už spomínaným problémom nedostatkom personálnych kapacít, nezaujím organizácií využívať tento zdroj financovania, nepripravenosť projektov v dôsledku toho, že projekty sú prediskutované na základe vzniknutej potreby a nie na základe plánu, získanie finančných prostriedkov ex-post a pri neznalosti a neskúsenosti s EŠIF je pre organizácie nemožné splniť stanovené lehoty pre podanie žiadosti (Vladyková, 2021).

Za účelom zvyšovania efektívnosti procesov implementácie EŠIF sa ÚSV ROS ako partner podieľa na projekte zameranom na posilnenie partnerstva, participatívnosti a transparentnosti pri riadení fondov EÚ. Využitím princípu partnerstva vytvorili priestor pre dialóg a spoluprácu prijímateľov a poskytovateľov podpory z fondov EÚ pri identifikácii problémov, s ktorými sa stretávajú pri administrácii, kontrole a zúčtovaní projektov podporených z fondov EÚ. Cieľovou skupinou aktivity boli prijímatelia podpory z fondov EÚ z radov MNO a odborní pracovníci riadiacich orgánov, Centrálného koordinačného orgánu a Certifikačného orgánu. Medzi identifikované problémy patria (Hullova a kol., 2019):

- Zaznievajú rozdielne informácie na seminároch po vyhlásení výzvy a iné po podpise zmluvy o NFP.
- Pri komunikácii využívajú riadiace orgány skôr telefonické rozhovory a často nereagujú písomne – je málo záchytných bodov pre riešenie sporov a problémov.
- Téma zálohových platieb a ich napojenia na kontrolu žiadosti o platbu ŽoP - spojenie kontroly s refundáciou spôsobuje problémy s cash-flow.
- Nedodržiavanie lehôt zo strany riadiaceho orgánu pri kontrole a zúčtovaní (ŽoP).
- Individuálne prístupy k posudzovaniu (ŽoP) jednotlivými manažérmi a rozdielne/meniace sa požiadavky na tie isté projekty počas implementácie.
- Veľa pravidiel je sprísnených oproti pravidlám stanoveným Európskou komisiou na Slovensku.
- Nízka miera flexibility a možnosti úprav projektov počas implementácie – z dôvodu extrémne konkrétnych požiadaviek na žiadosť o NFP a rozpočet projektu.
- Príručka pre prijímateľa je dlhá a obsahuje veľa odvolaní na zákony, usmernenia, smernice. Je potrebné zvýšiť jej prehľadnosť, zrozumiteľnosť a užívateľský komfort pri práci s ňou.
- Existuje pojmová a aj obsahová nejednotnosť jednotlivých šablón pracovných výkazov, s čím je spojená aj časová náročnosť vyplňania.

I napriek tomu, že EŠIF prioritne podporujú dlhodobé investičné stratégie, môžu sa v istej miere použiť aj ako reakcia na nové potreby. Jednou takouto potrebou boli

najmä negatívne dôsledky krízy v oblasti zdravia a hospodárstva spôsobené pandemiou COVID-19. V dôsledku toho sa dostupné prostriedky urýchlene presmerovali na potlačenie vplyvov krízovej situácie. So spätnou účinnosťou (t. j. od 20 februára) sa prostriedky EŠIF použili ako núdzová krízová odpoveď na nákup zdravotníckeho vybavenia a podpory podnikov, pracovníkov a zraniteľných skupín obyvateľstva, čím preukázali svoju flexibilitu a schopnosť rýchlej reakcie za nepredvídateľných okolností. Do konca roka 2020 sa vďaka tomu mobilizovali prostriedky vo výške približne 20 miliárd EUR, ktoré boli presmerované na nové naliehavé potreby (Európska komisia, 2021).

Európska komisia spustila v marci a apríli 2020 dva balíky opatrení: „Investičnú iniciatívu v reakcii na koronavírus“ a „Investičnú iniciatívu v reakcii na koronavírus Plus“ s cieľom mobilizovať politiku súdržnosti EÚ na boj proti kríze. Hoci dané balíky neprinášajú nové finančné prostriedky EÚ, poskytujú likviditu a flexibilitu na presmerovanie nevyužitých zdrojov tam, kde sú najviac potrebné. V praxi to znamená, napr. že v prípade flexibility je možný presun nealokovaných finančných prostriedkov medzi fondami a kategóriami regiónov. V prípade likvidity malo dôjsť k okamžitému navýšeniu likvidity na zlepšenie peňažných tokov, možnosť zvýšiť mieru spolufinancovania EÚ na 100 % v účtovnom roku 2020 – 2021, ako aj možnosť zavedenia žiadostí o náhradu výdavkov, ktoré v súvislosti s pandemiou COVID-19 vznikli od 1. februára 2020. Ako uvádza Európska komisia (2021) investície členských štátov mali byť zamerané na sektor zdravotníctva s cieľom zabezpečovať osobné ochranné prostriedky, financovať testovanie a podporovať nemocnice nákupom dodatočného zdravotníckeho vybavenia, sektor podnikania s cieľom poskytovať prevádzkový kapitál pre MSP, uľahčovať digitalizáciu a vytvoriť alebo prepracovať finančné nástroje a podporu občanov s cieľom zavádzať systémy zachovávania pracovných miest a pomáhať zraniteľným skupinám.

Do 15. septembra 2022 sa v rámci zdrojov politiky súdržnosti na boj proti kríze zmobilizovalo/preprogramovalo 8,3 miliárd EUR na akcie v oblasti zdravia, 12,5 miliárd EUR na podporu podnikania a 5,1 miliardy EUR na priamu podporu pre občanov vrátane pracovníkov a zraniteľných skupín. Financovanie a upravené pravidlá sa týkali okamžitého navýšenia likvidity vo výške 7,6 miliardy EUR, 176 programov v rámci politiky súdržnosti, ktoré využili 100 % mieru spolufinancovania EÚ, čím sa znížilo vnútroštátne spolufinancovanie, ktoré sa mohlo využiť na iné vnútroštátne opatrenia v reakcii na krízu a 5,7 miliardy EUR sa presunulo medzi fondmi a medzi kategóriami regiónov (Kurme et al, 2022).

Ako pomoc pri zmierňovaní sociálno-ekonomických vplyvov pandémie COVID-19 na poľnohospodárstvo a vidiecke oblasti sa zaviedlo nové opatrenie v rámci EPFRV poskytujúce dočasnú pomoc na zvýšenie likvidity pre poľnohospodárov a vidiecke podniky, ktorých sa kríza spôsobená pandemiou COVID-19 osobitne dotkla (Európska komisia, 2021). Ako uvádza Európska komisia (2021) do konca roka 2020 sa nové opatrenie aktivovalo vo viac ako 40 národných alebo regionálnych programoch rozvoja vidieka, v 14 členských štátoch. Na opatrenie sa vyčlenilo viac ako 700 miliónov EUR.

V rámci Investičnej iniciatívy sa v reakcii na koronavírus Plus zaviedli nové možnosti využívania finančných nástrojov podporovaných z EPFRV na financovanie samostatných úverov na prevádzkový kapitál a záruk pre MSP. Do konca roka 2020 sa tieto možnosti zaviedli siedmimi finančnými nástrojmi podporovanými z EPFRV v rámci zmien programov rozvoja vidieka týkajúcich sa pandémie COVID-19.

Okrem iného bolo snahou pomôcť členským štátom a prijímateľom zvládať dôsledky pandémie, v dôsledku čoho sa upravili napríklad postupy zmien a pravidlá kontroly programov rozvoja vidieka a v niektorých prípadoch sa vopred vyplatili platby prijímateľom, pričom sa predĺžili lehoty na podávanie žiadostí o podporu.

V dôsledku pandémie COVID-19 sa v ENRF zaviedla nová núdzová podpora na kompenzáciu dočasného zastavenia rybolovných činností a pozastavenie alebo zníženie výroby a spracovania (Európska komisia, 2021).

Príklad: Čerpanie eurofondov ako reakcia na pandémiu COVID-19

V nasledujúcej časti uvedieme príklady príspevkov EŠIF ako reakcia na pandémiu COVID-19. V Gävleborgu (Švédsku) realizovali projekt „We are changing!“ (Meníme sa!), ktorého cieľom bolo čeliť výzvam súvisiacim s pandémiou koronavírusu, ktoré vplyvajú na malé a stredné podniky (ďalej len MSP). Daný projekt poskytuje týmto MSP podporu a poradenstvo pri transformácií na inovatívnejšie digitalizovanejšie, udržateľnejšie a konkurencieschopnejšie podniky. V rámci projektu sa má zároveň vytvoriť vzdelávacia platforma na výmenu skúseností a vykonávať sa podrobná analýza vplyvu krízy spôsobenej koronavírusom v regióne Norra Mellansverige. Polovica nákladov na projekt pochádza z EFRR v podobe grantu vo výške 2,7 milióna EUR.

Ďalším príkladom je projekt z Belgicka, kde v dôsledku pandémie COVID-19 Vedomostné centrum pre kreatívny priemysel Technocité, so sídlom neďaleko mesta Mons vo Valónsku, zriadilo virtuálne kurzy, aby sa účastníci mohli naďalej zúčastňovať na kurzoch odbornej prípravy ako sú kybernetická bezpečnosť, umelá inteligencia, virtuálna realita, internet vecí, zvukový dizajn atď. Finančné prostriedky vo výške približne 3,3 milióna eur z ESF umožnili učiteľom a študentom pokračovať v kurzoch vo Vedomostnom centre Technocité. Z fondov je súčasne podporovaná aj sieť „Stuyfplek“ zameraná na podporu osobného rastu znevýhodnených ľudí a osôb so zdravotným postihnutím s cieľom pomôcť im získať zamestnanie. Projekt, na ktorý boli pridelené finančné prostriedky EÚ vo výške 377 000 EUR, sa rýchlo prispôbil s cieľom nájsť nové spôsoby odbornej prípravy a interakcie prostredníctvom online kurzov a školení počas krízy spôsobenej pandémiou COVID-19 (Európska komisia, 2021).

Podobne aj v Španielsku bol realizovaný projekt s názvom „Empleaverde“ s rozpočtom vo výške 47 miliónov EUR, ktorý je spolufinancovaný z ESF. Jeho cieľom je vytvárať zelené pracovné miesta, propagovať podnikanie a pomáhať v krajine budovať spravodlivejšie, ekologickejšie a odolnejšie hospodárstvo. Počas pandémie COVID-19 boli činnosti projektu zamerané na zlepšovanie prierezových zručností, stratégie aktívneho hľadania práce, vytváranie sietí a profesionálnych kontaktov

a rozvoj emocionálnej inteligencie. Doteraz sa v rámci programu spolufinancovalo 339 projektov, pričom sa spolupracovalo s 500 organizáciami. Projekt podporil 1,3 milióna príjemcov a prispel v vytvorení 2 600 podnikov (Európska komisia, 2021).

Iným projektom bol projekt realizovaný v pohraničnej oblasti medzi Francúzskom a Španielskom, kde môžu byť horské oblasti ťažšie prístupné. Na základe projektu EGAL-URG sa vytvorila mobilná nemocnica pre prípady katastrof a núdzových situácií vrátane reakcie na krízu spôsobenú pandemiou COVID-19. Do 20 minút sa bežne vyzerajúci kamión premení na nemocnicu so všetkým potrebným vybavením na starostlivosť o 18 pacientov, pričom jej súčasťou je malá jednotka intenzívnej starostlivosti s kapacitou osem pacientov. Projekt získal grant z EFRR vo výške 1,5 milióna EUR (Európska komisia, 2021).

V Bulharsku, v meste Varna, sa z ENRF podporil podnik Lavrak Ltd, ktorý podniká v oblasti rybolovu. Ide o rodinný podnik, ktorý sa venuje všetkému od rybolovu po predaj, marketing a komunikáciu. ENRF pomáhal tomuto podniku rozšíriť podnikanie a podporoval ho počas pandémie COVID-19, vďaka investíciám na zlepšenie finančnej a environmentálnej udržateľnosti jeho rybolovných činností.

2.2 Nórske fondy a finančný mechanizmus EHP

Nórsko, Island a Lichtenštajnsko ako nečlenské štáty EÚ poskytujú od roku 1994 prostredníctvom Grantov Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP) a Nórska finančné príspevky tým krajinám EÚ, ktorých hrubý domáci produkt na obyvateľa je nižší ako 90 % priemeru EÚ. V programovom období 2014 – 2021 je týchto krajín 15. Na druhej strane je týmto prispievateľským štátom umožnený voľný pohyb tovarov, kapitálu, služieb a osôb v rámci všetkých členských krajín EÚ. Hlavným cieľom Grantov EHP a Nórska je prispievať k znižovaniu ekonomických a sociálnych rozdielov v rámci EHP a k posilňovaniu spolupráce medzi prispievateľskými (donorskými) a prijímateľskými štátmi. Realizované projekty sú financované z dvoch mechanizmov - Finančný mechanizmus EHP (FM EHP) a Nórsky finančný mechanizmus (NFM). Štátny rozpočet SR sa na financovaní podieľa 15 %. SR je prijímateľským štátom od roku 2004, kedy sa stala členom Európskej únie a tým aj súčasťou Európskeho hospodárskeho priestoru. Vzhľadom na to, že z oboch finančných mechanizmov sú financované aj spoločné programy, prezentujeme tieto dva zdroje financovania v jednej časti.

Z oboch finančných mechanizmov sú financované programy:

- „Zmierňovanie a prispôsobovanie sa zmene klímy“ (16 mil. eur) - Správca programu: Ministerstvo životného prostredia SR.
- „Rozvoj obchodu, inovácií a malých a stredných podnikov“ (20 mil. eur) - Správca programu: Výskumná agentúra.

Na základe dohody o EHP sa na každé obdobie uzatvára medzi Lichtenštajnskom, Islandom a Nórskom dohoda s Európskou komisiou, v ktorej sa stanovujú prioritné ciele a celková alokácia finančných prostriedkov pre každý štát. Následne jednotlivé krajiny podpisujú Memorandum o porozumení medzi darcovskou a prijímajúcou krajinou, v ktorom je stanovené, ako bude prebiehať financovanie, vrátane

objemu alokovaných prostriedkov a stanovenia podporovaných projektov. Každý program má vlastnú programovú dohodu, ktorá sa uzatvára medzi Lichtenštajnskom, Islandom, Nórskom a Národným kontaktným bodom. V dohode sú stanovené bližšie informácie o programe a jeho podmienkach.

Finančná pomoc z FM EHP a NFM je realizovaná prostredníctvom dvoch možností. Prvou možnosťou sú individuálne projekty, ktoré zvyčajne pozostávajú z viacerých projektov a druhou sú blokované granty², ktoré poskytujú finančnú pomoc jednotlivcom alebo organizáciám a nespĺnili podmienky pre zaradenie sa do skupiny individuálnych projektov.

Finančné prostriedky z fondu EHP a Nórska sú pridelované na základe veľkosti populácie a HDP na osobu v podporovaných krajinách (www.eeegrants.org, 2021).

2.2.1 Nórsky finančný mechanizmus 2014 – 2021

Dohodou medzi Nórským kráľovstvom a Európskou úniou o Nórskom finančnom mechanizme 2014 – 2021 bol zriadený „Nórsky finančný mechanizmus“, prostredníctvom ktorého Nórsko prispieva k znižovaniu hospodárskych a sociálnych rozdielov v Európskom hospodárskom priestore (Memorandum o porozumení pri implementácii Nórskeho finančného mechanizmu). Nórsky finančný mechanizmus má za cieľ posilniť vzťahy medzi Nórskom a prijímateľským štátom (Slovenskou republikou) na obojstranný prospech ich národov (posilnenie spolupráce prispeje k zabezpečeniu stabilnej, pokojnej a prosperujúcej Európe, budovanej na dobrej správe vecí verejných, demokratických inštitúciách, zásadách právneho štátu, dodržiavaní ľudských práv a udržateľnom rozvoji).

Finančné príspevky Nórskeho finančného mechanizmu boli k dispozícii v týchto prioritných oblastiach:

- Inovácie, výskum, vzdelávanie a konkurencieschopnosť;
- Sociálna inklúzia, zamestnanosť mladých a odstraňovanie chudoby;
- Životné prostredie, energia, zmena klímy a nízkouhlíkové hospodárstvo;
- Kultúra, občianska spoločnosť, dobrá správa vecí verejných, základné práva a slobody;
- Spravodlivosť a vnútorné záležitosti.
- Právny rámec Nórskeho finančného mechanizmu bol definovaný:
- Memorandum o porozumení pri implementácii Nórskeho finančného mechanizmu 2014 – 2021,

² Blokovaný grant je fond pozostávajúci z úrovne sprostredkovateľa (implementovanej sprostredkovateľom) a z úrovne podprojektov (implementovanej konečnými prijímateľmi). Blokovaný grant je určený pre jasne definované ciele použitia, na poskytnutie pomoci jednotlivcom, organizáciám alebo inštitúciám. Blokované granty sú určené na podporu takých aktivít, pri ktorých je podprojekt alebo konečný prijímateľ príliš malý, aby bol samostatne identifikovaný alebo aby bol riadený jednotlivo pri efektívnom vynaložení nákladov. Blokované granty umožňujú, aby boli zdroje Finančného mechanizmu EHP a Nórskeho finančného mechanizmu ľahšie dostupné pre organizácie, ktoré sú často dobre umiestnené, aby reagovali na špecifické rozvojové problémy (napríklad spoločenské začlenenie alebo iniciatívy zamerané na miestny rozvoj), ale nie sú nevyhnutne dobre vybavené, aby sa samy zaoberali požiadavkami procesu žiadosti.

- Dohodou medzi Nórskym kráľovstvom a Európskou úniou o Nórskom finančnom mechanizme 2014 – 2021 (Dohoda),
- Nariadením o implementácii Nórskeho finančného mechanizmu 2014 – 2021 (Nariadenie) vydané Nórskom v súlade s článkom 10.5 Dohody,
- Programovými dohodami, ktoré boli uzavreté pre každý program,
- prípadnými ďalšími usmerneniami prijatými Ministerstvom zahraničných vecí Nórskeho kráľovstva (MZV NK) v súlade s Nariadením.

Podľa článku 2.1. Dohody predstavovala celková suma finančného príspevku 1 253,7 milióna eur v ročných splátkach vo výške 179,1 miliónov eur počas obdobia od 01. 05. 2014 do 30. 04. 2021 **vrátane**. V zmysle článku 6 Dohody suma vo výške 58 200 000 eur bola k dispozícii pre prijímateľský štát, t. j. Slovenskú republiku počas obdobia uvedeného v odseku 1.3. V zmysle článku 3.2.b) Dohody bolo 1 % celkovej sumy uvedenej v odseku 2 vyčlenené pre fond na podporu dôstojnej práce a tripartitného dialógu. V súlade s článkom 10.4 Dohody a článkom 1.9 Nariadenia boli do celkovej vyššie uvedenej sumy započítané náklady Nórska na riadenie. Ďalšie ustanovenia v tomto zmysle sú uvedené v Nariadení. Čistá výška príspevku, ktorý bol prijímateľskému štátu k dispozícii, je 53 835 000 eur. Prehľad prostriedkov v rámci NFM pre jednotlivé prijímateľské krajiny je v nasledujúcej tabuľke (Tabuľka 9).

Tabuľka 9 Alokované prostriedky v rámci NFM

Prijímateľský štát	Finančné prostriedky (v mil. eur)
Bulharsko	95,1
Chorvátsko	46,6
Cyprus	5,1
Česká republika	89
Estónsko	35,7
Maďarsko	105,7
Lotyšsko	51,9
Litva	61,4
Malta	3,6
Poľsko	411,5
Rumunsko	227,3
Slovensko	58,2
Slovinsko	17,8

Zdroj: Eeegrants.org., 2021

Úlohy a povinnosti definovali, že Nórsko poskytne k dispozícii finančné prostriedky na podporu oprávnených programov navrhnutých prijímateľským štátom a schválených MZV NK v rámci prioritných oblastí uvedených v článku 3.1 Dohody a programových oblastí vymenovaných v prílohe k Dohode. Nórsko a prijímateľský štát spolupracovali na príprave osnov programov stanovujúcich zámer a plánované výsledky každého programu. Prijímateľský štát zabezpečil spolufinancovanie programov, ktoré využívali podporu z Nórskeho finančného mechanizmu 2014 – 2021, v plnej výške v súlade s prílohou B a programovými dohodami. MZV NK

riadil Nórsky finančný mechanizmus 2014 – 2021 a prijímal rozhodnutia o udelení finančnej pomoci v súlade s Nariadením. MZV NK pomáhal Úrad pre finančný mechanizmus. Ten zodpovedal za každodenné fungovanie Nórskeho finančného mechanizmu 2014 – 2021 a slúžil ako kontaktné miesto.

Konkrétne, v rámci Nórskeho finančného mechanizmu boli v období 2014 – 2021 financované programy:

- „Miestny rozvoj, odstraňovanie chudoby a inklúzia Rómov“ (15 mil. eur) – Správca programu: Úrad vlády SR.
- „Domáce a rodovo podmienené násilie“ (9 mil. eur) – Správca programu: Úrad vlády SR.
- „Sociálny dialóg a dôstojná práca“ (582 tis. eur) - Správca programu: Innovation Norway (<https://www.eegrants.sk/zakladne-informacie/>).

2.2.2 Finančný mechanizmus EHP 2014 – 2021

Protokolom 38c, začleneným do Zmluvy o EHP Dohodou medzi Európskou úniou, Islandom, Lichtenštajnským kniežatstvom a Nórsnym kráľovstvom o Finančnom mechanizme EHP 2014 – 2021 bol zriadený „Finančný mechanizmus EHP 2014 – 2021“, prostredníctvom ktorého prispievateľské štáty prispeli k znižovaniu hospodárskych a sociálnych rozdielov v Európskom hospodárskom priestore. Finančný mechanizmus EHP má za cieľ posilniť vzťahy medzi prispievateľskými štátmi a prijímateľskými štátmi v obojstranný prospech ich národov. Rozhodnutím Stáleho výboru štátov EZVO č. 2/2016/SC zo dňa 02. 06. 2016 prispievateľské štáty udelili Výboru pre finančný mechanizmus, zriadenému rozhodnutím Stáleho výboru štátov EZVO č. 4/2004/SC zo dňa 03. 06. 2004, mandát na riadenie Finančného mechanizmu EHP 2014 – 2021.

Finančný mechanizmus EHP predstavuje dohodu medzi Islandom, Lichtenštajnským kniežatstvom a Nórsnym kráľovstvom ako prispievateľskými štátmi a Slovenskou republikou ako prijímateľským štátom.

Finančné príspevky Finančného mechanizmu EHP 2014 – 2021 boli k dispozícii v týchto prioritných oblastiach:

- Inovácie, výskum, vzdelávanie a konkurencieschopnosť;
- Sociálna inklúzia, zamestnanosť mladých a odstraňovanie chudoby;
- Životné prostredie, energia, zmena klímy a nízkouhlíkové hospodárstvo;
- Kultúra, občianska spoločnosť, dobrá správa vecí verejných, základné práva a slobody;
- Spravodlivosť a vnútorné záležitosti.

Právny rámec Finančného mechanizmu EHP bol definovaný:

- Memorandom o porozumení pri implementácii Finančného mechanizmu EHP 2014 – 2021,
- Protokolom 38c k Zmluve o EHP o Finančnom mechanizme EHP 2014 – 2021,
- Nariadením o implementácii Finančného mechanizmu EHP 2014 – 2021 (Nariadenie) vydané prispievateľskými štátmi v súlade s článkom 10.5 protokolu 38c.,
- Programovými dohodami, ktoré boli uzavreté pre každý program,

- prípadnými ďalšími usmerneniami prijatými Výborom pre finančný mechanizmus v súlade s Nariadením.

V zmysle článku 2.1 protokolu 38c predstavovala celková suma finančného príspevku 1 548,1 milióna eur v ročných splátkach vo výške 221,16 milióna eur počas obdobia od 01. 05. 2014 do 30. 04. 2021 vrátane. V zmysle článku 6 protokolu 38c suma vo výške 54 900 000 eur bola k dispozícii pre prijímateľský štát, t. j. pre Slovenskú republiku počas obdobia uvedeného v odseku 1. V zmysle článku 3.2.b) **protokolu 38c bolo 10 % celkovej sumy uvedenej v odseku 2 vyčlenených pre fond pre občiansku spoločnosť**. V súlade s článkom 10.4 protokolu 38c a článkom 1.9 Nariadenia boli do celkovej vyššie uvedenej sumy započítané náklady prispievateľských štátov na riadenie. Ďalšie ustanovenia v tomto zmysle boli uvedené v Nariadení. Čistá výška príspevku, ktorý bude prijímateľskému štátu k dispozícii, je 50 782 500 eur. Výška alokovaných prostriedkov v rámci FM EHP je v nasledujúcej tabuľke (Tabuľka 10).

Tabuľka 10 Alokované prostriedky v rámci FM EHP

Prijímateľský štát	Finančné prostriedky (v mil. eur)
Bulharsko	115
Chorvátsko	56,8
Cyprus	6,4
Česká republika	95,5
Estónsko	32,3
Grécko	116,7
Maďarsko	108,9
Lotyšsko	50,2
Litva	56,2
Malta	4,4
Poľsko	397,8
Portugalsko	102,7
Rumunsko	275,2
Slovensko	54,9
Slovinsko	19,9

Zdroj: Eeegrants.org., 2021

Z celkových pridelených prostriedkov pre jednotlivé krajiny bolo na financovanie občianskej spoločnosti vyčlenených 10 %.

V rámci Finančného mechanizmu EHP boli financované programy:

- „Podnikanie v oblasti kultúry, kultúrne dedičstvo a kultúrna spolupráca“ (17,5 mil. eur) - Správca programu: Úrad vlády SR.
- „Cezhraničná spolupráca / Dobrá správa vecí verejných, zodpovedné inštitúcie, transparentnosť“ (8,5 mil. eur) - Správca programu: Úrad vlády SR.
- „Fond pre aktívne občianstvo“ (7,7 mil. eur) - Správca programu: Nadácia Ekopolis, Nadácia otvorenej spoločnosti a Karpatská nadácia.

Pre MNO má špecifické postavenie práve posledný menovaný program Fond pre aktívne občianstvo - **Active Citizens Fund (ACF)**, ktorý je súčasťou finančnej pomoci Islandu, Lichtenštajnska a Nórska 15 členským štátom Európskej únie. ACF na Slovensku spravuje Nadácia Ekopolis v partnerstve s Nadáciou otvorenej spoločnosti a Karpatskou nadáciou. ACF podporuje slovenské občianske organizácie pri zapájaní občanov do rozhodovania a do tvorby verejných politík, v snahách o vytváranie lepších podmienok pre dobrú správu vecí verejných, pri ochrane ľudských práv a poskytovaní občianskeho vzdelávania a pri zlepšení postavenia zraniteľných skupín v spoločnosti. Osobitná pozornosť je venovaná mladým ľuďom a ich účasti na verejnom dianí. Prierezovými prioritami programu sú podpora bilaterálnej spolupráce medzi slovenskými organizáciami a partnermi z donorských krajín a rozvoj kapacít aj zlepšenie pozície občianskych organizácií v spoločnosti.

V období 2018 – 2023 rozdelí ACF v 17 grantových výzvach spolu 7,7 mil. eur na projekty slovenských občianskych organizácií a poskytne ďalšie podporné aktivity, napr. vzdelávanie v oblasti projektového riadenia, organizačného rozvoja a samofinancovania (<https://acfslovakia.sk/o-programe/>, 2021)

Cieľom je posilniť občiansku spoločnosť a zvýšiť spoločenské povedomie a angažovanosť zraniteľných skupín. Podpora sa bude zameriavať na dlhodobú udržateľnosť a budovanie kapacít občianskeho sektora tak, aby viedli k posilneniu občianskej participácie, aktívneho občianstva a ľudských práv.

Podpora bude smerovaná do oblastí: demokracia, aktívne občianstvo, verejná správa a transparentnosť, ľudské práva a rovnosť zaobchádzania, boj s diskrimináciou na základe rasy, etnicity, vierovyznania, veku, pohlavnej orientácie alebo identity, sociálna spravodlivosť a inklúzia zraniteľných skupín obyvateľstva, rovnosť pohlaví a prevencia násilia na základe pohlavia a životné prostredie a klimatická zmena.

Základné granty sú vo výške 30 000 až 80 000 eur, pričom trvajú od 12 do 18 mesiacov a vyhlasujú sa 3 výzvy v závislosti od programu. Mikrogranty sú do výšky 8 000 eur v trvaní do 12 mesiacov a sú otvorené priebežne. Strategické granty sú vo výške 80 000 až 120 000 eur, v trvaní od 18 do 30 mesiacov a vyhlasujú sa 2 výzvy v závislosti od programu.

V rámci občianskej participácie podporí ACF účasť občanov v rozhodovaní o verejných politikách, vrátane otázok súvisiacich so životným prostredím a zmenou klímy. Zameria sa na vytvorenie a vylepšovanie infraštruktúry, ktorá verejnosti umožní zapájať sa do diskusie a posilní tak jej účasť na rozhodovaní – a to v zmysle hmotnom (fyzické priestory pre aktivity organizácií) aj nehmotnom (napríklad webové nástroje, platformy a pracovné skupiny). Cieľom programu je podporiť 50 iniciatív organizácií občianskej spoločnosti (OOS) umožňujúcich občanom zapájať sa do rozhodovania o verejných záležitostiach, z toho 20 iniciatív v prípade OOS zameraných na mládež a 30 smerom k dospelým ľuďom. Osobitnú pozornosť bude venovať zapojeniu mládeže do aktivít občianskej spoločnosti – podporou najmenej 16 OOS zameraných na prácu s mládežou (www.acfslovakia.sk, 2021).

Výzvy v tematickom zameraní Obhajoba verejných záujmov sa zaoberajú podporou aktívneho zapojenia organizácií občianskej spoločnosti pri tvorbe verejných politík na národnej, regionálnej a miestnej úrovni – očakávajú, že OOS pripraví

a predložia návrhy na zmenu 20 politík, právnych noriem a verejných rozhodnutí zameraných napríklad na právne nástroje umožňujúce efektívnejšiu účasť verejnosti na rozhodovaní, reformu súdnictva, ochranu životného prostredia, inklúziu zraniteľných skupín a pod. Prostredníctvom podpory aspoň 5 kampaní OOS zameraných na dobré spravovanie vecí verejných a transparentnosť program prispeje k zlepšeniam v tejto obzvlášť citlivej oblasti. ACF tiež povzbudí organizácie k tomu, aby svoju prácu stavali na dôkazoch, čím pomôže zmierniť jednu zo slabých stránok ich činnosti. (www.acfslovakia.sk, 2021).

Téma ľudské práva reflektuje nedostatočnú úroveň a kvalitu vzdelávania v oblasti ľudských práv. Cieľom ACF je poskytnúť vzdelávanie v oblasti občianskych a ľudských práv 2 tisíc študentom a školenia v oblasti ľudských práv 225 profesionálom, najmä z radov učiteľov, ale tiež aj zástupcom verejnej správy. Program sa okrem toho zameria aj na ovplyvnenie postojov cieľových skupín voči menšinám, napríklad v súvislosti s Rómskou menšinou a v otázkach rodovej rovnosti, okrem iného aj podporou aktivít na zmiernenie prejavov nenávisťi a negatívnych stereotypov. ACF podporí aj informačné kampane zamerané na ľudské práva, rovnaké zaobchádzanie, rodovú rovnosť (vrátane rodovo podmieneného násillia) a to aj na miestnej a regionálnej úrovni. Program umožní podporenie aspoň 10 organizácií, ktoré zamerajú svoje aktivity na zmiernenie prejavov neznášanlivosti (www.acfslovakia.sk, 2021).

Zlepšenie postavenia zraniteľných skupín je ďalšou súčasťou ACF. Zmyslom je, aby organizácie svoju činnosť zamerali na posilnenie postavenia zraniteľných skupín a ich účasť na rozhodovaní o verejných záležitostiach a tiež zlepšenie prístupu cieľových skupín k príjmom za účelom ich ekonomického posilnenia. OOS budú vyzvané k spolupráci so samosprávami a zavádzaniu zmysluplných metód a služieb na miestnej úrovni. Cieľom programu je posilniť postavenie 2 tisíc jednotlivcov z radov zraniteľných skupín (najmä Rómov), poskytnúť služby 600 ľuďom a realizovať opatrenia pre posilnenie postavenia ohrozených jednotlivcov v 30 samosprávach (www.acfslovakia.sk, 2021).

Rozvoj organizácií občianskej spoločnosti sa zameriava na budovanie kapacít a podporu udržateľnosti občianskej spoločnosti. Všetky projekty podporené programom umožnia organizáciám aj posilnenie ich kapacít, no zároveň sa očakáva, že 20 organizácií zameria svoje projekty na svoje posilnenie priamo. Z celkového počtu 170 podporených organizácií bude aktivity na svoj kapacitný rozvoj realizovať aspoň 30 %, teda 55 organizácií. Na národnej úrovni je cieľom zmena 4 národných politík a zákonov vzťahujúcich sa k zlepšeniu prostredia súvisiaceho s pôsobením organizácií občianskej spoločnosti (www.acfslovakia.sk, 2021).

Súčasťou programu ACF je tiež bilaterálna výmena skúseností, know-how a dobrej praxe medzi slovenskými organizáciami občianskej spoločnosti a subjektmi v donorských krajinách. Tematickou prioritou bilaterálnej spolupráce je fenomén šírenia dezinformácií a propagandy zameranej proti demokratickému spravovaniu spoločnosti. Dĺžka projektov je od 6 do 12 mesiacov, pričom výzva je otvorená priebežne. Maximálna výška grantu je 10 000 eur (www.acfslovakia.sk, 2021).

V nasledujúcej tabuľke (Tabuľka 11) uvádzame počet podporených projektov z Fondu pre aktívne občianstvo, ako aj výšku grantovej podpory.

Tabuľka 11 Podporené projekty z Fondu pre aktívne občianstvo (v eur)

Témy		Občianska participácia	Obhajoba verejných záujmov	Ludské práva	Zraniteľné skupiny	Rozvoj organizácií občianskej spoločnosti	Fond bilaterálnej spolupráce	Mikrogranty	PDP2 – Rozvoj a využitie životných zručností mladých ľudí
Finančná alokácia		1 400 000	1 800 000	1 000 000	1 500 000	1 600 000	100 000	150 000	
Prvá výzva									
Základné granty	Počet podp. projektov	7	6	4	7	6	9	21	1
Strategické granty	Schválený grant	420 000	350 000	226 242	430 000	348 438	89 129	150 000	299 613
Malé granty	Počet podp. projektov		4			3			
	Schválený grant		400 000			300 000			
	Počet podp. projektov				12				
	Schválený grant				168 875				
Základné granty	Počet podp. projektov	6	3	6	5	5			
	Schválený grant	414 057	208 305	273 578	313 089	350 000			
Strategické granty	Počet podp. projektov		5	5		4			
	Schválený grant		487 019	492 130		299 295 (suma je uvedená za 3 projekty)			
Malé granty	Počet podp. projektov				25				
	Schválený grant				337 995				
Základné granty	Počet podp. projektov	7		4	3	4			
	Schválený grant	464 256		193 511	180 934	301 562			
Strategické granty	Počet podp. projektov		4						
	Schválený grant		401 673						
Malé granty	Počet podp. projektov				22				
	Schválený grant				318 148				

Zdroj: spracované podľa www.acfslovakia.sk, 2023

Za výber projektov zodpovedá správca programu, ktorý sa rozhoduje buď priamym zadáním, tzv. preddefinované projekty, ktoré môžu byť stanovené v memorandách o porozumení. Zároveň správca programu určí všetky projekty, prijímateľa a všetky ostatné náležitosti projektu, či už technické, finančné alebo obsahové. Druhou možnosťou výberu projektov je na základe výzvy, kedy správca programu vyhlasuje výzvu na predloženie žiadosti o projekt. Výzvy musia byť zverejnené na internetovej stránke správcu programu v slovenskom a anglickom jazyku.

V tabuľke (Tabuľka 12) uvádzame schválené projekty MNO podporené z iných fondov, okrem Fondu pre aktívne občianstvo v tomto programovom období.

Tabuľka 12 Podporené projekty MNO z FM EHP (v eur)

Oblasť	Počet podpor. subjektov	Výška podpory	Finančný príspevok EHP	Finančný príspevok SR	Cieľ programu
Kultúra	3	485 469	19 611 000	3 460 765	Sociálny a ekonomický rozvoj posilnený prostredníctvom kultúrnej spolupráce, podnikania v oblasti kultúry a riadenia kultúrneho dedičstva.
Domáce a rodovo podmienené násilie	4	682 476	9 000 000	1 588 236	Predchádzanie domácemu a rodovo podmienenému násiliu a ochrana a pomoc obetiam. Program podporí projekty v rámci dvoch programových oblastí prostredníctvom preddefinovaných projektov, ale aj 4 výziev, do ktorých sa bude môcť zapojiť verejnosť.
Dobré spravovanie a cezhraničná spolupráca	1	462 243	8 500 000	1 500 000	Zvýšenie integrity a zodpovednosti verejnej správy. Program podporí projekty v dvoch programových oblastiach prostredníctvom preddefinovaných projektov, ale aj dvoch výziev, do ktorých sa bude môcť zapojiť verejnosť.

Zdroj: <https://www.eegrants.sk>, 2021

Z analýzy MV SR/ÚSV ROS (Ministerstvo vnútra SR, 2020) vyplynulo, že organizácie v priemere získali 548,85 eur z iných ako zahraničných fondov EÚ (napr. nórské, švajčiarske, zdroje ambasad a pod.). Pričom tento zdroj uviedlo 3,14 % organizácií z hlavnej činnosti a 0,63 % organizácií z vedľajšej činnosti z celkového počtu 828 zapojených subjektov.

V nasledujúcej časti uvádzame porovnanie čerpania finančných prostriedkov v krajinách EÚ od roku 2004 (Tabuľka 13).

Tabuľka 13 Čerpanie finančných prostriedkov z fondov EHP a Nórskeho fondu v mil. eur v krajinách EÚ od roku 2004

Krajina	2004-2009			2009-2014			2014-2021		
	Fondy EHP	Nórske fondy	Spolu	Fondy EHP	Nórske fondy	Spolu	Fondy EHP	Nórske fondy	Spolu
Bulharsko	21,5	20	41,5	78,6	48	126,6	115	95,1	210,1
Cyprus	1,3	3,4	4,7	3,85	4	7,85	6,4	5,1	11,5
Česká republika	48,5	62,4	110,9	61,4	70,4	131,8	95,5	89	184,5
Estónsko	10,1	22,7	32,8	23	25,6	48,6	32,3	35,7	68
Grécko	34,3	0	34,3	63,4	0	63,4	116,7	0	116,7
Chorvátsko	-	-	-	5	4,6	9,6	56,8	46,6	103,4
Litva	27	40,3	67,3	38,4	45,6	84	56,2	61,4	117,6
Lotyšsko	19,7	34	53,7	34,6	38,4	73	50,2	51,9	102,1
Maďarsko	60,8	74,3	135,1	70,1	83,2	153,3	108,9	105,7	214,6
Malta	1,9	1,7	3,6	2,9	1,6	4,5	4,4	3,6	8
Poľsko	280,8	277,7	558,6	311,2	266,9	578,1	397,8	411,5	809,3
Portugalsko	31,3	0	31,3	57,95	0	57,95	102,7	0	102,7
Rumunsko	50,5	48	98,5	190,8	115,2	305,95	275,2	227,3	502,5
Slovensko	32,3	38	70,3	38,35	42,4	80,75	54,9	58,2	113,1
Slovinsko	6,1	12,5	18,6	12,5	14,4	26,9	19,9	17,8	37,6
Španielsko	45,8	0	45,8	45,85	0	45,85	-	-	-

Zdroj: Spracované podľa <https://eeagrants.org/countries/>

Čerpanie finančných prostriedkov z Nórskeho fondu a FM EHP so sebou prináša isté výhody, ale rovnako aj nevýhody. Medzi hlavné nevýhody patrí podobne ako pri zdrojoch EŠIF byrokratický systém, ktorý sprevádza celé čerpanie a v prípade MNO aj nedostatočné vlastné zdroje financovania (cca 85 % až 90 % finančných prostriedkov je poskytovaných z Nórskeho fondu alebo FM EHP, zvyšok si MNO financujú z vlastných, resp. iných zdrojov). Na druhej strane, pokiaľ si ale MNO prejde procesom podávania žiadosti je nepriamo nútená hľadať si partnerov a podrobne sa zaoberať plánovaním, čo predstavuje pozitívum najmä do budúcnosti a to aj v inej oblasti ako je čerpanie fondov. Ďalším z podobných problémov ako pri zdrojoch EŠIF je nedostatočné personálne zabezpečenie, a to najmä časté podhodnotenie počtu pracovníkov zabezpečujúcich administráciu projektu. Medzi negatíva patrí aj nadmerná a zložitá administratíva, resp. často sa meniace požiadavky z ministerstiev a Úradu vlády SR (Maštalíř, 2017; Špalek a kol., 2017; Vladyková, 2021).

2.3 Švajčiarsky mechanizmus

Rámcovou dohodou medzi vládou Slovenskej republiky a Švajčiarskou federálnou radou sa vytvorili rámec pravidiel a postupov pre plánovanie a implementáciu

spolupráce medzi dotknutými stranami. V zmysle Memoranda o porozumení s Európskym spoločenstvom zo dňa 27. 02. 2006 vyjadřila Švajčiarska konfederácia úmysel, že prispeje čiastkou do výšky 1 000 000 000 CHF na zníženie hospodárskych a sociálnych rozdielov v rámci rozšírenej EÚ.

Globálnym cieľom Švajčiarskeho finančného mechanizmu (ŠFM) financovaného z prostriedkov Švajčiarskej konfederácie (do výšky 63,6 milióna CHF) a štátneho rozpočtu SR bolo prispieť k zníženiu hospodárskych a sociálnych rozdielov v rámci rozšírenej Európskej únie ako aj v rámci Slovenskej republiky. Významnou mierou k tomuto cieľu prispela realizácia 21 projektov, ktoré nemohli byť podporené z EŠIF a ktoré boli strategicky zamerané na bezpečnosť, stabilitu a podporu reforiem, životné prostredie a infraštruktúru ako aj ľudský a spoločenský rozvoj (<http://www.swiss-contribution.sk>).

Finančná podpora ŠFM trvala od 14. 06. 2007 do 13. 06. 2017. Nové programové obdobie pre ŠFM zatiaľ nebolo dohodnuté. Vzhľadom na túto skutočnosť, bližšie popisujeme tento mechanizmus a prezentujeme konkrétne dáta v prílohe 1.

Podobne ako pri predchádzajúcich možnostiach financovania MNO z EŠIF, Nórskeho fondu a Finančného mechanizmu EHP vyžadoval aj ŠFM vyššiu administratívnu záťaž, vyššie nároky na personálne kapacity a projektový manažment najmä z dôvodu kvalitného a správneho vyplnenia žiadosti na získanie finančných prostriedkov potrebných na realizovanie projektu. Zo strany riadiacich orgánov ide najmä o vyvinutie značného úsilia v oblasti koordinácie, riadenia a správneho vyhodnotenia žiadosti a následnej kontroly čerpania finančných prostriedkov.

Za negatívum možno považovať aj neuzavretie novej Rámcovej dohody medzi vládou Slovenskej republiky a Švajčiarskou federálnou radou, ktorá by nadväzovala na predchádzajúce programové obdobie.

Z tlačovej správy Rady EÚ z roku 2019 vyplýva, že Rada EÚ vyzvala vo svojich záveroch v rokoch 2012, 2014 a 2017 Švajčiarsko k zapojeniu sa do rozhovorov týkajúcich sa obnovy finančného príspevku vedúceho k znižovaniu sociálnych a hospodárskych nerovností v rámci EÚ, ktorý by mal reflektovať významné výhody, ktoré Švajčiarsko získava z účasti na vnútornom trhu. Rada EÚ berie na vedomie, že v tejto súvislosti prijala švajčiarska federálna vláda 28. 09. 2018 návrh týkajúci sa druhého finančného príspevku Švajčiarska pre EÚ. Príspevok by sa mal obnoviť na tom istom princípe ako bol príspevok dohodnutý v memorande o porozumení z roku 2006, pričom jeho cieľom je prispieť k posilneniu politických, hospodárskych a kultúrnych vzťahov medzi EÚ a Švajčiarskom. Podľa Rady EÚ je nevyhnutné urýchlené a bezpodmienečné prijatie tohto návrhu Švajčiarskym Federálnym zhromaždením, s tým, že je dôležité udržať koordinovanú spoluprácu v tejto oblasti v súlade s viacročným programovým cyklom EÚ.

Druhý Švajčiarsky finančný mechanizmus bol schválený parlamentom 03. 12. 2019 so zameraním na politiku súdržnosti a migračnú politiku. Z vyhlásenia Švajčiarska avšak vyplýva, že kým bude EÚ diskriminovať Švajčiarsko na trhu s cennými papiermi, neprijme Švajčiarsko žiadne záväzky voči EÚ (Švajčiarske federálne zhromaždenie, 2021a). Spolková rada na zasadnutí dňa 04. 06. 2021 rozhodla o odblokovaní druhého švajčiarskeho finančného mechanizmu zo strany

parlamentu v dôsledku diskriminačných opatrení EÚ voči Švajčiarsku. O vypustení tejto podmienky a odblokovaní druhého švajčiarskeho finančného mechanizmu má rozhodnúť federálne zhromaždenie do konca roka 2021. Cieľom Spolkovej rady je čo najrýchlejšie dosiahnuť uzavretie Memoranda o porozumení medzi EÚ a Švajčiarskom a následne uzavrieť Rámcové dohody s jednotlivými krajinami EÚ-13 so zameraním na politiku súdržnosti a zmiernenie sociálnych a ekonomických rozdielov a uzavrieť Rámcové dohody v oblasti migračnej politiky zahŕňajúce všetky krajiny EÚ, tak aby sa dodržala zákonná podmienka, že prostriedky kohézneho rámcového úveru musia byť prisľúbené do piatich rokov, teda do 03. 12. 2024. Z toho dôvodu sa Spolková rada snaží o urýchlené schválenie druhého švajčiarskeho finančného mechanizmu (Švajčiarske federálne zhromaždenie, 2021a, 2021b).

2.4 Rozvojová pomoc

V rámci rozvojovej pomoci sa okrem zdrojov financovania, ktoré sú alebo budú v texte popísané (dotácie, asigñácia, dary, členské príspevky, atď.), využívajú aj iné doplnkové zdroje z domácich a zahraničných verejných rozpočtov. I keď zdroje z rozvojovej pomoci smerujú najmä do iných krajín, ako súčasť rôznych bilaterálnych a multilaterálnych projektov, časť financií ostáva v donorskej krajine, tzn. v slovenských MNO.

Rozvojová pomoc predstavuje pomoc zameranú na podporu hospodárskeho rozvoja a dobrých životných podmienok rozvojových krajín, ktorej súčasťou je aj humanitárna pomoc (Sliacka a kol., 2020). Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) definuje „oficiálnu rozvojovú pomoc“ (Official development assistance – ODA) ako vládnu pomoc, t. j. podporenú z verejných zdrojov a zameranú na pomoc a podporu rozvojových krajín smerom k trvalo udržateľnému rozvoju, ktorá obsahuje grantový element v minimálnej výške 25 %.

ODA sa môže poskytovať bilaterálne, t. j. od donorskej krajiny rozvojovému aktérovi, ktorým môže byť napr. lokálna vláda, samospráva, občianska spoločnosť alebo multilaterálne, transferom finančných prostriedkov medzinárodným inštitúciám ako sú napr. EÚ, OSN, OECD, ktoré sa zameriavajú na rozvojovú pomoc.

OECD pravidelne aktualizuje zoznam rozvojových krajín (pozri Zoznam príjemcov oficiálnej rozvojovej pomoci DAC: <https://oe.cd/dac-list>, 2023), pričom ODA sa počíta len v prípade týchto krajín. Zoznam obsahuje približne 150 rozvojových krajín, medzi ktoré patrí napr. Albánsko, Bosna a Hercegovina, Srbsko.

Cieľom OSN je, aby rozvinuté krajiny darovali približne 0,7 % svojho hrubého národného dôchodku³ na oficiálnu rozvojovú pomoc a prejavili tak solidaritu s ľuďmi v menej rozvinutých častiach sveta a zároveň prezvali časť svojej zodpovednosti na riešenie globálnych problémov. Slovenská republika začala poskytovať rozvojovú pomoc v roku 2003, kedy sa z prijímateľského štátu stala štátom donorským. Uvedenú zmenu sa podarilo realizovať vďaka priaznivému vývoju slovenskej poli-

³ V roku 2013 sa SR stala členom DAC/OECD a zaviazala sa prispievať na rozvojovú spoluprácu do roku 2030 vo výške 0,33 % HNP ročne. Tento príspevok sa dlhodobo pohybuje na úrovni okolo 0,10 % HNP.

ticko-ekonomickej situácie a integrácie do medzinárodných štruktúr (EÚ, OECD, NATO). Na úrovni vlády je koordinačným orgánom Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu (SAMRS alebo SlovakAid), ktorá bola v roku 2007 zriadená ako rozpočtová a implementačná organizácia Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR (MZVaEZ SR).

Slovenská rozvojová spolupráca zahŕňa všetky aktivity financované z verejných a súkromných zdrojov⁴, ktoré prispievajú k úsiliu znížiť mieru chudoby a hľadaniu udržateľného modelu rozvoja. Je plnohodnotnou súčasťou zahraničnej politiky a napomáha plneniu jej cieľov.

Rozvojovú pomoc na Slovensku upravuje zákon č. 392/2015 Z. z. o rozvojovej spolupráci a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý upravuje rozvojovú spoluprácu vrátane humanitárnej pomoci partnerským krajinám, jej princípy, východiská a nástroje, a medzinárodné záväzky. Pod rozvojovou spoluprácou sa na účely tohto zákona rozumejú činnosti, darovanie hnutel'ného majetku štátu a humanitárna pomoc financované z verejných prostriedkov zamerané na podporu udržateľného rozvoja v partnerských krajinách a humanitárnou pomocou prejav solidarity s ľuďmi v núdzi s cieľom zamedziť stratám na životoch a ujme na zdraví, zmierniť utrpenie a obnoviť základné životné podmienky ľudí po vzniku mimoriadnych udalostí, ako aj zmiernovať ich dlhodobu trvajúce následky a predchádzať ich vzniku a následkom.

Jedným z kľúčových aktérov rozvojovej spolupráce sú MNO, ktorých pozícia v systéme sa môže líšiť a môžu vykonávať rôzne činnosti ako napr. fundraising v krajine donora, nábor dobrovoľníkov, zvyšovanie povedomia, aktivity globálneho a rozvojového vzdelávania, vytváranie partnerstiev s aktérmi v krajinách Globálneho Juhu, cez ochranu ľudských práv, monitoring a evaluáciu, výskum až po priamu implementáciu projektov v partnerských krajinách (Sliacka a kol., 2020).

Ako uvádza Sliacka a kol. (2020) neexistuje jednotná zhoda názorov medzi MNO a štátom, čo všetko sa považuje za oficiálnu rozvojovú pomoc, resp. či do nej patrí napr. odpustenie štátneho dlhu, pomoc utečencom v prijímajúcej krajine a štipendiá.

MNO zohrávajú dôležitú úlohu v systéme poskytovania humanitárnej pomoci SR do zahraničia. Zastrešujúcou organizáciou humanitárnych MNO je Ambrela – Platforma rozvojových organizácií. Tieto organizácie realizujú vlastné projekty, resp. podporujú humanitárne akcie svojich partnerov priamo v prijímateľskej krajine. Kľúčovým dokumentom Ambrely je Stratégia na obdobie 2020 - 2024 a ročné akčné plány.

V nasledujúcej časti sa zameriame na možnosti financovania rozvojovej spolupráce na Slovensku (Tabuľka 14 až Tabuľka 16).

⁴ Tzv. "neoficiálnu" rozvojovú pomoc tvoria súkromné zdroje (napr. verejné zbierky, 2 %, dary FO a PO) ktoré sa nepočítajú do oficiálnej rozvojovej pomoci, pričom tvoria nemalú časť všetkých financií tečúcich z rozvinutých krajín do tzv. rozvojových krajín.

Tabuľka 14 Zdroje financovania rozvojovej a humanitárnej pomoci v podmienkach SR

Typ zdroja	Organizácia / právna úprava / forma	
VEREJNÉ ZDROJE - DOMÁCE	Slovenské dotácie na projekty rozvojovej spolupráce, humanitárnej pomoci a globálneho vzdelávania	MZVaEZ SR prostredníctvom SlovakAid
	Slovenské dotácie na odborné štúdie a ľudskoprávne projekty	MZVaEZ SR dotácie v oblasti medzinárodných vzťahov a zahraničnej politiky
	Iné doplnkové zdroje na niektoré typy aktivít rozvojových MNO z domácich zdrojov:	MŠVVaŠ SR - programy pre mládež, MV - Európske fondy, Eximbanka
	Asignácia 2 % dane z príjmu právnických osôb/ asignácia 2 % - 3 % dane z príjmu fyzických osôb	zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov
VEREJNÉ ZDROJE – ZAHRANIČNÉ	Na rozvojovú spoluprácu	Ambasády v krajine intervencie, Višegrádsky fond, EU Trust Fund for Africa, DFID, UNDP v krajine intervencie, USAID, UN Women, UNITAID, EuropeAid, Nordic Development Fund, UN Women a ďalšie.
	Na humanitárnu pomoc	ECHO, ECHO – EU Aid volunteers, DIPECHO, USAID/OFDA, Common Humanitarian Fund, Central Emergency Response Fund, EU regional Trust Fund in Response to Syrian Crisis, UNHCR, WFP, UNICEF, WHO – v krajine intervencie, DFID, Council of Europe Development Bank (CEB) a iné.
	Na globálne vzdelávanie	EuropeAid (DEAR), Nórske fondy a ďalšie.
SÚKROMNÉ ZDROJE	Verejné zbierky	Upravené zákonom č. 164/2014 Z. z. o verejných zbierkach, crowdfundingové platformy
	Dary	Upravené darovacou zmluvou podľa zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník
	Príjem z charitatívnej reklamy	zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov
ZDROJE Z VLASTNEJ ČINNOSTI	Členské príspevky	
	Predaj vlastných produktov	knižky, publikácie, tričká, pohľadnice, remeselné výrobky a pod
	Spolplatnenie poskytovaných služieb	školenia, poradenstvo, konzultácie, preklady, tlmočenie, ubytovanie, stravovanie a pod.
GRANTY OD SLOVENSKÝCH A ZAHRANIČNÝCH NADÁCIÍ	Karpatská nadácia, Nadácia Pontis, OSF a pod. Problémom je zameranie aktivít najmä na Slovensko	

Zdroj: Spracované podľa Sliacka a kol. (2020)

Nakoľko bol rok 2020 výrazne poznačený pandémiou COVID-19 prejavilo sa to aj na zvýšení ODA v jednotlivých členských štátoch EÚ, ktoré zvýšili svoju finančnú pomoc z 57,9 mld. eur na 66,8 mld. eur⁵(Kaba a kol., 2021), čím sa priblížili

⁵ Údaje sú uvedené bez Veľkej Británie (Kaba a kol., 2021).

blížšie k splneniu záväzku poskytnúť najmenej 0,7 % kolektívneho HND ako ODA. Luxembursko, Švédsko, Dánsko a Nemecko už prekročili stanovený cieľ 0,7 % HND na ODA. Slovensko sa nachádza na 18 mieste spomedzi krajín EÚ. Pre dosiahnutie kolektívnej rozvojovej pomoci je potrebné, aby EÚ vynaložila ešte 26,336 mld. eur, z toho Slovensko 173 mil. eur.

Tabuľka 15 Prehľad ODA členských štátov EÚ v roku 2020 (v mil. eur)

Krajina	ODA 2020		Medzinárodný záväzok		Chýbajúce financie	
	v mil. eur	% HNP	v mil. eur	% HNP	v mil. eur	% HNP
Belgicko	2 010	0,47	3 010	0,7	1 000	0,23
Bulharsko	73	0,13	193	0,33	119	0,2
Cyprus	18	0,08	72	0,33	54	0,25
Česká republika	263	0,13	669	0,33	406	0,2
Dánsko	2 324	0,73	2 229	0,7	-95	-0,03
Estónsko	43	0,16	90	0,33	46	0,17
Fínsko	1 119	0,47	1 680	0,7	562	0,23
Francúzsko	12 407	0,53	16 326	0,7	3 919	0,17
Grécko	209	0,13	1 134	0,7	925	0,57
Holandsko	4 703	0,59	5 557	0,7	854	0,11
Chorvátsko	74	0,15	160	0,33	86	0,18
Írsko	853	0,31	1 935	0,7	1 082	0,39
Litva	59	0,12	156	0,33	98	0,21
Lotyšsko	35	0,12	97	0,33	62	0,21
Luxembursko	395	1,02	385	1	-10	-0,02
Maďarsko	361	0,27	447	0,33	860	0,06
Malta	51	0,44	39	0,33	-13	-0,11
Nemecko	24 926	0,73	2 399	0,7	-936	-0,03
Poľsko	705	0,14	1 668	0,33	963	0,19
Portugalsko	338	0,17	1 382	0,7	10 441	0,53
Rakúsko	1 113	0,29	2 648	0,7	1 535	0,41
Rumunsko	268	0,13	707	0,33	439	0,2
Slovenská republika	124	0,14	295	0,33	171	0,19
Slovinsko	70	0,17	151	0,33	72	0,16
Španielsko	2 606	0,24	8	0,7	5 152	0,46
Švédsko	5 571	1,14	5	1	-705	-0,14
Taliansko	3 673	0,22	11 703	0,7	8 030	0,48
ODA inštitúcií EÚ, ktorá sa nepriraduje členským štátom EÚ	2 358					
EÚ 27 spolu	66 750	-	93 090	-	26 336	-

Zdroj: Kaba a kol., 2021

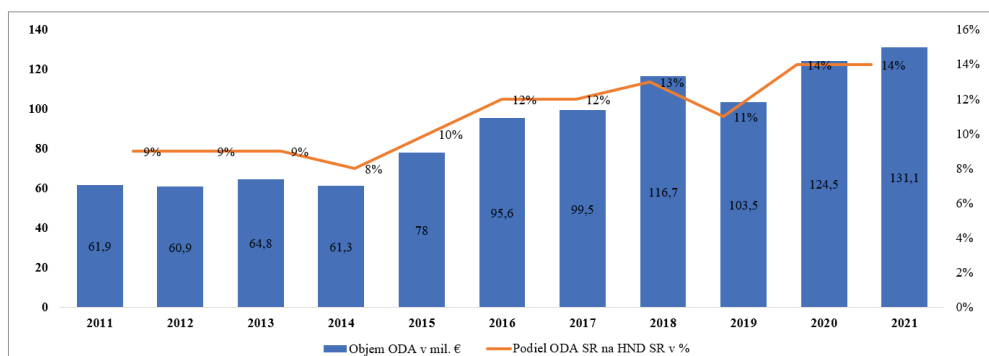
Tabuľka 16 Prehľad ODA členských štátov EÚ v roku 2021 (v mil. eur)

Krajina	ODA 2021		Medzinárodný záväzok		Chýbajúce financie	
	v mil. eur	% HNP	v mil. eur	% HNP	v mil. eur	% HNP
Belgicko	2 174	0,46	3 297	0,7	1 122	0,24
Bulharsko	77	0,12	211	0,33	134	0,21
Cyprus	-	-	-	0,33	-	-
Česká republika	306	0,13	758	0,33	452	0,2
Dánsko	2 431	0,7	2 418	0,7	-12,71	-0,004
Estónsko	51	0,17	99	0,33	48	0,16
Fínsko	1 214	0,47	1 801	0,7	586	0,23
Francúzsko	13 062	0,52	17 650	0,7	4 587	0,18
Grécko	223	0,12	1 283	0,7	1 060	0,58
Holandsko	4 471	0,52	5 977	0,7	1 506	0,18
Chorvátsko	80	0,15	181	0,33	101	0,18
Írsko	988	0,31	2 198	0,7	1 21	0,39
Litva	70	0,13	176	0,33	106	0,2
Lotyšsko	40	0,12	106	0,33	67	0,21
Luxembursko	456	0,99	462	1	6	0,01
Maďarsko	385	0,29	442	0,33	57	0,04
Malta	46	0,34	45	0,33	-1,66	-0,01
Nemecko	27 255	0,74	25 750	0,7	-1 506	-0,04
Poľsko	805	0,15	1 796	0,33	991	0,18
Portugalsko	380	0,18	1 462	0,7	1 082	0,52
Rakúsko	1 234	0,31	2 816	0,7	1 581	0,39
Rumunsko	276	0,12	782	0,33	506	0,21
Slovenská republika	127	0,13	316	0,33	189	0,2
Slovinsko	97	0,19	170	0,33	73	0,14
Španielsko	2 995	0,25	8 383	0,7	5 387	0,45
Švédsko	5 012	0,92	5 463	1	452	0,08
Taliansko	5 088	0,28	12 629	0,7	7 541	0,42
ODA inštitúcií EÚ, ktorá sa nepriradzuje členským štátom EÚ	855					
EÚ 27 spolu	70 201	0,49	100 591	0,7	30 390	0,21

Zdroj: Kaba a kol., 2022

V roku 2021 sa Slovenská republika dostala na svoje historické maximum z hľadiska poskytnutej rozvojovej spolupráce a aj v jej podiele na HND (Graf 9). Za nárast môže zvýšenie rozvojovej spolupráce v absolútnych číslach vo vzťahu k multilaterálnej aj bilaterálnej spolupráci. Za nárast podielu ODA na HND v % v roku 2020 môže jednak ekonomický faktor, ktorým je pokles samotného HND

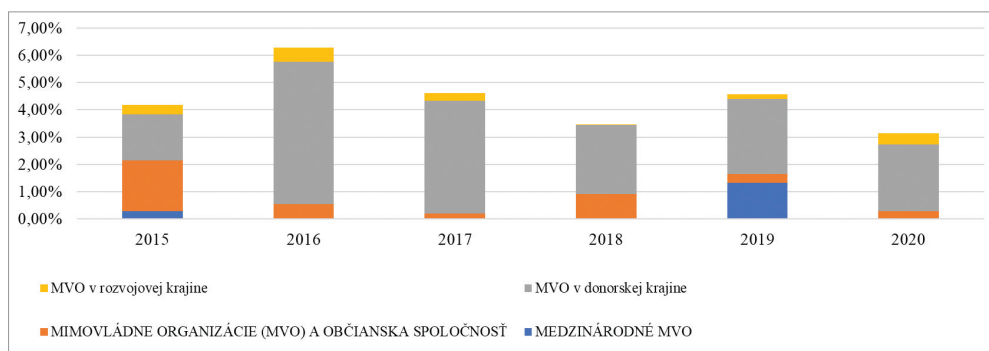
v roku 2020 spôsobeného pandemiou COVID-19 (z 92,8 mld. eur na 89,5 mld. eur) a druhým faktorom ako uvádza Kaba a kol. (2021) je politický alebo aj alibistický faktor, keď v čase pandémie sa Slovensko vybralo cestou tzv. nafúknutia pomoci keď v roku 2020 do bilaterálnej rozvojovej spolupráce započítalo významné odpustenie dlhu Srbsku a Somálsku, resp. v roku 2021 v dôsledku snahy vykázat aspoň nominálny nárast sa SR uchýlila k tomu, že do rozvojovej pomoci započítala aj sumu 9,42 mil. eur v podobe darovaných vakcín pre partnerské krajiny na boj s pandemiou COVID-19 (Kaba a kol., 2022). V roku 2021 i napriek čiastočnému zotaveniu poškodenej ekonomiky spôsobenej pandemiou COVID-19 (medziročný nárast HND z 92 mld. eur na 97,3 mld. eur) SR nebola schopná systematicky navýšiť objem pomoci, pričom aj napriek vysokému objemu nafúknutej pomoci pomer ODA/HND (hoci veľmi mierne) klesol (Kaba a kol., 2022).

Graf 9 Objem slovenskej oficiálnej rozvojovej spolupráce za roky 2011 – 2021

Zdroj: Správa o rozvojovej spolupráci Slovenskej republiky za rok 2021, MZVaEZ SR, jún 2022

V nasledujúcej časti uvádzame výšku podpory pre MNO zo Slovenskej agentúry pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu a Ministerstva vnútra SR podľa údajov dostupných na www.slovakdev.sk (Rozvojová spolupráca Slovenskej republiky, 2023b) (Graf 10; Tabuľka 17).

Graf 10 Objem ODA vyplatených pre MNO v %

Zdroj: Rozvojová spolupráca Slovenskej republiky, 2023b

Tabuľka 17 Objem ODA vyplatných pre MNO v eur

Implementujúci subjekt	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Medzinárodné MNO	229 970		10 720	36 049	1 368 575	15 000
Mimovládne organizácie (MNO) a občianska spoločnosť	1 436 941	526 992	185 592	1 031 324	332 923	335 431
MNO v donorskej krajine	1 330 325	4 985 336	4 114 849	2 956 619	2 852 065	3 069 665
MNO v rozvojovej krajine	262 036	497 759	282 673	22 075	179 372	513 804
Spolu	3 261 287	6 012 103	4 595 851	4 048 085	4 734 954	3 935 920
Objem ODA	78	95,6	99,5	116,7	103,5	125,0
% spolupráce vyplatenej pre MNO z celkovej spolupráce	4,18 %	6,29 %	4,62 %	3,47 %	4,57 %	3,15 %

Zdroj: Rozvojová spolupráca Slovenskej republiky, 2023a

Medzi prekážky slovenskej rozvojovej pomoci patrí vnímanie občanov SR o potrebe pomáhať v rozvojových krajinách. Podľa výsledkov Eurobarometra z roku 2019 len 74 % občanov SR to považuje za dôležité, zatiaľ čo priemer EÚ je 86 %. Z výsledkov Eurobarometra z roku 2020 vyplýva, že len 29 % občanov Slovenska si myslí, že EÚ by mala zvyšovať výšku humanitárnej pomoci (priemer EÚ je 41 %) a 57 % (priemer EÚ je 48 %) si myslí, že súčasná výška humanitárnej pomoci by mala zostať na rovnakej úrovni. Pre porovnanie v Českej republike súhlasí so zvýšením z pôvodnej výšky humanitárnej pomoci na jedného obyvateľa z 3 na 4 eur až 26 %, v Poľsku 33 % a v Maďarsku 32 % obyvateľov. K rovnakej výške humanitárnej pomoci sa prikláňa v Českej republike 65 %, v Poľsku 59 % a v Maďarsku 57 % obyvateľov.

Medzi ďalšie prekážky, ktoré bránia lepšej viditeľnosti a väčším dopadom pomoci patrí umiestnenie Slovenska na 21 mieste z donorských krajín DAC/OECD pričom na ODA dáva iba 0,13 % (2021) HND namiesto záväzku 0,33 % HND. Problémom je rovnako aj slabá finančná podpora MNO a firiem. Vo výzvach za rok 2019 a 2020 sa mohli uchádzať len o 4,5 mil. eur, čo je menej ako 5 % z celkového rozpočtu ODA v roku 2019 101 mil. eur a v roku 2020 108 mil. eur. Zaujímavé je, že stagnácia na tejto úrovni je už približne 10 rokov i napriek tomu, že rozpočet ODA za posledných 10 rokov narástol zo 60 mil. eur na skoro 110 mil. eur (Graf 9). Nakoľko sú slovenské projekty z finančného hľadiska menšieho charakteru v porovnaní s projektami medzinárodných organizácií vzniká tu problém pre MNO pri získavaní zdrojov od medzinárodných inštitucionálnych donorov, akými sú napr. projekty EuropeAid, ECHO, USAID, ktoré preferujú práve projekty v konzorciách vo finančných objemoch v desiatkach miliónoch. Výsledkom je nižšia konkurencieschopnosť slovenských MNO v porovnaní so zahraničnými MNO v získavaní dotácií, a to aj v dôsledku nižších rozpočtov MNO a stagnujúcej bilaterálnej zložky

oficiálnej rozvojovej pomoci SR pre dotácie na projekty SlovakAid. Celosvetovým trendom je, ako uvádza Sliacka a kol. (2020), zapájanie ďalších aktérov do rozvojovej spolupráce, ktorými sú firmy a rôzne štátne a vzdelávacie inštitúcie. Uvedený trend sa môže negatívne prejavovať na objeme získaných finančných prostriedkov pre MNO. V neposlednom rade treba spomenúť migračnú krízu, ktorá rezonovala a bola čiastočne zneužitá v politických a predvolebných kampaniach a stala sa predmetom verejnej politiky a sociálnych konfliktov. Negatívne nastavená komunikácia má vplyv najmä na MNO riešiace, či už rozvojovú, humanitárnu pomoc, alebo integráciu a pomoc migrantom a utečenom v SR, pričom hlavným cieľom týchto organizácií je zlepšovať podmienky migrantov v ich domovskej krajine. Ako uvádza Sliacka a kol. (2020) aj napriek zneužitiu témy migrácie pozitívom pre MNO bolo zavedenie systému dotácií aj pre projekty humanitárnej pomoci v zahraničí a zvýšená možnosť realizovať pomoc migrantom na Slovensku cez prostriedky EÚ spravované Ministerstvom vnútra SR (AMIF).

Podľa správy Kaba a kol. (2022) by Slovensko malo riešiť a splniť si svoj medzinárodný záväzok (vynaložiť 0,33 % HND na rozvojovú spoluprácu), tak ako vyplynulo z hodnotenia OECD v roku 2018⁶, ktorý bol zároveň implementovaný aj do Strednodobej stratégie rozvojovej spolupráce SR na roky 2019 – 2023. Nevyhnutnosťou je podľa Kaba a kol. (2022) vypracovanie reálneho plánu zvyšovania ODA pri zapojení ostatných rezortov a občianskej spoločnosti a zvyšovanie rozpočtu bilaterálnej časti aj na podporu globálneho vzdelávania a verejnej informovanosti. ODA by sa mala zlepšiť aj vo vzťahu s MNO, najmä z hľadiska predvídateľnosti, flexibility financovania, posilnenia partnerstiev a mali by sa zaviesť strategické partnerstvá, ktoré umožnia MNO zapájať sa aj do medzinárodných projektov. Nevyhnutné je zaistiť, aby podpora nástrojov súkromného sektora nebola na úkor spôsobov založených na grantoch pre občiansky sektor. Jednou z prekážok rozvoja rozvojovej spolupráce je aj nedostatočná miera transparentnosti v rozhodovacích procesoch SAMRS a MZVaEZ SR v hodnotiacom procese projektov SAMRS, ako aj pri finančných príspevkoch v rámci bilaterálnej a multilaterálnej pomoci. Ďalším odporúčaním je zvýšiť medzirezortnú spoluprácu, tak aby slovenské politiky mali pozitívny a synergický vplyv na ľudské práva a trvalo udržateľný rozvoj v iných krajinách (Kaba a kol., 2020).

⁶ V roku 2018 sa uskutočnilo hodnotenie systému rozvojovej spolupráce SR zo strany expertov tzv. Peer Review Výboru OECD.

Kľúčové slová

Bilaterálna spolupráca, Európsky hospodársky priestor, Európske štrukturálne a investičné fondy, Medzirezortná spolupráca, Multilaterálna spolupráca, Nórske fondy, Občianska spoločnosť, Rozvojová pomoc, Švajčiarsky finančný mechanizmus, Transparentnosť, Zahraničné verejné zdroje

Otázky a úlohy

1. Vymenujte európske štrukturálne a investičné fondy.
2. S akými prekážkami sa stretávajú mimovládne neziskové organizácie pri získavaní zahraničných verejných zdrojov, najmä u EŠIF?
3. Zhodnoťte využitie EŠIF v krajinách V4 v programovom období 2014 – 2020 z hľadiska plánovaných a reálne vynaložených výdavkov.
4. Aké sú hlavné rozdiely medzi Nórsnym finančným mechanizmom, finančným mechanizmom EHP a Švajčiarskym mechanizmom?
5. V čom vidíte význam Active Citizenship Fund a jeho prínos pre slovenské mimovládne neziskové organizácie?
6. Ako pandémia COVID-19 ovplyvnila zahraničné verejné zdroje? Svoje tvrdenie zdôvodnite.
7. Čo predstavuje rozvojová pomoc?
8. Čo je príčinou vývoja miery rozvojovej pomoci Slovenskej republiky?
9. Aké sú hlavné prekážky slovenskej rozvojovej pomoci?

3. DOMÁCE VEREJNÉ ZDROJE

Medzi základné zdroje verejných financií patria verejné rozpočty. Tie rozdeľujeme na nadnárodné (napríklad rozpočet Európskej únie), rozpočty štátne (národné) a miestne rozpočty samospráv (vyššie územné celky a obce). Práve z národných a miestnych rozpočtov sa vyčleňujú finančné prostriedky na podporu mimovládnych neziskových organizácií, ktoré označujeme ako domáce verejné zdroje. Patria tu najmä dotácie, zdroje z verejnoprávnych inštitúcií (fondy) a zdroje získané daňovou asignáciou, prípadne aj granty poskytnuté z verejných rozpočtov či návratné úvery a pôžičky. Posledné menované organizácie musia vrátiť – splatiť ako klasickú pôžičku, preto sa im v texte nebudeme bližšie venovať.

3.1 Dotácie

Dotácie predstavujú peňažné prostriedky, ktoré majú charakter platby, ktorú jednotlivец alebo inštitúcia poskytuje inému jednotlivcovi alebo inštitúcii. Môže ísť o účelovú dotáciu (je určená na presne vymedzené použitie) alebo o neúčelovú dotáciu (jej využitie nie je presne definované, možno ju použiť na akékoľvek výdavky). Dotácia môže byť poskytnutá v čiastočnej výške alebo v plnej výške. Dotácie sa spravidla poskytujú, resp. sú viazané na splnenie určitých, presne vymedzených úloh alebo účelu za stanovených podmienok.

Poskytovanie dotácií a príspevkov z verejných rozpočtov (štátny rozpočet, rozpočty samosprávnych krajov a rozpočty miest a obcí) právnickým a fyzickým osobám sa riadi podľa § 8 ods. 2 zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Z výdavkov štátneho rozpočtu možno v súlade so zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok poskytovať dotácie právnickým aj fyzickým osobám. Dotácie zo štátneho rozpočtu poskytuje správca kapitoly alebo orgán štátnej správy, ktorý je svojimi príjmami a výdavkami napojený na jeho rozpočet. Dotácie s výnimkou dotácií na úhradu preneseného výkonu štátnej správy obciam a vyšším územným celkom, dotácií na náhradu straty pri zabezpečení výkonov vo verejnom záujme, dotácií na financovanie spoločných programov SR a EÚ a dotácií verejným vysokým školám sa poskytujú na základe žiadosti. Použitie dotácií podlieha povinnému ročnému zúčtovaniu.

Správca kapitoly vo všeobecnom záväznom právnom predpise stanoví rozsah a ďalšie podmienky poskytovania dotácií a spôsob ich poskytovania. V súčasnosti má každý rezort (ministerstvá, fondy) nastavené vlastné pravidlá poskytovania dotácií, a to formou zákona. Rezorty si taktiež upravujú, komu sú dotácie poskytnuté, z analýzy Murray Svidroňovej a Mertinkovej (2020) vyplynulo, že z 21 rezortov (ministerstvá a fondy) má až 17 dotačné schémy, ktoré medzi oprávnených žiadateľov zaraďujú aj MNO.

Na základe žiadosti poskytlo Ministerstvo financií SR dáta, z ktorých je možné prezentovať parciálne údaje o financovaní MNO z tohto zdroja. Uvedené rozpočtové položky však zahŕňajú aj dotácie pre školy, nemocnice a iné inštitúcie, ktoré majú právnu formu neziskovej organizácie, konkrétne položky 642 Transfery jednotlivcom

a neziskovým právnickým osobám zahŕňajú v sebe platby vo forme napr. príspevkov, dávok, dôchodkov, odstupného, členského, štipendií jednotlivcom a neziskovým právnickým osobám, vrátane medzinárodných so sídlom v SR. Očistené dáta len ohľadom dotácií pre MNO nebolo možné získať, preto je potrebné k údajom v tabuľke (Tabuľka 18) pristupovať s rezervou.

Dotácie sú tiež evidované vo výkazoch neziskových organizácií. Na vyžiadanie poskytl DataCentrum údaje z ročných účtovných závierok a to osobitne pre jednotky účtujúce v systéme jednoduchého účtovníctva (Príjmy z dotácií) a pre neziskové jednotky účtujúce v systéme podvojného účtovníctva (Dotácie, účet 691). Na doplnenie uvádzame aj tieto dáta v tabuľke (Tabuľka 19), pričom však nie je možné rozlíšiť, aká časť bola z dotácií zo štátneho rozpočtu a aká z rozpočtov miestnych a regionálnych samospráv. Každopádne sú však tieto údaje o objeme financií z dotácií smerodajnejšie ako Tabuľka 18, vzhľadom na to, že tu sú zachytené len dotácie, nie aj iné druhy platieb ako to je v položkách 642 štátneho rozpočtu. Na druhú stranu, Tabuľka 19 je založená na dátach z ročných účtovných závierok, pričom nie všetky právne formy sú povinné podávať daňové priznanie vrátane výkazov. Legislatíva ukladá povinnosť pre neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby, nadácie a neinvestičné fondy uloženia výročnej správy (vrátane účtovnej závierky a prehľadu o príjmoch a výdavkoch do verejnej časti registra účtovných závierok. Občianske združenia, ktoré sú najrozšírenejšou právnou formou MNO, podľa § 41 ods.1 zákona o dani z príjmov daňové priznanie nemusia podať, ak majú iba príjmy, ktoré nie sú predmetom dane, príjmy, z ktorých sa daň vyberá zrážkou podľa § 43 zákona a príjmy oslobodené od dane podľa § 13 ods.2 písm. b) zákona. Z toho vyplýva, že nemusia zostavovať ani účtovnú závierku, je to len na dobrovoľnej báze a teda nie všetky dáta sú evidované v Registri účtovných závierok. Prehľad o neziskových účtovných jednotkách, ktoré uložili účtovné závierky v Registri účtovných závierok za sledované roky 2016 – 2021 je súčasťou Prílohy 2 a týka sa nielen dotácií, ale aj ďalších analyzovaných zdrojoch financovania MNO, pri ktorých je uvedené, že údaje boli čerpané z ročných účtovných závierok MNO z DataCentra. Pri bližšej analýze dát sme taktiež zistili, že DataCentrum neposkytlo dáta za všetky dostupné ročné účtovné závierky. Ich štandardný postup je taký, že pri vyžiadaní dát poskytujú len tie, u ktorých boli závierky správne vyplnené, tzn. ak pri kontrole zistili chybu v sumárnych riadkoch (napr. aj rozdiel 1 cent), dáta z týchto závierok neposkytli.

Tabuľka 18 Objem transferov neziskovým právnickým osobám zo štátneho rozpočtu

Výdavky	2016		2017		2018		2019		2020		
	Položka	Plán	Skutočnosť	Plán	Skutočnosť	Plán	Skutočnosť	Plán	Skutočnosť	Plán	Skutočnosť
bežné	642001	77 834 322	75 900 684	84 023 286	92 420 083	93 553 706	110 900 055	111 710 967	290 113 857	115 577 850	145 178 825
	642002	93 350 433	51 845 778	59 601 416	60 784 935	63 290 917	73 444 275	96 455 319	90 128 828	110 571 117	106 769 071
kapitálové	722001	5 801 067	5 119 625	39 135 098	27 331 698	6 735 098	8 562 531	28 659 434	41 261 685	27 309 434	25 690 508
	722003	40 809 706	8 638 790	40 045 000	2 304 822	40 045 000	7 171 362	40 045 000	12 228 748	21 845 000	21 712 983

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov poskytnutých MF SR, 2023

Poznámka: 642001- Občianskemu združeniu, nadácii a neinvestičnému fondu, 642002 - Neziskovej organizácii poskytujúcej všeobecne prospešné služby, 722001 - Občianskemu združeniu, nadácii a neinvestičnému fondu, 722003 - Neziskovej právnickej osobe nezaradenej v podpoložke

Tabuľka 19 Prijaté dotácie 2016 - 2021

	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	hl. činnosť	ved. činnosť	hl. činnosť	ved. činnosť	hl. činnosť	ved. činnosť	hl. činnosť	ved. činnosť	hl. činnosť	ved. činnosť	hl. činnosť	ved. činnosť
Prijmy z dotácií	23 406 189	1 163 088	24 339 525	1 544 087	27 193 295	23 406 189	1 163 088	1 981 255	31 803 586	1 968 957	30 053 594	1 727 110
Dotácie (691)	145 622 366	2 857 288	169 904 150	4 372 857	197 242 486	145 622 366	2 857 288	3 136 342	219 918 526	4 596 173	282 623 537	2 937 613
SPOLU	169 028 555	4 020 376	194 243 675	5 916 945	224 435 782	169 028 555	4 020 376	5 117 597	251 722 112	6 565 131	312 677 131	4 664 722

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov z ročných účtovných závierok MNO, DataCentrum, 2023

Čo sa týka dotácií poskytovaných miestnou samosprávou, každá obec či každý kraj si určuje vlastné podmienky poskytovania dotácií a to na základe všeobecne záväzného nariadenia (VZN). Obvykle VZN určuje oblasti a účel podpory, oprávnených žiadateľov, výšku podpory na žiadateľa, celkový objem prostriedkov alokovaných na dotácie, spôsob podania žiadosti a vyúčtovania dotácie. Problémom je veľká roztrieštenosť údajov. Posledná štúdia, ktorá sa venovala problematike dotácií z verejných rozpočtov samosprávy a VÚC a iných verejných subjektov je z roku 2010 a zachytáva dáta za rok 2008, pričom uvádza sumy približne na úrovni 10 mil. eur (Marček, 2010). Vzhľadom k celkovému nárastu príjmov obecných samospráv a VÚC za ostatných 11 rokov sa dá predpokladať, že aj ich príspevky a dotácie pre MNO za toto obdobie vzrástli. Chýbajú však exaktné údaje.

Medzi problémy a bariéry dotácií možno zaradiť neskoré zverejňovanie výziev, opakovanú podporu tých istých MNO (noví žiadatelia majú nižšie šance na získanie dotácie), nedostatočné metodické pokyny, nízku transparentnosť hodnotenia, resp. málo konkrétne hodnotenia nepodporených žiadostí, u niektorých rezortov aj vysoká administratívna záťaž, najmä komplikované formuláre žiadostí o dotáciu (Murray Svidroňová & Mertinková, 2020).

V Českej republike sú dotácie vymedzené zákonom č. 218/2000 Sb. Zákon o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla). Tento zákon definuje dotácie ako peňažné prostriedky štátneho rozpočtu, štátnych finančných aktív alebo Národného fondu poskytnutých právnickým a fyzickým osobám na stanovený účel.

Dotáciu je možné podľa § 7 ods. 2 zákona č. 218/2000 Zákon o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů poskytnúť daňovému rezidentovi Českej republiky, daňovému rezidentovi členského štátu Európskej únie, inému ako Česká republika, daňovému rezidentovi iného štátu pokiaľ s ním má Česká republika uzavretú medzinárodnú zmluvu a daňovému rezidentovi jurisdikcie, ktorá nie je štátom pokiaľ s ním má Česká republika uzavretú medzinárodnú zmluvu. V § 7 zákona č. 218/2000 Zákon o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů je vymedzené, že dotácie môžu byť zo štátneho rozpočtu poskytnuté neštátnym neziskovým organizáciám, ako sú občianske združenia, všeobecne prospešné spoločnosti, účelové zariadenia cirkví a náboženské spoločnosti, nadácie a nadačné fondy či ďalšie právnické osoby, ktorých hlavnou činnosťou je poskytovanie najmä zdravotných, kultúrnych, vzdelávacích a sociálnych služieb, sociálno-právnej ochrany detí, atď.

Dotácie zo štátneho rozpočtu môže podľa § 14 tohto zákona poskytnúť ústredný orgán štátnej správy, Akadémie vied Českej republiky, Grantová agentúra Českej republiky, Technologická agentúra Českej republiky alebo organizačná zložka štátu, ktorú určí zákon. Dotácie zo štátneho rozpočtu do rozpočtu obcí, s výnimkou dotačných investičných akcií sa poskytujú prostredníctvom krajov, v ktorých obvodoch ležia príslušné obce pokiaľ nie je zákonom stavené inak. Postup pri poskytovaní dotácií zo štátneho rozpočtu a konanie o ich odňatí je zakotvené aj v § 14 a § 15 tohto zákona.

Na dotáciu zo štátneho rozpočtu nie je právny nárok a o poskytnutí dotácie konkrétnej neziskovej organizácii na konkrétny projekt rozhoduje poskytovateľ dotácie na základe žiadosti príjemcu.

Rozhodujúce pre zaradenie do dotačných programov príslušného ministerstva sú jeho kompetencie vymedzené kompetenčným zákonom, a teda účelom, na ktorý je štátna pomoc žiadaná. Ak vyhovie poskytovateľ žiadosti o poskytnutie dotácie, vydá písomné rozhodnutie, v rámci ktorého podrobne popíše podmienky pre použitie dotácie, povinnosti príjemcu dotácie aj podmienky pre zúčtovanie so štátnym rozpočtom po skončení roka (MF ČR, 2012).

V nadväznosti na zmienený zákon o rozpočtových pravidlách existuje v Českej republike dokument s názvom „Zásady vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu České republiky nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy“ (usnesením vlády č. 591 ze dne 1. června 2020), ktorý podrobne upravuje poskytovanie dotácií ústrednými orgánmi štátnej správy zo štátneho rozpočtu mimovládny neziskovým organizáciám.

Ide o predpis, ktorý je pre ústredné orgány štátnej správy poskytujúcim dotácie pre MNO záväzný a to už od roku 2001, kedy boli po prvýkrát zásady schválené vládou. Zásady stanovujú všeobecné pravidlá, ktoré zjednocujú poskytovanie dotácií MNO zo štátneho rozpočtu nad požiadavky rozpočtových pravidiel. Cieľom zásad je, aby orgány štátnej správy poskytovali dotácie podľa jednotných pravidiel ako sú možnosti spolufinancovania dotácie, termíny dotačného konania a pod. Výsledkom je efektívne a transparentné poskytovanie dotácií zo štátneho rozpočtu.

Zásady sú spracované radou vlády pre MNO na základe činnosti medzirezortnej pracovnej skupiny pre novelizáciu zásad, zloženej zo zástupcov všetkých dotujúcich ústredných orgánov štátnej správy, vrátane Národnej športovej agentúry a Ministerstva financií. Prílohou zásad je zmluva o spolupráci, ktorej predmetom je podpora a spolupráca medzi poskytovateľom dotácie a organizáciou, ktorá je prijímateľom dotácie (Vláda ČR, 2020). Zmluva o spolupráci ale nevytvára právny nárok na dotáciu. Jednotlivé dotácie sú zverejnené v centrálnom registri dotácií dostupnom na internetovom odkaze: <https://red.financnisprava.cz/registr-dotaci/prijemci> (Finanční správa, 2023).

3.2 Zdroje z verejnoprávnych inštitúcií (fondy)

V súčasnosti pôsobia na Slovensku štyri verejnoprávne inštitúcie – fondy: Fond na podporu umenia, Fond na podporu kultúry národnostných menšín, Audiovizuálny fond (napojené na kapitolu štátneho rozpočtu MK SR) a Fond na podporu športu (napojené na kapitolu štátneho rozpočtu MŠVVaŠ SR), ktoré poskytujú zdroje pre MNO a to formou dotácií. Príjmy MNO z dotačných schém týchto verejnoprávnych inštitúcií sú preto zachytené v kapitole Dotácie. Okrem toho, sú tu ešte dva fondy Štátny fond rozvoja bývania a Fond na podporu vzdelávania. V prípade Štátneho fondu rozvoja bývania ide o poskytovanie úverov a to aj pre MNO, ale vzhľadom na charakter zdroja (v podstate pôžička, ktorú treba splatiť, aj to na špecifický účel súvisiaci s bývaním), ho ďalej neanalyzujeme.

Fond na podporu vzdelávania taktiež poskytuje pôžičky, a to vybraným cieľovým skupinám – študentom vysokých škôl, pedagogickým zamestnancom škôl, odborným zamestnancom škôl, študentom doktorandského študijného programu, ako aj vysokoškolským pedagógom, výskumným pracovníkom vysokých škôl a umeleckým pracovníkom vysokých škôl do 35 rokov veku, tzn. tento Fond ani nemá zdroje určené pre MNO.

Fondy však v texte uvádzame pre kompletnosť informácií, v prípade, že by sa v budúcnosti menili podmienky alebo charakter poskytovaných zdrojov (tzn. nie dotácia či úver, pôžička), bude čitateľ oboznámený, že existujú aj tieto fondy.

3.3 Asignácia dane

K priamej podpore z verejných zdrojov sa radí aj asignácia určeného percentuálneho podielu zo zaplatenej dane z príjmu, nakoľko štát sa vlastne vzdáva aj časti dane, ktorú by získal z príjmov fyzických osôb (FO) a právnických osôb (PO). V konečnom dôsledku je to právnická alebo fyzická osoba, ktorá sa rozhoduje, komu určené percento z dane z príjmov prideli. V prípade, že sa nerozhodne pre konkrétnu neziskovú organizáciu, výška celej zaplatenej dane ostáva v prospech štátu. Daňovú asignáciu, ako možnosť FO alebo PO použiť vymedzené percento ňou zaplatenej dane z príjmov v prospech mimovládnej neziskovej organizácie, možno vnímať ako osobitú formu podpory, ktorá stojí na pomedzí verejných zdrojov a súkromných zdrojov (Svidroňová & Kuvíková, 2014), z hľadiska pôvodu zdroja však ide o podporu z verejných zdrojov.

Mechанизmus poukazovania podielu zaplatenej dane z príjmu v prospech registrovaných mimovládnych neziskových organizácií je na Slovensku využívaný už od r. 2002 (v prípade fyzických osôb, právnické osoby mohli prvýkrát asigovať dve percentá dane z príjmu až v roku 2004). Predstavuje približne 6-10 % príjmov neziskového sektora a hoci nie je primárnym zdrojom príjmov, zohráva dôležitú úlohu ako flexibilný, spoľahlivý a dochvilný zdroj, ktorý v sebe spája prvky súkromného a verejného financovania. (Molokáč & Hagara, 2015).

Z hľadiska možnosti asignácie podielu zo zaplatenej dane je na Slovensku zaujímavá práve možnosť asignácie právnickými osobami. Z krajín V4 majú daňovú asignáciu Maďarsko a Poľsko, v Maďarsku môžu asigovať len fyzické osoby (1 %), v Poľsku fyzické osoby, vrátane jednoosobových SZČO (v oboch prípadoch 1 %). Česká republika ani viaceré ďalšie krajiny strednej Európy tento mechanizmus nevyužívajú, i keď snahy o jeho zavedenie boli (www.taxdesignation.org, 2016). Z tohto pohľadu je Slovensko špecifické, že asigovať môžu aj právnické osoby a tiež výška asignácie sa líši v závislosti od splnenia konkrétnych podmienok.

Mechанизmus prešiel viacerými zmenami pričom v súčasnosti je jeho rozpätie od 1 po 3 %, v závislosti od splnenia podmienok, ktoré stanovuje zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov. Fyzické osoby (FO), ktoré zaplatili daň, môžu nasmerovať 2 % alebo 3 % dane v prospech neziskového sektora, za predpokladu minimálnej výšky asignácie 3 eur. Asigovať 3 % môžu osoby, ktoré vykonali dobrovoľníctvo v rozsahu najmenej 40 hodín za rok. Právnické osoby (PO) môžu asigovať daň vo výške 2 %

alebo 1 %, za predpokladu minimálnej výšky asignácie 8 eur. Asignovať 2 % môže subjekt, ktorý daroval finančné prostriedky najmenej vo výške zodpovedajúcej 0,5 % zaplatenej dane.

Prijímateľom daňovej asignácie môžu byť:

1. občianske združenie,
2. nadácia,
3. neinvestičný fond,
4. nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby,
5. účelové zariadenie cirkvi a náboženskej spoločnosti,
6. organizácia s medzinárodným prvkom,
7. Slovenský Červený kríž,
8. subjekty výskumu a vývoja,

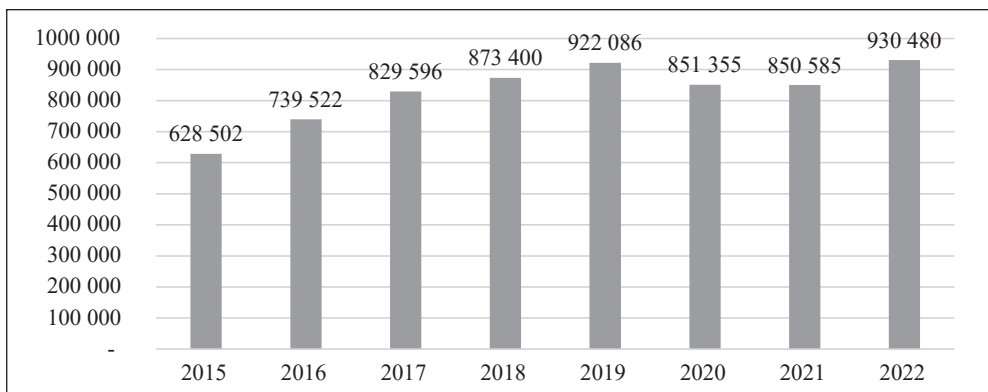
pričom organizácia sa musí do 15. decembra daného roka zaregistrovať u notára ako prijímateľ daňovej asignácie. Notár overuje podmienky ako potrebná dĺžka existencie organizácie (2 roky), žiadne nedoplatky na poisťnom na sociálne a zdravotné poistenie či na dani.

Podiel zaplatenej dane podľa § 50 ods. 5 zákona o dani z príjmov možno použiť len na účely, ktoré sú predmetom jeho činnosti a to:

1. ochrana a podpora zdravia; prevencia, liečba, resocializácia drogovu závislých v oblasti zdravotníctva a sociálnych služieb,
2. podpora a rozvoj športu,
3. poskytovanie sociálnej pomoci,
4. zachovanie kultúrnych hodnôt,
5. podpora vzdelávania,
6. ochrana ľudských práv,
7. ochrana a tvorba životného prostredia,
8. veda a výskum,
9. organizovanie a sprostredkovanie dobrovoľníckej činnosti.

Prijímateľ, ktorý v jednom roku získa z daňovej asignácie **viac ako 3 319,39 eur**, je povinný do 16 mesiacov odo dňa zverejnenia zoznamu Daňovým riaditeľstvom SR zverejniť **presnú špecifikáciu použitia prijatého podielu v Obchodnom Vestníku**. Špecifikácia obsahuje najmä výšku a účel použitia podielu zaplatenej dane, spôsob použitia podielu zaplatenej dane, prípadne výrok audítora, ak to ustanovuje osobitný predpis. Prijímateľ, ktorého podiel zaplatenej dane je v kalendárnom roku **vyšší ako 33 000 eur**, je do 30 dní od ich prijatia **povinný zriadiť osobitný účet, na ktorom musí viesť prijatie a čerpanie podielu zaplatenej dane**. Je tu aj možnosť použiť podiel zaplatenej dane na reklamu, a to len na vymedzené účely v zákone č. 504/2009 Z. z. a na účely, ktoré sú predmetom činnosti prijímateľa.

Celkový počet podaných Vyhlásení o poukázaní podielu zaplatenej dane z príjmov za roky 2015 – 2022 je zobrazený na nasledujúcom grafe (Graf 11).

Graf 11 Vyhlásenia o poukázaní podielu zaplatenej dane z príjmov 2015 - 2022

Zdroj: Finančná správa, 2023a.

Je potrebné upozorniť na stále relatívne málo využívanú možnosť, resp. bonifikáciu mechanizmu (asignovanie 3 %) u tých fyzických osôb, ktoré preukážu v podobe registrovanej dohody o dobrovoľníckej práci, že odpracovali za rok minimálne 40 hodín dobrovoľníckej práce, pričom ako uvádza Štatistický úrad, priemerný dobrovoľník u nás odpracuje 53 hodín. Za rok 2014 sa takto preukázalo necelých 5 000 osôb (Molokáč & Hagara, 2015).

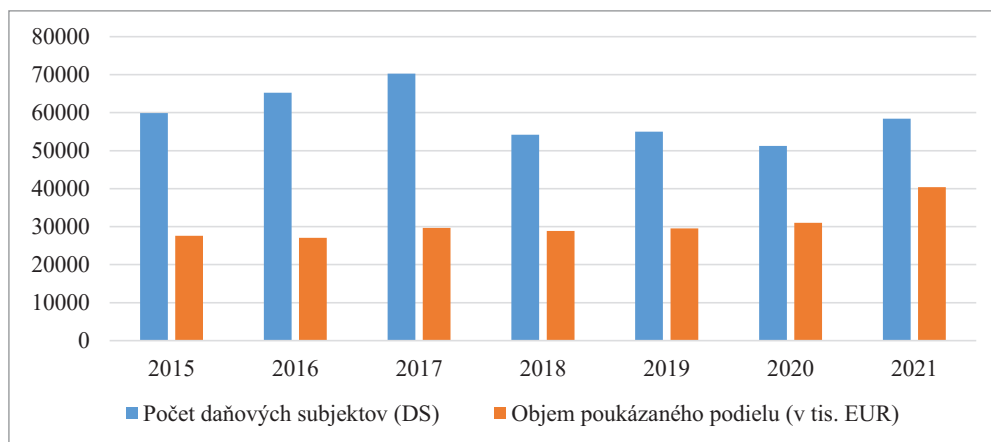
Na základe žiadosti v januári 2023 poskytla Finančná správa údaje o počte daňovníkov, ktorí v daňovom priznaní zvolili možnosť “splňam podmienky na poukázanie 3 % dane z príjmov”. Dáta nie sú v informačnom systéme evidované tak, aby boli ľahko dostupné a preto boli získané výberom a sú prezentované v nasledujúcej tabuľke (Tabuľka 20). Výberový súbor pozostáva z celkových údajov pre daňové priznania fyzických osôb typu A aj B, nezahŕňa však osoby v zamestnaneckom pomere, ktorým ročné zúčtovanie vykonáva zamestnávateľ. K ročnému zúčtovaniu sa prikladá Vyhlásenie o poukázaní podielu zaplatenej dane, ktoré nie je dostupné v informačnom systéme Finančnej správy (do budúca by mali byť dáta dostupné, na základe žiadosti pre potreby tejto analýzy, pristúpili k úpravám informačného systému). Treba zdôrazniť, že práve fyzické osoby v zamestnaneckom pomere, ktoré nie sú v tabuľke zachytené, tvoria najväčšiu časť, ktorá poukazuje 3 % z dane z príjmov.

Tabuľka 20 Počet daňovníkov asignujúcich 3 % z dane z príjmov

Zdaňovacie obdobie	DPFO A	DPFO B
2015	1 305	1 621
2016	1 019	1 930
2017	1 131	2 167
2018	1 192	2 701
2019	1 265	2 864
2020	1 101	2 589
2021	1 353	2 854

Zdroj: údaje poskytnuté Finančným riaditeľstvom SR, 2023

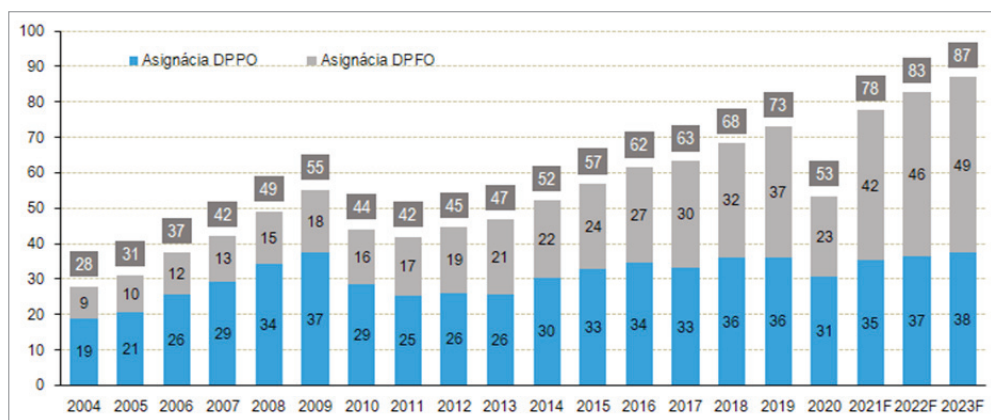
Čo sa týka právnických osôb, ktoré asignovali podiel zaplatenej dane z príjmov, jednotlivé počty v rokoch 2015 – 2021 sú na grafe (Graf 12):

Graf 12 Poukázaný podiel zo zaplatenej dane z príjmov právnických osôb 2015 – 2021

Zdroj: Finančná správa, 2023b

Vývoj získanej sumy z tohto zdroja zhŕňa nasledujúci graf (Graf 13), z ktorého je zrejmé, že do roku 2009 prevažoval príjem z daňovej asignácie PO, avšak od 01. 01.2010 nadobudol účinnosť zákon č. 504/2009 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov. Tento začal požadovať darovanie finančných prostriedkov najmenej vo výške zodpovedajúcej 0,5 % zaplatenej dane a objem asignovanej dane z príjmov PO začal klesať. V roku 2019 sa prvýkrát stalo, že objem asignovaných peňazí od FO prevýšil objem asignácie PO.

Graf 13 Skutočný a prognózovaný vývoj objemu asignovaných prostriedkov (v mil. eur)

Zdroj: Štátna pokladnica (2004-2019); Výročná správa o činnosti finančnej správy za rok 2020 (2020); projekcia IFP (2021-2023)

Podľa výsledkov analýzy MV SR/ÚSV ROS (2020)⁷ tvorila asignácia dane významný zdroj príjmu neziskových organizácií, v priemere bol v roku 2018 príjem u vybraných organizácií z podielu zaplatenej dane na úrovni 920,83 eur.

Nasledujúce tabuľky (Tabuľka 21 až Tabuľka 22) uvádzajú počty registrovaných prijímateľov a priemernú výšku podielu zaplatenej dane za roky 2016 - 2020, a tiež prehľad najväčších prijímateľov daňovej asignácie v roku 2020.

Tabuľka 21 Registrovaní prijímatelia na daňovú asignáciu a priemerná výška podielu zaplatenej dane 2016 – 2022 (v eur)

	2016	2017	2018	2019*	2020**	2021**
počet registrovaných organizácií	13 293	13 980	14 915	15 483	15 832	17 625
asignovaná suma (v tisícoch eur)	61 631,05	63 428,49	68 342,91	73 071,42	69890,00	87 194,47
priemerná výška podielu zaplatenej dane	4 636,36	4 537,10	4 582,17	4 719,46	4 414,48	4 947,20

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov IFP a Finančnej správy <https://www.financnasprava.sk/sk/elektronicke-sluzby/verejne-sluzby/zoznamy/zoznam-prijimatelov-dane>

* údaje o asignovanej sume po rok 2019 sú čerpané zo stránky MF SR, spracované IFP

** údaje o asignovanej sume pre roky 2020 a 2021 sú čerpané zo stránky Finančnej správy

Z tabuľky (Tabuľka 21) je zrejmé, že počet registrovaných prijímateľov narastá, zatiaľ čo priemerná výška asignovanej dane kolíše a v roku 2020 bola za sledované obdobie najnižšia. Predmetom tejto učebnice nie je definovať možné príčiny tohto javu, v roku 2020 však boli kvôli následkom pandémie predĺžené termíny na podanie daňového priznania a vykonanie ročného zúčtovania (za zdaňovacie obdobie 2019) a tým pádom boli prostriedky z podielu zaplatenej dane poukazované tretiemu sektoru až do konca februára 2021. Vzhľadom na to, že prehľad prijímateľov podielu zaplatenej dane za rok 2020 je spracovávaný k 31. 12. 2020 (53,39 mil. eur), tak prostriedky poukázané v januári a februári 2021 nereflektuje, a to môže mať vplyv na to, že priemerná výška asignovanej dane bola v roku 2020 najnižšia.

⁷ V rámci národného projektu „Kvalitnejšie verejné politiky prostredníctvom lepšieho poznania občianskej spoločnosti“ realizovaného Úradom splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rozvoj občianskej spoločnosti a Univerzitou Mateja Bela v Banskej Bystrici prebehlo v roku 2019 rozsiahle mapovanie mimovládnych neziskových organizácií na Slovensku. Objektom mapovania boli formálne, resp. inštitucionalizované organizácie (občianske združenia vrátane odborových organizácií, nadácie, neinvestičné fondy, neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby a organizácie s medzinárodným prvkom). Výskumnú vzorku tvorilo 828 respondentov.

Tabuľka 22 TOP 20 najväčších prijímateľov daňovej asignácie v roku 2021 (v eur)

Názov prijímateľa	Poskytnutý súhrn podielov zaplatenej dane
Nadácia Pontis	3 095 608,57
Nadácia EPH	2 365 197,41
Nadácia SPP	2 292 431,01
Asociácia pomoci postihnutým – APPA	1 734 541,98
Nadácia Slovenskej sporiteľne	1 447 647,50
PLAMIENOK n.o.	1 176 042,56
Nadácia ADELI	1 099 884,99
Nadácia VW SLOVAKIA	1 018 086,66
Nadácia Tatra Banky	777 994,87
ČSOB nadácia	618 481,82
ONAS	593 552,62
Nadácia ZSE	586 048,57
Občianske združenie SVETIELKO NÁDEJE	522 564,75
Nadácia PRO FUTURA	500 516,32
Aktívny vozík, občianske združenie	440 875,46
Pomocníček o.z.	439 363,61
Nadácia Allianz	433 848,44
Nadácia Spoločne pre región	429 976,84
DOBRÝ ANJEL, n.o.	395 282,07
Nadácia Orange	382 653,79

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov Finančnej správy <https://www.financnasprava.sk/sk/elektronicke-služby/verejne-služby/zoznamy/zoznam-prijimatelov-dane>

Medzi najväčších prijímateľov podielu zaplatenej dane už klasicky patria firemné nadácie, až na pár výnimiek, kedy ide o neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby či občianske združenia (Tabuľka 22).

3.4 Daňové oslobodenie

Vo vyspelých krajinách, ktoré uznávajú funkcie neziskových organizácií pri produkcii verejne prospešných služieb, sa vytvárajú špecifické režimy daňovej politiky voči týmto organizáciám. Okrem princípu organizačno-právnej formy a poskytovanej činnosti ako základu na rozlišovanie daňového režimu, je nevyhnutné jednotlivo skúmať toky finančných prostriedkov (Zietlow a Seidner, 2007). V tomto zmysle je možné skúmať tri základné daňové režimy pre toky finančných prostriedkov do neziskovej organizácie a z nej:

1. **oslobodenie od daní**, tzv. *tax exemption* – najčastejšie sa používa oslobodenie príjmov z hlavnej činnosti neziskovej organizácie od dane z príjmu právnických osôb. Oslobodenie však môže byť aj od dane z pridanej hodnoty, colných

poplatkov a rôznych majetkových daní (daň z nehnuteľnosti, dedičská daň, darovacia daň);

2. **úľavy na daniach neziskovým organizáciám**, tzv. *tax credit* – organizácia platí dane bez akéhokoľvek oslobodenia finančných tokov, ale z vypočítanej daňovej povinnosti má možnosť uplatniť si rôzne úľavy, ktoré daň znížia;
3. **úľavy na daniach prispievateľom**, tzv. *tax benefit* – ide o verejnú podporu súkromných osôb, ktoré poskytujú prostriedky neziskovým organizáciám. Prispievatelia majú možnosť uplatniť dar ako nezdaniteľnú časť základu dane alebo odpočítať si výšku daru zo základu dane.

V súčasnosti v Slovenskej republike **existuje všeobecné oslobodenie príjmov od dane z príjmov pre neziskové organizácie** – t. j. týka sa univerzálne všetkých príjmov neziskových organizácií (daňovníkov, nezriadených na podnikanie), ktoré sú takto oslobodené od dane. Ide o ustanovenia **§ 13 zákona o dani z príjmov, ktoré stanovujú, že oslobodené od dane z príjmu môžu byť len príjmy, ktoré sú predmetom dane**. V tomto zmysle sú v súčasnosti oslobodené od dane z príjmu príjmy z členského, ako príjmy pochádzajúce zo základnej činnosti, na ktorú bola daná organizácia založená. Ostatné príjmy MNO tak podliehajú dani z príjmov. Prehľad poskytuje nasledujúca tabuľka (Tabuľka 23):

Tabuľka 23 Zdaňovanie mimovládnych neziskových organizácií na Slovensku

Príjmy z pohľadu dane z príjmov	Obsahové vymedzenie príjmov
Príjmy, ktoré sú predmetom dane (§ 12)	príjmy z činností, ktorými neziskové účtovné jednotky dosahujú zisk
	príjmy, ktorými sa dá zisk dosiahnuť
Príjmy, ktoré nie sú predmetom dane (§ 12)	príjmy získané z podielu zaplatenej dane (daňové asigácie, tzv. 2 % z dane)
	príjmy získané darovaním alebo dedením
Príjmy, ktoré sú oslobodené od dane (§ 13)	oslobodené sú príjmy plynúce z činnosti, na ktorej účel tieto účtovné jednotky (daňovníci) vznikli alebo ktorá je ich základnou činnosťou okrem príjmov z činností, ktoré sú podnikaním, a príjmov, z ktorých sa daň vyberá zrážkou
	výnosy z kostolných zbierok, cirkevných úkonov a príspevky plynúce registrovaným cirkvám a náboženským spoločnostiam
	členské príspevky podľa stanov, štatútu, zriaďovacích listín alebo zakladateľských listín prijaté združeniami právnických osôb alebo prijaté občianskymi združeniami vrátane odborových organizácií, politickými stranami a politickými hnutiami
	finančné prostriedky plynúce z grantov poskytovaných na základe medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná
	z reklám, ktoré sú určené na charitatívne účely, daňovníkov uvedených v § 12 ods. 3 písm. a) najviac do výšky 20 000 eur za príslušné zdaňovacie obdobie, pričom tieto príjmy je daňovník povinný použiť len na účel vymedzený v § 50 ods. 5, a to najneskôr do konca roka nasledujúceho po roku, v ktorom tieto príjmy daňovník prijal; ak daňovník do uplynutia tejto lehoty nepoužije príjmy z reklám oslobodené od dane na účel vymedzený v § 50 ods. 5, je povinný zahrnúť tieto príjmy alebo ich nepoužitú časť do základu dane najneskôr v zdaňovacom období, v ktorom uplynie táto lehota

Príjmy z pohľadu dane z príjmov	Obsahové vymedzenie príjmov
Príjmy, z ktorých sa daň vyberá zrážkou (§ 43)	úrok, výhra alebo iný výnos plynúci z vkladov na vkladných knižkách, z peňažných prostriedkov na bežných účtoch
	výnos z majetku v podielovom fonde, príjmy z podielových listov dosiahnuté z ich vyplatenia (vrátenia), výnos z vkladových certifikátov, depozitných certifikátov a z vkladových listov
	výnos z dlhopisov a pokladničných poukážok, ak plynú daňovníkovi nezaťaženému alebo nezriadenému na podnikanie

Zdroj: Kuvíková a kol., 2014 a zákon o dani z príjmov č. 595/2002 Z. z. vznp.

Okrem toho existuje aj špeciálny režim týkajúci sa dvoch oblastí – i) športu (sponzorská zmluva v športe) a ii) výskumu a vývoja. Pre tieto dve oblasti boli vytvorené špecifické režimy (zákon o športe, zákon o dani z príjmov) v rámci ktorých dochádza k daňovému zvýhodneniu na strane darcov/investorov smerujúcemu k zvýšeniu investícií do výskumu a vývoja a extra daňového odpočítania 25 % z celkovej sumy investície či podpory plynúcich zo súkromného sektora do športovej činnosti. Z daňového hľadiska na strane MNO nemajú tieto zmeny zvláštny význam, keďže príjmy zo zmluvy o sponzorstve v športe nie sú oslobodené od dane z príjmu (viď viac v časti Sponzoring).

Daň z prevodu a prechodu nehnuteľností

Daň z nehnuteľnosti nie je upravená samostatným zákonom. Spolu s daňami ako je napr. daň za psa, daň za užívanie verejného priestranstva, daň za ubytovanie či daň za vjazd a zotrvanie motorového vozidla v historickej časti mesta, patrí medzi miestne dane a je upravená zákonom č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady.

Samotná daň z nehnuteľnosti je rozdelená na tri základné časti – daň z pozemkov, daň zo stavieb a daň z bytov a z nebytových priestorov v bytovom dome.

Spoločné ustanovenia hovoria nasledovné: od dane sú oslobodené štátne neziskové organizácie a cirkevné organizácie. Napr. pozemky a stavby alebo ich časti vo vlastníctve :

- cirkví a náboženských spoločností registrovaných štátom,
- verejných vysokých škôl alebo vo vlastníctve štátu v správe štátnych vysokých škôl,
- pozemky, stavby a nebytové priestory vo vlastníctve Slovenského Červeného kríža.

Správca dane však môže všeobecne záväzným nariadením podľa miestnych podmienok v obci alebo jej jednotlivej časti ustanoviť zníženie dane alebo oslobodiť od dane okrem iného aj pre pozemky, stavby, byty vo vlastníctve právnických osôb, ktoré nie sú založené alebo zriadené na podnikanie, tzn. MNO.

Okrem týchto oslobodení, neziskové organizácie užívajú úľavy na dani z motorových vozidiel (za predpokladu, že vozidlo využívajú kombinovane na hlavnú činnosť aj na vedľajšiu podnikateľskú činnosť, zdaní sa len pomerná časť, ktorá sa viaže na využitie vozidla pri výkone podnikateľskej činnosti).

Kvantifikácia týchto oslobodení nie je k dispozícii.

Podobne v Českej republike, sa na neziskové organizácie vzťahuje viacero oslobodení od dane. Tieto oslobodenia sú upravené v § 19 zákona č. 586/1992 Sb, o daních z príjmov:

- členské príspevky podľa stanov,
- výnosy z kostolných zbierok, príjmy za cirkevné úkony a príspevky členov u registrovaných cirkví a náboženských spoločností,
- príjmy štátnych fondov a ďalších fondov ustanovené osobitnými predpismi,
- príjmy plynúce z prenájmu nehnuteľností, ktoré sú súčasťou nadačného imania a sú zapísané v nadačnom registri, príjmy plynúce z prenájmu umeleckých diel, ktoré sú súčasťou nadačného imania a sú zapísané v nadačnom registri,
- úrokové a dividendové príjmy plynúce z cenných papierov, ktoré sú súčasťou nadačného imania a sú zapísané v nadačnom registri,
- príjmy plynúce z úrokov z finančného prostriedkov, ktorou sú súčasťou nadačného imania a sú zapísané v nadačnom registri, za podmienky, že sú uložené na osobitnom účte v banke,
- príjmy plynúce z autorských a patentových práv, ktoré sú súčasťou nadačného imania a sú zapísané v nadačnom registri.

Taktiež, podľa tohto zákona (§ 20 ods. 8) možno od základu dane zníženého podľa § 34 odpočítať hodnotu darov poskytnutých obciam, krajom, organizačným zložkám štátu, ako aj právnickým osobám, ktoré sú usporiadateľmi verejných zbierok podľa zákona č. 117/2001 Zb, o verejných zbierkach, a to na financovanie vedy a vzdelania, výskumných a vývojových účelov, kultúry, školstva, na políciu, na požiarnu ochranu, na podporu a ochranu mládeže, na ochranu zvierat, na účely sociálne, zdravotnícke, ekologické, humanitárne, charitatívne, náboženské pre registrované cirkvi a náboženské spoločnosti, telovýchovné a športové organizácie, a politickým stranám a politickým hnutím na ich činnosť, ďalej fyzickým osobám s bydliskom na území ČR prevádzkujúcim školské a zdravotnícke zariadenia a zariadenia na ochranu opustených zvierat alebo ohrozených druhov zvierat, na financovanie týchto zariadení, pokiaľ hodnota daru činí aspoň 2.000 CZK. V úhrne možno odpočítať najviac 5 % zo základu dane zníženého podľa §34. Tento odpočet nemôžu uplatniť poplatníci, ktorí nie sú zriadení za účelom podnikania (zákon č. 586/1992 Sb, o daních z príjmov). Z uvedeného vyplýva, že právnická osoba zriadená na podnikanie či fyzická osoba, ktorá poskytne dar neziskovej organizácii so sídlom v ČR, si môže uplatniť úľavu na dani, ide tzv. tax benefit, ktorý sme definovali v úvode tejto časti.

3.5 Odpočítateľné položky

V minulosti mali MNO aj ďalšie daňové úľavy, napr. úľavy na majetkových daniach, na dani z pridanej hodnoty, na dani zo závislej činnosti a funkčných pôžitkov a na cestnej dani. Oslobodené boli taktiež príjmy z vedľajšej činnosti do výšky 300 000 Sk, nad túto sumu už bol príjem zdaňovaný (do roku 2006). Novelami zákona o dani z príjmov v rokoch 2001–2006 boli tieto úľavy zrušené a pre MNO bola zavedená možnosť daňovej asignácie, ktorú rozoberáme osobitne.

V Českej republike podľa ustanovení § 20 ods. 7 zákona č. 586/1992 Sb. o daních z príjmov môžu neziskové organizácie základ dane znížený podľa § 34 (t. j. o daňovú stratu a tzv. reinvestičnú položku a výdavky na výučbu žiakov v študijných a učebných odboroch SOU a učebných odboroch učilíšť) ďalej znížiť až o 30 %, maximálne však o 1 000 000 CZK, ak použijú takto získané prostriedky na krytie nákladov (výdavkov) súvisiacich s činnosťami, z ktorých získané príjmy nie sú predmetom dane, a to v 3 bezprostredne nasledujúcich obdobiach. U verejných vysokých škôl iba vtedy, ak použijú takto získané prostriedky v nasledujúcom zdaňovacom období na krytie nákladov vzdelávacej, vedeckej, výskumnej, vývojovej alebo umeleckej činnosti. V prípade, že 30 % zníženie činí menej ako 300 000 CZK, možno odpočítať čiastku vo výške 300 000 CZK, maximálne však do výšky základu dane.

Kľúčové slová

Asignácia dane, Daňové oslobodenie, Daň z príjmov, Daň z prevodu a prechodu nehnuteľností, Daňové úľavy, Domáce verejné zdroje, Dotácie, Fondy, Odpočítateľné položky, Zdroje z verejnoprávnych inštitúcií.

Otázky a úlohy

1. Definujte pojem dotácie a ako je ich poskytovanie upravené v slovenských podmienkach.
2. V čom spočíva problém vyčíslenia objemu dotácií pre mimovládne neziskové organizácie?
3. Uveďte hlavné bariéry čerpania dotácií.
4. Aké verejnoprávne inštitúcie pôsobia na Slovensku a aký je charakter nimi poskytovaných zdrojov?
5. Charakterizujte systém tzv. „2 % z dane“ a stručne opíšte reformy tohto nástroja.
6. Porovnajzte daňovú asignáciu na Slovensku s ostatnými krajinami V4.
7. Zhodnoťte daňovú asignáciu a daňové úľavy (tax benefit) – ktorý režim je podľa vás výhodnejší pre MNO a ktorý pre firmy? Prečo?
8. Ktoré príjmy sú a ktoré nie sú predmetom dane z príjmov?

4. SÚKROMNÉ ZDROJE NA ČINNOSŤ

Súkromné zdroje tvoria pomerne širokú paletu možností na získavanie zdrojov mimovládnyimi neziskovými organizáciami. Medzi najbežnejšie uvádzané zdroje patria:

- dary a príspevky fyzických a právnických osôb,
- sponzorstvo,
- poskytnuté granty,
- členské príspevky
- verejné zbierky a výnosy z lotérií a podobných hier,
- charitatívna reklama,
- charitatívna lotéria,
- crowdfunding,
- práca dobrovoľníkov,
- prijaté úvery a pôžičky.

Vybrané zdroje, ktoré sú najviac využívané v Slovenskej republike postupne predstavíme v nasledujúcich podkapitolách.

4.1 Verejné zbierky

Verejné zbierky sa svojou podstatou podobajú na dary, resp. ide o špecificky upravenú formu daru. V súčasnosti (2021 – 2022) v rámci pracovnej skupiny vedenej na ÚSV ROS, ktorá sa venuje úpravám zákona o verejných zbierkach, prebieha diskusia o tom, ako odlišiť inštitút verejnej zbierky od súkromnoprávnej sféry, čiže od darovania v zmysle Občianskeho zákonníka. Pri verejných zbierkach by sa podľa zástupcov MNO mal venovať väčší akcent na verejnosť, čiže väčšiu anonymitu prispievateľov. Možnosťou je zahrnúť nové pojmové znaky do definície verejnej zbierky alebo definíciu výraznejšie odlišiť od súkromnoprávných inštitútov. V zákone je možné zadefinovať vzťah s prispievateľmi verejnej zbierky – sú to neurčité osoby, nezberajú sa od nich osobné údaje, neaplikujú sa GDPR pravidlá, a to vymedzuje charakter zbierky. V tomto prípade je možno súhlasiť aj s prísnejšími sankciami, keďže verejné zbierky nemajú inú reguláciu/kontrolu. Darovanie je založené na samokontrole – t. j. darcovia vedia, na čo prispievajú a svojou kontinuálnou činnosťou ovplyvňujú (a zaujímajú sa o) projekty, na ktoré prispievajú. Cieľom je definíciu upraviť tak, aby sa jednoznačne určila hranica medzi verejnou zbierkou a darom.

Niekedy dochádza aj k zamieňaniu pojmov medzi verejnou zbierkou a crowdfundingom. Crowdfunding sa od verejnej zbierky odlišuje tým, že nie je legislatívne upravený, pravidlá si nastavujú jednotlivé platformy (sprostredkujúci subjekt), zatiaľ čo verejná zbierka je upravená vyššie spomínaným zákonom. Rozdiely možno v podmienkach Slovenskej republiky vnímať v povinnosti registrácie, pričom pri crowdfundingu je registrácia dobrovoľná, bezplatná, a nezáväzná, zatiaľ čo pri verejnej zbierke je registrácia povinná, a to podaním návrhu na okresný úrad, alebo MV SR. Ďalej zdaňovanie, ktoré pri crowdfundingu je, a pri verejnej zbierke nie je. Odvody

crowdfundingového portálu sa pohybujú v závislosti od portálu, väčšinou od 4 % do 9 %, ako percento z vyzbieranej sumy a pri verejnej zbierke odvody predstavujú len zakladateľské poplatky, čo predstavuje 20 eur na danom ministerstve a 10 eur na okresnom úrade. Časový limit pre ukončenie crowdfundingových aktivít je 60 dní, zatiaľ čo verejná zbierka sa od vytvorenia môže vykonávať maximálne 12 mesiacov. Podrobne je crowdfunding ako nástroj získavania financií pre aktivity MNO popísaný v časti Crowdfunding.

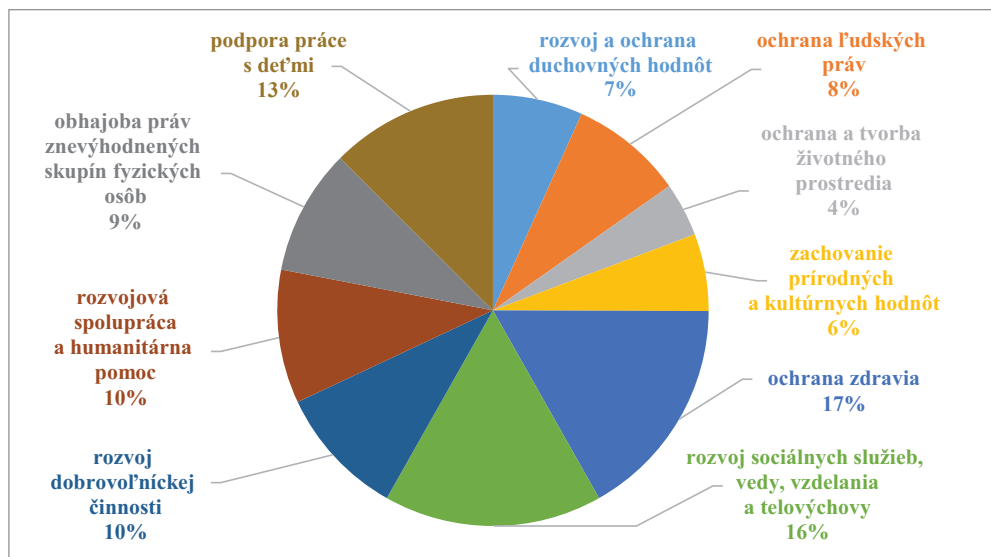
Verejné zbierky sú legislatívne upravené zákonom č. 162/2014 Z. z. o verejných zbierkach a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý nahradil právnu úpravu z roku 1973⁸. Verejnou zbierkou je podľa tohto zákona získavanie a zhromažďovanie dobrovoľných peňažných príspevkov právnickými osobami oprávnenými vykonávať zbierku od **vopred neurčeného okruhu prispievateľov na vopred určený všeobecne prospešný účel alebo na individuálne určenú humanitárnu pomoc pre fyzickú osobu alebo skupinu fyzických osôb, ktoré sa ocitli v núdzi, v ohrození života alebo potrebujú naliehavú pomoc pri postihnutí živelnou pohromou**. Verejnú zbierku môžu vykonávať len oprávnené právnické osoby určené v zákone, ktoré okrem právnych foriem MNO vymedzených v tejto práci, zahŕňajú aj Slovenský Červený kríž, účelové zariadenie cirkvi, účelové zariadenie náboženskej spoločnosti, záujmové združenie právnických osôb a združenie obcí.

Všeobecne prospešným účelom podľa zákona č. 162/2014 Z. z. o verejných zbierkach je:

- rozvoj a ochrana duchovných hodnôt,
- ochrana ľudských práv,
- ochrana a tvorba životného prostredia,
- zachovanie prírodných a kultúrnych hodnôt,
- ochrana zdravia,
- rozvoj sociálnych služieb, vedy, vzdelania a telovýchovy,
- rozvoj dobrovoľníckej činnosti,
- rozvojová spolupráca a humanitárna pomoc,
- obhajoba práv znevýhodnených skupín fyzických osôb,
- podpora práce s deťmi.

Z hľadiska zbierok konaných v roku 2021, boli účely nasledovné (Graf 14):

⁸ Zákon Slovenskej národnej rady č. 63/1973 Zb. o verejných zbierkach a o lotériách a iných podobných hrách (v znení zákona č. 194/1990 Zb., zákona č. 515/2003 Z. z., zákona č. 335/2007 Z. z. a zákona č. 445/2008 Z. z.) a vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej socialistickej republiky č. 64/1973 Zb., ktorou sa vykonávali niektoré ustanovenia zákona Slovenskej národnej rady č. 63/1973 Zb. o verejných zbierkach a o lotériách a iných podobných hrách.

Graf 14 Účel verejných zbierok konaných v roku 2021

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov z Registra verejných zbierok

Zápis do registra verejných zbierok môže vykonať len miestne príslušný orgán štátnej správy, ktorému bude doručený návrh na **registráciu verejnej zbierky**:

- **okresný úrad** pre verejné zbierky, ktoré sa vykonávajú na území obcí patriacich do jeho územného obvodu,
- **Ministerstvo vnútra SR** pre verejné zbierky, ktoré sa vykonávajú na území presahujúcom územný obvod okresného úradu,
- **Ministerstvo vnútra SR po predchádzajúcom súhlase Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR** pre všetky verejné zbierky, ktorých aspoň časť čistého výnosu bude použitá v zahraničí.

Verejnú zbierku možno vykonávať nižšie uvedenými spôsobmi alebo ich kombináciou:

- zasielaním príspevkov na osobitný účet,
- zasielaním darcovských správ SMS,
- zbieraním do stacionárnych pokladničiek,
- zbieraním do prenosných pokladničiek,
- predajom predmetov, ak je príspevok zahrnutý v ich cene,
- predajom vstupeniek na kultúrne podujatie, športové podujatie alebo iné verejné podujatie usporadúvané na získanie príspevkov, ak je príspevok zahrnutý v cene vstupeniek.

Verejné zbierky sa konajú na všeobecne prístupných miestach, resp. pri kultúrnych, športových či iných verejných podujatiach. Majú teda najväčší zmysel pre tie organizácie, ktoré svojimi aktivitami dokážu osloviť širokú masu podporovateľov, keďže pri verejných zbierkach ide často o veľmi malé príspevky, rádovo v jednotkách až desiatkach eur. Zmysluplný výnos z verejnej zbierky môže byť teda dosiahnutý až vtedy, keď organizácia svojou kampaňou dokáže osloviť širokú verejnosť.

Verejné zbierky sa dajú rozdeliť na dve hlavné kategórie (Centrum pre filantropiu, 2014):

1. **Tradičné verejné zbierky**, ktoré sa pravidelne opakujú (zvyčajne každoročne) a ich cieľom je vyzbierať peniaze na konkrétny dlhotrvajúci problém. Organizácie, ktoré usporadúvajú tieto zbierky, sa zameriavajú na budovanie ich dobrého mena a taktiež na sústavné oslovovanie a budovanie vzťahov s prispievateľmi.
2. **Ad-hoc verejné zbierky**, ktoré reagujú na aktuálnu potrebu pomoci. Táto potreba môže byť vyvolaná napríklad humanitárnou katastrofou či obnovou kultúrnej pamiatky.

Medzi najznámejšie tradičné verejné zbierky na Slovensku patria „Deň narcisov“, ktorú organizuje OZ Liga proti rakovine Slovenskej republiky, kolednícka zbierka „Dobrá novina“ organizácie eRko – Hnutie kresťanských spoločenstiev detí, zbierka „Biela pastelka“ organizovaná OZ Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska, či zbierka „Hodina deťom“, ktorú organizuje Nadácia pre deti Slovenska.

Podrobné informácie o jednotlivých verejných zbierkach sú zapísané v registri verejných zbierok – informačnom systéme verejnej správy, ktorého správcom je Ministerstvo vnútra SR (MV SR). Register obsahuje široké spektrum informácií, ktoré sú určené zákonom, a ktoré sa do registra zapisujú pri registrácii verejnej zbierky, ako aj po jej ukončení. V registri sú dostupné aj informácie o hrubom a čistom výnose verejných zbierok⁹, no systém neumožňuje generovanie štatistických údajov, s ktorými by sa dalo ďalej pracovať.

Príjmy z verejných zbierok sú tiež evidované vo výkazoch MNO. Na vyžiadanie poskytnú DataCentrum údaje z ročných účtovných závierok za roky 2016 – 2021 a to osobitne pre jednotky účtujúce v systéme jednoduchého účtovníctva (Príjmy z verejných zbierok) a pre neziskové jednotky účtujúce v systéme podvojného účtovníctva (Priaté príspevky z verejných zbierok, účet 667). Ako je z tabuľky (Tabuľka 24) zrejme, celkové príjmy z verejných zbierok pre vybrané právne formy rástli až do roku 2019. V roku 2020 však tieto príjmy zaznamenali výrazný pokles, ktorý pravdepodobne súvisí so situáciou okolo pandémie COVID-19.

Na doplnenie v tabuľke (Tabuľka 25) uvádzame aj počet registrovaných verejných zbierok v rokoch 2016 – 2021, v ktorej môžeme vidieť mierny pokles počtu registrácií verejných zbierok od roku 2019. To môže súvisieť s nárastom využívania iných zdrojov financovania MNO, najmä v spojitosti s využívaním informačno-komunikačných technológií (darcovské a crowdfundingové portály), ale tiež s pandemiou COVID-19, kedy klasické „pouličné“ zbierky počas lock-downov nemali opodstatnenie. Taktiež, zbieranie prostriedkov do pokladničiek na ulici vyvolávalo dlhodobo najväčšie obavy z možného zneužívania rôznymi organizovanými skupinami. Preto novela zákona o verejných zbierkach obsahuje opatrenia, ktoré mali zneužívaniu zabrániť, napríklad neumožniť vykonávať zbierku “v uliciach” celoročne (nová právna úprava to umožňuje len 14 po sebe nasledujúcich dní). Ďalej návrh zákona upresňoval, ktorá právnická osoba bude môcť verejnú zbierku vykonávať.

⁹ Hrubým výnosom zbierky sú príspevky získané zbierkou vrátane úrokov z vkladov príspevkov na osobitnom účte. Čistým výnosom zbierky je suma príspevkov po odpočítaní nákladov zbierky od hrubého výnosu zbierky. Podľa zákona náklady zbierky nesmú presiahnuť 25 % z hrubého výnosu zbierky.

Tabuľka 24 Príjmy z verejných zbierok MNO podľa RÚZ

	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	HL. Činnosť	Ved. Činnosť	HL. Činnosť	Ved. Činnosť	HL. Činnosť	Ved. Činnosť	HL. Činnosť	Ved. Činnosť	HL. Činnosť	Ved. Činnosť	HL. Činnosť	Ved. Činnosť
Príjmy z verejných zbierok	150 101	3 028	145 674	-	126 385	22 031	269 547	1 073	144 975	747	250 702,96	28 876,82
667 Prijaté príspevky z verejných zbierok	2 984 818	85	3 346 414	9 456	3 696 926	982	4 219 054	-	1 555 167	-	4 145 134	6 062
SPOLU	3 134 919	3 113	3 492 088	9 456	3 823 311	23 013	4 488 600	1 073	1 700 142	747	4 395 837	34 939

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov z ročných účtovných závierok MNO, DataCentrum

Poznámka: tak ako pri dotáciách, tabuľka neobsahuje údaje za všetky MNO, len za tie, ktoré odovzdali ročnú účtovnú závierku (bud' na základe zákonnej povinnosti alebo dobrovoľne) a zároveň účtovná závierka bola vyplnená správne (DataCentrum pri vyžiadaní dáť poskytuje len tie, u ktorých boli závierky správne vyplnené, tzn. ak pri kontrole zistili chybu v sumárnych riadkoch, dáta z týchto závierok neposkytli).

Zaviedol sa register verejných zbierok a stanovili sa konkrétne sankcie za prípadné porušenie zákona. Návrh zákona tiež znížil maximálne možné náklady, ktoré sa môžu použiť z hrubého výnosu zbierky z 50 % na 25 %. Tieto kroky mohli viesť k zníženiu záujmu MNO o vykonávanie verejných zbierok.

Tabuľka 25 Počet konaných verejných zbierok za roky 2016 – 2021

Rok	Počet konaných verejných zbierok od 1.1. do 31.12. daného roka
2016	133
2017	138
2018	140
2019	121
2020	71
2021	76

Zdroj: Ministerstvo vnútra SR, Register verejných zbierok 2023

V nasledujúcej tabuľke (Tabuľka 26) môžeme vidieť TOP 10 verejných zbierok ukončených v roku 2021. Podľa zákona možno verejnú zbierku vykonávať najdlhšie 12 mesiacov odo dňa zápisu zbierky do registra zbierok. Správny orgán však môže povoliť predĺženie vykonávania zbierky o ďalších 12 mesiacov na návrh organizátora, ale len z dôvodu hodného osobitného zreteľa. Pre určenie verejných zbierok s najvyšším hrubým výnosom v roku 2021 sme v registri verejných zbierok vybrali všetky zbierky ukončené medzi 01. januárom a 31. decembrom 2021 (spolu 154 verejných zbierok konaných na území SR – nebrali sme do úvahy zbierky konané vo vybraných mestách či okresoch, pretože tieto nemohli patriť medzi top 10). Tieto verejné zbierky mohli byť teda vykonávané od roku 2019, 2020 a 2021. Niektoré verejné zbierky sú v tabuľkách uvedené bez názvu, vzhľadom na to, že tento údaj je pri registrácii povinný, len ak sa názov bude počas konania zbierky používať.

Tabuľka 26 TOP 10 verejných zbierok ukončených v roku 2021 (v eur)

Názov zbierky	Organizátor	Hrubý výnos	Čistý výnos
Riško Dýchaj	BOJOVNÍK	1 328 868,40	1 323 879,04
Mary's Meals 2021 / Pomoc Etiópii 2021	Mary's Meals Slovensko*	596 374,06	582 548,93
Dobrá novina - 26. ročník	eRko - Hnutie kresťanských spoločností detí	569 445,50	-
Zbierka – podpora misijných diel a rozvojovej pomoci v zahraničí / Zbierka pre prenasledovaných kresťanov a utečencov	Kanet n. o.*	528 490,34	-
Pôstna krabička 2021 / Človek v núdzi 2021	Slovenská katolícka charita*	525 736,21	-
Deň narcisov 2021	Liga proti rakovine Slovenskej republiky	331 406,55	300 160,47

Názov zbierky	Organizátor	Hrubý výnos	Čistý výnos
	Nadácia TA3	251 696,00	200 891,00
Biela pastelka 2021	Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska	234 415,81	-
	Občianske združenie WellGiving	222 271,35	-
Sviečka za nenarodené deti 2020 / FEMINA 2021	Fórum života n.f.*	148 588,09	-

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov z Registra verejných zbierok

*Poznámka: V prípade, že organizácia uskutočňovala v danom roku viacero zbierok, ich výnosy boli sčítané.

Pri zbere dát z Registra verejných sme narazili na organizácie ako Pomocníček, o.z. či Svetielko nádeje, o.z., ktoré sú v TOP 20 rebríčku prijímateľov daňovej asig-nácie za rok 2021, ale v zozname TOP 10 verejných zbierok ukončených v roku 2021 sa nenachádzajú.

Podľa Registra verejných zbierok bolo počas roka 2021 registrovaných 90 verejných zbierok, ktoré sa realizovali aj prostredníctvom zasielania darcovských SMS, respektíve tento spôsob vykonávania zbierky organizácie zaregistrovali. Tieto zbierky sa realizujú cez službu DMS, ktorú poskytuje Fórum donorov v spolupráci s mobilnými operátormi O2, ORANGE, SWAN A TELEKOM. Počas roka 2021 prebiehalo v rámci tejto platformy 36 zbierok. Portál neuvádza vyzbierané sumy a väčšina zbierok sa realizuje v dlhšom časovom období, teda napríklad zbierky, ktoré sa realizovali v roku 2021 sa začali v roku 2020, prípadne boli ukončené až v roku 2022 (Murray Svidroňová & Brozmanová Gregorová, 2023).

V Českej republike (ČR) je organizovanie verejných zbierok upravené zákonom č. 117/2001 Sb. o verejných zbierkach a o zmene niektorých zákonov, ktorý nahradil zákon Českej národnej rady č. 37/1973 Sb. o verejných zbierkach a lotériách a iných podobných hrách. Išlo o podobný zákon, akým bol zákon Slovenskej národnej rady č. 63/1973 Z. z. o verejných zbierkach a o lotériách a iných podobných hrách, čiže história právnej úpravy vychádza z približne rovnakého základu v oboch krajinách (Zahradníková, 2012). Verejnou zbierkou je podľa aktuálne platného zákona v ČR získavanie a zhromažďovanie dobrovoľných peňažných príspevkov od vopred neurčeného okruhu prispievateľov na dopredu stanovený verejno prospešný účel, najmä humanitárna alebo charitatívna pomoc, rozvoj vzdelania, telovýchovy alebo športu alebo ochrana kultúrnych pamiatok, tradícií alebo životného prostredia. Definícia verejnej zbierky v ČR je veľmi podobná tej, ktorú upravuje slovenská legislatíva. Slovenský zákon však hovorí o všeobecne prospešnom účele, pričom český o verejno prospešnom účele.

Rozdiel je aj v tom, kto je oprávnený zbierku vykonávať. V ČR sú to obce, kraje, v hlavnom meste Praha mestská časť, alebo iná právnická osoba. To znamená, že na rozdiel od slovenskej právnej úpravy, kde verejné zbierky môžu organizovať len MNO, príp. iné organizácie občianskej spoločnosti, verejnú zbierku v ČR môžu

vykonávať aj samosprávy a obchodné spoločnosti. Nie je to teda nástroj získavania prostriedkov, ktorý by bol výhradne určený pre neziskový sektor.

Zaujímavosťou je, že český zákon dovoľuje zbierku vykonávať na dobu určitú aj na dobu neurčitú. Zbierku na dobu určitú je možné vykonávať najdlhšie 3 roky odo dňa oznámenia zbierky. V prípade konania zbierky na dobu neurčitú alebo na dobu určitú po dobu dlhšiu než 1 rok, vykoná každoročne príslušný krajský úrad priebežné vyúčtovanie verejnej zbierky. Slovenský zákon takého „permanentné“ zbierky nepozná. Organizácie na Slovensku môžu zbierky vykonávať najdlhšie 12 mesiacov odo dňa zápisu do registra. Správny orgán však môže povoliť predĺženie zbierky o ďalších 12 mesiacov, ale len z dôvodu hodného osobitného zreteľa.

Čo sa týka spôsobov vykonávania zbierky v ČR, okrem tých, čo sú povolené na Slovensku, česká právna úprava umožňuje aj zbieranie prostriedkov zbieracími listinami alebo zložením hotovosti do pokladne zriadenej právnickou osobou. Okrem toho zákon hovorí o tom, že príslušný krajský úrad môže na žiadosť právnickej osoby, ktorá oznámila konanie zbierky, rozhodnúť o možnosti konať zbierku aj iným spôsobom, než je uvedený v zákone. Krajský úrad posúdi navrhovaný iný spôsob z hľadiska transparentnosti získavania príspevkov, z hľadiska zabezpečenia ich využitia a z hľadiska súladu s inými právnymi predpismi a verejným poriadkom. Slovenská právna úprava možnosť konať zbierku iným spôsobom, než je uvedený v zákone, nedovoľuje. Podľa prieskumu aplikačnej praxe verejných zbierok v ČR z roku 2021, ktorý realizovalo Fórum darcov v spolupráci s agentúrou InsightLab (Fórum darců, 2021) až 10 % oslovených neziskových organizácií organizujúcich verejné zbierky označilo, že využíva tzv. iný spôsob konania verejnej zbierky. Môže sa jednať o využitie portálu Darujme.cz, využívanie metódy PaySec pre príjem elektronických platieb alebo benefičné aukcie umeleckých diel. Najpopulárnejší spôsob je však stále zhromažďovanie peňažných príspevkov na bankovom účte, ktorý označilo 87 % organizácií, po ňom nasledoval spôsob zbierania príspevkov do pokladničiek – 74 % a 56 % organizácií používa pri organizovaní zbierok darcovské textové správy. Ostatné spôsoby označilo menej ako 50 % organizácií.

Zaujímavé je porovnanie maximálnej výšky nákladov na konanie zbierky, ktorá je v ČR 5 % z hrubého výnosu zbierky. V porovnaní s 25 %, ktoré dovoľuje slovenský zákon, je toto nastavenie pomerne prísne. Rovnako je český zákon prísnejší aj vo výške pokút, ktoré možno uložiť za porušenie ustanovení v zákone. Výška pokút sa pohybuje od 10 000 do 500 000 Kč (424 – 21 199,92 EUR¹⁰) v závislosti od vážnosti priestupku. Na porovnanie podľa slovenského zákona možno za správny delikt uložiť pokutu vo výške od 100 do 1 000 EUR. Pri ukladaní pokuty správny orgán vždy prihliada na povahu, závažnosť, spôsob, čas trvania, následky a okolnosti spáchania správneho deliktu.

Vo všeobecnosti môžeme povedať, že Česká republika má rovnako ako Slovensko pomerne striktnú a presnú reguláciu upravujúcu organizovanie verejných zbierok. Tak ako na Slovensku aj v ČR sa objavuje diskusia, do akej miery má štát zasahovať a regulovať súkromné darcovstvo, pod ktoré patria aj verejné zbierky. V rámci

¹⁰ Kurz Národnej banky Slovenska zo dňa 08. 03. 2023; 1 EUR = 23,585 CZK.

pracovnej skupiny k verejným zbierkam pri Výbore pre legislatívu a financovanie Rady vlády pre neštátne neziskové organizácie v ČR, ktorej cieľom je vypracovanie podkladov pre novelu zákona, prípadne pre návrh nového zákona o verejných zbierkach v ČR, prebehla debata o tom, do akej miery má štát zákonom regulovať použitie súkromných prostriedkov. Členovia pracovnej skupiny sa zhodli, že určitá časť súkromného darcovstva (verejné zbierky), by regulovaná mala byť, konkrétne mal by byť regulovaný tok peňazí od anonymných darcov (Pracovní skupina k veřejným sbírkám, 2020). Aj z prieskumu aplikačnej praxe verejných zbierok v ČR z roku 2021 vyplýva, že organizácie, ktoré majú skúsenosti s organizovaním verejných zbierok, chcú, aby táto oblasť bola regulovaná zákonom. V rámci zberu dát bolo oslovených 1232 neziskových organizácií (individuálnych kontaktov), pričom online dotazník vyplnilo 196 respondentov. Výsledky boli pre optimalizáciu výpovednej hodnoty zväžené počtom ohlásených verejných zbierok v rámci jednotlivých krajov ČR (Fórum dárců, 2021). Až 77 % organizácií na otázku, či je podľa nich správne, aby štát kontroloval a reguloval organizovanie verejných zbierok odpovedalo kladne, 18 % nevedelo zaujať stanovisko a len 5 % odpovedalo nie. Takisto z prieskumu verejnej mienky, ktorý sa realizoval v januári a februári 2021 v ČR vyplýva, že respondenti zákonnú úpravu vítajú. Na tú istú otázku odpovedalo 66 % respondentov kladne, 21 % nevedelo zaujať stanovisko a len 13 % uviedlo odpoveď nie.

Diskusia o tom, či je potrebné organizovanie verejných zbierok upravovať zákonom alebo nie, sa odohráva aj v iných európskych krajinách. V rámci postupu proti byrokracii sa v Nemecku zákonodarcovia na úrovni spolkových štátov rozhodli postupne bez nahradenia zrušiť spolkové zákony upravujúce organizovanie verejných zbierok (Nováková, Tamchyna, 2019). Konanie verejných zbierok v súčasnosti upravujú len tri spolkové štáty, a to Durínsko, Porýnie-Falcko a Sársko. Ako je uvedené v práci Novákovej a Tamchyna (2019), právna úprava na úrovni celého Nemecka bola zrušená na základe argumentov, že organizovanie zbierok a s ním súvisiace nebezpečenstvo ako je sprenevera prostriedkov stále pokrývajú všeobecné právne predpisy, napr. z oblasti trestného práva. Ďalším argumentom bolo, že sa stále viac využívajú nové formy konania zbierok so zapojením nových médií a technológií. Nemecký centrálny inštitút pre verejné otázky však tento vývoj nepovažuje za správny a vyjadruje podporu znovuzavedeniu regulácie. V susednom Rakúsku tiež neexistuje právna úprava upravujúca verejné zbierky na federálnej úrovni, organizovanie verejných zbierok patrí medzi právomoci, v ktorých jednotlivé spolkové štáty vykonávajú výkonnú i zákonodarnú právomoc. Zákony upravujúce režim verejných zbierok majú, na rozdiel od Nemecka, všetky spolkové štáty v Rakúsku.

4.2 Dary

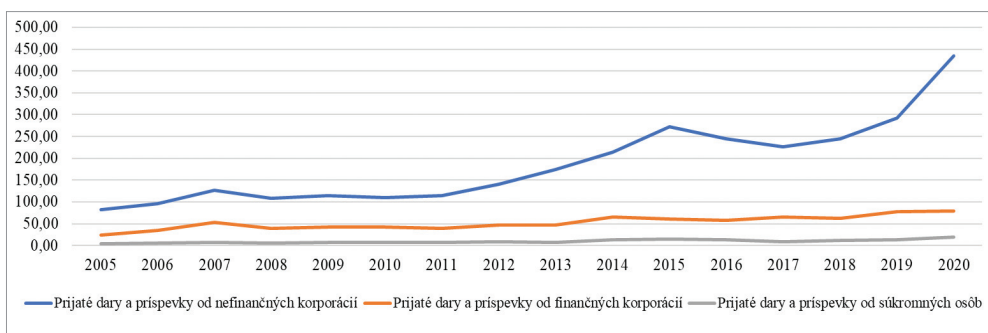
Darovanie, resp. darovaciu zmluvu všeobecne definuje § 628 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník, ktorý pod darovacou zmluvou rozumie, že darca niečo bezodplatne ponecháva alebo sľubuje obdarovanému a ten dar alebo sľub prijíma. Darovacia zmluva musí byť písomná, ak je predmetom daru nehnuteľnosť, a pri hnutelnej veci, ak nedôjde k odovzdaniu a prevzatíu veci pri darovaní. Zmluva

je neplatná, pokiaľ plnenie nastane až po smrti darcu. Žiadny právny predpis ale neupravuje, čo presne má darovacia zmluva obsahovať. Aj v prípade, že predmetom daru nie je nehnuteľnosť, odporúča sa, aby darovacia zmluva bola písomná hlavne kvôli preukázaniu nadobudnutia finančných prostriedkov, resp. iných vecí. Zmluva by mala obsahovať označenie, že ide o darovaciu zmluvu, údaje o zmluvných stranách (darca a obdarovaný), popis predmetu daru, prípadne účel, na ktorý sa má dar použiť a podpis zmluvných strán.

Podľa § 629 je darca povinný pri ponuke daru upozorniť na vady, o ktorých vie. Obdarovaný môže dar vrátiť, pokiaľ zistí vady, na ktoré nebol upozornený. § 630 vymedzuje, že pokiaľ sa obdarovaný správa k darcovi alebo členom jeho rodiny spôsobom, ktorý je v rozpore s dobrými mravmi, môže sa darca domáhať vrátenia daru.

Vychádzajúc z ustanovenia § 28 zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov účtovná jednotka má povinnosť odpisovať majetok. Účtovná jednotka odpisuje hmotný majetok v súlade s účtovnými zásadami a účtovnými metódami, ak osobitný predpis neustanovuje inak. Obdarovaný nadobúda majetok bezodplatne, preto ho vo svojom účtovníctve ocení reprodukčnou obstarávacou cenou nadväzujúc na inštitút § 25 ods. 1 písm. d) bod 1 zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov. Reprodukčnou obstarávacou cenou je cena, za ktorú by sa majetok obstaral v čase, keď sa o ňom účtuje (cena, za ktorú by sa dal majetok obstarat' na bežnom trhu).

Prijaté dary a príspevky pre MNO predstavovali v roku 2021 príjem na úrovni 265 mil. Eur. Tieto zdroje pozostávajú z dvoch hlavných skupín: **z darov od jednotlivcov a darov od korporácií**. V rámci korporácií štatistika rozlišuje finančné (banky, poisťovne, nadácie a i.) a nefinančné korporácie (výrobné podniky). Štatistika nerozlišuje podiel súkromných a verejných zdrojov na daroch a príspevkoch zo zahraničia, ktoré preto do súkromných zdrojov nezapočítavame. Je však vysoko pravdepodobné, že časť z nich je súkromnej povahy (nadácie, zahraničné firmy, jednotlivci a pod.). **Pomer medzi darmi od jednotlivcov a korporácií v MNO osciluje okolo 50 %, avšak počas posledných rokov väčšiu sumu poskytujú jednotlivci než korporácie** (v roku 2020 predstavovali dary poskytnuté jednotlivcami 53,44 % všetkých prijatých darov a príspevkov – Graf 15).

Graf 15 Prijaté dary a príspevky zo Slovenska (v mil. eur)

Zdroj: Datacube Štatistický úrad SR, 2023

Od roku 2014 dochádza k stagnácii prijatých darov a príspevkov od nefinančných korporácií v neziskovom sektore. Na druhej strane možno badať výraznejší nárast prijatých darov a príspevkov od súkromných osôb. Najvýraznejší nárast prijatých darov a príspevkov bol medzi rokom 2012 a 2013 kedy medziročne vzrástla úroveň o približne 74 % (v absolútnom vyjadrení bol nárast o 24 473 721 eur). V súčasnosti vývoj osciluje v priemere na úrovni 94 mil. eur. Od roku 2010 je možné zvýšiť asigovaný podiel zaplatenej dane PO z 1 % na 2 %, ak PO poskytne dar vo výške 0,5 % zaplatenej dane (viď časť o daňovej asignácii).

V rámci firemnej filantropie prebehol v poslednej dekáde nárast v rozsahu aktivít, ako aj vo forme, akou sa firmy angažujú v spoločnosti. V poslednom čase sa vynárajú noví, avšak významnejší darcovia – jednotlivci. Často ide o majiteľov alebo zakladateľov úspešných slovenských firiem, ktorí sa po rokoch aktívnej činnosti v biznise orientujú na hľadanie výziev v oblasti spoločného dobra a využívajú na to prostriedky, ktorými disponujú. Popri väčších darcoch sa rozvíjajú aj aktivity menších darcov, o čom svedčí nárast tradičných verejných zbierok, ktoré sú stále najpopulárnejším spôsobom darovania financií zo strany verejnosti. Hoci snaha nového zákona o verejných zbierkach bola motivovaná správnymi úvahami o ochrane darcov a účelov podpory, miera regulácie a reportovacie požiadavky často vytvárajú protirečivé prostredie pre tento typ aktivity.

Do kategórie súkromného darovstva patrí aj darovstvo nadácií. **Na Slovensku existuje cca 500 nadácií, ktoré ročne poskytnú sumu okolo 20 mil. eur vo forme podpory a grantov pre tretie osoby pôsobiace v oblasti verejnoprospešnosti.** Nie je známe, aký podiel z tejto čiastky smeruje do neziskového sektora a aká časť iným inštitúciám. Môžeme len uviesť údaj z výskumu Murray Svidroňovej a Brozmanovej Gregorovej (2023), ktoré skúmali príjmy a výdavky nadácií v roku 2021 (Tabuľka 27).

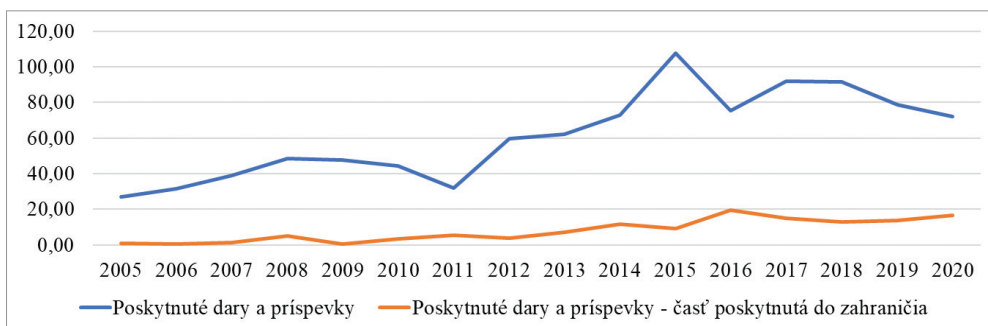
Tabuľka 27 Celkové náklady (výdavky) nadácií v roku 2021

Spolu náklady (výdavky)	60 264 037	100,00%
poskytnuté dary	1 358 624	2,25%
poskytnuté príspevky iným účtovným jednotkám	17 625 844	29,25%
poskytnuté príspevky FO	3 763 873	6,25%
poskytnuté príspevky z verejnej zbierky	598 082	0,99%
Filantropická podpora iných subjektov	23 346 424	38,74%
poskytnuté príspevky z podielu zaplatenej dane	14 187 353	23,54%
Ostatné výdavky	22 730 260	37,72%

Zdroj: Murray Svidroňová, Brozmanová Gregorová, 2023

Z tabuľky (Tabuľka 27 Celkové náklady (výdavky) nadácií v roku 2021) je zrejmé, že z vynaložených finančných prostriedkov nadácií tvorila filantropická podpora subjektov, t.j. dary a príspevky iným právnickým alebo fyzickým osobám viac ako 38 %. Približne 23 % tvorili výdavky nadácií z prerozdelenia podielu zo zaplatenej dane (prostriedky, ktoré nadácie získali daňovou asignáciou a následne

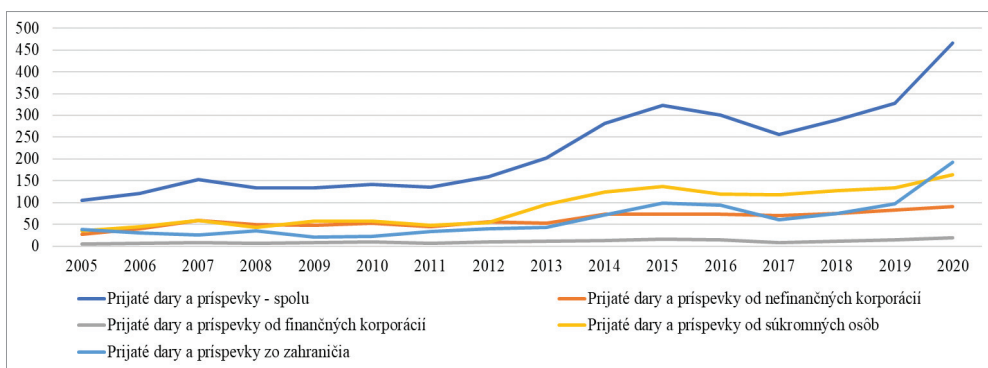
prerozdelení na programy a projekty iných MNO). Ďalšie typy nákladov autorky v analýze z roku 2023 nesledovali. Na základe údajov zo Štatistického úradu SR však môžeme uviesť celkové poskytnuté dary a príspevky za tretí sektor (Graf 16).

Graf 16 Poskytnuté dary a príspevky (v mil. eur)

Zdroj: Datacube Štatistický úrad SR, 2023

Grafy (Graf 16 a Graf 17), ako aj nižšie uvedené tabuľky (Tabuľka 28 až Tabuľka 30) k prijatým darom a príspevkom sú však do veľkej miery skreslené tým, že v sebe zahŕňajú aj príspevky od organizačných zložiek, členské príspevky, príspevky z podielu zaplatenej dane a prijaté príspevky z verejných zbierok, čo nie je považované za dar v pravom zmysle slova. Tieto údaje pochádzajú zo štatistického zisťovania “Ročný výkaz nezárobkových organizácií”. Podľa metodického pokynu “Spravodajská jednotka uvedie príjmy plynúce z darov a príspevkov (z účtovej skupiny 60-67) od verejných a súkromných organizácií, podnikateľov, družstiev (akciové spoločnosti, spoločnosti s ručením obmedzeným a podobne). Neuvádzajú sa sem dary a príspevky od iných nezárobkových inštitúcií. V prípade vecného daru je potrebné uviesť ohodnotenie daru v eurách.” (Ročný výkaz nezárobkových organizácií).

Graf 17 Prijaté dary spolu (v mil. eur)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Datacube, Štatistický úrad SR, 2023

Tabuľka 28 Prijaté dary a príspevky v mil. eur v MNO

Prijaté dary a príspevky	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Prijaté dary a príspevky od nefinančných korporácií	109,87	114,35	140,88	173,51	214,64	272,19	244,34	225,92	245,36	292,65	435,48
	106,87	112,98	136,02	168,11	206,67	254,79	231,60	220,99	239,15	283,08	397,39
	3,00	1,37	4,86	5,41	7,97	17,40	12,75	4,93	6,21	9,58	38,10
Prijaté dary a príspevky od finančných korporácií	42,58	39,29	47,65	47,46	65,33	60,83	58,10	64,67	61,72	76,90	79,45
	41,76	38,82	47,20	44,68	64,11	57,02	57,32	63,55	60,41	74,92	78,10
	0,82	0,47	0,45	2,78	1,21	3,82	0,78	1,12	1,31	1,98	1,35
Prijaté dary a príspevky od súkromných osôb	7,12	6,50	8,46	6,82	11,56	14,51	13,19	8,19	9,47	12,09	16,01
	0,41	0,32	0,17	0,60	1,70	0,25	0,51	0,22	2,08	1,48	2,79
	42,56	38,18	46,74	83,53	83,54	116,02	102,35	101,48	109,10	114,24	153,75
Prijaté dary a príspevky zo zahraničia	41,70	37,72	45,04	82,46	80,01	113,16	93,94	100,22	107,95	109,41	120,57
	0,85	0,46	1,70	1,08	3,53	2,86	8,41	1,27	1,15	4,83	33,18
	17,21	30,06	37,85	35,10	52,52	80,59	70,19	51,35	63,00	87,94	183,48
Prijaté dary a príspevky - spolu	16,29	29,94	35,32	34,15	50,98	70,11	67,14	49,04	61,32	86,66	182,70
	0,92	0,13	2,53	0,95	1,54	10,48	3,05	2,32	1,67	1,28	0,78
Poskytnuté dary a príspevky	44,32	31,83	59,81	62,21	72,79	107,50	75,15	92,06	91,44	78,83	72,08
Poskytnuté dary a príspevky - zahraničia	3,40	5,55	3,78	6,98	11,61	9,08	19,30	14,80	12,90	13,58	16,72

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Datacube, Štatistický úrad SR, 2023

Tabuľka 29 Prijaté dary podľa dát v ročných účtovných závierkach (v eur)

	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	Hl. Činnosť	Ved. Činnosť	Hl. Činnosť	Ved. Činnosť	Hl. Činnosť	Ved. Činnosť	Hl. Činnosť	Ved. Činnosť	Hl. Činnosť	Ved. Činnosť	Hl. Činnosť	Ved. Činnosť
Prijmy z darov a príspevkov	13 967 858	-	15 333 378	-	16 192 256	4 343	15 895 898	-	13 550 435	-	10 606 935	505 251
646 Prijaté dary	8 814 150	445 606	8 961 639	482 600	9 845 412	557 116	10 393 199	566 582	8 800 156	461 428	12 799 883	-
SPOLU	22 782 008	445 606	24 295 016	482 600	26 037 669	561 459	26 289 097	566 582	22 350 592	461 428	23 406 818	505 251

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov z ročných účtovných závierok MNO, DataCentrum

Tabuľka 30 Poskytnuté dary podľa dát v ročných účtovných závierkach (v eur)

	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	Hl. Činnosť	Ved. Činnosť	Hl. Činnosť	Ved. Činnosť	Hl. Činnosť	Ved. Činnosť	Hl. Činnosť	Ved. Činnosť	Hl. Činnosť	Ved. Činnosť	Hl. Činnosť	Ved. Činnosť
Dary a príspevky iným subjektom	3 257 283	46 228	3 580 546	44 349	3 998 495	61 419	4 776 941	290 827	4 391 595	47 354	7 072 703	136 667
546 Dary	6 493 058	177 089	5 658 529	296 606	5 424 253	131 890	5 806 406	156 452	4 851 963	72 652	4 348 183	60 867
SPOLU	9 750 341	223 317	9 239 075	340 955	9 422 747	193 308	10 583 347	447 279	9 243 557	120 006	11 420 886	197 534

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov z ročných účtovných závierok MNO, DataCentrum

Aj tu na doplnenie uvádzame objem financií z prijatých darov (Tabuľka 29) a objem poskytnutých darov (Tabuľka 30) zostavené na základe dát z RÚZ poskytnutých DataCentrom. Rovnako ako pri dotáciách, ani tu neboli poskytnuté dáta za všetky účtovné závierky vzhľadom na metodický postup DataCentra (pri vyžiadaní dát poskytujú len tie dáta, u ktorých boli závierky správne vyplnené, tzn. ak pri kontrole zistili chybu v sumárnych riadkoch, dáta z týchto závierok neposkytnú). A za druhé, výšku poskytnutých darov (Tabuľka 29), ktoré však pre MNO účtujúce v systéme jednoduchého účtovníctva tiež nevieme „očistiť“, vzhľadom na to, že riadok výkazu príjmov a výdavkov je definovaný ako „Dary a príspevky iným subjektom“.

Pre porovnanie, v Českej republike je dar daňovo uznateľný náklad, konkrétne od základu dane je možné odpočítať dar určenému okruhu neziskových organizácií, pričom rozhoduje aj účel. V zákone č. 582/1991 Sb. sa uvádza: od základu dane zníženého podľa § 34 možno odpočítať hodnotu bezodplatného plnenia poskytnutého obciam, krajom, organizačným zložkám štátu, právnickým osobám so sídlom na území Českej republiky, ako aj právnickým osobám, ktoré sú usporiadateľmi verejných zbierok podľa osobitného zákona, a to na vedu a vzdelávanie, výskumné a vývojové účely, kultúru, školstvo, na políciu, na požiarnu ochranu, na podporu a ochranu mládeže, na ochranu zvierat a ich zdravia, na účely sociálne, zdravotnícke, ekologické, humanitárne, charitatívne, náboženské pre registrované cirkvi a náboženské spoločnosti, telovýchovné a športové, a politickým stranám, politickým hnutiam, európskym politickým stranám alebo európskym politickým nadáciami na ich činnosť, ďalej fyzickým osobám s bydliskom na území Českej republiky, ktoré sú poskytovateľmi zdravotných služieb alebo ktoré prevádzkujú školy a školské zariadenia a zariadenia na ochranu opustených zvierat alebo ohrozených druhov zvierat, na financovanie týchto zariadení. Obdobne sa postupuje pri bezodplatnom plnení na financovanie odstraňovania následkov živelných pohromy, ku ktorej došlo na území členského štátu Európskej únie alebo štátu tvoriaceho Európsky hospodársky priestor. U hmotného alebo nehmotného majetku je hodnotou bezodplatného plnenia najviac zostatková cena hmotného majetku (§ 29 ods. 2) alebo hodnota zachytená v účtovníctve podľa osobitného právneho predpisu u ostatného majetku. V úhrne možno odpočítať najviac 10 % zo základu dane zníženého podľa § 34. Na Slovensku túto možnosť odpočtu daru zo základu dane nahradila vyššie spomínaná asigñácia dane.

4.3 Granty

V praxi sa stretávame s problémom, že rôzne inštitúcie, ktoré poskytujú finančné prostriedky, ich nazývajú tak, že nevyjadrujú ich podstatu. Napríklad rozšírený pojem „grant“ môže znamenať dotáciu, príspevok obce či dar. Častokrát to takto chápajú aj samotné MNO, akonáhle píšú žiadosť o financovanie projektu, spája sa to u nich s grantom, pričom môže ísť o dotáciu alebo aj účasť na participatívnom rozpočte.

Základné charakteristiky grantovej žiadosti sú:

- na finančnú podporu nie je právny nárok a sprevádza ju písomná zmluva,
- finančná podpora sa poskytuje na základe projektu alebo žiadosti,

- finančné prostriedky musia byť použité na ten účel, na ktorý boli schválené a poskytnuté,
- podpora nemusí vždy tvoriť 100 % nákladov projektu či akcie a vyžaduje sa spoluúčasť,
- existuje okruh vymedzených nákladov, ktoré nesmú byť hrazené zo získaných prostriedkov,
- poskytovateľ väčšinou chce byť informovaný, ako boli prostriedky využité (napr. vyúčtovaním a/alebo záverečnou správou).

Spoluúčasť na projekte sa pohybuje spravidla od 5 % do 10 %. To znamená, že z celkových nákladov projektu môže byť z daného zdroja uhradená iba časť. Zvyšok dáva realizátor buď z vlastných zdrojov, alebo z iného zdroja, prípadne ide o tzv. in-kind spolufinancovanie (vklad materiálu, dobrovoľnícka práca) (Kuvíková a kol., 2014).

Grantový návrh (alebo žiadosť) je jedinečný typ dokumentu vo fundraisingových snahách MNO. Grantový návrh vzniká na žiadosť donora ako spôsob porovnania viacerých projektových nápadov. Služi aj samotnej MNO lepšie usporiadať uvažovanie o novom projekte, nájsť slabé miesta myšlienky, naplánovať realistické rozvrhnutie zdrojov (ľudí, peňazí, času).

Niekedy je grantový návrh vnímaný ako nevyhnutná formálna (až byrokratická) prekážka k získaniu financovania, inokedy môže proces jeho tvorby slúžiť ako náhrada štruktúrovaných plánovacích procesov v organizácii (napr. strategického plánovania). Zostavenie rozpočtu pre potreby grantu tak v praxi často nahrádza rozpočet MNO.

Štruktúra grantového návrhu obvykle zahŕňa:

- Aký je profil žiadajúcej organizácie a jej kapacita pre navrhovaný projekt?
- Na akú spoločenskú potrebu projekt reaguje?
- Aké ciele si projekt kladie a ako ich dosiahnutie prispeje k riešeniu prezentovaného problému/naplneniu prezentovanej potreby?
- Kto bude projekt realizovať a z akých činností bude pozostávať?
- Aký je predpokladaný časový rozvrh projektu a jeho odhadované náklady?

Z hľadiska dát k tomuto zdroju financovania, nie je možné určiť, aký objem plynie pre MNO. Časť už je zahrnutá v iných kategóriách (napr. Active Citizenship Fund popísaný v časti o Nórskom finančnom mechanizme, poskytuje finančné prostriedky práve formou grantov). Granty sú veľmi rozšírené a poskytujú ich aj firmy (aj malé firmy na lokálne projekty MNO) a tiež firemné nadácie.

Ako špecifickú kategóriu súkromného darcovstva možno označiť granty od nadácií. Nadácie sú špecifickým prvkom v oblasti financovania občianskej spoločnosti, pretože sú zároveň jej súčasťou. Na Slovensku existuje cca 500 nadácií, ktoré približne ročne poskytnú sumu okolo 20 mil. eur vo forme podpory a grantov pre tretie osoby pôsobiace v oblasti verejnoprospešnosti. Nie je známe, aký podiel z tejto čiastky smeruje do neziskového sektora a aká časť smeruje jednotlivcom či iným verejným inštitúciám (Strečanský a kol., 2016).

Podľa výskumu ÚSV ROS (Ministerstvo vnútra SR, 2020) v roku 2018 najvýznamnejšiu položku v rámci darov a príspevkov tvorili granty od nadácií, kedy organizácie v priemere získali príjmy na úrovni 1779,89 eur.

Príklad: Vzor zjednodušenej grantovej žiadosti

Názov projektu (Stručne a výstižne pomenujte svoj projekt.)

Organizácia (názov organizácie, stručný opis aktivít, významné ukončené projekty, skúsenosti v danej oblasti)

Cieľová skupina (Uveďte, pre akú skupinu projekt robíte a prečo je projekt pre nich dôležitý)

Termíny projektu (Uveďte, koľko bude projekt trvať a kedy ho uskutočnite. Plánujte aj prípravu a hodnotenie aktivít.)

Príprava	Realizácia	Hodnotenie
----------	------------	------------

Aký problém/ potrebu projekt rieši/ naplnia?

Aký problém/ potrebu chcete projektom riešiť/naplniť?
Aké sú príčiny vzniku a existencie tohto problému/ potreby?

Cieľ / ciele projektu:

Čo je hlavným cieľom projektu?
Čo sa realizáciou projektu zmení?

Aktivity na dosiahnutie zmeny :

Čo musíte urobiť, aby ste dosiahli naplnenie cieľa projektu? Aké konkrétne kroky a aktivity musíte urobiť?

Vyhodnotenie:

Ako zistíte, že projekt bol úspešný? (Ako odmeriate výstupy/výsledok? Ako zistíte spokojnosť cieľovej skupiny?)

Rozpočet (Rozpíšte jednotlivé položky - materiál na aktivity, cestovné, služby, občerstvenie,... , ktoré budú súvisieť s obsahom projektu. Do políčka „Iné“ môžete doplniť ďalšie položky).

Názov položky rozpočtu (kategórie)		Suma v €
Mzdy riadenie projektu		
Materiál na aktivity Aký?		
Cestovné		
Režijné náklady telefón, pošta		
Občerstvenie		
Iné Čo budete ešte potrebovať? (služby ako kopírovanie, prenájom priestorov, apod.)		

4.4 Členské príspevky

Pod členskými poplatkami rozumieme ročné poplatky získavané od svojich členov za isté služby alebo výrobky, čím členovia čiastočne podporujú hlavnú činnosť organizácie. Sú určené najmä na krytie administratívnych potrieb. Členské poplatky sa využívajú najmä v MNO zriaďovaných na členskom princípe. Členský princíp predpokladá osobné zainteresovanie členov organizácie na činnostiach neziskovej organizácie, z ktorej členom plynú priame alebo nepriame úžitky. Väčšinou sa tento princíp uplatňuje v organizáciách poskytujúcich vzájomne prospešné služby, ktoré majú vybudovanú širokú členskú základňu. **Členské poplatky sú predmetom dane z príjmu, avšak sú od nej oslobodené podľa zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov § 13 ods. 2** pokiaľ sú uvedené v stanovách, štatúte, zriaďovacích listinách alebo zakladateľských listinách, ktoré boli prijaté záujmovými združeniami právnických osôb, profesijnými komorami, občianskymi združeniami vrátane odborových organizácií, politickými stranami a politickými hnutiami.

Z analýzy MV SR/ÚSV ROS (Ministerstvo vnútra SR, 2020) vyplynulo, že v priemere bol v roku 2018 príjem u vybraných organizácií z členských príspevkov na úrovni 1276,04 eur, pričom tento zdroj príjmu uviedlo 59,12 % respondentov účtujúcich v sústave jednoduchého účtovníctva a 35,42 % respondentov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva. Z registra účtovných závierok sme získali dáta k prijatým členským príspevkom u MNO účtujúcich v sústave jednoduchého a podvojného účtovníctva. V nasledujúcej tabuľke (Tabuľka 31) uvádzame prehľad prijatých členských príspevkov.

Podobne aj v Českej republike zákon o dani z príjmu č. 586/1992 Sb. v znení neskorších predpisov v §17 definuje verejne prospešného poplatníka, ktorý v súlade so svojim zakladateľským právnym konaním, statusom, stanovami, zákonom alebo rozhodnutím orgánu verejnej moci ako svoju hlavnú činnosť vykonáva činnosť, ktorá nie je podnikaním. Pri účtovaní v neziskových organizáciách je nutné poznať široký a úzky základ dane. Predmetom širokého základu dane sú všetky príjmy s výnimkou investičných dotácií u všeobecne prospešných spoločností, ústavov, výskumných inštitúcií, verejných vysokých škôl a poskytovateľov zdravotníckych služieb. Verejne prospešný platcovia dane s úzkym základom dane ako sú spolky, nadácie, nadačné fondy, cirkvi a náboženské spoločnosti, lovecké spoločnosti, pokiaľ splnia definíciu verejne prospešného platcu a neposkytujú zdravotné služby musia svoju hlavnú činnosť rozdeliť na jednotlivé druhy činností podľa ich druhu (napr. kultúrna a vzdelávacia činnosť) a rovnako aj podľa cenovej hladiny. Pokiaľ by niektorá z činností vyšla ako stratová, t. j. výnosy sú nižšie ako náklady, nie je predmetom dane. S rozdelením zdanenia podľa širokého a úzkeho základu dane súvisí ďalej aj zdaňovanie príjmov neziskových organizácií. Organizácie so širokým základom dane z príjmu sú povinné sčítať všetky príjmy s výnimkou investičných dotácií a upraviť základ dane, bez vyňatia stratových hlavných činností. Neziskové organizácie s úzkym základom dane z príjmu zdaňujú len hlavnú činnosť. Medzi príjmy, ktoré sú predmetom dane, ale sú od nej oslobodené alebo je daň vyberaná zrážkou, patria

Tabuľka 31 Prijaté členské príspevky u MNO v eur

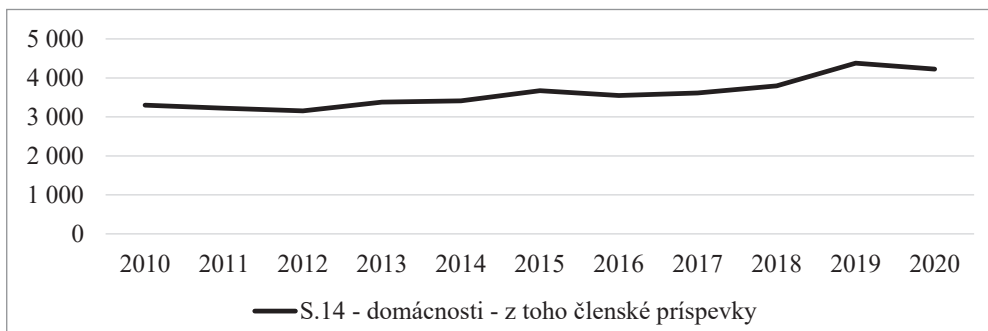
	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	Hl. Činnosť	Ved. Činnosť	Hl. Činnosť	Ved. Činnosť	Hl. Činnosť	Ved. Činnosť	Hl. Činnosť	Ved. Činnosť	Hl. Činnosť	Ved. Činnosť	Hl. Činnosť	Ved. Činnosť
Prijmy z členských príspevkov	11 400 067	92 882	12 285 538	81 206	13 403 089	118 692	15 141 994	166 797	13 195 550	161 782	21 690 067	282 190
664 Prijaté členské príspevky	19 725 245	121 122	25 517 322	401 997	26 363 727	373 702	26 191 599	472 224	22 650 944	300 376	13 367 240	95 732
SPOLU	31 125 312	214 005	37 802 860	483 203	39 766 816	492 395	41 333 594	639 021	35 846 494	462 158	35 057 307	377 921

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov z ročných účtovných závierok MNO, DataCentrum

Poznámka: tak ako pri iných zdrojoch, tabuľka neobsahuje údaje za všetky MNO, len za tie, ktoré odovzdali roční účtovnú závierku (buď na základe zákonnej povinnosti alebo dobrovoľne) a zároveň účtovná závierka bola vyplnená správne (DataCentrum pri využití daní dát poskytuje len tie, u ktorých boli závierky správne vyplnené, tzn. ak pri kontrole zistili chybu v sumárnych riadkoch, dáta z týchto závierok neposkytli).

podľa § 19 a § 19b zákona o daniach z príjmov členské príspevky, ktoré musia byť stanovené v stanovách, zriaďovacích listinách a pod.

Podľa údajov z Českého štatistického úradu (in Fořtová, 2021) tvoria členské príspevky z celkových zdrojov financovania netrhových neziskových inštitúcií slúžiacim domácnostiam 4,70 % zdrojov (Graf 18).

Graf 18 Členské príspevky - prijaté neziskovými inštitúciami slúžiacim domácnostiam
Zdroj: ČSÚ, 2023

Výhodou členských príspevkov je zaistenie istej miery financovania MNO, pričom ide o konštantný zdroj financovania bez dramatického vývoja. Suma sa líši len v závislosti od zmeny počtu členov, resp. od zmeny výšky ročného členského príspevku. Nespornou výhodou je, že nakoľko ide o vlastné zdroje MNO, môže ich využívať podľa svojho uváženia v prospech hlavnej činnosti organizácie.

4.5 Crowdfunding

Vzhľadom na to, že ide o pomerne nový zdroj financovania MNO, venujeme väčší priestor jeho definovaniu. Crowdfunding (z angličtiny ako davové financovanie: crowd = dav, funding = financovanie) je možné označiť aj ako otvorenú výzvu, ktorá prebieha prostredníctvom internetu, kde je cieľom získanie peňažných prostriedkov na konkrétne účely. Poskytnutie peňažných prostriedkov môže byť vo forme daru, alebo zámenou vo forme využívania nového, vyvíjaného produktu, ktorý budú mať možnosť užívať ako prví podporovatelia (Schwienbacher & Larralde, 2010). Mollick (2014) uvádza, že ide o spôsob zabezpečenia finančných prostriedkov na dosiahnutie cieľov bez potreby hľadania rizikového kapitálu, prípadne iných zdrojov, ktoré nemusia byť v konečnom dôsledku výhodné, napr. úvery. Ak sa pozrieme na užšie súvislosti tohto pojmu, môžeme hovoriť o crowdfundingu, ktorý Valanciene & Jegeleviciute (2013) definujú ako, inovatívny a novší koncept, ktorý spája darcov s autormi projektov. Ide o metódu alternatívneho získavania finančných prostriedkov, ktorá je založená na schopnosti vyzbierať peniaze od veľkého množstva malých investorov s cieľom premeniť nápady na skutočnosť.

Medzi alternatívne zdroje financovania dopĺňajúce bankové úvery ako uvádza Ministerstvo financií SR patrí aj financovanie rizikovým kapitálom, odvetvie

spravovania aktív a kolektívne financovanie (crowdfunding) . Tieto zdroje by mali slúžiť najmä začínajúcim malým a stredným podnikom, resp. občianskym združeniam a neziskovým organizáciám poskytujúcim všeobecne prospešné služby, ktoré majú problém získať zdroje financovania tradičným spôsobom.

V roku 2017 sa Európska komisia (Komisia) zamerala na preskúmanie akčného plánu kapitálových trhov EÚ, ktorého cieľom bolo položiť základné piliere únie kapitálových trhov do roku 2019. Jednou zo súčastí, ktorú Komisia preskúmavala, bolo akým spôsobom môžu finančné technológie pomôcť k prehĺbeniu a rozšíreniu kapitálových trhov EÚ. Jedným z takýchto riešení je napr. aj crowdfunding. Pracovná definícia crowdfundingu Komisie znie „ide o otvorenú výzvu verejnosti, typicky uskutočnenú prostredníctvom internetu, financovať špecifický projekt.“ Crowdfunding predstavuje alternatívny nástroj financovania, ktorý môže rozšíriť a prehĺbiť kapitálové trhy a nebankové financovanie v rámci EÚ (Salajová & Mazúr, 2017, s. 24).

Do roku 2020 chýbala crowdfundingu plnohodnotná právna úprava, či už na vnútroštátnej, alebo európskej úrovni. Nariadením európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/1503 zo dňa 07. 10. 2020 o európskych poskytovateľoch služieb hromadného financovania pre podnikanie a o zmene nariadenia (EÚ) 2017/1129 a smernice (EÚ) 2019/1937 (Nariadenie o európskych poskytovateľoch služieb hromadného financovania pre podnikanie) sa crowdfunding stal legislatívne regulovanou činnosťou.

Podľa Nariadenia o európskych poskytovateľoch služieb hromadného financovania pre podnikanie je hromadné financovanie definované ako stále významnejší typ sprostredkovania, pri ktorom poskytovateľ služieb hromadného financovania, bez toho, aby preberal riziko, prevádzkuje digitálnu platformu otvorenú verejnosti s cieľom spárovať potenciálnych investorov alebo veriteľov s podnikmi, ktoré sa snažia získať finančné prostriedky, alebo uľahčiť ich spárovanie. Takéto financovanie by mohlo mať formu pôžičiek alebo nadobudnutia prevoditeľných cenných papierov alebo iných prijatých nástrojov na účely hromadného financovania. Do rozsahu pôsobnosti tohto nariadenia je preto vhodné zahrnúť hromadné financovanie založené na požičiavaní, aj hromadné financovanie založené na investovaní, vzhľadom na to, že uvedené typy hromadného financovania sa môžu vnímať ako porovnateľné alternatívy financovania.

Crowdfunding teda predstavuje heterogénnu kategóriu alternatívnych financií slúžiacich na financovanie neziskových, ale aj podnikateľských aktivít.

Existujú tri typy aktérov vstupujúcich do crowdfundingu, ktorými sú **vlastník projektu**, t. j. kto navrhuje projekt, ktorý sa má financovať, **investori**, t. j. tí, ktorí projekt financujú a **sprostredkujúci subjekt** v podobe poskytovateľa služieb crowdfundingu alebo crowdfundingovej platformy, ktorý spája vlastníkov projektu a investorov prostredníctvom online platformy a spravidla aj zabezpečuje platobné rozhranie buď v rámci vlastných služieb, alebo prostredníctvom tretích strán.

Cieľom crowdfundingu je uľahčiť financovanie projektu získaním kapitálu od veľkého počtu osôb, z ktorých každá prispeje relatívne malou investičnou sumou prostredníctvom verejne prístupného internetového informačného systému. Služby crowdfundingu sú teda otvorené neobmedzenému počtu investorov, ktorí dostávajú

investičné ponuky v rovnakom čase, a zahŕňajú získavanie finančných prostriedkov prevažne od fyzických osôb vrátane tých, ktoré nie sú osobami s vysokou čistou hodnotou majetku.

Nástup internetu a aplikácií webu 2.0 pomohol znížiť dovedy vysoké transakčné náklady a umožnil tak osloviť relatívne veľký počet „darcov“ s nízkymi transakčnými nákladmi, čo umožnilo vznik niekoľkých crowdfundingových platforiem¹¹. Príkladmi takto realizovaných projektov je napríklad vybudovanie verejného osvetlenia, stavba mostov, bazénov, parkov (Davis, 2014), či dokonca aj zabezpečenie služieb súkromnej polície¹² a zlepšenie vybavenia a výzbroje armády¹³ (Chovanculiak, 2015). Ako uvádza Hudík a Chovanculiak (2018), rozvoj sociálnych sietí a technológií umožňuje súkromné poskytovanie kolektívnych statkov bez ohľadu na veľkosť skupiny (Olson, 2002).

Platforma crowdfundingu je otvorená kreatívcom, dizajnérom, umelcom, aktívnym občanom, neziskovým organizáciám a začínajúcim podnikateľom, t. j. každému, kto má nápad alebo projekt, ktorý môže zlepšiť krajinu. Crowdfunding je špecifická forma financovania rôznych projektov davom, resp. pomocou veľkého množstva malých príspevkov získaných od jednotlivcov (Bradford, 2012, Hudík & Chovanculiak, 2017). Crowdfunding umožňuje jednotlivcom kolektívne podporovať vývoj a produkciu nových produktov a služieb, vedu a výskum, startupy, malé a stredné podniky, no taktiež realitné produkty (Salajová & Mazúr, 2017, s. 25). Vďaka prahovému mechanizmu s možnosťou vrátenia peňazí a systému odstupňovaných odmien dochádza k eliminovaniu problému čierneho pasažiera. Systém odstupňovaných odmien umožňuje tvorcovi kampane nastaviť špeciálne odmeny pre prispievateľov odstupňované podľa veľkosti ich príspevku, čím vyvolá u jednotlivca selektívny podnet. Jedná sa o zviazanie príspevku na kolektívny statok s odmenou vo forme súkromného statku, napr. vo forme tričiek, čiapok, tašiek, podpisov (Hudík & Chovanculiak, 2017). Bagnoli a McKee (1991) uvádzajú príklad zbierky kanadskej politickej strany, ktorá rozposlala svojim priaznivcom žiadosť o príspevok. Pokiaľ by zbierka nedosiahla stanovený prah, príspevky by boli vrátené. Podobným príkladom je aj Green Choice Program (Schulze, 1994) alebo zbierka Niagara Mohawk Power Corporation's na výstavbu zariadenia s obnoviteľnou energiou a výsadbu 50 000 stromov v štáte New York (Rose a kol., 2002). Prípadne v českých podmienkach vyhlásená zbierka Nadácie Charty 77 z roku 1992 na zakúpenie Leksellovho Gamma noža pre Nemocnicu na Homolce (Janouch, 2008 in Špalek, 2011). Zmienené príklady sú len niektoré z mnohých realizovaných projektov. Ich nevýhodou boli avšak

¹¹ Projekty na Catarse.me, Goteo.org, IndiGoGo, Ioby.org, Kickstarter, Kiva, Lending Club, ProFounder Prosper, Spacehive. Na Slovensku sa jedná napríklad o projekty Crowdberry, Ďakujeme, Dobrá krajina, HitHit, Ľudia ľudom, StartLab.

¹² Obyvatelia v Oaklande čelili zvýšenej kriminalite, s ktorou mesto nedokázalo nič spraviť, a preto sa obyvatelia rozhodli vyzbierať cez platformu CrowdTilt 20 000 dolárov na nákup súkromnej polície (Kane, 2013).

¹³ V roku 2014, v čase rozpútania vojny na Ukrajine, bola ukrajinská armáda podfinancovaná a s nedostatočnou výzbrojou. Vďaka platforme Narodniy.org.ua sa z príspevkov obyvateľov podarilo zakúpiť uniformy, nepriestrelné vesty, špeciálne okuliare, stravu, vybavenie pre snajperov a špeciálne komando, obrnený transportér, poľnú nemocnicu a pod. (Grytsenko, Harding, 2014).

vysoké transakčné náklady, ktoré, ako sme už uviedli, je možné eliminovať vďaka využitiu online platforiem.

Podľa Salajovej a Mazúra (2017) je crowdfunding schopný produkovať viacero hodnôt pre spoločnosť, ktorými sú:

1. odolnosť a diverzita finančného systému a finančná stabilita v dôsledku menšej koncentrácie oproti tradičným finančným trhom, crowdfunding presúva peniaze na produkty a služby s menej špekulatívnou hodnotou,
2. trhové ceny – objavovanie cien v crowdfundingu je založené na davovom princípe,
3. diverzifikácia zdrojov financovania (De Buysere a kol., 2012).

V literatúre sa stretujeme s rôznymi typmi a modelmi crowdfundingu. Niektoré platformy kombinujú niekoľko modelov a iné platformy naopak využívajú len jeden z nich. Odborníci sa často rozchádzajú pri určovaní počtu modelov crowdfundingu. Bradford (2012) rozlišuje crowdfunding podľa toho, čo bolo podporovateľom sľúbené ako odmena za ich finančný príspevok. Rozlišujeme teda 4 základné typy crowdfundingu: **založený na darovaní, založený na odmene, podielový a pôžičkový** (NBS, 2017).

Crowdfunding založený na darovaní, alebo inak donačný model, predstavuje takú formu, kde prispievatelia podporujú projekt bez toho, aby od toho očakávali protihodnotu v hmotnej alebo nehmotnej forme. Neprítomnosť odmien toleruje, že kampane môžu zverejňovať nie iba spoločnosti, ktoré vytvárajú produkt alebo službu, ale aj jednotlivci, ktorí môžu potrebovať prostriedky na pomoc iným alebo pre svoje osobné účely. Rozdiel v tomto modeli od ostatných je ten, **že je charitatívny**. Ako príklad môžeme uviesť americký portál GoFundMe.com. Bol založený v roku 2010 a odvtedy osobné, podnikateľské alebo charitatívne kampane so sumou presahujúcou 9 miliárd USD podporilo viac ako 120 miliónov darcov (GoFundMe, 2019a). Podľa krajiny založenia kampane sa líšia poplatky, ktoré si účtujú. V Spojených štátoch amerických si platforma účtuje nulový poplatok pre platformu a pre poplatky, ktoré sa týkajú transakčných nákladov, sa účtuje 2,9 % z vyzbieranej čiastky spolu s 0,30 USD za každý príspevok. No napríklad Rakúsko si účtuje 5 % poplatok pre platformu a ostatné poplatky s 20 % DPH vo výške 2,4 % spolu s 0,25 eur za každý príspevok (GoFundMe, 2019b). Crowdfunding založený na darovaní vznikol v roku 2002 a odvtedy sa vyzbieralo celkovo 306 mil. USD od 724 602 darcov, pre 18 476 projektov zo 170 krajín (Globalgiving, 2017). Donačný model je z pohľadu analýzy pre nás kľúčový. Rozšírený je aj u nás, a ak pod tento model zahrnieme darcovské portály, ktoré organizujú online zbierky pre neziskové organizácie a projekty, môžeme tu zaradiť portály ako www.ludialudom.sk, www.dakujeme.sme.sk, www.srdcepredeti.sk¹⁴, <http://www.darujme.sk>, www.donio.sk. Okrem toho fungujú aj rôzne iné portály, z ktorých niektoré sú zamerané na vecné dary, niektoré na finančné, napríklad:

¹⁴ Nadácia Pontis prevádzkuje aj portál Srdce pre deti. Nakoľko je ale tento portál určený na pomoc deťom do 18 rokov, ktoré sú v ťažkej zdravotnej alebo sociálnej situácii, pričom rodiny nedostávajú vyzbierané peňažné prostriedky, ale priamo konkrétnu hmotnú pomoc, ktoré deti potrebujú, neuvádzame ho v porovnaní ako crowdfundingový portál určený pre MNO

- <https://pomocdruhemu.sk>
- <https://podajdalej.sk/>
- <https://ozdobresrdce.sk>
- <https://www.poslitasku.sk/>
- <https://www.kolkolasky.sk/>
- <https://www.facebook.com/vianocnyzazrak/>
- #GivingTuesday | 29. november 2022

Crowdfunding založený na odmene alebo odmenový model ponúka investovi namiesto peňažnej odmeny nejakú odmenu od poďakovania až po samotný produkt, na ktorý prispeje. Je to najbežnejší typ crowdfundingu. Napríklad, tvorca projektu vydáva hudobný album. Prispievateľ získa za odmenu buď album alebo právo na jeho kúpu ešte pred jeho vydaním, resp. za akciovú cenu. Medzi najznámejšie platformy celosvetovo patrí Kickstarter, ktorý funguje na báze „všetko alebo nič“, čo znamená že ak by projekt nevyzbehal cieľovú čiastku, tvorca nedostane žiadnu časť z vyzbieraných peňazí. Naopak, ak by vyzbieral cieľovú čiastku, nechá si všetko aj spolu s príspevkami nad limit (Kickstarter, 2017b). Najväčší konkurent Kickstarteru je Indiegogo, ktorý ponúka okrem týchto možností aj alternatívnu možnosť ponechania si ktorýchkoľvek prostriedkov, ktoré kampaň získa (Indiegogo, 2017b). Odmena býva úmerná veľkosti poskytnutej sumy. Tento typ využívajú najmä začínajúci podnikatelia, hoci aj neformálne združenia, s cieľom získať prostriedky na vývoj svojho produktu alebo služby, no taktiež aj na otestovanie svojich výrobkov na trhu a odhadnutie dopytu po nich a spätnú väzbu. Na Slovensku ide napr. o portál.

Podielový crowdfunding je čím ďalej, tým čoraz viac rozšíreným typom. Podporovateľ získa za odmenu majetkovú účasť v spoločnosti a týmto sa stáva zároveň aj investorom. Známu platformou podielového crowdfundingu je Wefunder.com. Wefunder sa podieľal na prijatí JOBS Act a kvôli tomuto patrí medzi najväčšie podielové platformy, čo sa týka počtom financovaných dolárov aj počtom investorov. Od roku 2012 bolo investovaných viac ako 53,3 mil. amerických dolárov. Sedem spoločností vyzbieralo viac ako 1 milión amerických dolárov spoločnosti Beta Bionics, ktorá pracuje na vývoji bionického pankreasu na zlepšenie života ľuďom trpiacich cukrovkou typu 1 (Wefunder, 2017). Úspešný podporovaný projekt z britskej platformy je britská spoločnosť Revolut, ktorá ponúka okrem bežných bankových služieb aj možnosť výmeny 30 mien na 5 kryptomien a tým uľahčuje prístup začínajúcim investorom (Revolut, 2019). Na Slovensku takto funguje napríklad Crowdberry (). Ide o tzv. equity investičnú platformu, aktuálne realizovanú ako klub investorských anjelov. Podstatou Crowdberry je prepojenie súkromnej investorskej obce s podnikateľskými nápadmi so zámerom navýšenia kapitálu spoločností od viacerých súkromných investorov výmenou za podiel v spoločnosti (Salajová & Mazúr, 2017).

Pôžičkový crowdfunding je v podstate podobný ako pôžička alebo bankový úver. V tomto crowdfundingu ide o to, že prispievateľ poskytuje dočasné financie a očakáva vyrovnanie dlhu. V určitom prípade môže nastať situácia, že investorovi sú prisľúbené úroky, v inom prípade prispievateľ má nárok na vrátenie len pôvodne započítanej čiastky. LendingClub.com je jedna z platforiem, ktorá poskytuje

spotrebiteľské úvery až do výšky 40 000 USD. Spotrebiteľia využívajú tieto úvery najčastejšie na refinancovanie hypoték alebo úverov, čo predstavuje až 48,9 % alebo na splatenie dlhov z kreditnej karty (15,1 %). Od roku 2007 si spotrebiteľia požičali viac ako 31 mld. USD (LendingClub, 2017a). LendingClub ponúka veriteľom úroky za dočasne vložené financie. Na druhej strane Kiva.org úroky neposkytuje. Od roku 2005 si cez Kiva stránku požičalo vyše 1,7 mil. podnikateľov v 83 krajinách na svete. Miera návratnosti pôžičiek bola 97 % (Kiva, 2017). Okrem zahraničných stránok môžeme nájsť poskytovateľa aj v Čechách. V júni 2015 bola spustená platforma SymCredit.com, kde podnik, ktorého odmietla banka, môže získať financie pomocou úveru. Ich výška nesmie presahovať 30 mil. českých korún s úrokovou sadzbou od 6 % do 15 % (SymCredit, 2019a). Národná banka Slovenska (NBS) upozorňuje, že oblasť crowdfundingu a činnosti s ňou spojené nepodliehajú dohľadu NBS. Samotná účasť je tak konaním na vlastnú zodpovednosť, pričom finančné prostriedky, ktoré sú súčasťou činností spojených s crowdfundingom nepodliehajú ochrane vkladov ani ochrane investícií. V prípade pôžičkového crowdfundingu vznikajú tri subjekty, ktorými sú dlžník (osoba, ktorej sú požičiavané finančné prostriedky), veriteľ (investor, osoba, ktorá poskytuje finančné prostriedky) a internetová platforma (umožňuje stretnutie investora a dlžníka). Na strane veriteľa môže dôjsť k rizikám vyplývajúcim z nerealizovania zhodnotenia finančných prostriedkov, strate z dôvodu, že dlžník sa dostal do platobnej neschopnosti, vinou neobozretného alebo podvodného konania, zlyhanie internetovej platformy alebo poškodenia dobrého mena internetovej platformy, veriteľ sa spolieha len na informácie, ktoré mu poskytne o dlžníkovi platforma, pričom dlžníka osobne nepozná a nemôže zhodnotiť schopnosť dlžníka splácať pôžičku. Na strane dlžníka patrí medzi riziká najmä to, že dohodnuté finančné prostriedky nebudú vyplatené alebo boli vyplatené za iných podmienok ako bolo vopred dohodnuté, poskytnuté informácie zo strany investora alebo internetovej platformy boli nedostatočné, nejasné, neúplné alebo nepravdivé, najmä s ohľadom na jeho práva a povinnosti alebo celkové náklady spojené s pôžičkou, dlžník nemá možnosť overiť si, ako funguje internetová platforma a kto mu reálne poskytol finančné prostriedky, dlžník dostane na podpis formulárovú zmluvu, ktorú nevie alebo nemôže zmeniť, a ktorá môže obsahovať neprijateľné zmluvné podmienky, pre pôžičky neplatí regulácia maximálnej výšky odplaty a nedostatočné preverenie bonity dlžníka zo strany platformy, v dôsledku čoho sa dlžník môže dostať do platobnej neschopnosti. V podmienkach Slovenska napr. www.zinceuro.sk alebo www.zltymelon.sk (P2P lending) a www.conda.sk (business lending). Portály Zinceuro (2023) a Zltymelon (2023) umožňujú požičať finančné prostriedky konkrétnej osobe, ktorá tak získa lepší prístup k peňažným prostriedkom. Conda (2023) predstavuje slovenskú pobočku rakúskeho pôvodu, kde môžu investori už od 100 eur investovať na vybraný projekt. Investori pritom nadobúdajú virtuálny podiel vo firme, ktorý je kalkulovaný ako pomer účasti ich investície na hodnote firmy v momente investovania. Conda pôsobí v Nemecku, Švajčiarsku, Slovinsku a Lichtenštajnsku (Salajová & Mazúr, 2017).

Ďalšími typmi modelov sú napr. objednávkový model, ktorý je svojim charakterom podobný odmenovému modelu a hybridný/kombinovaný model, ktorý zvyčajne

kombinuje pôžičkové modely s participáciou na zisku, prípadne kombinuje pôžičkové modely s podielovým modelom (Salajová & Mazúr, 2017). V tabuľke (Tabuľka 32) uvádzame prehľad jednotlivých modelov spolu so stručnou definíciou.

Tabuľka 32 Modely crowdfundingu

Model	Definícia
P2P spotrebiteľské pôžičky (Peer-to-Peer Consumer lending)	Jednotlivci alebo inštitucionálny investori poskytnú pôžičku obchodnému dlžníkovi.
P2P podnikateľské pôžičky (Peer-to-Peer Business lending)	Jednotlivci alebo inštitucionálny investori poskytnú pôžičku spotrebiteľovi.
Crowdfunding na báze odmeny (Reward-based Crowdfunding)	Jednotlivci alebo inštitucionálny investori kúpia akcie spoločnosti alebo podiel v spoločnosti.
Crowdfunding na báze majetkovej účasti (Equity-based Crowdfunding)	Podporovatelia poskytnú financie jednotlivcov, projektom, alebo kampaniam výmenou za nefinančné odmeny a produkty.
Obchodovanie s faktúrami (Invoice Trading)	Jednotlivci alebo inštitucionálny investori kúpia od podniku so zľavou pohľadávky z titulu faktúr, zmeniek a pod.
Crowdfunding na financovanie nehnuteľností (Real Estate Crowdfunding)	Jednotlivci alebo inštitucionálny investori poskytnú kapitál alebo podriadený dlh na financovanie nehnuteľností.
Crowdfunding na báze darov (Donation-based Crowdfunding)	Darcovia poskytnú financovanie jednotlivcov, projektom alebo podnikom z filantropických alebo občianskych dôvodov bez očakávania finančného alebo materiálneho návratu.
Dlhové cenné papiere (Debt-based Securities)	Jednotlivci alebo inštitucionálny investori kúpia dlhové cenné papiere na báze dlhu, najmä dlhopisy s pevnou úrokovou sadzbou.
Pôžička (úver) na báze výkazov (Balance Sheet Business Lending)	Entita platformy poskytne úver priamo obchodnému dlžníkovi.
Crowdfunding s účasťou na zisku (Profit Sharing Crowdfunding)	Jednotlivci alebo inštitucionálny investori poskytnú hybridné úročené pôžičky s právom participovať na zisku alebo predajnej hodnote projektu.

Zdroj: Salajová & Mazúr, 2017, s. 26

Crowdfunding sa čím ďalej tým viac rozrastá. Investori a podporovatelia majú čoraz viac možností, aby získali a investovali finančné prostriedky. Podľa pracovného materiálu Európskej komisie (2016) dosiahol podielový model crowdfundingu v roku 2015 objem 422 miliónov eur, zatiaľ čo pôžičkový 3,2 miliardy eur.

V posledných desiatich rokoch je badateľné pribúdanie darov pochádzajúcich z on-line prostredia. Na darcovských systémoch a portáloch (ludialudom.sk, dakujeme.sme.sk, darujme.sk, dobrakrajina.sk a StartLab.sk) každoročne stúpa počet darov, ako aj ich objem (Tabuľka 33; Graf 19). V roku 2022 sa dosiahla suma približne 17,5 mil. eur čo je viac ako dvojnásobok oproti roku 2020 (8,5 mil. eur).

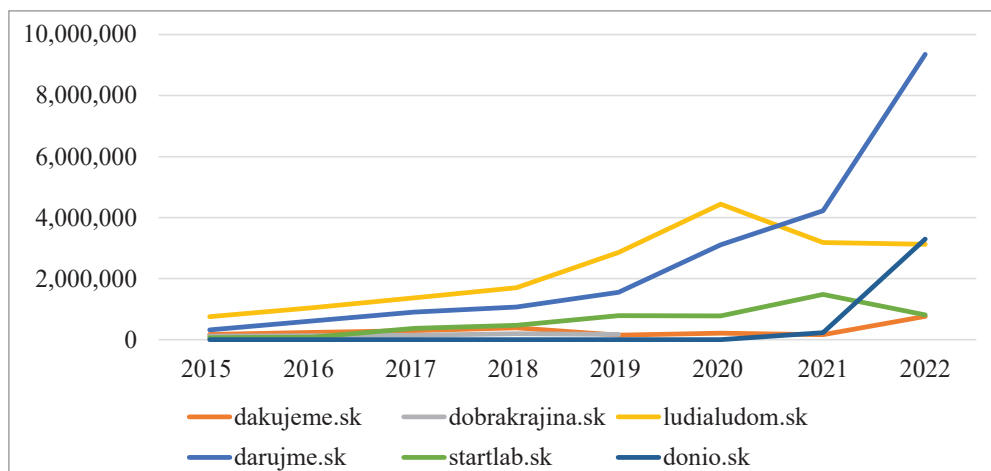
Tabuľka 33 Podpora projektov zverejnených na online portáloch* na Slovensku v eur

	dakujeme.sk	dobrakrajina.sk	ludialudom.sk	darujme.sk	startlab.sk	donio.sk
2008	18 631	-	-	-	-	-
2009	17 983	-	-	-	-	-
2010	25 283	38 395	13 722	-	-	-
2011	26 481	53 355	7 421	-	-	-
2012	81 321	52 242	106 745	9 524	-	-
2013	234 799	71 434	127 418	46 040	-	-
2014	105 422	95 547	558 713	170 874	-	-
2015	167 201	114 721	752 939	319 265	64 048	-
2016	240 302	128 612	1 044 634	607 763	81 163	-
2017	297 352	149 065	1 366 511	905 027	373 009	-
2018	384 502	192 945	1 701 901	1 068 971	471 141	-
2019	147 786	171 500	2 862 812	1 555 695	786 618	-
2020	210 765	Portál ukončil činnosť	4 441 748	3 111 886	773 881	-
2021	160 175	-	3 179 877	4 222 325	1 481 835	226 675
2022	762 716**	-	3 121 813	9 350 788	814 822	3 296 697
Spolu	2 645 920	1067816	19286254	21368158	4 846 517	3 523 372

Zdroj: Finstat.sk, dakujeme.sk, dobrakrajina.sk, ludialudom.sk, darujme.sk, StartLab.sk, donio.sk

*Poznámka: StartLab je platforma fungujúca na báze odmeny a ostatné portály sú na báze darov.

**Poznámka: údaj získaný z dakujeme.sk k 6.3.2022, nakoľko výročná správa za rok 2022 ešte nebola zverejnená

Graf 19 Vývoj sumy poskytnutých príspevkov cez crowdfundingové portály (v eur)
Zdroj: vlastné spracovanie na základe tabuľky (Tabuľka 33)

Cez tieto darcovské systémy (Tabuľka 33) sa podarilo vyzbierať od roku 2008 k septembru 2021 celkovo 32 572 657 eur. Najväčší podiel na vyzbieranej sume má darcovský portál ludialudom.sk, vďaka ktorému sa vyzbieralo 15 203 049 eur do septembra 2021. Finančné prostriedky vyzbierané prostredníctvom tohoto darcovského portálu boli použité na rôzne verejnoprospešné účely (napr. ľudia v núdzi, ľudia a príroda, ľudia a kultúra). Od roku 2010 využilo tento darcovský portál celkovo 189 299 darcov (Ludialudom.sk, 2021). Portál ĽudiaĽuďom.sk, ktorý prevádzkuje nezisková organizácia Ľudia Ľuďom, n. o., Bratislava, je zameraný na verejnoprospešné aktivity a darca si môže vybrať projekt v skupinách ľudia v núdzi, ľudia a kultúra, ľudia a príroda, aktívni ľudia, ľudia a vzdelávanie, ľudia a ich práva, ľudia v komunite, ľudia a zdravie a ľudia a technológie.

V prípade portálu StartLab.sk bola celková suma získaná od roku 2015 do apríla roku 2021 na verejnoprospešné projekty vo výške 2 713 730 eur, čo predstavuje priemernú výšku investície 47,04 eur na jedného podporovateľa. Podiel úspešne ukončených kampaní predstavuje 82 %, z čoho vyplýva, že portál StartLab momentálne disponuje s 588 úspešnými projektami a 129 neúspešnými projektami, ktoré tvoria zvyšných 18 %. Môžeme skonštatovať, že takáto vysoká miera úspešností kampaní svedčí o silnej občianskej spoločnosti. Z 588 projektov bolo 241 projektov vytvorených MNO (Kyselová, 2021). Portál StartLab.sk prevádzkuje Nadácia Centra pre filantropiu. Portál sa zameriava na všeobecne prospešné projekty, je otvorený kreatívcom, dizajnérom, umelcom, aktívnym občanom, startupistom, ktorých projekty majú za cieľ generovanie verejných hodnôt.

Portál dakujeme.sme.sk vznikol v roku 2008 a prevádzkuje ho občianske združenie WellGiving, o. z. s ďalšími partnermi.

Portál dobrakrajina.sk bol prevádzkovaný Nadáciou Pontis. Jednotlivci mali možnosť podporiť oblasti ako chudoba, katapult, korupcia, vzdelávanie a radostnejší život. Portál v roku 2020 ukončil svoju činnosť.

Portál darujme.sk prevádzkuje Centrum pre filantropiu, n. o. Portál spolupracuje s portálom ludialudom.sk. Portál je určený pre občianske združenia, nadácie, neziskové organizácie, neinvestičné fondy a pod., pričom umožňuje organizáciám zbierať dary.

Portál donio.sk funguje ako fundraisingová platforma, ktorú založili mladí ľudia, skúsení v oblasti majú fundraising ako konzultanti či tvorcovia projektov. Spája ich presvedčenie, že každý jednotlivec, občianska iniciatíva, mimovládna nezisková organizácia, či firma má mať možnosť jednoducho získať peniaze na zmenu svojho príbehu. Orientujú sa na dve oblasti – 1) Dobročinné výzvy, ktoré pomáhajú ľuďom a organizáciám a 2) Naštartuj projekt, kde pomáhajú komerčným i verejnoprospešným nápadom či projektom.

Význam týchto portálov a on-line darcovstva je v tom, že zjednodušujú poskytovanie podpory a prepájajú zdroje s potrebami. Na druhej strane existuje voči týmto nástrojom istá nedôvera práve pre ich anonymitu i neistotu, ktorá je vo virtuálnom priestore prítomná. Hoci spôsoby overovania kredibility prijímateľov nadobúdajú nové sofistikované podoby, predsa sa nedajú v off-line a on-line priestore úplne vylúčiť ani nečestné úmysly. Podobný nárast je prítomný aj v ďalšom type on-line nástroja na získavanie darov od jednotlivcov – DARUJME.SK. Ide o neziskovú

službu pre MNO, ktorá využíva infraštruktúru ludialudom.sk a umožňuje darcom darovať priamo a okamžite, jednorazovo alebo pravidelne prostredníctvom webovej stránky neziskovej organizácie, ktorú chcú podporiť.

So vznikom crowdfundingu sa otvorili možnosti pre začínajúcich podnikateľov/neziskové organizácie, ktorí/ktoré by chceli získať finančné prostriedky, ktoré od banky nedostanú alebo ktoré im investori nie sú ochotní poskytnúť. Okrem veľa výhod má crowdfunding aj určité nevýhody.

Výhody crowdfundingu nie sú len pre tvorcov projektu, ale aj pre prispievateľov alebo platformy. Prvou výhodou crowdfundingu je, že tvorcu projektu informuje o tom, ktorá časť trhu má záujem o jeho službu alebo projekt. Crowdfunding disponuje aj formou spätnej väzby, čo znamená, že ak kampaň nedosiahne svoju cieľovú čiastku, tak sa treba opätovne zamyslieť nad celým projektom, či má vôbec význam (Manchanda & Muralidharan, 2014). Ďalšia výhoda pre podnikateľa je tá, že kontrola nad určitým projektom ostáva v rukách podnikateľov a tí rozhodujú o výške nákladov, marketingu alebo o komunikácii so zákazníkmi (Gerber & Hui, 2013; Steinberg & DeMaria, 2012). Jednoduchá dostupnosť kapitálu, je ďalším benefitom crowdfundingu. Väčšina podnikateľov nie je schopná získať financie od bánk, lebo napríklad nie sú schopní dostatočne rýchlo rásť a banky vyžadujú podrobné dokladovanie príjmov a záznamov v registri (Bechter & kol., 2011).

Podľa toho, akú formu crowdfundingu využíva projekt, rozlišujeme rôzne výhody pre prispievateľov. Ak hovoríme o darcovskom crowdfundingu, jedinou odmenou je dobrý pocit, že prispievatelia prispeli na dobrý účel (Gerber a kol., 2012). Pri odmenovom modeli, je to skorší prístup k produktom a službám. Podielový model má za výhodu dostupnosť a množstvo investičných príležitostí (Agrawal a kol., 2013).

Výhodou pre crowdfundingové platformy je na prvom mieste transakčný poplatok, ktorý si jednotlivé platformy účtujú. Ich cieľom je prilákať čo najviac najúspešnejších projektov, aby im vznikal zisk (Agrawal a kol., 2013). V prípade úspešných projektov môžu platformy získať pozornosť médií, čo spôsobuje platforme rast do ďalších kategórií (Kain, 2012). Výhody crowdfundingu sumarizuje nasledujúca tabuľka (Tabuľka 34).

Tabuľka 34 Zhrnutie výhod crowdfundingu

Pre koho?			
	Tvorcovia projektov	Prispievatelia	Platformy
Výhody	Ľahšia dostupnosť kapitálu a väčšie množstvo investorov	Skoršie získanie produktu alebo prednostné právo na využitie služby	Zisk z poplatkov
	Nižšia cena kapitálu	Ľahšia dostupnosť a väčšie množstvo investičných príležitostí	Pozornosť médií a expandovanie do nových kategórií
	Právo na vlastné riadenie spoločnosti	Uznanie a dobrý pocit	
	Spätná väzba a zhodnotenie budúcej miery úspešnosti	Investovanie do vlastnej komunity umelcov alebo tvorcov	
	Návrhy na vylepšenie produktu	Formalizácia zmlúv	
	Propagácia produktu a poskytnutie kontaktov		

Zdroj: vlastné spracovanie

Existuje veľa dôvodov, prečo je crowdfunding vhodnou formou financovania. Na druhej strane je však treba podnikateľov/neziskové organizácie a prispievateľov upozorniť aj na jeho nevýhody.

Zvyčajné spôsoby financovania ako sú napríklad pôžičky, požičané peniaze od rodičov alebo priateľov držia v sebe tajomstvo pred konkurenciou a verejnosťou až do vtedy, do kým nie je produkt alebo služba na trhu. Nevýhoda crowdfundingu spočíva v tom, že si vyžaduje od tvorcov projektu aby boli o nich, produkte a aj o výrobnom procese zverejnené podrobné informácie, kedy môže dôjsť k plagiatstvu a tým pádom to bude mať negatívny dopad na vyjednávanie s dodávateľmi (Agrawal a kol., 2013).

Začínajúci podnikatelia či neziskové organizácie nemajú dostatočné vzdelanie a informácie o tom, ako by mali chrániť svoje diela. Ak by aj bol ukradnutý nápad lepším investorom, tvorcovia projektu nemajú prostriedky na to, aby sa bránili (Valanciene & Jegeleviciute, 2013).

Ďalšou nevýhodou je zdĺhavá administratíva a komplikované účtovníctvo. Tvorcovia projektu si neuvedomujú, že s veľkým počtom investorov narastajú aj požiadavky na čas, ktorý strávia komunikáciou s prispievateľmi (Kitchens & Torrence, 2012). Nevýhody sú zhrnuté v tabuľke (Tabuľka 35).

Tabuľka 35 Zhrnutie nevýhod crowdfundingu

Pre koho?			
	Tvorcovia projektov	Prispievatelia	Platformy
Nevýhody	Zverejňovanie podrobných informácií o obchodnom pláne a výrobnom procese	Nedostatočné znalosti a neschopnosť podnikateľov uspieť	Riziko poškodenia reputácie
	Nadmerná a neočakávaná administratíva a klientsky servis	Riziko nepravosti projektu alebo crowdfundingovej kampane	
	Nedôveryhodná platforma	Informačná asymetria	
		Neplánovaný záujem a neschopnosť doručiť	

Zdroj: vlastné spracovanie

Hlavnú rolu v crowdfundingu zohráva internet. Prispievatelia prichádzajú o osobný kontakt s podnikateľmi a tým pádom ľahšie dochádza k podvodu. Napríklad pri osobnom kontakte skôr rozoznáme projekt, ktorý by mohol byť už od začiatku založený s cieľom oklamať prispievateľov (autor publikuje projekt, vyzbierajú sa prostriedky a následne ukončí činnosť) (Valanciene & Jegeleviciute, 2013). Podvod môže nastať aj pri výbere nedôveryhodnej platformy. Podnikatelia uprednostnia nejakú menej známu platformu, pretože si myslia, že by sa ich projekt mohol stratiť medzi množstvom projektov populárnejších platforiem. Internet dáva prístup k veľkému množstvu informácií a preto je náročné pre začínajúcich prispievateľov rozlíšiť, ktoré informácie sú vierohodné a ktoré nie (Valanciene & Jegeleviciute, 2013).

Alternatívna forma financovania v podobe crowdfundingu sa stáva riešením práve pre začínajúce, resp. už existujúce malé a stredné podniky a MNO, ktoré často trpia nedostatkom zdrojov. Z toho dôvodu vidí EÚ crowdfunding ako jeden z alternatívnych nástrojov riešiacich tento problém. Európska komisia sa snaží podporiť práve tento nástroj, avšak narazila na niekoľko prekážok spojených s rozvojom crowdfundingu, ktoré bránia jeho rastu. Patria k nim regulačné prekážky a nejasnosti, nedostatočná dostupnosť a kvalita informácií, nedostatok sekundárnych trhov, daňové prekážky, rozdiely v podmienkach trhu a právnom postavení, ktoré môžu viesť k ťažkostiam pri cezhraničnom posúdení rizík (Európska komisia, 2016). Vzhľadom na heterogénnosť jednotlivých modelov nie je zmysluplné hovoriť o regulácii crowdfundingu ako širokej kategórii. Do úvahy ale pripadá regulácia jednotlivých modelov crowdfundingu.

4.6 Sponzoring

Sponzorstvo je považované za spôsob podpory zo strany osoby alebo organizácie (sponzora), ktorý dáva k dispozícii sumu peňazí alebo vecné prostriedky a za to dostáva protislužbu, zvyčajne vo forme propagácie. Sponzorstvo je možné chápať ako právny vzťah medzi tým, kto poskytuje sponzorský príspevok (sponzor) a tým, kto sponzorský príspevok prijíma (spravidla MNO) a je povinný uvádzať logo sponzora na viditeľnom mieste. V konečnom dôsledku ide o špecifický druh reklamy, ktorej podstatou je propagácia sponzora, jeho výrobkov, názvu alebo služieb na billboardoch, internetovej stránke, reklamných predmetoch, v odkaze v televíznom vysielaní a pod. V Slovenskej republike neexistuje všeobecná právna úprava, resp. konkrétna legislatíva, ktorá by upravovala sponzoring. Niektoré zákony však oblasť sponzoringu čiastočne zahŕňajú:

- zákon č. 440/2015 Z. z. o športe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 440/2015 Z. z. o športe v znení neskorších predpisov zaviedol nový typ zmlúv tzv. zmluva o sponzorstve v športe. Cieľom zavedenia bolo prispieť k sprehladneniu financovania športu, transparentnosti, zníženiu korupcie a zvýšeniu motivácie súkromného sektora podporiť šport, okrem dovtedy možných spôsobov financovania, akými sú reklama a darovanie. Podľa tohto zákona zmluvou o sponzorstve v športe sa sponzor zaväzuje poskytnúť priame alebo nepriame peňažné plnenie alebo nepeňažné plnenie („sponzorské“) športovcovi, športovému odborníkovi podľa § 6 ods. 1 písm. a) alebo športovej organizácii, ktorí sú členmi národného športového zväzu, národnej športovej organizácie alebo medzinárodnej športovej organizácie („sponzorovaný“), a sponzorovaný sa zaväzuje využiť sponzorské na dohodnutý účel súvisiaci so športovou činnosťou vykonávanou sponzorovaným. Ak je sponzorovaným športovec alebo športový odborník podľa § 6 ods. 1 písm. a), ktorí sú členmi národného športového zväzu, národnej športovej organizácie alebo medzinárodnej

športovej organizácie, účelom sponzorského nesmie byť ich mzda alebo odmena za vykonávanie športu alebo inej športovej činnosti, ani úhrada nákladov na ich osobnú potrebu nesúvisiacich s vykonávaním ich športovej činnosti.

V nadväznosti na nový zákon o športe bol novelizovaný aj zákon o dani z príjmov, ktorý sponzorské vníma ako daňovo uznateľný výdavok u sponzora z pohľadu z dane z príjmov, pričom je potrebné, aby bolo sponzorské zaplatené a **zmluva o sponzorstve v športe bola zverejnená v informačnom systéme športu (ISS)**. ISS je prevádzkovaný ako nástroj verejnej správy Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR (MŠVVaŠ SR), sekcia štátnej starostlivosti o šport a jeho správcom je Národné športové centrum (NŠC), príspevková organizácia s právnou subjektivitou v zriaďovateľskej pôsobnosti MŠVVaŠ SR. Výška sumy sponzorského je uvedená v nasledujúcej tabuľke (Tabuľka 36).

Tabuľka 36 Zmluvy o sponzorstve v športe

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Celková suma u podporených občianskych združení v eur	6 419,9	139 250	848 440	580 035	1 641 650	159 500
Počet podporených občianskych združení	4	18	92	75	90	13

Zdroj: Slovenský športový portál, 2023. (Dáta získané k 7. 3. 2023 o 10:00)

Podľa výsledkov analýzy MV SR/ÚSV ROS (Ministerstvo vnútra SR, 2020) tvoril sponzoring v roku 2018 v priemere u organizácií účtujúcich v sústave jednoduchého účtovníctva príjem na úrovni 260,75 eur z nezdaňovanej hlavnej činnosti a 31,64 eur zo zdaňovanej vedľajšej činnosti. Podľa výsledkov analýzy MV SR/ÚSV ROS (Ministerstvo vnútra SR, 2020) za problematické pri tomto zdroji organizácie považujú nedostatok času a energie venovať sa viac fundraisingu, nedostatok kapacity na zháňanie sponzorov, nezájum o finančné sponzorstvo, nízku aktivitu organizácie v získavaní sponzorov, neochotu a podozrievavosť.

Povinnosťou sponzorovaného subjektu je priebežne vykazovať použitie sponzorského, pričom v prípade, že sponzorské nevyužije v dohodnutom termíne v plnej výške, je sponzorovaný povinný nevyčerpanú sumu sponzorského vrátiť. Ide tak o podobný režim ako v prípade dotácií.

Príjemcom sponzorského môže byť fyzická alebo právnická osoba (napr. športový klub). V športe môže byť sponzorovaný športovec, športový odborník alebo športový klub/organizácia, ktorá je členom národného športového zväzu, národnej športovej organizácie alebo medzinárodnej športovej organizácie alebo športový reprezentant. Zdaňovanie sponzorského daru u fyzických osôb je závislé od ich postavenia (zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba) a spôsobu vykazovania dane. **U právnických osôb je pre zdaňovanie rozhodujúci spôsob vedenia účtovníctva, t. j. jednoduché vs. dvojité účtovníctvo.**

V zmysle § 17 ods. 19 písm. h) zákona o dani z príjmov sú uznanými daňovými výdavkami aj výdavky na sponzorské, avšak daňovými výdavkami sú až po zaplatení. Ďalej musia byť splnené tieto podmienky: sponzorský dar bol poskytnutý počas

obdobia trvania zmluvy o sponzorstve v športe, uznajú sa výdavky len vo výške, v akej boli sponzorovaným športovcom reálne v tomto zdaňovacom období aj použité a sponzor vykázal kladný základ dane.

Zákon o vysielaní a retransmisii sa sponzoringu venuje najmä v § 38 Sponzorovanie a § 39 Obmedzenie sponzorovania. V § 38 tohto zákona sa pod sponzorovaním rozumie plnenie určené na priame alebo nepriame financovanie programu, programovej služby alebo audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie s cieľom propagovať názov alebo obchodné meno, ochrannú známku, dobrú povesť, tovary alebo aktivity právnickej osoby alebo fyzickej osoby, ktorá také plnenie poskytla. Sponzorovanie nie je plnenie podľa prvej vety, ktoré poskytla právnická osoba alebo fyzická osoba, ktorá je vysielateľom alebo poskytovateľom audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie alebo tento program vyrobila. § 39 uvádza, že „Sponzorom programu alebo programovej služby nesmie byť právnická osoba ani fyzická osoba, ktorej hlavnou činnosťou je výroba, predaj alebo nájom tovarov, alebo poskytovanie služieb, ktorých reklama sa zakazuje podľa § 33 ods. 3 a 6 tohto zákona. Osoba, ktorej hlavnou činnosťou je výroba, predaj alebo nájom tovarov, alebo poskytovanie služieb, ktorých reklama sa obmedzuje podľa § 33 ods. 1 a § 32 ods. 6, nesmie byť sponzorom programu alebo programovej služby vysielanej počas tohto obmedzenia“. Menovite ide o:

- lieky obsahujúce omamné, psychotropné a iné návykové látky,
- zbrane a strelivo,
- alkoholické nápoje okrem piva a vína v čase od 6.00 h do 22.00 h; víno v čase od 6.00 h do 20.00 h,
- erotické služby, erotický tovar a erotické audiotextové služby v čase od 6.00 h do 22.00 h.

Podľa § 39, ods. 4: „Sponzorovanie spravodajských programov a programov politickej publicistiky sa zakazuje. Výnimku tvoria programy, ktoré obsahujú výhradne informácie o počasí, dopravnej situácii alebo o športe.“ Podľa § 39, ods. 7: „Sponzorom programu, programovej služby alebo audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie nesmie byť právnická osoba ani fyzická osoba, ktorej hlavnou činnosťou je výroba alebo predaj cigariet, iných tabakových výrobkov, elektronických cigariet alebo plniacich fľaštičiek pre elektronické cigarety.“ Paragraf obsahuje aj ďalšie čiastkové obmedzenia sponzorstva. V prípade kultúry, legislatíva nevymedzuje subjekt, ktorý môže alebo nemôže byť sponzorovaný v kultúre, tak ako je to v prípade športu. Zároveň sa nestanovuje ani maximálna ani minimálna hranica sponzorského príspevku.

Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov stanovuje protihodnotu zo strany štátu len voči sponzorom v športe. Univerzálnejším nástrojom, ktorý môžu využiť MNO, je charitatívna reklama, ktorá sa zaviedla do slovenského právneho poriadku novelou zákona o dani z príjmov a to zákonom č. 344/2017 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení zákon č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Nástroj charitatívna reklama bude popísaný v ďalšej časti.

V nasledujúcej časti porovnáme právne ukotvenie sponzorstva vo vybraných členských krajinách EÚ a Veľkej Británii (Tabuľka 37 a Tabuľka 38) na základe analýzy spracovanej Parlamentným inštitútom Kancelárie NR SR v roku 2021, ktorý sa v záujme získania potrebných údajov obrátil na vybrané štáty prostredníctvom internej databázy výmeny informácií Európskeho centra pre parlamentný výskum a dokumentáciu, a to požiadavkou č. 4547 (Regulation of sponsorship in culture and creative industry). Táto porovnávací analýza sa zameriavala špeciálne len na sponzoring v kultúre. V stanovenom termíne boli obdržané odpovede od 20 štátov a to vrátane Slovenska a Veľkej Británie. V prípade Grécka, Španielska a Talianska boli spracovávané informácie z predchádzajúcej požiadavky v Európskeho centra pre parlamentný výskum a dokumentáciu z roku 2014 č. 2631 (The Sponsorship of culture, sport, education, healthcare etc.). Údaje boli okrem iného dopĺňané z aktuálnych údajov na relevantných internetových stránkach a v odkazoch na príslušnú legislatívu. Parlamentný inštitút Kancelárie NR SR odpovede neobdržal od piatich členských štátov (Belgicko, Chorvátsko, Estónsko, Luxembursko a Malta).

V uvedenej analýze (Rolková a kol., 2021) boli numericky spracované jednotlivé zistenia pre vybrané skúmané aspekty, v závislosti od odpovedí krajín, či jednotlivý atribút majú, alebo nemajú ukotvený v právnych normách (Tabuľka 37). Z hľadiska kvalitatívneho porovnania nebolo možné dodržať počet odpovedí pri jednotlivých skúmaných subjektoch.

Tabuľka 37 Skúmané aspekty vo vybraných krajinách EÚ a Veľkej Británie

Skúmané aspekty	Počet štátov z výskumnej vzorky		
	Áno	Nie	Iné
Zákon o sponzorstve	5	17	1
Zákon o sponzorstve v kultúrnom a kreatívnom priemysle	1	9	13
Vymedzenie sponzora	12	7	-
Vymedzenie sponzorovaného	3	10	7
Kritériá pre sponzorovaného	3	13	-
Hranica príspevku	1	17	1
Benefity zo strany štátu	20	3	-

Zdroj: Spracované podľa Rolková a kol., 2021

Nasledujúca časť vyplýva z porovnávací analýzy realizujúcej Rolkovou a kol. (2021). Ako sme už uviedli analýza sa zameriavala špeciálne len na sponzoring v kultúre. Na záver uvádzame zhrnutie vyplývajúce z analýzy (Rolková a kol. 2021).

V Bulharsku upravuje všeobecnú legislatívu o sponzoringu zákon o patronáte, ktorý upravuje vzťahy súvisiace s bezodplatným poskytovaním pomoci fyzickým a právnickým osobám pri tvorbe, uchovávaní a propagácii kultúrnych diel, a to priamo a / alebo prostredníctvom organizácií podporujúcich kultúru zaregistrovaných podľa zákona. Čl. 11 ods. 6 a ods. 7 zákona o patronáte upravuje obsah zmluvy o grante. Zmluva určuje zmluvné strany, druh a hodnotu grantu, účel jeho

Tabuľka 38 Sponzorovanie vo vybraných krajinách EÚ a Veľkej Británii

Krajina	Všeobecná legislatíva upravujúca sponzorovanie	Špeciálna legislatíva pre sponzorovanie v kultúrnom a kreatívnom priemysle	Vymedzenie subjektov, ktoré sa môžu stať sponzorom	Vymedzenie subjektov, ktoré sa môžu stať príjemcami sponzorovania	Kritéria pre prijímateľov sponzorovania	Hranice výšky sponzorského príspevku - Minimálna hranica výšky sponzorského	Protihodnota zo strany štátu - daňové benefity	Iné
Bulharsko	Áno	Nie	Áno	-	-	Nie	Áno	-
Cyprus	Nie	Nie	Áno	Nie	Nie	Nie	Áno	-
Česká republika	Nie	Iné	Áno	Nie	Nie	Nie	Áno	-
Dánsko	Nie	Iné	Áno	Iné	Nie	Nie	Nie	-
Fínsko	Nie	Iné	Nie	Nie	Nie	Nie	Áno	-
Francúzsko	Iné	Nie	-	Iné	-	-	-	-
Grécko	Nie	Áno	-	-	Nie	-	-	Zákon o kultúrnom sponzorovaní
Holandsko	Nie	Iné	Nie	Nie	-	-	Áno	Prepracované podmienky o sponzorovaní ale nie v zákonnej úprave
Írsko	Nie	Iné	Áno	Iné	Nie	Nie	Áno	-
Litva	Áno	Iné	Áno	Áno	Áno	Nie	Áno	-
Lotyšsko	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	-
Maďarsko	Nie	Iné	Áno	Iné	Áno	Iné	Áno	-
Nemecko	Nie	Iné	Nie	Iné	Nie	Nie	Áno	-
Poľsko	Nie	Iné	Áno	Nie	Nie	-	Nie	-
Portugalsko	Áno	Nie	Áno	Áno	Áno	-	Áno	-
Rakúsko	Nie	Iné	Áno	Nie	-	-	Áno	-
Rumunsko	Áno	Nie	Áno	-	-	Áno	Áno	-
Slovensko	Nie	Iné	Áno	Iné	Nie	Nie	Áno (v športe)	-
Slovinsko	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Áno	-
Španielsko	Áno	Iné	-	Áno	-	-	Áno	-
Švédsko	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Áno	-
Taliansko	Nie	Nie	-	-	-	-	Áno	-
Veľká Británia	Nie	Iné	Nie	Nie	Nie	Nie	Áno	-

Zdroj: Spracované podľa Rolková a kol., 2021

poskytnutia, ako aj spôsob a podmienky jeho poskytnutia a použitia. Zmluva tiež upravuje spôsoby výmeny informácií a kontroly. Zákon výslovne zakazuje, aby sa v zmluve dohodlo použitie mena patróna na reklamné účely. Daný zákon reguluje darcovstvo v oblasti kultúry, keďže zákon zakazuje, aby sa v zmluve dohodlo použitie mena patróna na reklamné účely. Zákon o patronáte ďalej upravuje obsah zmluvy o grante. Zmluva určuje zmluvné strany, druh a hodnotu grantu, účel jeho poskytnutia, ako aj spôsob a podmienky jeho poskytnutia a použitia. Zmluva tiež upravuje spôsoby výmeny informácií a kontroly. Zákon výslovne zakazuje, aby sa v zmluve dohodlo použitie mena patróna na reklamné účely. Zákon o patronáte ustanovuje, že štát podporuje patrónov formou daňových, úverových, colných a iných finančných a ekonomických úľav, ktoré sú definované v príslušných osobitných zákonoch (in Rolková a kol. 2021).

Cyprus nemá všeobecnú ani špeciálnu právnu úpravu upravujúcu sponzorstvo. Sponzorovanie alebo darovanie zdaniteľnou osobou podlieha odpočtom dane z príjmu podľa § 9 ods. 1 písm. f zákona o dani z príjmov L.118 (I) 2002 (in Rolková a kol. 2021).

V Českej republike existuje niekoľko právnych noriem upravujúcich sponzorstvo - zákon č. 40/1995 Sb. o regulácii reklamy a zákon č. 231/2001 Sb. o prevádzkovaní rozhlasového a televízneho vysielania. Podľa českej legislatívy môže byť pri sponzorovaní v rozhlasovom a televíznom vysielaní sponzorom fyzická alebo právnická osoba, ktorá neprevádzkuje rozhlasové alebo televízne vysielanie, neposkytuje audiovizuálne mediálne služby na požiadanie, nie je výrobcom audiovizuálnych diel, nemá vplyv na obsah alebo načasovanie programu a iných častí vysielania v zložení programu a dodržiava podmienky základného účelu sponzorstva s cieľom vytvoriť dobrú vôľu a priamo alebo nepriamo nepresvedčí o kúpe určitého produktu alebo o konzumácii určitej služby. Sponzorom nemôže byť subjekt, ktorého hlavnou činnosťou je výroba alebo predaj cigariet, iných tabakových výrobkov, elektronických cigariet alebo náplní, subjekt, ktorý poskytuje tovary, služby alebo iné služby alebo hodnoty, ktorých predaj, poskytovanie alebo šírenie je v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi a politická strana alebo hnutie, nezávislý kandidát na poslancov, senátorov, prezidenta republiky alebo členov rady územného samosprávneho celku. V Českej republike má podľa zákona č. 586/1992 Sb. o daniach z príjmov (§ 15, ods. 1) každý podnikateľ možnosť poskytnúť sponzorský dar inej osobe alebo inej právnickej osobe. Zo základu dane sa môže tento dar odrátať, ak je v minimálnej výške 2 % (alebo najmenej 1 000 Kč); najviac sa môže odrátať 15 % zo základu dane. Dar teda umožňuje sponzorom znížiť daň z príjmu (in Rolková a kol. 2021)..

V Dánsku upravuje špeciálnu legislatívu pre sponzoring v kultúrnom a kreatívnom priemysle zákon o rozhlase a televízii a zákon o objednávke reklamy. Z hľadiska podpory nie je sponzoring zo strany štátu zvýhodnený žiadnym spôsobom a považuje sa za bežný zmluvný vzťah. Podobne to uviedlo aj Lotyšsko a Poľsko (in Rolková a kol. 2021)..

Vo Fínsku sa neziskovým subjektom odpúšťa daň z darovania. Náklady na vzniknuté sponzorské sú pre sponzora odpočítateľné, pokiaľ sa považujú za náklady

na reklamu alebo marketing. Ak výdavky nesúvisia s marketingom sponzora, nie sú daňovo uznateľné ako sponzorské výdavky, pretože na sponzorstvo neexistuje žiadna špeciálna daňová úľava. Samotné poskytnutie finančnej podpory bez zviditeľnenia sa nemôže brať ako odpočítateľný výdavok v oblasti daní. Zákon č. 1535/1992 o dani z príjmov v § 82 uvádza, že fyzické aj právnické osoby majú nárok na odpočítanie zo základu dane sumu vo výške 850 – 250 000 EUR na účely podpory vedy, umenia alebo fínskeho kultúrneho dedičstva, poskytnuté členskému štátu EHP alebo verejne financovanej univerzite (inštitútu najvyššieho vzdelávania). Právnické osoby majú navyše nárok na odpočítanie peňažných darov vo výške 850 – 50 000 EUR na účely podpory vedy, umenia alebo fínskeho kultúrneho dedičstva, poskytnutých združeniam, nadáciám alebo iným inštitúciám v EHP pod podmienkou, že ich nominovala Národná daňová rada (tzv. príjemcom odpočítateľných darov) a že ich cieľom je zachovanie fínskeho kultúrneho dedičstva (in Rolková a kol. 2021)..

Vo Francúzsku sa rozlišuje medzi sponzorstvom s priamou protihodnotou (vyhláška zo 6. januára 1989 o ekonomickej a finančnej terminológii) a nepriamou príp. žiadnou protihodnotou (zákon č. 2003-709 z 1. augusta 2003 o sponzorstve, združeníach a nadáciách). Sponzorstvo s priamou protihodnotou a sponzorstvo s nepriamou resp. žiadnou protihodnotou reagujú na rôzne fiškálne logiky. Výdavky v rámci sponzorstva s nepriamou príp. žiadnou protihodnotou vedú k zníženiu dane o 60 % výšky daru pre jeho zlomok menší alebo rovný 2 miliónom EUR a k zníženiu dane o 40 % ak je väčší, a to v rámci limitu 10 000 EUR alebo 5/1000 obratu spoločnosti. Výdavky v rámci sponzorstva s priamou protihodnotou sú odpočítateľné od zdaniteľných výsledkov spoločnosti, ktorej vznikli (in Rolková a kol. 2021)..

Grécko má špeciálnu legislatívu pre sponzoring v kultúrnom a kreatívnom priemysle upravenú zákonom č. 325/2007 o kultúrnom sponzorstve, ktorý určuje definíciu kultúrneho sponzorstva. Zákon č. 2961/2001 v článku 43 špecifikuje dary, ktoré sú oslobodené od dane. Autonómne zdaňovanie sa vzťahuje aj na neziskové právnické osoby a na nehnuteľnosti, ktoré podľa článku 96 zákona č. 2039/1939 sledujú všeobecný záujem alebo majú vzdelávacie či umelecké ciele. V článku 29 ods. 5 sa uvádza, že vyššie uvedené subjekty sú zdaňované sadzbou 0,5 % po odpočítaní nezdaniteľnej sumy 1 000 EUR ročne (článok 43 zákona č. 2961/2001). Článok 19 zákona 4172/2013 definuje daňové odpočty pre fyzické osoby z darov a sponzorských darov, ak celková darovaná suma presahuje 100 EUR. Daň sa znižuje o 10 % z výšky darov právnickým osobám, ktoré sa venujú kultúrnym cieľom. Celková suma darov nemôže presiahnuť 5 % zo zdaniteľného príjmu. Sumy darov a grantov sa zohľadňujú, iba ak sú vložené na osobitný účet príjemcu, ktorý sa na tento účel otvorí v úverovej inštitúcii legálne pôsobiacej v Grécku. Článok 31 zákona č. 2238/1994 (daňový zákon o príjmoch) v znení článku 3 zákona č. 4110/2013 definuje kategórie, ktoré sú oprávnené na odpočítanie dane pre podniky. Odpočítateľné sú tieto výdavky: hodnota mobilných pamiatok darovaných verejnosti alebo uznávaným múzeám. Darované peniaze by nemali presiahnuť 10 % z celkového čistého príjmu podnikov voči právnickým osobám podľa súkromného práva za predpokladu, že sa venujú kultúrnym účelom. Čiastky darov a grantov presahujúce 290 EUR ročne musia byť vložené na osobitný účet príjemcu, ktorý bude za týmto účelom otvorený v úverovej

inštitúcii legálne pôsobiacej v Grécku. Celková výška darov nemôže prekročiť výšku čistého zisku spoločnosti, t. j. dary, ktoré vedú k finančným stratám nie sú odpočítateľné (in Rolková a kol. 2021)..

Holandsko má úpravu sponzoringu zahrnutú vo viacerých právnych aktoch. V zákone o osobitnej kultúrnej politike, ktorá je istým kódexom riadenia a správy pre kultúrny sektor (bližšie na: <https://www.cultuur-ondernemen.nl/>). Ďalej sú pravidlá sponzoringu rozpracované v kódexe reklamy (Stichting Reclame Code), a to aj pokiaľ ide o šport a v zákone o tabaku. Ďalej legislatíva zahŕňa niekoľko právnych úprav sponzorstva v médiách. Z hľadiska daňových benefitov sú od dane z darovaných prostriedkov oslobodené verejnoprospešné organizácie (ATB), ako sú kultúrne alebo umelecké inštitúcie, a tiež inštitúcie slúžiace na spoločenské účely (SBBI), ktorými sú napr. amatérske športové kluby alebo záujmové krúžky. Navyše si môžu fyzické a právnické osoby, ktoré poskytujú sponzorské dary pre ANBI a SBBI odpočítať tieto dary od dane z príjmu alebo dane z príjmu právnických osôb. Za takéto organizácie môžeme označiť tie, ktoré najmenej 90 % svojej činnosti orientujú na verejné blaho. Nepatria sem športové zväzy ani zamestnanecké združenia (in Rolková a kol. 2021).

Írsko má podobne ako Slovensko jednotlivé ustanovenia týkajúce sa sponzoringu upravené vo viacerých zákonoch. V Írsku to je všeobecný zákon o obchodnej komunikácii a ASAI kódex (Kódex štandardov pre reklamu a marketingovú komunikáciu v Írsku). V Írsku napríklad platí zákaz sponzorovania podujatí pre mládež odvetvím vyrábajúcim alkohol. Za predpokladu, že sú sponzorské prostriedky vyplatené úplne a výlučne na obchodné účely sponzora, môžu sa klasifikovať ako odpočítateľný náklad pri dani z príjmu / dani z príjmov právnických osôb v súlade so zákonom o konsolidácii daní z roku 1997 (TCA) (in Rolková a kol. 2021)..

Litva má legislatívu upravujúca sponzorstvo všeobecne, vrátane sponzorovania kultúry a kreatívneho priemyslu, a to zákon o charite a sponzorstve. V súvislosti so špeciálnou legislatívou pre sponzoring v kultúrnom a kreatívnom priemysle bol v Litve prijatý zákon o poskytovaní informácií verejnosti, zákon o profesionálnom múzickom umení a zákon o postavení umelca a postavení organizácie umelcov. V Litve sa právnické osoby stanú príjemcami sponzorstva a získajú nárok na sponzorstvo až po získaní statusu príjemcu sponzorstva v súlade s postupom ustanoveným v zákone o charite a sponzorstve. Ako uvádza Rolková a kol. (2021) podľa článku 24 ods. 4 kapitoly IV zákona o dani z pridanej hodnoty „dodávky tovaru a/alebo služieb neziskovými právnickými osobami, zapojenými do činností uvedených v článkoch 20 (Tovary a služby súvisiace so zdravotnou starostlivosťou), 21 (Sociálne služby a súvisiace tovary), 22 (Služby vzdelávania a odbornej prípravy) a 23 (Kultúrne a športové služby) tejto kapitoly alebo odsekov 1, 2 alebo 6 tohto článku počas charitatívnych a sponzorských akcií organizovaných uvedenými osobami (vrátane predaja vstupeniek na podujatia) sú oslobodené od DPH, ak sa má zostatok vyzbieraných finančných prostriedkov zostávajúci po pokrytí výdavkov súvisiacich s organizáciou podujatia prideliť iba na charitatívne a/alebo verejnoprospešné práce, ktoré vykonávajú vyššie uvedené osoby. Tieto ustanovenia sa budú vzťahovať na najviac 12 charitatívnych a sponzorských podujatí organizovaných konkrétnou právnickou osobou v priebehu kalendárneho roka. Ak sa v priebehu kalendárneho roka zorganizuje viac

ako 12 podujatí, každá ďalšia udalosť a súvisiace dodávky tovaru a/alebo služieb podliehajú DPH v súlade s postupom ustanoveným v tomto zákone. Na účely tohto zákona sa kultúrne podujatie (divadelné, hudobné, choreografické atď.), veľtrh alebo podobné podujatie považuje za charitatívne alebo sponzorské podujatie, ak je uvedené počas prípravnej fázy podujatia (na vstupenkách, plagátoch alebo inak), že po pokrytí organizačných výdavkov bude celkový zostatok finančných prostriedkov zhromaždených počas podujatia pridelený na charitatívne a/alebo verejnoprospešné práce vykonávané právnickou osobou organizujúcou podujatie. Na účely tohto zákona sa charitatívne a verejnoprospešné práce vykladajú v súlade s definíciou pojmov v zákone Litovskej republiky o charite a sponzorstve (in Rolková a kol. 2021).

V Lotyšsku nie je presné vymedzenie subjektov, ktoré sa môžu stať sponzorom, ale platia obmedzenia týkajúce sa reklamy na alkohol, tabakové výrobky, bylinné výrobky na fajčenia a elektronické fajčiarske zariadenia. Sponzorstvo sa v Lotyšsku vníma ako vzájomne výhodná transakcia medzi sponzorom a sponzorovaným, a preto sa v prípade sponzorstva neposkytujú žiadne odpočty dane z príjmu právnických osôb (in Rolková a kol. 2021).

Maďarsko má špeciálnu legislatívu týkajúcu sa sponzorstva upravenú v zákone XLVIII z roku 2008 o základných požiadavkách a obmedzeniach komerčnej reklamnej činnosti a zákone CLXXXV z roku 2010 o mediálnych službách a masmédiách. Rámec zmluvným stranám v kreatívnom a kultúrnom priemysle poskytuje zákon V z roku 2013 občiansky zákonník a zákon XLVIII z roku 2008 o základných požiadavkách a určitých obmedzeniach komerčnej reklamnej činnosti. V Maďarsku poskytujú rámec zmluvným stranám v kreatívnom a kultúrnom priemysle zákon V z roku 2013 občiansky zákonník a zákon XLVIII z roku 2008 o základných požiadavkách a určitých obmedzeniach komerčnej reklamnej činnosti. Z hľadiska stanovenia minimálnej, resp. maximálnej hranice výšky sponzorského v Maďarsku platí zákon LXXXI z roku 1996 o dani z príjmov právnických osôb a dani z dividend určité horné limity iba pokiaľ ide o sponzoring v športe. Pre daňovú úľavu pri sponzoraní populárnych tímových športov podľa § 22 / C platí, že celková suma uvedená v sponzorských osvedčeniach nesmie presiahnuť súhrnne napríklad 90 % oprávnených výdavkov na výskum a vývoj talentov mladých športovcov, 90 % oprávnených nákladov na účasť v súťažiach a 50 % nákladov na zamestnancov. Kultúrny sektor mal do roku 2020 podobný podporný systém ako sponzorstvo v športe, ale právna úprava bola zrušená. Zákon LXXXI z roku 1996 poskytuje daňové úľavy na živú hudbu (in Rolková a kol. 2021).

Nemecko má viaceré právne predpisy, ktoré sa týkajú sponzorstva a obsahujú relevantné nariadenia, najmä zákon o dani z príjmu (najmä § 4 Abs. 4 EStG), zákon o korporátnej dani (najmä § 9 KStG), o nekalej súťaži (najmä § 5 Abs. 1 Nr. 4 UWG), štátna mediálna zmluva (najmä § 10 MStV) a tabakový zákon (najmä § 19 TabakerzG). V Nemecku podľa Štátnej mediálnej zmluvy podľa § 10 ods. 4 vety spravodajské vysielanie a programy o politike nie sú sponzorované a podľa § 10 ods. 4 vety 2 je zakázané zobrazovať logá sponzorov v programoch pre deti a v programoch s náboženským obsahom. Nemecko tiež obmedzuje sponzorstvo programov propagujúcich tabakové výrobky, za istých okolností aj podujatia, ktoré by priamo

alebo nepriamo viedli k ich propagácii. Kultúrne sponzorstvo s protihodnotou pre sponzora sa považuje za náklad na podnikanie a je daňovo uznateľný. Pod výdavkami môžeme rozumieť dary, prevádzkové náklady, nezdaniteľné životné náklady. Rozhodujúcim faktorom pre uznanie prevádzkových nákladov je, že výdavky boli vynaložené z prevádzkových dôvodov, napríklad na reklamu spoločnosti alebo jej výrobkov. Klasifikácia dane z pridanej hodnoty pri sponzorstve závisí od toho, či sa týka konkrétnych reklamných aktov alebo pasívnych služieb. Na reklamné služby poskytované sponzorom sa spravidla vzťahuje plná sadzba dane z pridanej hodnoty. Pasívne služby sa naopak týkajú správy majetku a podliehajú zníženej sadzbe dane z pridanej hodnoty. Výdavky spoločnosti, ktoré nie sú klasifikované ako prevádzkové náklady, môžu byť za určitých okolností daňovo odpočítateľné ako dary. A to vtedy, ak má dar charitatívny, benefičný alebo cirkevný účel, nejedná sa o platbu za osobitnú protihodnotu a nemá finančný súvis s výkonom obdarovaného. Pri týchto platbách môžu fyzické osoby požadovať odpočítanie dane ako osobitné výdavky; spoločnosti ich môžu odpočítať pri určovaní zisku ako prevádzkové náklady odpočítateľné v obmedzenom rozsahu. Charitatívne dary môžu byť daňovo uznané výdavky do výšky 20 % z príjmu alebo 4 % z celkového predaja a miezd a platov vynaložených v kalendárnom roku. Výdavkami, ktoré nie sú daňovo odpočítateľné ani ako prevádzkové náklady, ani ako dary, sú neodpočítateľné súkromné životné náklady alebo neodpočítateľné prevádzkové náklady, ktoré majú za následok skryté rozdelenie ziskov (in Rolková a kol. 2021).

Poľsko má sponzorstvo upravené najmä v zákone o hazardných hrách (najmä čl. 29 a 29b) a zákone o vysielaní (najmä čl. 17). V Poľsku sú čiastočne obmedzené niektoré subjekty z hľadiska propagácie. Sponzori zapojení do hráčskych aktivít môžu propagovať svoju spoločnosť, ale nie vlastné produkty. Rovnako aj predajcovia alkoholických nápojov môžu byť v istom rozmedzí sponzormi, t. j. pokiaľ obsah alkoholu v ich výrobkoch je od 8 % do 18 % a to počas hromadných akcií, koncertov, športových podujatí, na lístkoch a vstupenkách alebo vo forme informačnej tabule na konkrétnom podujatí. Pokiaľ je podiel obsahu alkoholu vyšší ako 18 % existuje zákaz na všetky formy takejto propagácie. Poľsko podobne ako Lotyšsko nezvýhodňuje žiadnym spôsobom sponzora. Sponzorská zmluva nie je upravená v občianskom zákonníku ani iným právnym predpisom. Keďže kombinuje prvky rôznych zmlúv, je definovaná ako zmiešaná zmluva a jej obsah si slobodne vytvárajú zmluvné strany. Vzhľadom na to, že daňový zákon neupravuje konkrétne ustanovenia pre sponzorskú zmluvu platia pre ňu všeobecné pravidlá uplatňovania dane (in Rolková a kol. 2021).

V Portugalsku od roku 1989 existuje Štatút daňových výhod (Tax Benefits Statute, TBS, Executive Decree No. 215/89). Z obsahu TBS vyplýva, že reguluje darcovstvo v oblasti kultúry, keďže zákon zakazuje aby sa v zmluve dohodlo použitie mena patróna na reklamné účely. Pôvodne existoval v Portugalsku špeciálny právny predpis (č. 74/99), ktorý upravoval sponzorstvo kultúry a zároveň stanovoval režim finančných stimulov v oblasti sponzorstva sociálnej sféry, životného prostredia, kultúry, vedy a techniky a športu. Tento právny predpis bol ale zákonom č. 53-A/2006 zrušený. V TBS sú vymedzené aj subjekty, ktoré môžu sponzorovať KKP. Sú to všetky fyzické a právnické osoby, verejné alebo súkromné spoločnosti

spĺňajúce kritéria podľa čl. 62-B, ods. 2 a čl. 61. V čl. 62-B, ods. 3 je definované, že prijímajúce subjekty musia získať od člena vlády, zodpovedného za oblasť kultúry, ešte pred prijatím darov vyhlásenie o ich začlenení do režimu kultúrneho patronátu a prejavíť záujem o vyvíjanie aktivít. A to pokiaľ nie sú vymedzené v čl. 10 zákona o dani z príjmov pre právnické osoby (IRC Code) alebo pokiaľ projekt alebo činnosť, ktorá má prospech z darovania, nie je zjavne predmetom verejnej podpory poskytovanej orgánmi pod vedením zodpovedného člena vlády pre oblasť kultúry. Prijemcov kultúrneho sponzorstva taxatívne vymenúva čl. 62-B, ods. 1 TBS. Portugalsko má podrobnosti o povinnostiach subjektu prijímajúceho dary stanovené v čl. 66 TBS. Jeho ods. 3 hovorí o tom, že finančné dary vyššie ako 200 EUR sa musia uskutočňovať formami platieb, ktoré umožňujú identifikáciu sponzora (bankovým prevodom, osobným šekom alebo priamym debetom). Vyhláškou č. 318/2015 sa schválilo vzorové vyhlásenie č. 25 pre subjekty, ktoré prijímajú daňovo relevantné dary v režime zakotvenom v TBS formou kultúrneho sponzorstva. Podľa Generálneho riaditeľstva pre umenie (General Direction of the Arts) kultúrny patronát je súbor daňových stimulov, ktorý sa premieta do daňových úľav pre tých, ktorí prispievajú k ochrane umelcov a umenia a podporujú kultúrny rozvoj krajiny. Zainteresované subjekty môžu požiadať o uznanie kultúrnej hodnoty svojich činností Úrad pre stratégiu, plánovanie a hodnotenie kultúry GEPAC. Podrobnosti odpočtov zo zdaniteľného zisku spoločností a príjmov fyzických osôb sú uvedené najmä v čl. 62 a čl. 63 Štatútu daňových výhod. Podľa ods. 2 čl. 62 Štatútu sa uvádza, že poskytnuté dary sa považujú za náklady alebo straty za fiškálny rok v hodnote zodpovedajúcej 120 %, ak je určené výhradne na kultúrne, environmentálne, športové a vzdelávacie účely alebo 130 %, ak sa poskytnú vo forme viacročných zmlúv. V ods. 6 čl. 62 Štatútu sa vymenúvajú konkrétne subjekty – im poskytnuté dary sa považujú za náklady alebo straty za fiškálny rok, a to do výšky 6/1000 objemu predaja (in Rolková a kol. 2021)..

Rakúsko má sponzoring upravený vo viacerých zákonoch, napr. sponzoring vzdelávania je upravený v zákone o školskom vzdelávaní (§ 46 Schulunterrichtsgesetz) a v zákone o vysielaní (ORF-Gesetz) sú dané špecifiká pre Rakúsku asociáciu pre vysielanie. Napr. v prípade farmaceutických firiem platí, že môžu uvádzať logo a firmu, avšak nie konkrétne lieky. Daňové aspekty sponzoringu sú upravené v daňovom práve (zákon o dani z príjmov fyzických osôb, zákon o dani z príjmov právnických osôb, zákon o dani z pridanej hodnoty) a v sprievodných administratívnych opatreniach (napr. Vereinsrichtlinien – informácie federálneho ministerstva financií o daňových aspektoch charitatívnych organizácií). Sponzoring možno odrátať zo základu dane, ak má sponzorovaná akcia široký dosah a je náležite zverejnená; tiež je nevyhnutné dokázať, že dohody o sponzoringu boli uzavreté za bežných trhových podmienok. Pravidlom je, že výdavky na efektívnu propagačnú činnosť sú daňovo odpočítateľné, zatiaľ čo financovanie zo súkromných zdrojov nie je daňovo uznateľné. Daňový bonus je možný napríklad vtedy, ak sponzor nie je uvedený iba na udalosti (napr. v brožúre alebo na plagátoch), ale ak je sponzorská činnosť tiež súčasťou komerčnej reklamy spoločnosti alebo sa jej sponzorské aktivity uvádzajú v masmédiách (in Rolková a kol. 2021).

Rumunsko v roku 1994 prijalo všeobecný zákon o sponzorstve. Sponzorom môže byť podobne ako v iných krajinách fyzická osoba, ktorá nemá daňové a odvodové podľžnosti a nevedie sa proti nej konkurzné konanie, nedotýka sa práv veriteľov, nevykonáva sponzorstvá zo zdrojov verejného rozpočtu. Sponzorstvá pre rozhlasové a televízne programy, produkcie a predstavenia musia byť v súlade s ustanoveniami zákona č. 504/2002 (o audiovizíi). Propagácia tabakových výrobkov je od roku 2004 zakázaná, výnimkami sú festivaly, hudobné či umelecké predstavenia. Sponzor alebo príjemca môže informovať verejnosť o sponzorstve iba propagáciou názvu, značky alebo imidžu (napr. loga) sponzora. Z hľadiska výšky sponzorského by maximálna hodnota nemala presiahnuť 20 % zo splatnej dane z príjmu. Výdavky na sponzoring nie sú odpočítateľné, ale súvisiace sumy sa odpočítavajú od dane zo zisku na úrovni minimálnej hodnoty. Fyzické a právnické osoby, ktoré poskytujú sponzorské v oblastiach stanovených zákonom, majú výhodu zníženia základu dane v hodnote zodpovedajúcej sponzorstvu, najviac však 5 % zo zdaniteľného príjmu s výnimkou príjmu zo mzdy v prípade fyzických osôb (in Rolková a kol. 2021).

Slovinsko má z hľadiska daňových benefitov stanované, že je nevyhnutné definovať každý typ služby (benefitu) sponzora do všetkých podrobností. Znamená to, definovať spôsob, rozsah i hodnotu služby. Ak sponzorstvo nie je uzavreté v zmluve alebo uzavretá zmluva neobsahuje všetky kľúčové prvky, výdavky sponzora nie sú daňovo uznateľnými nákladmi a neznižujú základ dane z príjmu právnických osôb (zákon o dani z príjmu právnických osôb ZDDPO-2 a 2929. Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon o dani z príjmu fyzických osôb (ZDoh-2V), strana 7884) (in Rolková a kol. 2021).

Španielsko má sponzoring upravený zákonom č. 49/2002 o daňovom režime neziskových subjektov a daňových stimuloch pre patronát, pričom daňové spresnenie má najmä v oblasti športu. Pod neziskovými subjektami rozumieme tie, ktoré sledujú ciele všeobecného záujmu. Patria sem napríklad ochrana ľudských práv, ochrana obetí terorizmu a akéhokoľvek násilia, sociálna pomoc a sociálne začlenenie takýchto občanom alebo skupín občanov; ďalej občianska, vzdelávacia, kultúrna, vedecká, športová, zdravotná, pracovná, inštitucionálna podpora, spolupráca pri rozvoji, podpora dobrovoľníctva, podpora sociálnej činnosti, ochrana životného prostredia, podpora a starostlivosť o ľudí, ktorým hrozí vylúčenie zo spoločnosti z fyzických, ekonomických alebo kultúrnych dôvodov, podpora ústavných hodnôt a ochrany demokratických princípov, podpora rozvoja tolerance, rozvoja sociálnej ekonomiky, informácií o spoločnosti, vedeckého výskumu alebo technologického rozvoja a ich prenosu do produktívneho sektoru. V oblasti daňovej legislatívy sú v Španielsku upravené daňové stimuly pre granty, dary, príspevky poskytované v mene prijímajúcich inštitúcií. Z hľadiska účelu týchto stimulov sú kapitálové výnosy a kladné nájomné, ktoré sa odhalia počas takýchto darov alebo príspevkov, oslobodené od osobnej dane darcu. Dary, granty alebo príspevky poskytnuté v mene sponzorskej činnosti prijímajúcich subjektov poskytujú právo na odpočítanie dane z príjmu fyzických osôb darcu alebo prispievateľa. Odpočet dane z príjmu predstavuje 25 % z výšky darov, grantov a príspevkov vykonaných v rámci dane z príjmu fyzických osôb a dane z príjmu pre daňovníkov nerezidentov bez stálej prevádzkarne v Španielsku a 35 % dane z príjmu

právnických osôb a dane z príjmu pre nerezidentov. Miera a limity odpočtu sa môžu zvýšiť až o päť percentuálnych bodov, ak je sponzorská činnosť vyvíjaná prijímačiami subjektmi zahrnutá do zoznamu sponzorských činností stanovených podľa zákona o štátnom rozpočte (in Rolková a kol. 2021).

Vo Švédsku sa všeobecný benefit sponzorstva v podobe nároku na odpočet sponzorských príspevkov rieši rovnakým spôsobom bez ohľadu na príjemcu. Zákon o dani z príjmov uvádza, že právo na odpočet sponzorských príspevkov sa posudzuje na základe ustanovení, ktoré sa všeobecne vzťahujú na prevádzkové náklady spoločnosti (in Rolková a kol. 2021).

V Taliansku sa sponzoring poníma ako všeobecná komerčná transakcia. Sponzorská zmluva sa považuje za zmluvu o reklame, teda za finančnú výmenu bilaterálnych služieb. So sponzorskými nákladmi sa vo všeobecnosti zaobchádza rovnako ako s reklamnými nákladmi podľa čl. 108 prezidentského dekrétu č. 917/1986 (zákon o interných príjmoch), pokiaľ je jasne uvedené, aký reklamný priestor je zaručený výmenou za uvedené zaplatené sponzorstvo. Podľa ustanovení zákona (najmä čl. 15) sa poskytuje daňová úľava vo výške 19 % na výdavky akými sú dobrovoľné platby združeniam sociálneho rozvoja, dobrovoľné platby v prospech humanitárnych iniciatív, dobrovoľné platby v zábavnom priemysle, dobrovoľné platby v prospech škôl, dobrovoľné platby za činnosti s dôležitou kultúrnou alebo umeleckou hodnotou, dobrovoľné dary v hotovosti politickým stranám a hnutiam, finančné dary poskytnuté v prospech amatérskych športových združení. Subjekty, ktoré podliehajú dani z príjmov právnických osôb (najmä spoločnosti, obchodné a nekomerčné subjekty), môžu od svojho celkového priznaného príjmu odpočítať všetky peňažné alebo vecné dary poskytnuté neziskovým organizáciám, uznaným nadáciám a združeniam, ktorých štatút zahŕňa ochranu, propagáciu a rozvoj majetku umeleckej, historickej a scénickej hodnoty, uznaným nadáciám a združeniam, ktorých štatutárnym cieľom je rozvoj a podpora vedecko-výskumných činností, mimovládnych organizáciám pre rozvojové krajiny, náboženským inštitúciám a univerzitám a výskumným centram (in Rolková a kol. 2021).

Vo Veľkej Británii existujú pre audiovizuálne vysielanie pravidlá úradu Ofcom (angl. Office of Communications), ktorý prevádzkovateľom vysielania nariaďuje dodržiavať Kódex vysielania z januára 2019. V časti 9 sú rozobraté komerčné referencie, vrátane sponzorstva v programoch. Viac informácií o sponzoringu v KKP je možné získať z Federácie kreatívneho priemyslu (Creative Industries Federation) a z jej publikácie z roku 2015 *Creative industries: routes to finance*. S nákladmi na sponzorstvo sa na daňové účely zaobchádza podobne ako s výdavkami na reklamu: klasifikujú sa ako náklady na podnikanie a sú odpočítateľné z daňového základu. Odpočítať ich nemožno v prípade, že sú to výdavky „kapitálového charakteru“ (teda trvalé aktívum, napr. auto), ak išlo skôr o dar v prospech predmetnej umeleckej organizácie alebo športového klubu a podnik nevyňaložil tieto výdavky na účel svojho podnikania a ak typ výdavkov nie je prípustným obchodným nákladom (výdavky na dary nie sú vo všeobecnosti odpočítateľné od dane). Daňový orgán – HM Revenue & Customs (HMRC) – publikoval detailnú príručku o spôsobe, akým spoločnosti a podniky počítajú svoje zdaniteľné zisky. Jeho technický manuál podrobne hovorí

o obmedzeniach, ktoré sa kladú na sponzorstvo subjektov, ak sa majú dané náklady odpočítať z daňového základu. Registrované charity môžu spoločnosti podporiť aj formou darov. Potom je možné získať daňovú úľavu z daru – a zároveň charitatívna organizácia nebude musieť platiť daň z tohto príjmu. Prípadne, ak spoločnosť získa niečo na oplátku od charity, takáto podpora sa môže považovať za obchodný náklad. HM Revenue & Customs poskytuje informácie pre charitatívne organizácie, ktoré sa snažia prilákať obchodné sponzorstvo (in Rolková a kol. 2021).

Z analýzy realizovanej Rolkovou a kol. (2021) vyplynulo, že väčšina krajín EÚ nemá špecifický zákon o sponzoringu ani zákon o sponzoringu v kultúrnom a kreatívnom priemysle. Z krajín EÚ a Veľkej Británie má len päť krajín v určitej podobe špecifické predpisy k sponzoringu. Bulharsko, Španielsko a Portugalsko majú zákony o patronáte a predpisy, ktoré zároveň prinášajú systém daňových úľav. Litva má samostatný zákon o charite a sponzorstve a Rumunsko má zákon o sponzorstve. Ku krajinám, ktoré majú prepracované podmienky sponzoringu patrí aj Holandsko, avšak tieto podmienky nie sú zákonom upravené. Špecifickú úpravu sponzoringu v kultúre uviedlo len Grécko. Zvyšných 13 krajín má sponzoring upravený vo viacerých právnych predpisoch, najmä v zákonoch o vysielaní, o médiách, o športe, o tabakovom priemysle, o nekalej súťaži, či rôznych daňových zákonoch. K týmto krajinám patrí aj Slovensko.

Vo väčšine prípadov (až 20 štátov uviedlo) platí, že štát má v rukách určité legislatívne nástroje, ktorými je schopný podporiť sponzoring, resp. darovstvo a rozvoj v kultúrnom a kreatívnom priemysle. Ku krajinám s prepracovanou legislatívou patrí napr. Fínsko, Francúzsko, Grécko, Litva, Nemecko, Portugalsko a Španielsko.

Krajiny vo väčšine prípadov využívajú daňové zvýhodnenia a zľavy na dani pre firmy, ale aj jednotlivcov, ktorí investujú do umenia alebo ho podporujú, a to najmä v podobe odpočtu zo základu dane z príjmu. Inou formou podpory je znížená daň z pridanej hodnoty na kultúrne statky, daňové výnimky, zníženie daní alebo nižšie odvody pre kultúrne inštitúcie a rovnako odpustenie dane z darovaného príspevku pre obdarovaného. Krajiny, ktoré nemajú zo strany štátu sponzoring nijak zvýhodnený, sú Dánsko, Lotyšsko a Poľsko.

4.7 Charitatívna reklama

Inštitút charitatívnej reklamy upravuje novela zákona č. 344/2017 Z. z. o dani z príjmov. V § 12 ods. 3 sú vymedzení daňovníci (občianske združenia, nadácie, neinvestičné fondy a neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby¹⁵), ktorých príjmy plynúce z reklamy na charitatívne účely¹⁶, a to až do výšky 20 000 eur za príslušné zdaňovacie obdobie, sú oslobodené od dane.

Podmienkou zákona pre oslobodenie príjmu do 20 000 eur od dane z príjmov je povinnosť týchto právnych foriem právnických osôb použiť oslobodené príjmy iba na všeobecne prospešné účely¹⁷ ako sú:

¹⁵ § 12 ods. 3 písm. a) zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.

¹⁶ § 13 ods. 1 písm. g) zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.

¹⁷ § 50 ods. 5 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.

- ochrana a podpora zdravia; prevencia, liečba, resocializácia drogovzo závislých v oblasti zdravotníctva a sociálnych služieb,
- podpora a rozvoj športu,
- poskytovanie sociálnej pomoci,
- zachovanie kultúrnych hodnôt,
- podpora vzdelávania,
- ochrana ľudských práv,
- ochrana a tvorba životného prostredia,
- veda a výskum,
- organizovanie a sprostredkovanie dobrovoľníckej činnosti.

Reklamu, ktorá spĺňa uvedené podmienky, je možné označiť ako „charitatívnu reklamu“. Povinnosťou daňovníka vymedzeného v §12 ods. 3 je použiť tieto príjmy najneskôr do konca roka nasledujúceho po roku, v ktorom tieto príjmy daňovník prijal. Pokiaľ daňovník do uplynutia lehoty nepoužije príjmy z charitatívnej reklamy, oslobodené od dane na účel vymedzený § 50 ods. 5, je povinný ich zahrnúť alebo ich nepoužitú časť do základu dane najneskôr v zdaňovacom období, v ktorom uplynie táto lehota. Limit 20 000 eur predstavuje súčet príjmov MNO z charitatívnej reklamy za jedno účtovné obdobie, pričom MNO môže do tohto súčtu započítať príjmy z charitatívnej reklamy od viacerých objednávateľov reklamy, musia byť však poskytnuté, aj použité na uvedené všeobecne prospešné účely.

Ako uvádza Haňdiak a Sepeši (2019) prívlastok „charitatívna“ odlišuje tento nový inštitút od bežnej, komerčnej „reklamy“¹⁸ a vyjadruje skutočnosť, že okrem poskytnutia reklamy je ďalším cieľom tohto inštitútu aj podpora zákonom ustanovených všeobecne prospešných účelov/cieľov, prostredníctvom MNO, ktoré takúto činnosť majú ako predmet alebo cieľ svojej činnosti uvedený vo svojom zakladateľskom dokumente. Pre jasné identifikovanie a preukázanie, že ide o charitatívnu reklamu, odporúčajú, aby takýto účel bol dojednaný/uvadený aj v zmluve o reklame, kvôli možnosti jednoznačne právne identifikovať a preukázať, že ide o charitatívnu reklamu, t. j., že príjem z reklamy bude použitý na všeobecne prospešný účel. V tej súvislosti odporúča Haňdiak a Sepeši pomenovať zmluvu upravujúcu poskytnutie charitatívnej reklamy ako „zmluva o charitatívnej reklame“. Zároveň, aby daňový úrad považoval charitatívnu reklamu za „reklamu“, je nutné, aby poskytnutá reklama spĺňala zákonom vymedzené atribúty, resp. znaky reklamy podľa § 2 ods. 1 písm. a) zákona o reklame, podľa ktorého „reklamou je predvedenie, prezentácia alebo iné oznámenie v každej podobe súvisiace s obchodnou, podnikateľskou alebo inou zárobkovou činnosťou s cieľom uplatniť produkty na trhu“. Dôležité je tiež uviesť, že pri výdavkoch na reklamu musí ísť o vynaloženie výdavkov so zámerom dosiahnutia, zabezpečenia, udržania alebo zvýšenia príjmov daňovníka (objedávateľa reklamy).

Na strane podnikateľov, resp. objednávateľov reklamy neexistuje zákonom vymedzené žiadne obmedzenie pre počet podporených subjektov neziskového

¹⁸ Podľa § 2 ods. 1 písm. a) zákona č. 147/2001 Z. z. o reklame a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov „podľa tohto zákona reklamou je predvedenie, prezentácia alebo iné oznámenie v každej podobe súvisiace s obchodnou, podnikateľskou alebo inou zárobkovou činnosťou s cieľom uplatniť produkty na trhu“.

sektora a rovnako ani z hľadiska objemu finančných prostriedkov neexistuje obmedzenie, ktoré môže podnikateľ v jednom zdaňovacom období vynaložiť na charitatívnu reklamu. Na strane podnikateľa sú výdavky na charitatívnu reklamu daňovo uznanými výdavkami až po ich zaplatení. Vďaka tomu, že príjmy z charitatívnej reklamy do výšky 20 000 eur sú plne oslobodené od dane na strane MNO a na strane podnikateľov, ide ich plná suma do nákladov, vytvorili sa podmienky pre obojstranne výhodný motivačný model.

Novelou zákona č. 344/2017 Z. z., ktorou sa menil zákon o dani z príjmov, došlo vďaka ekonomickému nástroju „charitatívna reklama“ k rozvoju a skvalitneniu spolupráce medzi MNO na jednej strane a podnikateľským sektorom na druhej strane. MNO majú možnosť zvoliť si akou formou budú prezentované reklamy podnikateľských subjektov. Môže ísť napríklad o odkazy na internetovej stránke, vo vydaných publikáciách a pod.

Z hľadiska posudzovania príjmu z charitatívnej reklamy je potrebné vziať do úvahy znenie § 4 ods. 7 zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty: „Na účely tohto zákona sa obratom rozumejú výnosy (príjmy) bez dane z dodávaných tovarov a služieb v tuzemsku okrem výnosov (príjmov) z tovarov a služieb, ktoré sú oslobodené od dane podľa § 28 až 36 a podľa § 40 až 42. Výnosy (príjmy) z poisťovacích služieb, ktoré sú oslobodené od dane podľa § 37, a finančných služieb, ktoré sú oslobodené od dane podľa § 39, sa nezahŕňajú do obratu, ak tieto služby sú poskytované pri dodaní tovaru alebo služby ako doplnkové služby. Do obratu sa nezahŕňajú výnosy (príjmy) z príležitostne predaného hmotného majetku okrem zásob a výnosy (príjmy) z príležitostne predaného nehmotného majetku“.

Dáta k tomuto zdroju financovaniu nie sú zachytené v žiadnej databáze, kvantifikácia tak nie je možná.

4.8 Charitatívna lotéria

Ku komplexnejším alternatívnym mechanizmom poskytovania kolektívnych statkov patrí nahradenie dobrovoľného mechanizmu prispievania lotériou (Lange a kol., 2007; Morgan, 2000; Morgan, Sefton, 2000). Jedná sa o jednu z typických foriem fundraisingových aktivít neziskových organizácií.

Vo svojej podstate je charitatívna lotéria prevádzkovaná súkromnou organizáciou, resp. právnickou osobou na základe udelenej licencie v súlade so zákonom č. 30/2019 Z. z. o hazardných hrách a o zmene a doplnení niektorých zákonov, pričom lotéria nie je vlastnená štátom a teda ani príspevky neuhrádzajú štátne dotácie, ale stávajú sa doplnujúcim zdrojom financovania MNO. Zo strany štátu tak nie je možný žiadny zásah do fungovania lotérie, ani určenie, kam majú získané finančné príspevky smerovať. Táto zodpovednosť je v rukách právnickej osoby, ktorá získala licenciu na prevádzkovanie charitatívnej lotérie. Zmyslom charitatívnej lotérie je podporiť celkové ciele organizácie, nie konkrétne aktivity alebo projekty. V ideálnom prípade by náklady na prevádzkovanie charitatívnej lotérie nemali prekročiť viac ako 20 % ziskov. Zvyšných 80 % sa odporúča prerozdeliť v pomere 1:1, t. j. 40 % organizáciám a 40 % ako výhra pre účastníkov lotérie, kvôli zachovaniu motivácie jednotlivcov

dobrovoľne prispievať na charitatívnu lotériu. Dané percentuálne zloženie je len odporúčaním a v konečnom dôsledku to závisí od samotného prevádzkovateľa charitatívnej lotérie, legislatíve danej krajiny a aj situácii na trhu, aké zvolí rozdelenie.

Základnú podobu teoretického modelu charitatívnej lotérie, ako uvádza Špalek (2011, s. 132), predstavil Morgan (2000). Morgan (2000) pri zostavovaní svojho modelu vychádzal z modelu Cornesa a Sandlera (1984, 1994). Podľa nich k zvýšeniu dobrovoľných príspevkov na kolektívny statok môže prispieť spoločná produkcia kolektívneho a súkromného statku. V prípade lotérie je možné za súkromný statok považovať šancu vyhrať. Tento súkromný statok je tak poskytovaný spoločne s kolektívnym statkom, ktorým je charita. Jednou z nevýhod tohto mechanizmu je stanovenie, resp. výber konkrétneho typu lotérie, ktorý je závislý predovšetkým na štruktúre preferencií potenciálnych darcov a ich vnímania rizika. V prostredí, kde je relatívne veľká averzia k riziku, je vhodnejšie zvoliť lotériu s menšími pevne stanovenými výhrami ako lotériu s jednou veľkou výhrou (Landry a kol., 2006; Dale, 2004; Lange a kol., 2007). Tento typ lotérie je naopak efektívnejší v prostredí, kde sú jednotlivci neutrálni, prípadne majú sklony k riziku. Morgan (2000) zároveň uvádza, že v lotériách, ktorých cieľom je získanie finančných prostriedkov na produkciu kolektívneho statku, dochádza k prehlúšeniu warm-glow efektu. Jednotlivec si kompenzuje svoj „dobrý skutok“ odmenou, ktorú môže v prípade výhry získať. Altruistický, či spoločensky žiadúci čin je tak prehlúšený možnosťou vyhrať (Špalek, 2011). K ďalším faktorom pôsobiacim na ochotu dobrovoľného prispievania v lotériách patrí napríklad atraktivita a charizma solicitátora (Lange a kol. 2006; Grabo, Vugt, 2016), spoločenský dopyt po danom kolektívnom statku (Moir, 2006), spoluúčasť významného darcu (Greenfield, 1999; Guth a kol., 2007; Huck, Rasul, 2011; Karlan List, 2007; List, Lucking-Reiley, 2002; Meier, 2007), etnická a náboženská diverzita (Andreoni a kol., 2016).

Dale (2004) uvádza, na základe pravdepodobnosti výhry, dva najvýznamnejšie typy charitatívnej lotérie, lotérie s fixnou výškou odmeny (fixed-price raffles FPL) a s odmenou závislou na výnose zbierky (revenue-dependent lottery RDP).

Lotérie s fixnou výškou odmeny majú dopredu, bez ohľadu na objem vybraných prostriedkov, stanovenú výšku odmeny. Množstvo poskytovaného kolektívneho statku je dané ako rozdiel vybranej sumy príspevkov a stanovenej výšky odmeny. Podľa Morgana (2000, s. 763) uskutočnenie lotérie vedie k:

- zvýšeniu množstva poskytovaného kolektívneho statku,
- zvýšeniu blahobytu jednotlivca,
- v súvislosti s rastúcou veľkosťou výhry vyúsťuje k efektívnemu (first-best) množstvu poskytovaného kolektívneho statku.

V porovnaní so štandardným mechanizmom dobrovoľného prispievania tak vedie lotéria s fixnou výhrou k menšej miere čierneho pasažierstva. To samozrejme platí len pri lotériách, kedy výška výhry nie je stanovená ako percentuálny podiel z celkového objemu príspevkov (pari-mutuel raffles). Pri lotérii s fixnou výškou odmeny sa vynára problém dosiahnutia pareto efektívnosti, resp. dosiahnutia spoločenského optima, pretože v dôsledku toho, že jednotlivec „opakovane“ prispieva na lotériu, zvyšuje tak svoje šance na výhru, a tým znižuje pravdepodobnosť výhry

ostatných. I keď by sa mohol zdať uvedený model lotérie s fixnou výškou odmeny podobný mechanizmu stanovenia prahu pre poskytnutie kolektívneho statku, existuje medzi nimi zásadný rozdiel. Pri mechanizme stanovenia prahu existuje okrem jednej (neefektívnej) Nashovej rovnováhy, kedy neprispieva nikto, rovnováha (efektívna), ktorá vyústí v poskytovanie kolektívneho statku, t. j. celkový príspevok sa rovná výške stanoveného prahu. Lotérie s fixnou výškou odmeny tieto Nashove rovnováhy redukujú. V prípade, že neexistuje počiatočný príspevok, má hra dve rovnováhy (nulový príspevok a pozitívny príspevok vo výške výhry). Pri kladnej čiastke má tak hra jedinú rovnováhu, kedy jednotlivci na kolektívny statok prispievajú, čím dochádza k prekonaniu problému čierneho pasažiera (Morgan, 2000; Špalek, 2011, s. 135). Ak by totiž prispieval len jeden, pravdepodobnosť jeho výhry by bola 100 %.

Druhým typom mechanizmu, ako uvádza Špalek (2011), je mechanizmus s **odmenou závislou na výnose zbierky**, kedy je výška odmeny závislá na objeme vybraných príspevkov na kolektívny statok. Typickým príkladom takejto lotérie je tombola. Jednotlivci si kupujú žreby, z ktorých jeden je následne vyžrebovaný ako víťazný. Majiteľ víťazného žrebu potom získa výhru odvíjajúcu sa od vybranej čiastky (výnosu lotérie) (Špalek, 2011, s. 133). Na rozdiel od prechádzajúceho mechanizmu je pre jednotlivcov výhodnejšie, ak je počet prispievajúcich a ich výška príspevkov vyššia.

Dale (2004) uskutočnil experiment, v ktorom porovnal klasický mechanizmus dobrovoľného prispievania, mechanizmus lotérie s fixnou výškou odmeny a lotériu s odmenou závislou na výnose zbierky a zistil, že najväčší priemerný individuálny príspevok jednotlivca je pri lotérii s fixnou výškou odmeny. Najväčší celkový výnos, po odpočítaní odmeny, je však dosiahnutý mechanizmom dobrovoľného prispievania (Dale, 2004, Lange a kol., 2006; 2007). Mechanizmus s odmenou závislou na výnose zbierky je oproti obidvom signifikantne najhorší. Dale (2004) tak potvrdil predpoklad o vyššej efektívnosti (nenulový objem príspevkov) a možnosti dosiahnuť Nashovu rovnováhu pri lotérii s fixnou výškou odmeny oproti lotérii, čím dochádza k eliminovaniu, resp. zmierneniu problému čierneho pasažiera.

V roku 1992 rozhodla Európska rada na samite v Edinburgu, že regulácia hazardných hier zostáva v rukách toho ktorého členského štátu (Lier, 2007). Krajiny Európskej únie sú autonómne z hľadiska organizácie hazardných hier, pokiaľ dodržiavajú základné slobody stanovené v Zmluve o fungovaní Európskej únie tak, ako ich interpretuje Súdny dvor Európskej únie. Dôraz sa kladie najmä na slobodu poskytovať služby alebo začať podnikat' v akomkoľvek štáte EÚ (článok 49 a 56). Podľa Európskej komisie patria hazardné hry k špeciálnym formám služieb poskytovaných verejnosti, ktoré sa svojim charakterom od ostatných služieb odlišujú natol'ko, že trh s hazardnými hrami je absolútne vylúčený z kontextu smerníc upravujúcich problematiku služieb v rámci EÚ.

V nasledujúcej tabuľke (Tabuľka 39) a na obrázku (Obrázok 3) uvádzame prehľad stavu charitatívnych lotérií a podmienok pre ich realizáciu v jednotlivých krajinách EÚ a vo Veľkej Británii (Asociácia charitatívnych lotérií v EÚ, 2021).

Tabuľka 39 Charitatívne lotérie vo vybraných krajinách EÚ a Veľkej Británii

Krajina	Stav	Výška podpory všeobecne prospešných služieb v eur za rok 2019
Belgicko	Od roku 1851 sú v Belgicku lotérie zakázané pokiaľ ich cieľom nie je verejný prospech. Monopol na realizáciu lotérií vlastní od roku 1991 "Nationale Loterij". Ostatné lotérie sú povolené len na miestnej úrovni, pokiaľ sú pod kontrolou provincie alebo samosprávy. Licenciu je možné získať len vtedy, pokiaľ časť zisku ide na verejný prospech. Časť zisku národnej lotérie je redistribuovaný na verejnoprospešné účely, avšak nejedná sa o charitatívnu lotériu. Dotácie smerujú do oblasti s humanitárnym, sociálnym, vedeckým, kultúrnym, športovým, vzdelávacím alebo národným dedičstvom. Okrem toho sa poskytujú dotácie 4 stálym príjmom. Dotácie na úrovni komún sa poskytujú na projekty týkajúce sa zdravotne postihnutých osôb, starších osôb, ochrany životného prostredia, vzdelávania a športu.	NATIONALE LOTERIJ – 185,3 mil. eur (dotácie na humanitárnu, sociálnu, vedeckú, kultúrnu, športovú, vzdelávaciu pomoc).
Bulharsko	V roku 2020 boli v Bulharsku zakázané akékoľvek súkromné lotérie. Jediným poskytovateľom hazardných hier, okrem tomboly, binga a keno (môžu byť poskytované súkromne) je štát. Štátna lotéria získava určité finančné prostriedky na podporu telesnej výchovy a športu, avšak nie je jasné koľko presne ročne zinkasuje.	
Cyprus	Cyprus má štátny monopol na prevádzkovanie lotérií. Celý čistý zisk z lotérií sa prevádza do cyperského verejného fondu, z ktorého je financovaný šport, kultúra, vzdelávanie, zdravotníctvo a ďalšie sociálne programy. Problémom je nízka miera transparentnosti súvisiaca so zverejnením prevádzaných finančných čiastok.	
Česká republika	V roku 2017 bol v Českej republike zavedený nový zákon, ktorý umožňuje zahraničným osobám získať licenciu na prevádzkovanie lotérií. Štátna lotéria "Sazka" distribuuje časť svojho zisku na všeobecne prospešné služby, avšak nespĺňa požiadavky charitatívnej lotérie. Od roku 2018 existuje v ČR "Loterie Numera", avšak nie je známe či niečo z jej zisku ide na charitu.	
Dánsko	Dánsko od roku 2012 uplatňuje rozdelený legislatívny systém týkajúci sa hazardných hier. Zavedením zákazu o hazardných hrách môžu licencie na športové stávky, poker a kasíno získať aj súkromní poskytovatelia aj štátna lotéria. Bingo a lotériové hry však stále fungujú v monopolizovanom systéme (Danske Lotteri Spil). Iné typy lotérií musia vyhovieť veľmi striktným pravidlám. Povolenie sa udeľuje lotérii s fixnou výškou, minimálne 35 % zisku ide na charitatívne účely a celkový zisk nesmie presiahnuť 250 000 DKKK (cca 33 500 eur). Tieto kritériá spôsobujú, že v dánsku neexistuje žiadna opakujúca sa charitatívna lotéria.	Danske Lotteri Spils v roku 2018 darovala 116 mil. eur (šport, ihriská, ochrana zvierat, vzdelávacie materiály, kultúrne, umelecké a športové projekty).

Krajina	Stav	Výška podpory všeobecne prospešných služieb v eur za rok 2019
Estónsko	V roku 2010 bola zavedená nová právna úprava hazardných hier, ktorá ale stanovila tak prísne podmienky, že jediným organizátorom lotérií je štát.	
Fínsko	V súčasnosti existuje vo Fínsku monopol v oblasti lotérií a športových stávk, kasín a hracích automatov a stávk na dostihy. Nepeňažné lotériové licencie udeľuje okresné polícia alebo štátny provinčný úrad. Lotérie sa udeľujú na 6 mesiacov a sú povinné odvádzať daň vo výške 1,5 % z výťažku a hodnota cien zodpovedá najmenej 35 % z celkového predaja. Podľa zákona môžu lotérie prevádzkovať združenia alebo organizácie, ktoré majú charitatívny alebo neziskový účel. Lotérie zbierajú finančné prostriedky na podporu charitatívnej alebo neziskovej činnosti, pričom výťažok musí slúžiť účelu uvedenému v licencií a celkový predaj nesmie prekročiť 2 000 eur.	<ol style="list-style-type: none"> 1. ÅLANDS PENINNGAUTOMATFÖRENING – 15 mil. eur (kultúra, mládežnícke združenia, združenia zdravotne postihnutých, Červený kríž) 2. VEIKKAUS OY – 1 176,2 mil. eur (sociálna oblasť a zdravotníctvo, kultúra a umenie, šport, vojnoví veteráni, veda, práca s mládežou, jazdecké športy).
Francúzsko	Monopol vlastní štátna lotéria "Française des Jeux (FDJ)".	Française des Jeux – 111 mil. eur (šport).
Grécko	Monopol na hazardné hry má od roku 2013 OPAP (grécka organizácia futbalových protagonistov S. A.). Licenciu získala na 12 rokov. OPAP vlastní súčasne aj monopol na športové a dostihové tipovanie.	
Holandsko	V roku 2016 sa holandský loteriový trh stal otvorenejším, čo umožňuje prevádzkovanie a udelenie licencií neobmedzenému počtu charitatívnych lotérií. Licencie na charitatívne lotérie môžu získavať financie pre občiansku spoločnosť bez akejkoľvek ziskovej motivácie a zdieľania cien. Tieto lotérie sú zo zákona povinné prispievať najmenej 40 % svojich príjmov verejne prospešným organizáciám, pričom na všetky ceny presahujúce 449 eur sa vzťahuje daň vo výške 29 %. Najväčšími charitatívnymi lotériami sú Nationale Postcode Loterij, VriendenLoterij a BankGiro Loterij	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nationale Postcode Loterij – 376 mil. eur (rôznym charitatívnym organizáciám) 2. VriendenLoterij – 61 mil. eur (všeobecne prospešné služby) 3. BankGiro Loterij – 85 mil. eur (kultúra) 4. Zonnebloem Loterij – cca 2 mil. eur (zdravotná starostlivosť) 5. Jantje Beton Loterij – 1 mil. eur (podpora detí) 6. National Scouting – 400 tis. eur (podpora mládeže) 7. Grote Clubactie – 8,5 mil. eur (podpora klubov a asociácií) 8. KWF Seizoenslotterij – 10 mil. eur (zdravotníctvo).
Chorvátsko	Chorvátska štátna lotéria organizuje množstvo hazardných hier vrátane lotérií, kasín a športových stávk, pričom je držiteľom exkluzívnej licencie na loteriové produkty.	

Krajina	Stav	Výška podpory všeobecne prospešných služieb v eur za rok 2019
Írsko	Zákon o národnej lotérii prijatý v 80. rokoch založil "Národnú lotériu", ktorou chcela vláda financovať sociálne služby. Zákon z roku 1956 zakázal všetky lotérie, okrem tých s charitatívnym účelom a zaviedol strop cenových výhier na 500 libier. Okrem štátnej lotérie vlastniacej monopol na charitatívne lotérie (cca 99%) existujú v Írsku ešte charitatívne lotérie "St. John of God Foundation, Asthma Society of Ireland a Gael Linn".	Premier Lotteries Ireland – 225,3 mil. eur (všeobecne prospešné služby).
Litva	Litva nemá vlastnú národnú lotériu. Namiesto toho, domáce alebo zahraničné právnické osoby môžu požiadať o udelenie licencie na národnú lotériu.	
Lotyšsko	Monopol na hazardné hry má štát, pričom súkromný poskytovateľia môžu prevádzkovať hracie automaty a kasína.	
Luxembursko	Monopol na realizáciu lotérií vlastní štát "Loterie Nationale". Neexistujú avšak žiadne opakujúca sa charitatívne lotérie.	
Maďarsko	V krajine existuje len štátna lotéria "Szerencsejáték", ktorá ponúka lotériové produkty. Viac ako 2/3 dospelých maďarských občanov sú pravidelnými zákazníkmi tejto lotérie. Podiel výplat maďarskej lotérie patrí k najvyšším v Európe (68%), avšak iba 6% z toho je distribuovaných na verejnoprospešné účely.	
Malta	Na Malte existuje štátny monopol na organizovanie národnej lotérie. V roku 2012 získala na 10 rokov licenciu spoločnosť Maltco Lottery Limited. Povinnosťou Maltco je platiť príspevok do Fondu zodpovedného hrania, ktoré vlastní ministerstvo financií. Z tohto fondu sú podporovaní jednotlivci, agentúry, organizácie, ktoré zabezpečujú sociálne, kultúrne, vzdelávacie, športové, filantropické a náboženské aktivity.	
Nemecko	Nemecko má 16 štátnych monopolných lotérií (každá spolková republika má jednu), ktoré pôsobia súběžne pod "Deutsche Lotto- und Totoblock (DLTB)". "Deutsche Postcode Lotterie", ktorá začala svoju činnosť v roku 2016 získava finančné prostriedky a zvyšuje povedomie o charitatívnych organizáciách v Nemecku. Najmenej 30% obratu je vyhradených na pomoc miestnym a regionálnym projektom, ktoré prinášajú prospech celej spoločnosti. Dôraz sa kladie na vzdelávanie, sociálnu súdržnosť, ľudské práva, dobré životné podmienky zvierat a ochranu prírody. Lotéria "Aktion Mensch" podporuje najmä sociálne začlenenie v celom Nemecku u zdravotne postihnutých osôb. Lotéria "Fernsehlotterie" podporuje najmä projekty týkajúce sa sociálnych aspektov ako je zníženie znevýhodnenia alebo zlepšenie životných podmienok.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Deutsche Postcode Lotterie – 19,5 mil. eur (podpora miestnych a regionálnych projektov) 2. Aktion Mensch – 175 mil. eur (podpora sociálneho začlenenia) 3. Fernsehlotterie – 48 mil. eur (sociálna oblasť) <p>German Lotto and Totoblock – celkovo štátne lotérie prispeli 2,94 miliardy eur (šport, kultúra, občianska, pamiatková a environmentálna ochrana).</p>

Krajina	Stav	Výška podpory všeobecne prospešných služieb v eur za rok 2019
Nórsko	<p>Lotérie v Nórsku predstavujú dôležitý zdroj príjmu pre humanitárne, kultúrne, športové a iné spoločensky prospešné organizácie. Zvlášť pre charitatívne lotérie, ktoré v ideálnom prípade alokujú približne 40 % svojho obratu na charitatívne účely. V roku 2015 bol trh s lotériami zregulovaný, čo niekoľkým organizáciám umožnilo organizovať charitatívne lotérie v prísnych medziach. Zisky z akejkoľvek organizácie musia ísť na charity a charitatívne činnosti mimo územia Nórska, o licenciu môžu požiadať iba charitatívne organizácie, licencia je platná 9 rokov, existuje maximálne päť licencií, ročný obrat týchto lotérií je obmedzený na cca 30 mil. eur na licenciu.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Norsk Postkode Lotteri – 1,8 mil. eur (pomoc deťom v rozvojových krajinách) 2. Pantelottereit (Red Cross) – 4,1 mil. eur (podpora Červeného kríža) 3. Norsk Tipping – 457 mil. eur (podpora všeobecne prospešných služieb).
Poľsko	<p>Poľsko má monopol na prevádzkovanie číselných hier, finančných lotérií, video lotérií a tele-binga. Propagačné lotérie, audiotextové lotérie a materiálne (tiketové) lotérie sú nazvané tzv. "loterie fantowe", ktoré môžu organizovať fyzické a právnické osoby a združenia. Celkový príjem z "loterie fantowe" musí byť vynaložený na sociálne ciele, akými sú napr. charity. Všetky lotérie obsahujú 25 % poplatok, z toho 75 % je určených na fond rozvoja športu (prerozdeľuje ministerstvo) a zvyšných 25 % ide na rozvoj kultúry a ochranu národného dedičstva. Štátny poskytovateľ lotériových hier "Totalizator Sportowy" prerozdeľuje svoj zisk do fondov v oblasti kultúry, športu a zdravotnej starostlivosti.</p>	
Portugalsko	<p>"Santa Casa da Misericordia de Lisboa (SCML)" je držiteľom štátneho monopolu na realizáciu lotérií.</p>	
Rakúsko	<p>V Rakúsku sú lotérie a online kasínové hry predmetom monopolnej licencie. Do roku 2026 vlastní túto monopolnú licenciu "Österreichische Lotterien Gesellschaft mbH". Licencia je udeľovaná na 15 rokov. Okrem offline lotériových hier má aj výhradné právo na poskytovanie elektronických lotérií.</p>	<p>„ÖSTERREICHISCHE LOTTERIEN GESELLSCHAFT MBH“ - 80 mil. eur (napr. šport, pomoc deťom, seniorom).</p>
Rumunsko	<p>Štátna lotéria "Loteria Romana" je jediným prevádzkovateľom lotérií. Lotéria podporuje projekty zamerané na znevýhodnené osoby v rumunskej spoločnosti, financuje oblasti ako zdravotná starostlivosť, šport, vzdelávanie, kultúra a sociálne zabezpečenie.</p>	
Slovensko	<p>Novela zákona z roku 2019 umožňuje začať prevádzkovanie online hazardných hier aj zahraničným fyzickým a právnickým osobám. Touto novelou sa ukončil monopol štátnej lotérie "TIPOS".</p>	
Slovinsko	<p>V roku 2019 bola predstavená nová právna úprava hazardných hier, ktorá mala za úlohu otvoriť trh pre súkromných domácich a zahraničných poskytovateľov.</p>	

Krajina	Stav	Výška podpory všeobecne prospešných služieb v eur za rok 2019
Španielsko	V roku 2011 sa realizovala novelizácia zákona o hazardných hrách. Prevádzkovateľmi lotérií sú LAE a ONCE. "ONCE: Organización Nacional de Ciegos Españoles" prevádzkuje od roku 1938 hazardné hry s cieľom získať finančné prostriedky na riešenie nezamestnanosti, vzdelávania, prístupu ku technológiám a množstvo ďalších služieb pre nevidomých ľudí alebo ľudí s iným vážnym zrakovým postihnutím. "LAE: Loterías y Apuestas del Estado" bola pôvodne založená na financovanie nemocníc, hospicov a iných charitatívnych organizácií, bez toho, aby sa v Španielsku zaviedla nová daň. A hoci pôvodným cieľom bolo financovanie nemocníc a pod. v súčasnosti ide väčšina zisku v prospech štátu.	<ol style="list-style-type: none"> 1. ONCE: 79 mil. eur (pomoc zrakovo postihnutým) 2. LAE: 19 mil. eur (podpora sociálnej oblasti), 7 mil. eur (šport)
Švédsko	V roku 2019 prebehla regulácia trhu s hazardnými hrami, ktorá sa snažila pôvodne monopolné prostredie nahradiť oligopolnou časťou a konkurenčným trhom. Okrem iného cieľom bolo zaistiť, aby sa charitatívne lotérie mohli naďalej rozvíjať a existovať za rovnakých podmienok ako pred nariadením. Švédska občianska spoločnosť získavala cca 20 % svojho ročného financovania prostredníctvom hier a lotérií. Charitatívne lotérie majú špeciálne podmienky. Zatiaľ čo komerčné lotérie platia daň vo výške 18 %, charitatívne lotérie sú od toho oslobodené, pretože už rozdeľujú veľkú časť svojich príjmov spoločnosti.	<ol style="list-style-type: none"> 1. SVENSKA POSTKOD-LOTTERIET – 97 mil. eur (podpora všeobecne prospešných služieb) 2. FOLKSPEL – v roku 2018 189 mil. eur (podpora charitatívnych organizácií) 3. KOMBISPEL – 75 mil. eur 4. SVENSKA SPEL – 4,5 mil. eur (podpora amatérskeho športu)
Taliansko	V Taliansku existujú dve organizácie zabezpečujúce hazardné hry (LOTTOMATICA, SISAL). Príjmy z hrania hazardných hier sú určené pre verejný prospech a samotné organizácie. Väčšina príjmov ide do štátnej pokladnice, časť na kultúru, šport, dosahy a niekoľko menších na menšie kultúrne a sociálne aktivity. Neziskové organizácie nemajú povolené organizovať lotérie pre získavanie finančných prostriedkov na všeobecne prospešné služby.	LOTTOMATICA – rozdeľuje max. 150 mil. eur.
Veľká Británia	Legislatíva vo Veľkej Británii rozlišuje osem rôznych typov lotérií. Tri z týchto kategórií potrebujú na prevádzkovanie licencie britskú komisiu pre hazardné hry. Ďalších päť je malých (súkromných) lotérií, ktoré je možné použiť na získavanie finančných prostriedkov alebo v súkromnej sfére. Týchto päť typov lotérií je taktiež obmedzených maximálnou výhrou 500 libier a prevádzkové náklady nesmú presiahnuť 100 libier. Prvé dva typy lotérií, ktoré vyžadujú licenciu, sú veľmi podobné: ide o 1) externého správcu lotérie (alebo ELM) 2) a lotérie pre malé a veľké spoločnosti. V oboch prípadoch musí byť primárnym cieľom oboch typov lotérií nekomerčný charakter a získanie finančných prostriedkov pre charitatívne organizácie. V dôsledku toho sú všetky výnosy z lotérie vyhradené pre spoločnosť. Súkromné zisky alebo obchodné podniky sú zakázané.	<ol style="list-style-type: none"> 1. PEOPLE'S POSTCODE LOTTERY – 157 mil. eur (podpora charitatívnych organizácií, malých komunit) 2. THE HEALTH LOTTERY- 128 mil. eur celkovo od roku 2011 do 2020.

Zdroj: Spracované podľa Asociácie charitatívnych lotérií v EÚ, 2021

Obrázok 3 Krajiny s a bez charitatívnych lotérií

Zdroj: Asociácia charitatívnych lotérií v EÚ, 2019

Zákon č. 30/2019 Z. z. o hazardných hrách a o zmene a doplnení niektorých zákonov vymedzuje podľa § 6 charitatívnu lotériu ako hazardnú hru, ktorá má niektoré znaky hazardných hier podľa § 4 ods. 2 písm. a) vrátane znakov číselnej lotérie a niektoré znaky hazardných hier podľa § 4 ods. 2 písm. d) vrátane znakov nešportovej stávkovej udalosti. Výnos z prevádzkovania charitatívnej lotérie sa musí použiť na účely podľa osobitného predpisu¹⁹. Podľa § 50 ods. 5 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov je možné podiel zaplatenej dane poskytnúť prijímateľovi a použiť len na účely, ktoré sú predmetom jeho činnosti, ak predmetom jeho činnosti sú a) ochrana a podpora zdravia; prevencia, liečba, resocializácia drogovovo závislých v oblasti zdravotníctva a sociálnych služieb, b) podpora a rozvoj športu, c) poskytovanie sociálnej pomoci, d) zachovanie kultúrnych hodnôt, e) podpora vzdelávania, f) ochrana ľudských práv, g) ochrana a tvorba životného

¹⁹ § 50 ods. 5 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.

prostredia, h) veda a výskum a i) organizovanie a sprostredkovanie dobrovoľníckej činnosti.

§ 22 zákona č. 30/2019 vymedzuje nasledovné podmienky prevádzkovania charitatívnej lotérie:

1. Odborne spôsobilá fyzická osoba zodpovedajúca za prevádzkovanie charitatívnej lotérie je povinná určiť zodpovedného zástupcu.
2. Zodpovedný zástupca zabezpečuje riadny priebeh charitatívnej lotérie. Bez súhlasu zodpovedného zástupcu nesmie prevádzkovateľ charitatívnej lotérie zasahovať do jej priebehu.
3. Zodpovedný zástupca je povinný dbať na pokyny osoby poverenej výkonom dozoru a oboznamovať ju so všetkými závažnejšími okolnosťami v súvislosti s prevádzkovaním hazardných hier, ktoré nastali, a o prijatých opatreniach.
4. Obsah žrebu určí úrad v individuálnej licencií.
5. Žreby možno predávať v priestoroch budovy len so súhlasom vlastníka alebo správcu tejto budovy. Takýto súhlas sa nevyžaduje na predaj žrebov v priestoroch, ktoré užíva prevádzkovateľ hazardnej hry s platnou individuálnou licenciou.
6. Pri pouličnom predaji žrebov musí mať predavač pri sebe okrem preukazu totožnosti aj preukaz alebo iný doklad vyhotovený prevádzkovateľom hazardnej hry alebo osobou, ktorá zabezpečuje distribúciu a predaj žrebov. Tieto doklady je povinný predložiť na požiadanie osoby poverenej výkonom dozoru.
7. Žreby sa nesmú predávať vo verejných dopravných prostriedkoch.
8. Žrebovanie charitatívnej lotérie musí byť verejné a musí sa vykonať za účasti osoby poverenej výkonom dozoru, ktorá osvedčí, že priebeh žrebovania bol v súlade s herným plánom a týmto zákonom.
9. O priebehu žrebovania spíše zodpovedný zástupca protokol, ktorý obsahuje najmä údaje o priebehu žrebovania a zoznam vyhrávajúcich žrebov.
10. Po skončení žrebovania zodpovedný zástupca zabezpečí výhry, ktoré pripadajú na nepredané žreby pri charitatívnej lotérii pred stratou, zničením alebo poškodením a rovnako zabezpečí neprevzaté výhry.
11. Zodpovedný zástupca je povinný zverejniť výhernú listinu v tlačenej forme a upovedomiť o tom verejnosť.
12. Znehodnotenie nepredaných žrebov sa môže vykonať len za prítomnosti osoby poverenej výkonom dozoru, a to ihneď po uplynutí šiestich mesiacov od prvého dňa kalendárneho mesiaca nasledujúceho po dni, v ktorom bolo odovzdané vyúčtovanie charitatívnej lotérie úradu.
13. Charitatívna lotéria musí byť pripojená prostredníctvom elektronických komunikačných sietí na server prevádzkovateľa hazardnej hry. Po akomkoľvek prerušení pripojenia charitatívnej lotérie s týmto serverom musí byť hazardná hra prerušená alebo ukončená.

Individuálnu licenciú na prevádzkovanie charitatívnej lotérie možno udeliť len nadácií²⁰ so sídlom na území Slovenskej republiky alebo záujmovému združeniu nadácií²¹ so sídlom na území Slovenskej republiky, ak nadačné imanie nadácie

²⁰ Zákon č. 34/2002 Z. z. o nadáciách a o zmene Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov.

²¹ § 20f až 20j Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov.

je najmenej 166 000 eur alebo takúto výšku dosahuje súčet nadačných imaní všetkých členov záujmového združenia, za posledných päť rokov poskytla nadácia alebo členovia záujmového združenia spoločne na verejnoprospešné účely občianskym združeniam, neziskovým organizáciám poskytujúcim všeobecne prospešné služby alebo iným nadáciám najmenej 5 000 000 eur, pričom každý rok poskytla nadácia alebo členovia záujmového združenia spoločne najmenej 830 000 eur pre najmenej 100 občianskych združení, neziskových organizácií poskytujúcich všeobecne prospešné služby alebo iných nadácií, za posledných päť rokov v každom roku nadácia alebo členovia záujmového združenia uložili správu audítora v registri účtovných závierok²².

Ďalej § 44 uvádza, že v rozhodnutí o udelení individuálnej licencie na prevádzkovanie charitatívnej lotérie sa okrem náležitostí podľa správneho poriadku schváli herný plán, určí sa začiatok prevádzkovania charitatívnej lotérie, lehota, na ktorú sa táto individuálna licencia udeľuje, a môžu sa prevádzkovateľovi charitatívnej lotérie určiť ďalšie podmienky na prevádzkovanie charitatívnej lotérie.

Pri charitatívnej lotérii je prevádzkovateľ povinný zabezpečiť minimálnu výšku finančnej zábezpeky vo výške 200 000 eur. Finančná zábezpeka slúži len na vysporiadanie záväzkov prevádzkovateľa hazardnej hry, ktorými sú odvod podľa § 71, úrok z omeškania podľa § 94, príspevok na financovanie úradu podľa § 78, právoplatne uložená pokuta podľa § 95 a 96 a výplata výhier hráčom. Finančnú zábezpeku v minimálnej výške ustanovenej týmto zákonom je povinný prevádzkovateľ hazardnej hry zachovávať aj po uplynutí platnosti individuálnej licencie a po ukončení prevádzkovania hazardnej hry na základe všeobecnej licencie, a to až do vysporiadania všetkých záväzkov podľa odseku 1 a predloženia ročného vyúčtovania odvodov úradu. Ak by sa z akýchkoľvek dôvodov výška finančnej zábezpeky znížila pod minimálnu výšku ustanovenú týmto zákonom, je prevádzkovateľ hazardnej hry povinný ju do 30 dní odo dňa jej zníženia doplniť.

Pri charitatívnej lotérii je prevádzkovateľ povinný odvádzať odvod (§ 71 ods. 1. písmena g) 3 % z výťažku do štátneho rozpočtu. **Podľa registra vedeného Úradom pre reguláciu hazardných hier nebola v rokoch 2019 – 2023 udelená žiadna licencia na prevádzkovanie charitatívnej lotérie.** Bližšie informácie k tomuto mechanizmu prinášame na základe rozhovoru s Filipom Vagačom, štatutárnym zástupcom záujmového združenia LOTKA SLOVENSKO, ktoré združuje konzorcium nadácií: Nadáciu Socia, Nadáciu Ekopolis, Nadáciu Pontis, Centrum pre filantropiu, Nadáciu Rafael a Nadáciu pre deti Slovenska. Ide o kooperáciu silných nadácií, ktoré pokrývajú celé spektrum verejno-prospešných aktivít a v neziskovom sektore sú za roky svojho pôsobenia dôveryhodné. Cieľom je diverzita v typoch poskytovanej podpory, a tak po spustení lotérie chcú podporovať aktivity pre deti a mládež, nesúťažný šport, sociálnu oblasť, ochranu životného prostredia, vzdelávanie, rozvoj komunit či obhajobu občianskych záujmov.

Podľa slov F. Vagača²³, prvotným stimulom k zavedeniu charitatívnej lotérie bola priama skúsenosť z Holandska, kde pôsobí združenie nadácií, ktoré podporovali

²² § 23 zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.

²³ Rozhovor realizovaný s Filipom Vagačom, štatutárnym zástupcom združenia LOTKA SLOVENSKO dňa 22.3.2022.

MNO na Slovensku najmä v 90. rokoch. Keď sa slovenské MNO dopytovali, odkiaľ majú holandské nadácie zdroje, bolo im povedené o charitatívnej lotérii²⁴. Tak vznikol záujem o zdroje z charitatívnej lotérie. Ďalším stimulom je výhoda tohto zdroja – nezávislý zdroj financovania (na štáte), čo znamená slobodnejšie ruky pre MNO (voľnosť pri využití financií z tohto zdroja).

Problémom podľa Vagača je, že charitatívna lotéria na Slovensku ešte neexistuje, legislatívne je síce upravená, ale nepodarilo sa ju spustiť. Chýba investícia 10 miliónov eur²⁵, nadáciám, ktoré by mohli charitatívnu lotériu začať, nikto im však nechcel poskytnúť pôžičku. A filantropia nefunguje natoľko, aby niekto podporil takouto sumou vznik charitatívnej lotérie bez toho, aby z toho očakával vysoký výnos (firmy to nevnímajú ako filantropický akt, ale ako investíciu, očakávajú výnos).

Doposiaľ bolo vykonaných viacero krokov k spusteniu charitatívnej lotérie: 1. Boli oslovené súkromné spoločnosti, väčšina z nich však chcela investovať krátkodobo a dlhodobá návratnosť spolu s charitatívnym rozmerom nebola pre nich dostatočne atraktívna. 2. Na spoluprácu boli oslovené Ministerstvo financií SR a spoločnosť TIPOS ako prevádzkovateľ lotériových hier na Slovensku. Vtedajší minister financií Peter Kažimír filozofiu charitatívnej lotérie pochopil a bolo pre neho dôležité nájsť efektívny spôsob na dlhodobo udržateľné financovanie MNO na Slovensku. Momentálne prebieha vyjednávanie so štátom ohľadom poskytnutia jednorazovej dotácie, aby sa mechanizmus rozbehol. To však musí byť politicky priechodné.

4.9 Závet

Jednou z najznámejších závetí na svete je nepochybne posledná vôľa Alfreda Nobela. Odkázal v nej veľkú časť majetku do fondu, ktorého úroky sú dodnes rozdeľované ako ceny ľuďom, ktorí v uplynulom roku znamenali pre ľudstvo najväčší prínos – učinili najväčšie objavy na poli fyziky, chémie, fyziológie či lekárstva, literatúry a svetového mieru. Prvé tzv. Nobelove ceny sa udeľovali vo výročný deň jeho úmrtia v roku 1901.

Slovenská legislatíva (Občiansky zákonník, § 476-480 Tretia hlava Dedenie zo závetu) umožňuje každému občanovi rozhodnúť počas jeho života, kto a čo bude po ňom dediť. Poslednú vôľu možno spísať:

- sám, v tom prípade musí byť napísaná vlastnou rukou,
- inou písomnou formou (na počítači, písacom stroji alebo iným obdobným spôsobom), potom ho musia okrem osoby, ktorá odkazuje majetok (poručník), podpísať ešte dvaja svedkovia,
- u notára.

²⁴ Renomovaná holandská organizácia Novamedia, ktorá sa stala prevádzkovateľom charitatívnej lotérie pred viac ako 25 rokmi, je dnes po nadácii manželov Gatesovcov a britskom Wellcome Trust treťou najväčšou donorskou organizáciou na svete. Tento model fundraisingovej lotérie doteraz vyzbieral viac ako sedem miliárd eur vďaka miliónom hráčov a je vo svete unikátnym modelom.

²⁵ Suma 10 mil. eur je odhadnutá na základe skúsenosti z Holandska, je to potrebné na úvodné výhry a prevádzku, následne by bol systém samofinancovateľný.

- Aby bol závet platný, musí obsahovať deň, mesiac a rok, kedy bol spísaný. Závetom povolaný, ani zákonný dedič a osoby im blízke nemôžu pri vyhotovovaní závetu pôsobiť ako úradné osoby, svedkovia, pisatelia, tlmočníci alebo predčitelia. Spísanie závetu je vhodné konzultovať s notárom, ktorý môže vziať závet tiež do úschovy.
- Na Slovensku však tento zdroj financovania MNO nie je veľmi rozšírený. Notárska komora SR eviduje v centrálnom registri stále viac nových závetov. V roku 2020 ich bolo zaregistrovaných 7800, čo je o 20 percent viac ako v roku 2010. Pre TASR to potvrdila Katarína Valová z Prezídia Notárskej komory SR. Legislatíva síce umožňuje odkázať majetok aj neziskovým organizáciám alebo nadáciami, právny poriadok SR však nepozná pojem „dobročinný závet“, a preto nie je možné takéto závety vyčíslit’ (TASR, 2021).
- V Českej republike prepadlo v roku 2019 až 300 miliónov korún štátu z majetku zosnulých, ktorí nemali dedičov (Nadace Partnerství, 2020). Aj táto štatistika priviedla české MNO k tomu, že spolu so zahraničnými slávia druhú septembrovú nedeľu ako Medzinárodný deň závetov. Chcú tak pripomenúť, že odkázať svoj majetok alebo jeho časť neziskovým organizáciám je jednoduchá možnosť, ako podporiť dobrú vec.
- Na web stránke www.zavetpomaha.cz organizácie vyzývajú, aby napísaním poslednej vôle darcovia predovšetkým zabezpečili seba a svojich blízkych. Až potom nastúpi čas darom zo závetu podporiť vybranú dobročinnú organizáciu. Heslom českej kampane sa stal slogan: Pomáham za života, budem aj po ňom. Kým v Anglicku, USA či Kanade spíše závet viac ako polovica obyvateľov, v Česku ide stále o citlivú vec spojenú s mnohými predsudkami (situácia na Slovensku je veľmi podobná českej realite). Pritom prieskum v USA ukazuje, že ľudia, ktorí spíšu závet v prospech dobročinnnej organizácie, sa dožívajú vyššieho veku než zvyšok populácie. Vo Veľkej Británii prieskumy priniesli zaujímavý záver: závet spisujú predovšetkým ženy, ktoré v aktívnom živote podporovali charitatívne organizácie formou darov alebo dobrovoľníctva. Pomohla tomu aj kampaň Legacy10, ktorej sa podarilo presadiť pre darcov zľavu z dane z dedičstva. Do kampane sa zapojilo 250 notárov.
- V Česku vznikla aj koalícia „Za jednoduché darcovstvo“ združujúca viac ako dvadsať významných neziskových organizácií, ktoré spoločne pracujú na rozvoji individuálneho darcovstva v Českej republike. Prioritou koalície je takzvané vzťahové darcovstvo založené na vzájomnom spoznávaní darcu a obdarovaného (Koalice Za snadné darcovství, 2017). Koalícia „Za jednoduché darcovstvo“ tiež prepláca notársky poplatok za spísanie závetu a to počas celého Mesiaca dobročinných závetov (druhá nedeľa v septembri až druhá nedeľa v októbri).

Kľúčové slová

Členské príspevky, Crowdfunding, Crowdfundingové portály, Dary, Finančné korporácie, Granty, Charitatívna reklama, Charitatívna lotéria, Nefinančné korporácie, Sponzoring, Súkromné zdroje na činnosť, Verejné zbierky, Závet.

Otázky a úlohy

1. Aké sú hlavné rozdiely medzi verejnou zbierkou a darom?
2. Aké sú rozdiely medzi verejnou zbierkou a crowdfundingom?
3. V čom spočíva problém vyčíslenia objemu dotácií pre mimovládne neziskové organizácie?
4. Čo je charakteristické pre grant? Aké sú základné prvky grantovej žiadosti?
5. Aké sú hlavné výhody členských príspevkov?
6. V ktorom prípade sú členské príspevky oslobodené od dane z príjmu?
7. Aké sú výhody a nevýhody crowdfundingu oproti sponzoringu pre mimovládnu neziskovú organizáciu?
8. Čo by ste odporučili zapracovať do slovenskej legislatívy vo vzťahu k sponzoringu?
9. Aké údaje by ste odporúčali sledovať vo vzťahu k charitatívnej reklame?
10. Z dostupných dát vyplýva, že i napriek tomu, že novela zákona č. 30/2019 Z. z. o hazardných hrách a o zmene a doplnení niektorých zákonov vymedzila charitatívnu lotériu, v slovenských podmienkach doteraz nebola na jej prevádzkovanie udelená žiadna licencia. Uvažujte, čo môže byť príčinou takejto skutočnosti.
11. Aké zmeny by mali byť na Slovensku zavedené na podporu darovstva formou závetu (napr. po vzore Českej republiky)?

5. ZDROJE Z VLASTNEJ ČINNOSTI

Zdroje z vlastnej činnosti možno rozdeliť na dve formy: 1) zdroje z hlavnej aktivity, ktoré súvisia s poslaním organizácie a sú oslobodené od dane z príjmu a 2) zdroje z vedľajšej aktivity (iná zárobková činnosť, podnikateľská činnosť), ktorej charakter nemusí byť priamo prepojený s poslaním organizácie, podliehajú dani z príjmov a zisk z tejto aktivity musí byť použitý na hlavnú činnosť organizácie. Na rozlíšenie hlavnej aktivity a vedľajšej aktivity možno použiť nasledovné kritériá:

1. či je činnosť vykonávaná v rámci poslania organizácie, o ktorej je zo stanov zrejmé, že je činnosťou, za účelom ktorej organizácia vznikla. Ide o tzv. hlavnú činnosť a nie je podnikaním. To, či sa pritom dosahujú príjmy vyššie ako výdavky, nie je podstatné. Cieľom MNO nie je dosiahnutie zisku, ale propagácia a podpora poslania, za účelom ktorého bola založená. Ak aj organizácia v rámci plnenia všeobecne prospešných cieľov dosiahne zisk, nepôjde o zisk, ako ho definuje zákon o dani z príjmov a nepodlieha zdaneniu.

2. či skutočne ide o „podnikanie“ – podľa Obchodného zákonníka (zákon č. 513/1991 Zb.) sa podnikaním rozumie sústavná činnosť vykonávaná samostatne vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť za účelom dosiahnutia zisku. V prípade splnenia tejto definície je MNO povinná registrovať si živnosť a vybaviť si potrebné oprávnenia. Ak činnosť nie je sústavná, ale ide o jednorazovú aktivitu, ktorá nie je zahrnutá v stanovách organizácie, nemusí sa MNO registrovať na príslušných úradoch, ale výdavky a príjmy z danej aktivity vykáže ako vedľajšiu činnosť a prípadný zisk zdaní.

5.1 Hlavná aktivita a vedľajšia (podnikateľská) aktivita

V tejto časti analýzy sa zameriavame na vlastné príjmy neziskových organizácií z hlavnej činnosti (nezdaňovaná činnosť), ktoré sa označujú aj pojmom samofinancovanie, a príjmy z ekonomickej aktivity (podnikateľská, zdaňovaná činnosť). Vzhľadom na to, že samotné vykazovanie v ročnej účtovnej závierke aj v daňovom priznaní sa delí na nezdaňovanú a zdaňovanú činnosť, pristúpili sme k prezentovaniu údajov v rámci jednej podkapitoly. Zdroje najskôr definujeme v teoretickej rovine a následne uvádzame dáta.

Z užšieho hľadiska môžeme samofinancovanie chápať ako činnosť organizácie, ktorá generuje vlastné príjmy, tzn. samofinancovanie ako metóda získavania interných zdrojov (Svidroňová, 2012). Samofinancovanie možno označiť aj ako stratégiu neziskovej organizácie vytvoriť vlastný príjem s cieľom posilniť svoje poslanie. Ide o podnikateľské zámery v súlade s poslaním MNO (Davis a Etchart, 2001).

Medzi samofinancujúce aktivity patria (Svidroňová, 2013):

- **Predaj služieb** – poplatok, ktorý nezisková organizácia získava za výkon služby, pričom cenu služby často dotuje verejný grant, pretože bez neho by bola cena služby pre hlavných klientov neziskovej organizácie veľmi vysoká. Môže ísť aj o predaj služieb, pri ktorých sa využívajú zručnosti a odbornosť MNO a môžu tak ponúkať konzultácie podnikom alebo miestnej správe. Z hľadiska zdaňovania

sa rozlišujú príjmy zo základnej činnosti, ktoré sú oslobodené od dane z príjmov a príjmy ostatné, ktoré neziskové organizácie musia zdaňovať.

- **Predaj výrobkov** – produkcia publikácií a iných výrobkov súvisiacich s poslaním neziskovej organizácie, resp. nesúvisiacich s jej poslaním, ich výroba naplňa iný cieľ, ako je napr. vytvorenie pracovných miest, cena býva tiež obvykle dotovaná grantmi či dotáciami.
- **Využitie nehmotného majetku** – príjmy z prenájmu vlastného nehmotného majetku formou licencií, patentov, resp. autorských práv, ale najmä formou poskytnutia svojho mena v prospech iného výrobku alebo služby, prenajímaním svojho mena nezisková organizácia ako keby garantuje daný produkt. Príjmy z prenájmu či využitia vlastného majetku sú nevýznamné vzhľadom k nízkej hodnote aktív neziskových organizácií na Slovensku.
- **Využitie hmotného majetku** – príjem z prenájmu nehnuteľností alebo zariadenia, ktoré MNO využíva málo alebo vôbec.
- **Zhodnocovanie investícií** – krátkodobé využitie dočasne nepotrebných programových prostriedkov a reinvestícia takto získaných výnosov, založenie rezervného fondu, tvorba nadačného imania.

Čo sa týka podnikateľskej činnosti, v prípade splnenia vyššie uvedenej definície podnikania podľa Obchodného zákonníka, je MNO povinná registrovať si živnosť a vybaviť si potrebné oprávnenia. Ak činnosť nie je sústavná, ale ide o jednorazovú aktivitu, ktorá nie je zahrnutá v stanovách organizácie, nemusí sa MNO registrovať na príslušných úradoch, ale výdavky a príjmy z danej aktivity vykáže ako vedľajšiu činnosť a prípadný zisk zdaní. V prípade, že ide o podnikanie podľa danej definície, hovoríme tiež o komerčnej činnosti (Majduchová, 2004). Čo sa komerčnej činnosti týka, okrem registrácie živnosti je možná aj forma spolupráce s firmami – účasť na podnikaní iných právnických osôb alebo založenie vlastnej ziskovej právnej formy, napr. spoločnosti s ručením obmedzeným.

V podmienkach Slovenskej republiky je pomerne náročné identifikovať rozsah samofinancovania a podnikanie neziskových organizácií, dáta nie sú sledované Štatistickým úradom SR. Na vyžiadanie ÚSV ROS boli poskytnuté údaje z ročných účtovných závierok MNO od DataCentra²⁶ a údaje z daňových priznaní MNO od Finančnej správy Slovenskej republiky, ktoré prezentujeme v nasledovných tabuľkách a grafoch. Dáta nie sú kompletne, pretože nezachytávajú všetky možnosti samofinancovania, vychádzali sme však z formulárov účtovných závierok a daňových priznaní (riadky, ktoré tieto formuláre obsahujú a mohli byť využité pri analýze týchto zdrojov financovania MNO). Dáta môžu byť tiež skreslené vzhľadom na to, že MNO nie vždy správne vyplnia daňové priznanie a výkazy – nie zámerne, ale z nevedomosti, pretože samofinancovanie a podnikanie je niekedy ťažko rozlíšiteľné v praxi a záleží na subjektívnom rozhodnutí organizácie (resp. jej účtovníka), kam

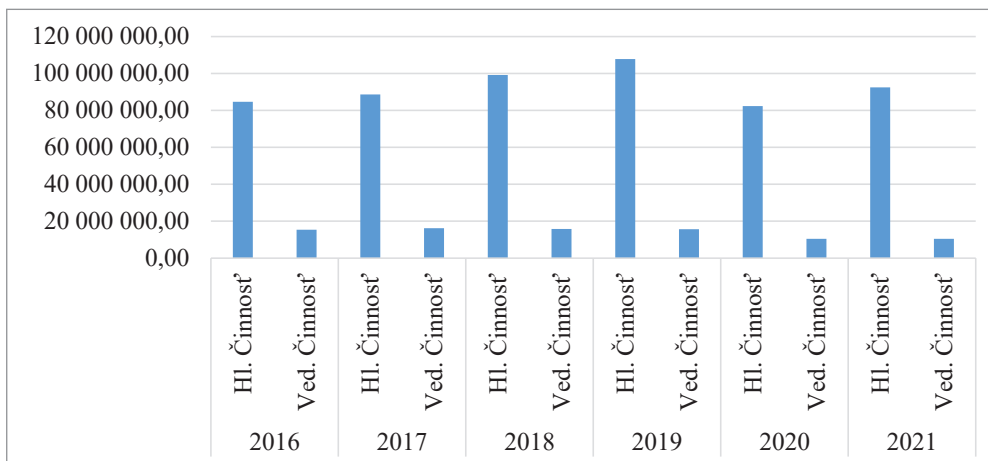
²⁶ Tak ako pri iných zdrojoch, tabuľka neobsahuje údaje za všetky MNO, len za tie, ktoré odovzdali ročnú účtovnú závierku (buď na základe zákonnej povinnosti alebo dobrovoľne) a zároveň účtovná závierka bola vyplnená správne (DataCentrum pri vyžiadaní dát poskytuje len tie, u ktorých boli závierky správne vyplnené, tzn. ak pri kontrole zistili chybu v sumárnych riadkoch, dáta z týchto závierok neposkytli).

danú položku zaradi. Dáta sú rozdelené podľa toho, či organizácia účtuje v sústave jednoduchého alebo podvojného účtovníctva.

Princíp jednoduchého účtovníctva spočíva v tom, že organizácia porovnáva svoje (zdaniteľné) príjmy a (daňové) výdavky pre účely zistenia základu dane (nie náklady a výnosy, ako je to v podvojnóm účtovníctve), pričom je dôležitý práve dátum príjmu alebo výdavku.

Na rozdiel od jednoduchého účtovníctva je v podvojnóm účtovníctve možné pozorovať rozdiel medzi pojmami príjem a výnos a pojmami výdavok a náklad. Keď organizácia predá odberateľovi tovar na faktúru, vznikol jej výnos (zvýšenie ekonomických úžitkov), ale nevznikol jej príjem. Príjem vzniká až vtedy, keď odberateľ organizácii faktúru zaplatí. V prípade priznania mzdy zamestnancovi, vzniká organizácii náklad (zníženie ekonomických úžitkov), ale nevznikol jej výdavok. Výdavok vzniká hneď, ako organizácia svojmu zamestnancovi vyplatí mzdu. Inou situáciou môže byť tržba za predaj tovaru v hotovosti. V tomto prípade dochádza súčasne k vzniku výnosu a príjmu.

Na základe tabuľky (Tabuľka 40) je zrejmé, že hlavná (nezdaňovaná) činnosť prevláda ako u neziskových organizácií účtujúcich v sústave jednoduchého účtovníctva, tak aj v sústave podvojného účtovníctva, ako to prehľadne zachytávajú nasledujúce grafy (Graf 20; Graf 21):

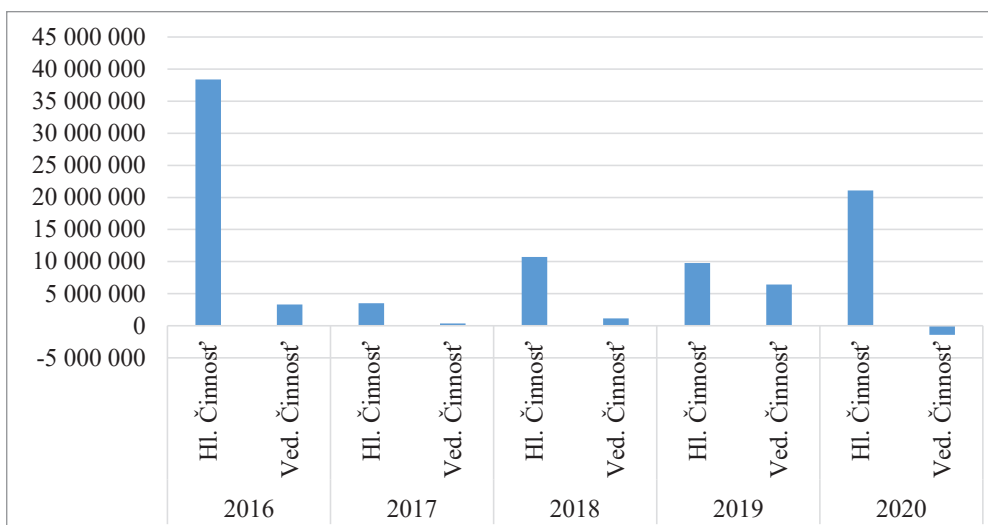
Graf 20 Celkové príjmy MNO z hlavnej a vedľajšej činnosti 2016 – 2021 (v eur)

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov z ročných účtovných závierok, DataCentrum

Tabuľka 40 Prehľad príjmov a výnosov z hlavnej a vedľajšej činnosti (v eur)

Typ účtovníctva	Druh príjmu \ Rok	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
		hl. činnosť	ved. činnosť	hl. činnosť	ved. činnosť	hl. činnosť	ved. činnosť	hl. činnosť	ved. činnosť	hl. činnosť	ved. činnosť	hl. činnosť	ved. činnosť
jednoduché účtovníctvo	Príjmy z majetku	257 754	353 008	139 897	465 972	209 450	348 165	304 531	195 164	222 779	461 225	138 102	302 326
	Príjmy z predaja majetku	242 311	449 243	136 599	546 084	239 476	242 783	129 797	754 219	47 327	229 804	717 897	2 028 616
	Príjmy z poskytovania služieb a predaja vl. výrobkov	6 516 782	7 973 421	6 988 595	8 767 576	9 333 635	7 707 407	10 235 510	7 619 154	6 697 597	5 085 159	8 232 409	4 608 883
	Príjmy celkom	84 686 309	15 376 634	88 678 453	16 236 215	99 180 182	15 883 498	107 839 544	15 652 973	82 397 339	10 451 327	92 430 681	111 094 436
podvojné účtovníctvo	601 Tržby za vlastné výrobky	2 041 139	1 643 338	1 976 718	2 099 643	5 012 996	2 042 215	2 838 327	2 514 969	1 308 007	1 430 410	1 895 965	1 757 335
	602 Tržby z predaja služieb	245 057 237	41 035 715	247 511 218	43 147 927	232 594 001	36 305 667	187 216 943	36 042 755	173 338 509	22 688 523	189 694 233	25 966 679
	604 Tržby za predaný tovar	716 496	13 771 044	612 170	19 841 746	861 975	11 108 060	871 502	8 738 005	428 479	8 367 688	501 010	9 141 686
	651 Tržby z predaja dlhodobého nehmotného a hmot. majetku	2 507 834	2 370 385	1 417 003	1 412 606	2 237 868	2 020 496	1 239 255	5 455 548	2 503 001	3 037 745	6 105 973	2 265 657
Výsledok hospodárenia pred zdanením	38 394 713	3 308 615	3 502 213	3 666 656	10 722 653	1 136 814	9 777 702	6 415 434	21 094 740	- 1 414 658	16 201 301	- 3 478 108	

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov z ročných účtovných závierok, DataCentrum

Graf 21 Výsledok hospodárenia pred zdanením MNO z hlavnej a vedľajšej činnosti 2016 – 2021 (v eur)

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov z ročných účtovných závierok, DataCentrum

Podľa výskumu z roku 2018, v priemere najväčší zdroj príjmu zo zdaňovanej (vedľajšej, podnikateľskej) činnosti u organizácií účtujúcich v sústave jednoduchého účtovníctva tvoril v roku 2018 príjem z predaja a prenájmu majetku (v priemere 306,23 eur) a príjem z poskytovania služieb a predaja vlastných výrobkov (83,17 eur). Zo zdaňovanej (vedľajšej, podnikateľskej) činnosti dosiahli organizácie účtujúce v sústave podvojného účtovníctva v priemere najvyšší výnos z položky Účet 602 - Tržby z predaja služieb (1 312,23 eur) (Ministerstvo vnútra SR, 2020).

5.2 Iná zárobková činnosť

V tejto časti analýzy je dôležité poukázať na vzájomné vzťahy medzi pojmami „podnikanie“ a „(iná) zárobková činnosť“, ktoré rozlišuje aj Ústava Slovenskej republiky. V Článku 35, odsek 1 je ustanovenie, ktoré hovorí: „Každý má právo na slobodnú voľbu povolania a prípravu naň, ako aj právo podnikat' a uskutočňovať inú zárobkovú činnosť.“, pričom v nasledujúcom odseku je daná možnosť obmedziť takéto aktivity pomocou zákona. Po jazykovom výklade týchto ustanovení sa dá konštatovať, že nie každá zárobková činnosť (širší pojem) je zároveň i podnikaním (užší pojem). Rovnako Patakyová a kol. (2018) považujú pojem „zárobková činnosť“ (často zamieňaný nielen predstaviteľmi tretieho sektora i za doslovné znenie Ústavy SR v podobe pojmu „iná zárobková činnosť“) za: „...najvšeobecnejší pojem vymedzujúci ekonomické aktivity osôb, pojem, ktorý je treba odlíšiť od podnikania, ako aktivity naplňajúcej znaky vymedzené ustanoveniami § 2 ods.1 Obchodného zákonníka.“ Táto definícia v podstate potom spĺňa to, čo označujeme ako samofinancovanie

– organizácia vykonáva aktivity, ktorými dosahuje zisk, ale tieto nespĺňajú všetky znaky podnikania. V praxi sa nestretávame s tým, že MNO majú príjmy z inej zárobkovej činnosti, a preto sa tomuto zdroju ďalej nevenujeme.

5.3 Sociálne podnikanie

Podľa Korimovej (2007) je sociálne podnikanie osobitný druh podnikania prioritne založený na neziskovom princípe netrhovom alebo polotrhovom vzťahom pluralitných poskytovateľov, ktorí pôsobia v oblasti verejného záujmu. Osobitosťou sociálneho podnikania je, že aktéri sociálnej ekonomiky akcentujú princípy verejného záujmu a prostredníctvom sociálneho podnikania prioritne realizujú verejnoprospešné služby.

Cieľom sociálneho podnikania nie je výhradne ekonomická výkonnosť subjektov, i keď je pri dosahovaní cieľov nevyhnutná, ale prínos v oblasti medzitru práce, solidarity, subsidiarity, súdržnosti a rastu kvality života. Podstatným sociálnym cieľom sociálneho podnikania je tvorba nových pracovných príležitostí na trhu práce práve pre znevýhodnené kategórie obyvateľstva, ktoré by bez takejto podnikateľskej intervencie ostali naďalej vylúčené z možnosti uplatniť sa v prísnych podmienkach oficiálnej zamestnanosti. Práve vďaka rozvoju sociálneho podnikania dostávajú uvedené skupiny obyvateľstva šancu na plnohodnotnejšiu podobu prežívania svojich životných osudov. Naznačené ciele sociálnych podnikov upriamujú pozornosť na ľudský faktor v rámci tohto typu podnikania. Ukazujú značnú špecifickosť cieľovej skupiny potenciálnych zamestnancov sociálnych podnikov na jednej strane, a zároveň poukazujú na potrebu disponovania rovnako špecifickým manažérskym potenciálom z hľadiska manažmentu takýchto podnikov (Martinkovičová, 2014).

Národná rada Slovenskej republiky dňa 13. 03. 2018 schválila zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch, ktorý vytvára komplexnú úpravu sektora sociálnej ekonomiky všeobecne a sociálnych podnikov zvlášť. Vymedzuje dôležité pojmy, ktoré sú kľúčové pre priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku, konkrétne definuje pozitívny sociálny vplyv ako napĺňanie verejného záujmu alebo komunitného záujmu. Napĺňaním verejného záujmu na účely tohto zákona je poskytovanie spoločensky prospešnej služby pre spoločnosť ako celok alebo pre neobmedzený okruh fyzických osôb, poskytovanie spoločensky prospešnej služby znevýhodneným osobám alebo zraniteľným osobám a poskytovanie spoločensky prospešnej služby. Napĺňaním komunitného záujmu na účely tohto zákona je poskytovanie spoločensky prospešnej služby pre skupinu osôb, ktorú je možné ohraničiť a identifikovať podľa územného, členského, záujmového alebo iného objektívneho kritéria, okrem poskytovania spoločensky prospešnej služby znevýhodneným osobám alebo zraniteľným osobám a spoločensky prospešnej služby. Spoločensky prospešnou službou na účely tohto zákona je:

- a. poskytovanie zdravotnej starostlivosti,
- b. poskytovanie sociálnej pomoci a humanitárna starostlivosť,
- c. tvorba, rozvoj, ochrana, obnova a prezentácia duchovných a kultúrnych hodnôt,
- d. ochrana ľudských práv a základných slobôd,

- e. vzdelávanie, výchova a rozvoj telesnej kultúry,
- f. výskum, vývoj, vedecko-technické služby a informačné služby,
- g. tvorba a ochrana životného prostredia a ochrana zdravia obyvateľstva,
- h. služby na podporu regionálneho rozvoja a zamestnanosti,
- i. zabezpečovanie bývania, správy, údržby a obnovy bytového fondu,
- j. poskytovanie finančných prostriedkov subjektom sociálnej ekonomiky na vykonávanie spoločensky prospešnej služby podľa písmen a) až i).

Subjektom sociálnej ekonomiky je **občianske združenie, nadácia, neinvestičný fond, nezisková organizácia**, účelové zariadenie cirkvi, obchodná spoločnosť, družstvo alebo fyzická osoba – podnikateľ, ktorí:

- a. nie sú väčšinou riadení štátnym orgánom, štátny orgán ich z väčšej časti nefinancuje, nevymenúva ani nevolí štatutárny orgán ani viac ako polovicu jeho členov a nevymenúva ani nevolí viac ako polovicu členov riadiaceho orgánu alebo dozorného orgánu,
- b. vykonávajú hospodársku činnosť alebo nehospodársku činnosť v rámci aktivít sociálnej ekonomiky, a
- c. ak podnikajú alebo vykonávajú inú zárobkovú činnosť podľa osobitných predpisov, nevykonávajú ich výhradne na účely dosiahnutia zisku alebo viac ako 50 % zo zisku po zdanení používajú na dosiahnutie hlavného cieľa, ktorým je dosahovanie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu.

Sociálnym podnikom je subjekt sociálnej ekonomiky, ktorý vykonáva sústavne, samostatne, vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť hospodársku činnosť, ktorého hlavným cieľom je dosahovanie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu, v ktorom k dosahovaniu pozitívneho sociálneho vplyvu prispievajú tovary alebo služby, ktoré vyrába, dodáva, poskytuje alebo distribuuje, alebo k nemu prispieva spôsob ich výroby alebo poskytovania a ktorý, ak

- 1. zo svojej činnosti dosiahne zisk, použije viac ako 50 % zo zisku po zdanení na dosiahnutie hlavného cieľa,
- 2. časť zisku rozdeľuje podľa Obchodného zákonníka, rozdeľuje ju podľa postupov a pravidiel, ktoré nenarúšajú hlavný cieľ.

Zároveň sociálny podnik do spravovania svojej hospodárskej činnosti zapája zainteresované osoby.

Zákon č. 112/2018 ďalej rozlišuje sociálny podnik a registrovaný sociálny podnik, ktorý vzniká na základe žiadosti a bol mu priznaný štatút registrovaného podniku. Štatút registrovaného sociálneho podniku je možné priznať subjektom sociálnej ekonomiky v oblastiach: integračný sociálny podnik, sociálny podnik bývania a všeobecný registrovaný sociálny podnik, ak tento dosahuje väčší pozitívny sociálny vplyv ako podnikateľ, ktorý obdobnú činnosť vykonáva na účel dosiahnutia zisku.

Analýza plánov neziskových organizácií v oblasti zakladania sociálnych podnikov potvrdila nízky záujem o túto oblasť, len 3,6 % organizácií malo alebo má záujem do budúca registrovať sa ako sociálny podnik. Tento fakt sa prejavuje aj v Registri sociálnych podnikov, ktorý vedie Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (Ministerstvo vnútra SR, 2020). K marcu 2023 bolo v Registri registrovaných 534 sociálnych podnikov, **z toho len 40 malo právnu formu MNO**

(27 občianskych združení a 13 neziskových organizácií poskytujúcich všeobecne prospešné služby), čo predstavuje 7,49 %. Register tiež uvádza, že 62 sociálnych podnikov bolo zrušených, z toho tri občianske združenia a dve neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby (Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, 2023).

Dáta o objeme financií zo sociálneho podnikania ako zdroja pre MNO nie sú nikde evidované, vychádzali sme preto z údajov v ročných účtovných závierkach poskytnutých DataCentrom (tie MNO, ktoré sú registrované ako sociálne podniky) (Tabuľka 41).

Tabuľka 41 Príjmy MNO zo sociálneho podnikania (v eur)

	2018		2019		2020	
	hl. činnosť	ved. činnosť	hl. činnosť	ved. činnosť	hl. činnosť	ved. činnosť
Tržby z predaja služieb	-	23 442	4 137	244 594	118 256	131 970
Tržby za predaný tovar	-	22 492	-	169 287	-	169 950
SPOLU	-	45 934	4 137	413 881	118 256	301 920

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov z ročných účtovných závierok, DataCentrum

*Poznámka: pre rok 2020 štyri organizácie nedodali účtovné výkazy

Sociálne podnikanie si neziskové organizácie spájajú s mnohými prekážkami, pričom najčastejšie ide o nedostatok informácií o tejto možnosti (51,7 %), vysokú administratívnu záťaž (28,8 %) komplikovanú legislatívu (21,3 %), nedostatočnú podporu zo strany štátu (13,1%) a 6,7 % nemá pozitívne skúsenosti s podnikaním. V rámci možnosti Iné rezonovali bariéry, resp. dôvody nezájmu zakladať sociálny podnik ako nedostatok kapacít, nezáujem o podnikanie, nesúlad so zámerom organizácie, nedostatok ambícií či kompetencií (Ministerstvo vnútra SR, 2020). Tieto prekážky do veľkej miery reflektujú aj zistenia výskumnej správy autoriek Brozmanová Gregorová & Murray Svidroňová (2020), kde rozhovormi s kľúčovými aktérmi sociálnej ekonomiky identifikovali hlavné problémy v oblasti sociálneho podnikania ako nedostatočne implementované finančné nástroje na podporu sociálneho podnikania; chýbajúce ľudské kapacity v oblasti sociálneho podnikania; absentujúce komplexné vzdelávanie v oblasti sociálneho podnikania a nedostatočná informovanosť ľudí v tejto oblasti.

V Českej republike je toho času 404 registrovaných sociálnych podnikov, v adrese sociálnych podnikov sa však nedá vyhľadávať podľa právnej formy. V analýze z roku 2018 najčastejšou právnou formou sociálnych podnikov bola s 53 % spoločnosť s ručením obmedzeným, nasledovala **všeobecne prospešná spoločnosť so 16 %, spolkom s 10 %** a družstvom s 8 %. Celkové výnosy skúmaných sociálnych

podnikov v roku 2018 boli 2 091,5 mil. CZK ~ 88,68 mil. eur²⁷ (údaje od 160 respondentov, ktorí na túto otázku odpovedali). Priemerný celkový výnos bol teda 13,1 mil. CZK ~ 560 tis. eur a najčastejšie sa vyskytujúce celkový výnos, tzn. medián bol 6,7 mil. CZK ~ 280 tis. eur (Němcová, 2019).

5.4 Investovanie

Ďalším zo spôsobov ako získať interné zdroje financovania je zhodnocovanie existujúceho kapitálu a realizácia investícií (napr. zhodnocovaním základiny a rezervných fondov, alokácia úspor, poskytnutie pôžičky, nákup cenných papierov) (Marček, 2010). Výnos tak môže prinášať aj voľný finančný majetok, ak sú využité vhodné finančné inštrumenty (napr., podielové listy, dlžobné úpisy). Ide vlastne o zhodnocovanie investícií – krátkodobé využitie dočasne nepotrebných programových prostriedkov a reinvestícia takto získaných výnosov. Obvykle sa tento typ zdroja objavuje v nadáciách, ktoré pomocou investícií a úrokov z úspor vytvárajú nadačné imanie a základinu (Kuvíková a kol. 2014). Podľa výskumu Svidroňovej (2012), využívalo zhodnocovanie investícií len 7,69 % zo 182 respondentov (reprezentatívny výberový súbor podľa právnej formy MNO). Analýza z roku 2020 (Ministerstvo vnútra SR, 2020) uvádza, že MNO v priemere z investovania mali príjem 1,51 eur, pričom smerodajná odchýlka bola 15,56 eur a preto tento údaj nemožno považovať za relevantný. Každopádne možno konštatovať, že tento typ zdroja nie je MNO veľmi využívaný a najčastejšie ho uplatňujú nadácie, ktoré disponujú väčšími objemami financií, ktoré môžu investovať. Ide o budovanie základiny (dlhodobý finančný majetok nadácie, ktorý sa nepoužíva na podporu projektov ani na prevádzku organizácie). Vlastná základina umožňuje v budúcnosti financovať projekty nezávislé od štátu i súkromného sektora.

Na základe dát z ročných účtovných závierok prezentujeme v nasledujúcej tabuľke (Tabuľka 42) príjmy, resp. výnosy z dlhodobého finančného majetku, ktoré možno považovať za príjmy z investovania.

²⁷ Prepočítané kurzom NBS k 08.03.2023 (1 EUR = 23,585 CZK).

Tabuľka 42 Príjmy MNO z investovania (v eur)

	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	hl. činnosť	ved. činnosť	hl. činnosť	ved. činnosť	hl. činnosť	ved. činnosť	hl. činnosť	ved. činnosť	hl. činnosť	ved. činnosť	hl. činnosť	ved. činnosť
Dlhodobý finančný majetok	478 034	442 968	493 489	349 778	842 228	555 159	802 599	700 302	804 997	816 774	-	-
652 Výnosy z dlhodobého fm. majetku	1 163 022	90 772	756 274	297 394	668 795	127 200	1 399 775	99 106	5 927 673	51 277	475 980	37 303
SPOLU	1 641 057	533 740	1 249 763	647 172	1 511 023	682 359	2 202 375	799 408	6 732 670	868 051	475 980	37 303

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov z ročných účtovných závierok, DataCentrum

Poznámka: ako pri iných zdrojoch, tabuľka neobsahuje údaje za všetky MNO, len za tie, ktoré odovzdali roční účtovnú závierku (buď na základe zákonnej povinnosti alebo dobrovoľne) a zároveň účtovná závierka bola vyplnená správne (DataCentrum pri vyžiadaní dát poskytuje len tie, u ktorých boli závierky správne vyplnené, tzn. ak pri kontrole zistili chybu v sumárnych riadkoch, dáta z týchto závierok neposkytli).

Kľúčové slová

Zdroje z vlastnej činnosti. Hlavná činnosť. Vedľajšia činnosť. Sociálne podnikanie. Investovanie. Predaj služieb. Predaj výrobkov. Využívanie hmotného majetku. Zhodnocovanie. Zárobková činnosť. Podnikanie.

Otázky a úlohy

1. Akým spôsobom je činnosť neziskových organizácií (hlavná a vedľajšia) upravená z hľadiska daňovej povinnosti?
2. Zadefinujte samofinancujúce aktivity mimovládnych neziskových organizácií.
3. Na základe doplnujúceho štúdia charakterizujte zákonnú podmienku pre vykonávanie podnikateľskej činnosti v nadáciách, neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby, občianskych združení a neinvestičných fondoch.
4. Ako by ste reformovali sociálne podnikanie na Slovensku?
5. Je podľa vás správne, aby mimovládne neziskové organizácie investovali? (s ohľadom na charakter neziskovosti – vid' MIMOVLÁDNE NEZISKOVÉ ORGANIZÁCIE V SPOLOČNOSTI)

6. ŠTRUKTÚRA FINANCOVANIA MIMOVLÁDNYCH NEZISKOVÝCH ORGANIZÁCIÍ A ZHRNUTIE ĎALŠÍCH VÝSKUMOV

Na základe predloženého učebného textu možno skonštatovať, že dostupnosť údajov ohľadom objemu financií z jednotlivých zdrojov je nízka. Štatistický úrad SR eviduje verejne prístupnú databázu, ale sú v nej len dary a príspevky pre MNO (pričom príspevky zahŕňajú širokú škálu zdrojov vrátane daňovej asignácie). Ďalšie zdroje sú dostupné z webových stránok, ale je potrebné prehľadávať databázy, vytriediť údaje a spracovať ich do tabuliek použiteľných pre analýzu financovania MNO. Údaje o väčšine zdrojov však nie sú nikde zverejnené a bolo potrebné ich vyžiadať (Finančné riaditeľstvo SR, DataCentrum Ministerstva financií SR a pod.).

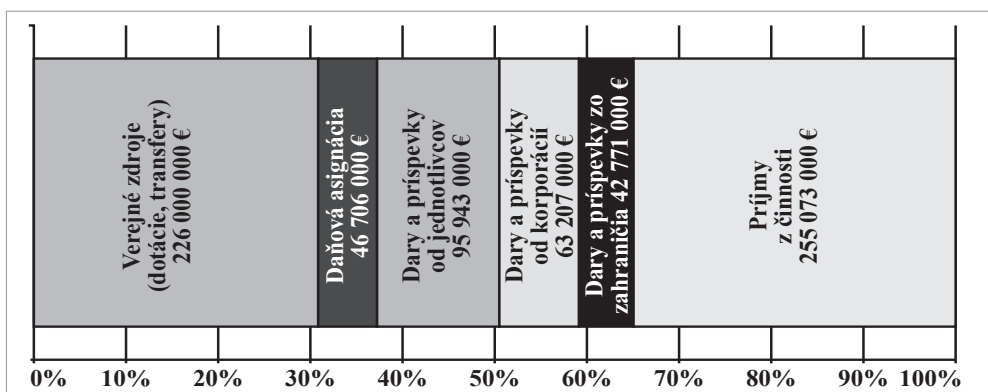
V tejto oblasti by mohlo do veľkej miery pomôcť zavedenie satelitného účtu pre neziskové organizácie tak, ako ho definuje dokument Satelitný účet tretieho sektora – tvorba návrhu a zavedenia (Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2021). Tento dokument bol jedným z výstupov národného projektu „Kvalitnejšie verejné politiky prostredníctvom lepšieho poznania občianskej spoločnosti“ realizovaného Úradom splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti. Dokument uvádza: „Okrem postupnosti účtov a hodnoty dobrovoľníckej práce, môže satelitný účet zahŕňať ďalšie tabuľky, ktoré zobrazia napríklad podrobnosti o získaných príjmoch v členení podľa sektoru pôvodu a druhu transakcie. Odporúča sa zobrazit príjmy z verejného sektora rozdelené na tržby a granty a ďalšie príjmy prichádzajúce zo zvyšku domáceho hospodárstva rozdeliť na súkromné tržby a bežné transfery (dary). Tam, kde je to možné, by mali byť tržby a transfery členené na tie, ktoré pochádzajú z domácej ekonomiky a tie zo zahraničia.“ Takto zostavený satelitný účet by zhromažďoval údaje podľa jednotnej metodiky a bolo by možné sledovať nielen výšku financovania z jednotlivých zdrojov, ale aj vývoj v čase. Dostupnosť dát by umožnila jednoduchšiu analýzu financovania MNO, pomocou ktorej by sa dalo poukázať na prípadné problémy s konkrétnymi zdrojmi, napr. nadmerné financovanie z jedného typu zdroja, odkázanosť na jeden – dva zdroje a pod.

Momentálne vieme zo zozbieraných dát priniesť len veľmi hrubý náčrt, aké je zloženie zdrojov financovania MNO na Slovensku. Zozbierané dáta sú veľmi heterogénne (rôzne metodiky zberu dát), okrem iného sú ovplyvnené nesúlalom číselníka právnych foriem Štatistického úradu SR s právnymi formami podľa registra mimovládnych neziskových organizácií. Navyše, DataCentrum neposkytlo dáta za všetky dostupné ročné účtovné závierky. Ich štandardný postup je taký, že pri vyžiadaní dát poskytujú len tie, u ktorých boli závierky správne vyplnené. Tzn. ak pri kontrole zistili chybu v sumárnych riadkoch (napr. aj rozdiel 1 cent), dáta z týchto závierok neposkytli. Zistili sme napríklad, že tu neboli zaradené niektoré z nadácií s najväčšími príjmami a výdavkami, napríklad Nadácia Habitat for Humanity International, ktorá patrí medzi nadácie s najvyššími výnosmi aj nákladmi za rok 2021 a Nadácia Pontis, ktorá sa taktiež umiestňuje v TOP rebríčkoch nadácií. Len tieto dve nadácie vykazovali v roku 2020 výnosy viac ako 18 miliónov eur.

K interpretácii údajov je preto nutné pristupovať s ohľadom na tieto skutočnosti a analýza tak predstavuje len rámcový obraz o možných zdrojoch financovania MNO a ich objeme. Vzhľadom na skúsenosti z praxe sú autorky toho názoru, že dané percentuálne zastúpenie jednotlivých zdrojov zodpovedá rozloženiu zdrojov v praxi i keď absolútne hodnoty sa môžu kvôli nejednoznačnosti dostupných údajov líšiť.

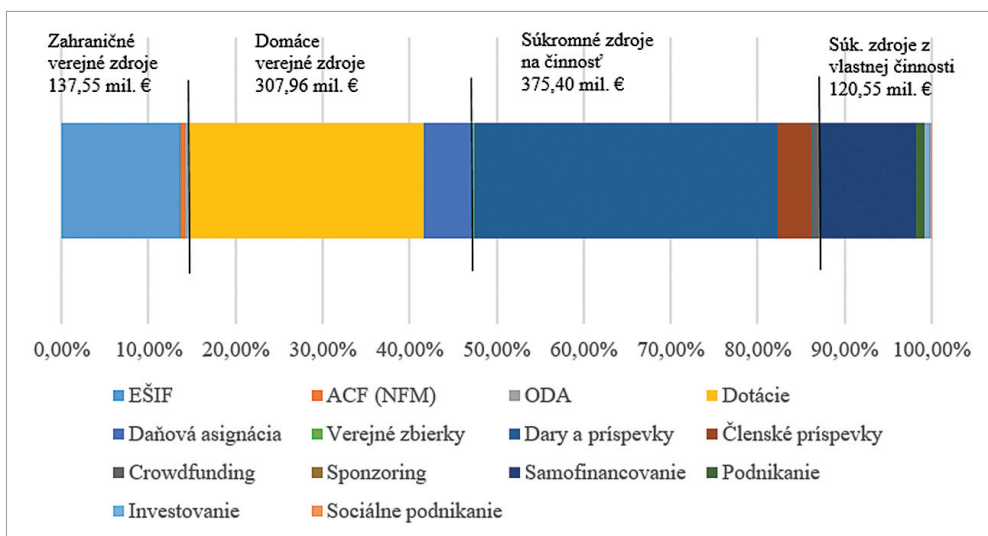
Nasledujúci graf (Graf 23) zachytáva stav k obdobiu roka 2020 (uvažujeme len stav po tento rok, pretože nie všetky údaje boli dostupné aj za rok 2021), pričom zdroje z EŠIF projektov boli zazmluvnené v rokoch 2016 – 2018, no sú čerpané doteraz.

Pre porovnanie uvádzame najskôr graf k štruktúre príjmov MNO v roku 2013, pričom tiež išlo o zostavenie z viacerých zdrojov dát, a teda tiež ide len o hrubý náčrt (navyše, dáta prezentované v grafe 22 ani nie sú za časovo zjednotené obdobie).

Graf 22 Štruktúra príjmov neziskových organizácií v SR (2013-2016)

Zdroj: Strečanský a kol., 2017 (ŠÚ SR, 2016, itretisektor.sk, 2015, MF SR, 2013)

Graf 23 Štruktúra financovania MNO z jednotlivých typov zdrojov (2020) v %

Zdroj: vlastné spracovanie

Poznámka: do ODA boli zarátané len financie pre MNO v donorskej krajine.

Z grafu (Graf 23) je zrejme, že najväčším zdrojom príjmov pre MNO boli v roku 2020 súkromné zdroje na činnosť (375,40 mil. eur – 39,87 %, očistené o daňovú asignáciu a členské príspevky, ktoré Štatistický úrad SR eviduje pri daroch a príspevkoch), nasledované domácimi verejnými zdrojmi (307, 96 mil. eur – 32,71 %). Menšie zastúpenie, i keď stále významné, majú zahraničné verejné zdroje (137,55 mil. eur – 14,61 %) a zdroje z vlastnej činnosti (120,55 mil. eur – 12,80 %). Na základe tejto skladby financií je možné dedukovať, že slovenské MNO získavajú najviac zdrojov od súkromných darcov, no stále sú pomerne závislé na verejnom financovaní (takmer jedna tretina zdrojov). Tu vyvstáva otázka, či ide naozaj o závislosť v pravom zmysle slova, alebo štát kontrahuje či inak zazmluvňuje (napr. aj cez dotácie) MNO na výkon činností, ktoré sú v kompetencii štátu. Inak povedané, či financie z verejných zdrojov nesmerujú na financovanie verejných služieb, resp. služieb vo verejnom záujme, a tým pádom by nešlo o závislosť MNO na tomto type zdroja, ale o plnenie programov a úloh štátu.

Ústrednou podmienkou dlhodobu udržateľnej práce MNO je dostatočné a trvalé, resp. predvídateľné, finančné zabezpečenie. Nestabilné a nedostatočne vyvinuté finančné prostredie bez dostatku nezávislých zdrojov implikuje neistú existenciu MNO do budúcnosti, resp. ich narastajúcu finančnú závislosť od verejných zdrojov, ktorá zas môže ohroziť ich obsahovú a expertnú nezávislosť (Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti, 2015).

Na základe výskumu z roku 2019 Kompetenzzentrum für Nonprofit Organisationen und Social Entrepreneurship Ekonomickej univerzity vo Viedni (More-Hollerweger a kol., 2019) ktorý skúmal neziskový sektor v 16 európskych krajinách, vrátane Slovenska, možno konštatovať, že 45 respondentí (zástupcovia popredných MNO) hodnotili potenciál zdrojov prevažne negatívne: na škále od 1 – 5, kde 1 znamenalo možnosti financovania klesajú a 5 možnosti financovania sa zlepšujú, uviedlo 17 % hodnotenie 2 a až 52 % hodnotenie 3, tzn. spolu 69 % respondentov si skôr myslí, že možnosti na získavanie zdrojov sú viac na úpadku. Respondenti mali taktiež zhodnotiť dostupnosť zdrojov, ako najjednoduchšie z hľadiska dostupnosti označili zdroje z domácich a zahraničných nadácií. Nasledovali súkromné zdroje od jednotlivcov a firiem, potom vlastné zdroje a následne verejné zdroje. Ako najmenej prístupné hodnotili zdroje z EÚ fondov (More-Hollerweger a kol., 2019).

Tieto výsledky sčasti korešpondujú so zisteniami národného projektu „Kvalitnejšie verejné politiky prostredníctvom lepšieho poznania občianskej spoločnosti“ realizovaného ÚSV ROS (Ministerstvo vnútra SR, 2020), kde najviac negatívne je hodnotené získavanie zahraničných zdrojov, najmä verejných (z výrokov respondentov ide najmä o zdroje EÚ). Domáce verejné zdroje sa nachádzajú na oboch stranách spektra – 27,6 % opýtaných ich získavanie hodnotí skôr negatívne a 25,8 % naopak, skôr pozitívne. Podobne je to aj pri súkromných domácich zdrojoch, kde 26,2 % ich získavanie hodnotí negatívne a na druhú stranu, 30,8 % pozitívne. Príjmy z vlastnej činnosti vychádzajú z hodnotenia respondentmi ako zdroj, s ktorým majú skôr pozitívne skúsenosti.

Na základe výskumu autorov Hullová a kol. (2019) môžeme uviesť viaceré opatrenia súvisiace so zvýšením efektívnosti implementácie EŠIF práve v prostredí

MNO. Ako autori zdôvodňujú, navrhované opatrenia by mohli prispieť k vytvoreniu podmienok pre efektívnejšie fungovanie procesov smerom do vnútra systému, ako aj navonok, napr. vytvorením motivujúcich podmienok pre zamestnancov riadiacich orgánov, zlepšeniu manažmentu, ale aj vytvoreniu podmienok pre zavedenie ďalších zjednodušení pravidiel, ktoré budú akceptované všetkými subjektami a kľúčovými aktérmi. Konkrétne opatrenia sa týkajú:

- Zavedenie zjednodušených pravidiel pri implementácii EŠIF - zjednodušiť, prehľadniť a ustáliť riadiacu dokumentáciu, napr. aplikovať zjednodušené formy vykazovania výdavkov (paušálne preplácanie jednotlivých nákladov, paušálne sadzby - jednotkové ceny a pod.), využívať zjednodušené formuláre sumarizačných hárkov, využívať jednotný formulár pracovného výkazu pri všetkých fondoch, zverejniť vzory vyplnených všetkých dokumentov/formulárov zo strany riadiaceho orgánu pre prijímateľov.
- Efektívnejšie riadenie implementácie EŠIF na úrovni riadiacich orgánov (RO) - dodržiavať termíny kontroly žiadostí stanovených Systémom riadenia EŠIF zo strany RO, zefektívniť prácu so žiadosťami o platbu na úrovni RO, využívať ITMS na kontrolu a hodnotenie miery efektívnosti implementácie EŠIF (sledovanie % aplikovania sociálneho a zeleného aspektu vo verejnom obstarávaní zo strany prijímateľov), dodržiavanie doby schvaľovania ŽoNFP, dodržiavanie doby na kontrolu a spracovanie (ŽoP) zo strany RO, sledovanie spätnej väzby od žiadateľov a prijímateľov a pod.
- Zlepšenie vzdelávacieho a informačného mechanizmu pre implementáciu EŠIF - zaviesť efektívnejšie vzdelávanie, najmä pre nových zamestnancov RO, posilniť kapacity na strane prijímateľov a realizovať aj praktické školenia pre prijímateľov.
- Zrozumiteľné a jednoznačné informácie pre prijímateľov - minimalizovať nezrozumiteľnosť a nejednoznačnosť príručiek a metodických materiálov, vytvoriť prehľadnejšiu štruktúru príručiek (napr. podľa pozície v projektovom tíme), vytvoriť väčšie množstvo príkladov pri finančných inštrukciách, používať kratšie formulácie viet a pod.

Obdobné odporúčania možno aplikovať aj na **nórske fondy a finančný mechanizmus EHP**. Aj tu žiadatelia (nielen) z radov MNO poukazujú na príliš veľkú administratívnu a byrokratickú záťaž, pričom často spochybňujú, či ide naozaj o požiadavky zahraničného donora alebo sú to často prehnané nároky riadiaceho orgánu na slovenskej strane. Ako príklad možno uviesť požiadavky na verejné obstarávanie, kde pri zákazke do 5 000 eur postačujú 3 cenové ponuky na základe prieskumu trhu, no RO si vyžaduje minimálne 5 cenových ponúk.

Ohľadom **dotáčnych schém** vykonali rozsiahlu analýzu Murray Svidroňová a Mertinková (2020) ako súčasť plnenia úlohy Akčného plánu Koncepcie rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku na roky 2019 – 2020, prijatého uznesením vlády SR č. 360/2019. Konkrétne šlo o úlohu zmapovať existujúce postupy a metodiky dotácií poskytovaných zo štátneho rozpočtu z pohľadu efektívnosti, transparentnosti a účelnosti a navrhnúť ich vyhodnotenie. Analýza sa zameriavala na ministerstvá, vybrané ostatné ústredné orgány štátnej správy a fondy, čo je spolu 21 inštitúcií, ktoré

poskytujú dotácie. Ohľadom hodnotenia dotačných schém možno konštatovať, že efektívnosť a účelnosť sú prevažne na dobrej až veľmi dobrej úrovni (až na výnimky, kde toto hodnotenie dosiahlo menej uspokojivé skóre nižšie ako 3 – jeden rezort). Horšie je na tom oblasť transparentnosti, ktorá len u štyroch rezortov mala veľmi dobré hodnotenie (skóre vyššie ako 4), polovica dosiahla dobré hodnotenie okolo 3 bodov a zvyšok mal skóre 2 a menej. Celkové hodnotenie tak bolo ovplyvnené najmä hodnotením transparentnosti a to smerom nadol, k menej uspokojivým hodnotám. Indikátory transparentnosti sú pri tom nemenej dôležité ako ukazovatele efektívnosti či účelnosti, na Slovensku (ako aj v krajinách V4, či iných post-komunistických krajinách) sa im však ešte stále nevenuje dostatočná pozornosť. Uvedené indikátory a metodiku je možné použiť na hodnotenie dotácií poskytovaných samosprávnymi krajinami, ako aj miestnymi samosprávami. Analýza predkladá aj konkrétne odporúčania uvádzaním dobrých príkladov z praxe, ako majú postupy dotačných mechanizmov nastavené jednotlivé rezorty. Taktiež prináša návrh na vzor formulára na zverejňovanie výziev, ktorý pokrýva všetky potrebné oblasti pre žiadateľa.

V oblasti financovania formou **sociálneho podnikania**, ak porovnáme situáciu pred zavedením zákona č. 112/2018 o sociálnej ekonomike a sociálnom podnikaní, tak publikácia Vacekovej a Murray Svidroňovej (2016) uvádza, že zo 44 aktívnych sociálnych podnikov iba 4 mali právnu formu MNO (1 občianske združenie, 3 neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby), čo bolo 9 %. K marcu 2023 bolo v Registri registrovaných 534 sociálnych podnikov, z toho len 40 malo právnu formu MNO (27 občianskych združení a 13 neziskových organizácií poskytujúcich všeobecne prospešné služby), čo predstavuje 7,49 %. Z uvedeného vyplýva, že u MNO nový zákon nezvýšil záujem o sociálne podnikanie, skôr naopak.

Ohľadom sociálneho podnikania boli taktiež relatívne nedávno vykonané dve analýzy. Prvá je čiastkovou analýzou rozsiahleho výskumu, realizovaného ÚSV ROS v spolupráci s Univerzitou Mateja Bela v Banskej Bystrici v rámci národného projektu „Kvalitnejšie verejné politiky prostredníctvom lepšieho poznania občianskej spoločnosti“. Výskum prebehol v roku 2019 mapovaním MNO na Slovensku. Výskumnú vzorku tvorilo 828 respondentov. Druhú analýzu spracovali Brozmanová Gregorová & Murray Svidroňová (2020) pre potreby projektu BRESE – Border Regions in Europe for Social Entrepreneurship podporeného v rámci programu Interreg. Ich správa analyzuje situáciu v oblasti sociálneho podnikania na Slovensku, ale venuje sa tiež regionálnym rozdielom a kapacite sociálneho podnikania v cezhraničných regiónoch so zameraním na Banskobystrický kraj. Tento kraj možno považovať za lídra, čo sa týka aktivít v oblasti sociálneho podnikania. Táto správa potvrdzuje, že sociálne podnikanie nemožno ponechať samo na seba, naopak treba ho aktívne podporovať a chrániť pred nežiaducimi vonkajšími vplyvmi pomocou vhodnej politiky a pomáhať mu prekonávať bariéry podporovaním fungovania existujúcich sociálnych podnikov ako aj vzniku nových. Hoci nová legislatíva rozšírila rozsah sociálnych podnikov, sociálne podnikanie je stále vnímané ako podnik pracovnej integrácie, a to najmä preto, akým spôsobom sa sociálne podnikanie rozvíjalo v minulosti.

Pretrvávajúca kontroverznosť a negatívne konotácie pojmu „sociálny podnik“ sú výsledkom toho, že v čase implementácie pilotnej fázy sociálneho podnikania

v roku 2008 dochádzalo k zneužívaniu verejných fondov. Niektoré sociálne podniky týmto negatívnym vplyvom stále trpia, ale situácia sa postupne zlepšuje. Široká verejnosť stále vníma sociálne podniky výlučne v kontexte zamestnávania. V úzkom zmysle ich chápe ako pracovno-integračné iniciatívy zamerané na integráciu najviac znevýhodnených skupín. Treba však dodať, že ani samotné sociálne podniky na tom z hľadiska sebapoznania nie sú najlepšie. Mnohé potenciálne sociálne podniky majú stanovený verejno-prospešný cieľ, ale nerozumejú, že ho musia naplňovať prostredníctvom uplatňovania podnikateľských princípov. Inak povedané, musia ponúkať služby a tovary na trhu, aby spĺňali hlavnú charakteristiku sociálneho podnikania. A teda nielen verejnosť, ale samotné organizácie sú málo informované o charaktere a poslaní sociálnych podnikov. Tento problém možno prekonať tak, že akademici a odborníci prispôbia komunikáciu cieľov a kritérií sociálnych podnikov širokej verejnosti a treba na ne upriamiť aj pozornosť médií.

Podpora podnikateľských zručností sociálnych podnikateľov je v prípade sociálneho podnikania osobitne dôležitá, pretože sociálni podnikatelia často vstupujú do sociálneho podnikania bez predchádzajúcej prípravy či skúseností v oblasti podnikania. Napr. zavádzanie vzdelávacích programov v aplikačnej praxi, ako aj programov a odborov na úrovni vysokoškolského vzdelávania podporuje úspešné etablovanie sociálnych podnikov a rozvoj sektora sociálnej ekonomiky. Na získavanie zručností v oblasti podnikania sú vhodné aj inkubátory a školiace centrá, ktoré by takýchto potenciálnych podnikateľov mohli pripraviť na cenotvorbu, prípravu finančných prognóz, marketing a pod. Lepšie pripravení manažéri ľahšie zvládnu administratívnu záťaž. Okrem toho existuje webová stránka www.socialnaekonomika.sk, ktorá ponúka rady ako založiť sociálny podnik a pomoc zorientovať sa v schémach na podporu sociálnych podnikov. Je však potrebné viac informovať organizácie o tejto stránke, ako aj o regionálnych centrách sociálnej ekonomiky, ktoré poskytujú bezplatné konzultácie a kontrolu žiadostí o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku a ich príloh.

V závere kapitoly uvádzame **nové a relatívne málo preskúmané zdroje financovania**. Od roku 2011 sa začalo na Slovensku používať participatívne rozpočtovanie. Prvotne mohli byť žiadateľom len fyzické osoby, ale postupne viaceré miestne samosprávy umožnili, aby žiadateľom bola aj MNO. I keď nepôjde o veľké čiastky, bolo by zaujímavé preskúmať aj tento nástroj ako potenciálny zdroj financovania MNO na úrovni miestnych samospráv (v roku 2023 je aktuálne 60 samospráv, ktoré využívajú nástroj participatívneho rozpočtovania).

Medzi nové zdroje financovania môžeme zaradiť aj kampane na sociálnych sieťach. Napríklad Facebook ponúka viaceré možnosti, jednou z nich je vytvorenie fundraisingovej kampane priamo MNO. Druhou možnosťou je, že súkromná osoba môže pri príležitosti svojich narodenín usporiadať „zbierku“ pre vybranú organizáciu či benefičnú udalosť (v štýle na moje narodeniny nechcem darček, ale prosím, prispajte na činnosť organizácie XY).

S ohľadom na tieto pomerne nové a málo preskúmané zdroje, je vhodné odporučiť spoluprácu ÚSV ROS a univerzít, resp. fakúlt, ktoré majú v študijných programoch aj oblasti venované MNO, tretiemu sektoru či občianskej spoločnosti. Spolupráca

by spočívala vo vypisovaní tém pre záverečné práce (bakalárske, diplomové ale aj dizertačné). Okrem vyššie spomenutých zdrojov (participatívny rozpočet, kampane na sociálnych sieťach), je na základe predošlých kapitol zrejmé, že málo pokryté oblasti sú dotácie, verejné zbierky, závety, podnikateľská činnosť a samofinancovanie či komparatívna analýza nástrojov daňového oslobodenia a daňovej asignácie (napr. z pohľadu, ktorý nástroj je výhodnejší pre MNO z hľadiska objemu získavania zdrojov či rozvoja filantropie v krajine).

Kľúčové slová

Analýza dotačných schém, Analýza EŠIF, Analýza sociálneho podnikania, Dostupnosť údajov Kvalitnejšie verejné politiky prostredníctvom lepšieho poznania občianskej spoločnosti, Nové zdroje financovania MNO, Štruktúra financovania MNO

Otázky a úlohy

1. Porovnajete štruktúru financovania MNO v rokoch 2013-2016 a v rokoch 2019-2020.
2. Na základe doplnujúceho štúdia zhodnoťte, aký prínos by malo zavedenie Satellitečného účtu pre neziskové organizácie v Slovenskej republike.
3. Aké zdroje financovania preferujú MNO na základe uvedených výskumov? A naopak, ktoré zdroje hodnotia skôr negatívne?
4. Čo by bolo možné zlepšiť, aby sa zvýšila efektívnosť implementácie EŠIF v prostredí MNO?
5. Prečo by mali byť indikátory transparentnosti rovnako dôležité ako ukazovatele efektívnosti či účelnosti pri analýze dotačných schém (resp. akýchkoľvek schém financovania z verejných zdrojov)?
6. Aké problémy sú spájané s možným nízkym záujmom MNO o sociálne podnikanie?

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

1. Act CLXXXV of 2010 on Media Services and on the Mass Media.
2. Act V of 2013 on the Civil Code.
3. Active Citizens Fund Slovakia [online]. 2021. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://acfslovakia.sk/en/home/>.
4. Active Citizens Fund Slovakia [online]. 2021. Supported Projects. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://acfslovakia.sk/en/supported-projects/increased-citizen-participation-in-civic-activities/>.
5. AGRAWAL, A. K., CATALINI, Ch., GOLDFARB, A. 2014. Some Simple Economics of Crowdfunding. In: *Innovation Policy and the Economy*, roč. 14, č. 1, s. 63-97. ISSN 1531-3468.
6. ANDREONI, J., PAYNE, A. A., SMITH, J., KARP, J. 2016. Diversity and donations: The effect of religious and ethnic diversity on charitable giving. In: *Journal of Economic Behaviour & Organization*, roč. 128, s. 47-58. ISSN 0167-2681.
7. Art. 1. Zadania radiofonii i telewizji.
8. Art. 29. gry hazardowe Zakazy w zakresie reklamy i promocji gier.
9. Asociácia charitatívnych lotérií v EÚ [online]. 2019. [cit. 2023-10-15]. Dostupné na internete: <https://www.acleu.eu/>.
10. BAGNOLI, M., MCKEE, M. 1991. Voluntary Contribution Games: Efficient Private Provision of Public Goods. In: *Economic Inquiry*, roč. 29, č. 2, s. 351-366. ISSN 0095-2583.
11. BECHTER, C., JENTZSCH, S., FREY, M. 2011. From Wisdom of the Crowd to Crowdfunding. In: *Journal of Communication and Computer*, roč. 8, č. 11, s. 951-957. ISSN 1548-7709.
12. BELIČKOVÁ, K., BUKOVOVÁ, S. 2007. *Ekonomika tretieho sektora*. 1. vyd. Bratislava : Vydavateľstvo Merkury. 125 s. ISBN: 978-80-89143-45-0
13. BENČO, J. - KUVÍKOVÁ, H. a kol. 2011. *Ekonomika verejných služieb*. Banská Bystrica : Ekonomická fakulta Univerzity Mateja Bela. 334 s. ISBN 978-80-557-0323-7.
14. BORIS, E. T., STEUERLE, C. E. 2006. *Scope and dimensions of the non-profit sector*. In: Powell, W. W., & Steinberg, R. (Eds.) *The nonprofit sector*:

- A research handbook. New Haven, CT: Yale University Press. s. 66-88. ISBN 978-0300109030.
15. BRADFORD, C. S. 2012. Crowdfunding and the Federal Securities Laws. In: *Columbia Business Law Review*, roč. 2012, č. 1, s. 1-150. ISSN 0898-0721.
 16. BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A., MURRAY SVIDROŇOVÁ, M. 2020. [online]. Analýza o stave sociálneho podnikania na Slovensku [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.npc.sk/sk/projektove-aktuality/analiza-o-stave-socialneho-podnikania-na-slovensku/>
 17. Centrum pre filantropiu [online]. 2014. TOP 10 vo verejných zbierkach za rok 2013. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: https://drive.google.com/file/d/0B_QDSdm0Z51IbDdObWVodzJ2RDQ/edit?usp=sharing
 18. COLE, D. A., MURRAY SVIDROŇOVÁ, M., GUBALOVÁ, J. KOŽIAK, R. 2020. *Opustené budovy v kontexte rozvoja samospráv na Slovensku*. 1. vyd. Banská Bystrica : Belianum. 280 s. ISBN 978-80-557-1820-0.
 19. CORNES, R., SANDLER, T. 1984. Easy Riders, Joint Production, and Public Goods. In: *Economic Journal*, roč. 94, č. 375, s. 580-598. ISSN 0013-0133.
 20. CORNES, R., SANDLER, T. 1994. The comparative static properties of the impure public good model. In: *Journal of Public Economics*, roč. 54, č. 3, s. 403-421. ISSN 0047-2727.
 21. Český statistický úřad. [online]. 2023. Databáze satelitního účtu neziskových institucí [cit. 2023-03-05]. Dostupné na internete: https://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.indexnu_sat
 22. DALE, D. 2004. Charitable Lottery Structure and Fund Raising: Theory and Evidence. In *Experimental Economics*, roč. 7, s. 217-234. ISSN 1386-4157.
 23. DAVIS, L., ETCHART, N. [online]. 2001. Venture philanthropy. In *Nonprofit Enterprise and Selfsustainability Team. Online*. [cit. 2023-01-26]. Dostupné na internete: <http://forum.nesst.org/venture.asp>
 24. DAVIS, R. 2014. *Civic crowdfunding: Participatory Communities or Frontier Entrepreneurs?* Cambridge : MIT Master Thesis in Comparative Media Studies.
 25. DE BUYSERE, K., GAJDA, O., KLEVERLAAN, R., MAROM, D. [online]. 2012. *A Framework for European Crowdfunding*. Resource Document, European Crowdfunding Network. [cit. 2023-03-04]. Dostupné na internete: http://eurocrowd.org/2012/10/29/european_crowdfunding_framework/

26. Eeegrants.org. [online]. 2021. Countries. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:E2004G0004&from=EN>.
27. Eeegrants.org. 2021 [online]. About us. [cit. 2023-02-22]. Dostupné na internete: <https://eeagrants.org/about-us>.
28. Európska komisia [online]. 2016. COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Crowdfunding in the EU Capital Markets Union. [cit. 2023-02-15]. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/crowdfunding-report-03052016_en.pdf.
29. Európska komisia [online]. 2016. Crowdfunding in the EU Capital Markets Union. [cit. 2023-02-16]. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/crowdfunding-report-03052016_en.pdf.
30. Európska komisia [online]. 2021. Európsky fond regionálneho rozvoja. [cit. 2023-02-16]. Dostupné na internete: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/funds/erdf>.
31. Európska komisia [online]. 2021. REACT-EU. [cit. 2023-02-16]. Dostupné na internete: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/themes/13>.
32. Európska komisia [online]. 2022. Annual Report 2022 to the European Council on EU Development Aid Targets. [cit. 2022-12-16]. Dostupné na internete: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11303-2022-INIT/en/pdf>.
33. Európska komisia [online]. 2023. EU spending and revenue 2021-2027. [cit. 2023-02-16]. Dostupné na internete: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/spending-and-revenue_en
34. Európska komisia. [online]. 2010. Európa 2020 Stratégia na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu. [cit. 2023-02-15]. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:SK:PDF>.
35. Európska únia [online]. 2019. Special Eurobarometer 494. EU citizens and development cooperation. [cit. 2023-02-16]. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/eurobarometer-2019-ebs-494-summary_en.pdf.
36. Európska únia [online]. 2020. Awareness of EU humanitarian aid. Vybrané krajiny. [cit. 2023-02-16]. Dostupné na internete: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2265>.

37. Európsky hospodársky priestor stály výbor štátov EZVO [online]. 2004. Rozhodnutie stáleho výboru štátov EZVO č. 4/2004/SC z 3. júna 2004, ktorým sa zriaďuje Výbor pre finančný mechanizmus. [cit. 2023-02-16]. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:E2004G0004&from=EN>.
38. EU-RUSSIA CIVIL SOCIETY FORUM, [online]. 2019. *The 2019 Report on the State of Civil Society in the EU and Russia* [cit. 2022-12-13]. Dostupné na internete: https://eu-russia-csf.org/wp-content/uploads/2020/01/20200116_RU-EU_Report2019_online_covers.pdf
39. Finančná správa SR. [online]. 2023a. Vyhlásenia o poukázaní podielu zaplatenej dane z príjmov. [cit. 2023-02-20]. <https://opendata.financnasprava.sk/opendata/show/vyhlasenia-o-poukazani-podielu-zaplatenej-dane-z-prijmov>
40. Finančná správa SR. [online]. 2023b. Poukázaný podiel zo zaplatenej dane z príjmov právnických osôb (asignácia). [cit. 2023-02-20]. <https://opendata.financnasprava.sk/opendata/show/poukazany-podiel-zo-zaplatenej-dane-z-prijmov-pravnickych-osob-asignacia>
41. Finanční správa ČR. [online]. 2023. Registr dotací. [cit. 2022-02-20]. Dostupné na internete: <https://red.financnisprava.cz/>
42. Fórum dárců [online]. 2021. Výsledky výzkumu aplikační praxe veřejných sbírek. [cit. 2023-02-25]. Dostupné na internete: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/pskvs/Priloha_1_Forum_darcu_Vysledky-vyzkumu-aplikacni-praxe-verejnych-sbirek.pdf.
43. FOŘTOVÁ, J. 2021. Neziskových institucí i dobrovolnické práce přibylo. In: *Statistika & my*, roč. 11, č. 1, s. 16–17. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: ISSN 1804-7149.
44. FRÍČ, P., GOULLI, R. 2001. *Neziskový sektor v České republice*. Praha : Eurolex Bohemia, 203 s. ISBN 80-86432-04-1.
45. Fundly [online]. 2019. Crowdfunding Statistics: Facts on the Latest Fundraising Craze. [cit. 2023-02-25]. Dostupné na internete: <https://blog.fundly.com/crowdfunding-statistics/>.
46. GERBER, E M., HUI, J. 2013. Crowdfunding: Motivations and deterrents for participation. In: *ACM Transactions on Computer-Human Interaction (TOCHI)*, roč. 20, č. 6, s. 1-32. ISSN 2573-0142.
47. Globalgiving [online]. 2017. B.d. About us. GlobalGiving [cit. 2023-02-26]. Dostupné na internete: <https://www.globalgiving.org/aboutus/>.

48. GoFundMe [online]. 2019a. GoFundMe 2019: A Year in Giving. GoFundMe 2019a. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na internete: <https://www.gofundme.com/2019>.
49. GoFundMe [online]. 2019b. Pricing and Fees - Free Fundraising with GoFundMe. GoFundMe [cit. 2023-02-26]. Dostupné na internete: <https://www.gofundme.com/pricing>.
50. GRABO, A., van VUGT, M. 2016. Charismatic leadership and the evolution of cooperation. In: *Evolution and human behavior*, roč. 37, s. 399-406. ISSN 1090-5138.
51. GREENFIELD, J. 1999. *Fund raising: Evaluating and managing the fund development process. 2nd ed.* New York : John Wiley and Sons, 1999, 428 s. ISBN 0741320145.
52. GRYTSENKO, O., HARDING, L. [online]. 2014. Ukrainians Crowdfund to Raise Cash for „People’s Drone“ to help Outgunned Army’. The Guardian (29 June, 2014). [cit. 2017-03-30]. Dostupné na internete: <https://www.theguardian.com/world/2014/jun/29/outgunned-ukrainian-army-crowdfunding-people-drone>.
53. GUTH, W., LEVATI, V., SUTTER, M., VAN DER HEIJDEN, E. 2007. Leading by examples with and without exclusion power in voluntary contribution experiments. In: *Journal of Public Economics*, roč. 91, s. 1032-1042. ISSN 0047-2727.
54. HAŇDIAK, P., SEPEŠI, P. [online]. 2019. Charitatívna reklama. Učená právnická spoločnosť. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na internete: https://beta.ucps.sk/CHARITATIVNA_REKLAMA.
55. HUCK, S., RASUL, I. 2011. *Matched Fundraising: Evidence from a Natural Field Experiment.* In: *Journal of Public Economics*, roč. 95, č. 5-6, s. 351-362. ISSN 1879-2316.
56. HUDÍK, M., CHOVANCULIAK, R. 2018. Private Provision of Public Goods via Crowdfunding. In: *Journal of Institutional Economics*, roč. 14, č. 1, s. 23-44. ISSN 1744-1382.
57. HULLOVÁ, D., MASÁROVÁ, L., MOJŽIŠ, M., VACHÁLKOVÁ, I. [online]. 2019. Výstupná správa z okrúhlych stolov s návrhmi rámcových riešení. [cit. 2022-10-20]. Dostupné na internete: https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/partnerstvo/2021/Vystupna%20sprava%20z%20okruhlych%20stolov%20s%20navrhmi%20ramcovych%20rieseni.pdf.
58. HYÁNEK, V., PAŘIL, V., PEJCAL, J. [online]. 2020. Vymezení občanského sektoru a nestátních neziskových organizací v rámci národního hospodářství

- (socioekonomický význam). Brno : Masarykova Univerzita. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/Studie_Socioekonom_vyznam_NNO.pdf.
59. CHOVANČULIAK, R. [online]. 2015. *Zložme sa cez crowdfindig*. Týždeň. (7. jún 2015). [cit. 2017-03-30]. Dostupné na internete: <https://www.tyzden.sk/casopis/17631/zlozme-sa-cez-crowdfunding/>.
60. INDIEGOGO [online]. 2017a. How it works. INDIEGOGO for Entrepreneurs. [cit. 2023-02-28]. Dostupné na internete: <https://entrepreneur.indiegogo.com/how-it-works/>.
61. INDIEGOGO [online]. 2017b. Evaluating Indiegogo vs. Kickstarter? INDIEGOGO for Entrepreneurs [cit. 2023-02-28]. Dostupné na internete: <https://entrepreneur.indiegogo.com/how-it-works/>.
62. INDIEGOGO [online]. 2017c. Fees & Pricing for Campaigners: How much does Indiegogo cost?. INDIEGOGO for Entrepreneurs [cit. 2023-02-28]. Dostupné na internete: <https://support.indiegogo.com/hc/en-us/articles/204456408-FeesPricing-for-Campaigners-How-much-does-Indiegogo-cost->.
63. Inštitút finančnej politiky [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.mfsr.sk/sk/financie/institut-financnej-politiky/ekonomicke-statistiky/asnacia-dane/>.
64. KABA, D., FIRGÁNKOVÁ, Z., JANDO, J. [online]. 2022. Ambrela: Aidwatch. [cit. 2023-02-25]. Dostupné na internete: https://ambrela.org/wp-content/uploads/2022/11/Ambrela_report_Aidwatch_za_rok_2021.pdf
65. KABA, D., ŽALUDKO, J., MAŤUŠOVÁ, Z., MARKOVIČ BALÚCHOVÁ, B., MEKIŇOVÁ, D. [online]. 2020. Ambrela: Aidwatch. [cit. 2023-02-25]. Dostupné na internete: https://ambrela.org/wp-content/uploads/2020/12/Ambrela_Aidwatch_2020_WEB.pdf.
66. KAIN, E. [online]. 2012. Double Fine Adventure's Kickstarter Success Pumps New Life Into Crowd-Funded Gaming. Forbes. [cit. 2023-02-28]. Dostupné na internete: <http://www.forbes.com/sites/erikkain/2012/03/30/double-fine-adventureskickstarter-success-pumps-new-life-into-crowd-funded-gaming/>.
67. Kapitola I bod 5 písm. c) prílohy II nariadenia (EÚ) č. 1233/2011 v platnom znení.
68. Kapitola III bod 34 prílohy II nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1233/2011 zo 16. novembra 2011 o uplatňovaní určitých usmernení v oblasti štátom podporovaných vývozných úverov a o zrušení rozhodnutí

- Rady 2001/76/ES a 2001/77/ES (Ú. v. EÚ L 326, 08. 12. 2011) v platnom znení.
69. KARLAN, D., LIST, J. 2007. Does Price Matter in Charitable Giving? Evidence from a Large-Scale Natural Field Experiment. In: *American Economic Review*, roč. 97, č. 5, s. 1174-1793. ISSN 0002-8282.
70. KICKSTARTER [online]. 2017a. Stats. Kickstarter. [cit. 2022-02-20]. Dostupné na internete: https://www.kickstarter.com/help/stats?ref=about_subnav.
71. KICKSTARTER [online]. 2017b. Kickstarter Basics. Kickstarter [cit. 2022-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.kickstarter.com/help/faq/kickstarter%20basics>.
72. KICKSTARTER [online]. 2017c. Fees for the United States. Kickstarter. [cit. 2022-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.kickstarter.com/help/fees.71>.
73. KICKSTARTER [online]. 2017d. Kickstarter and Taxes. A guide for your accountant. Kickstarter [cit. 2022-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.kickstarter.com/help/taxes.43>.
74. KICKSTARTER [online]. 2017e. About Us. Kickstarter. [cit. 2022-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.kickstarter.com/about#the-full-story>.
75. KICKSTARTER [online]. 2017f. Creator Questions. Kickstarter [cit. 2022-02-20]. Dostupné na internete: https://www.kickstarter.com/help/faq/creator+questions?ref=faq_nav.
76. KITCHENS, R., TORRENCE, P. D., 2012. The JOBS Act – Crowdfunding and Beyond. In: *Economic Development Journal*, roč. 11, č. 4, s. 42-47. ISSN 0254-8372.
77. KLIMOVSKÝ D., BAKOŠ, E., BARDOVIČ, J., KUKUČKOVÁ, S., MURRAY SVIDROŇOVÁ, M., BALÁŽOVÁ, M., GAŠPARÍK, J. 2022. *Participatívne rozpočtovanie (kontexty, modely a praktické skúsenosti)*. 2. doplnené a rozšírené vydanie. Bratislava : Wolters Kluwer, 212 s. ISBN 978-80-571-0492-6.
78. Koalice Za snadné dárcovství. [online]. 2017. Závěť pomáhá – průvodce dárcovstvím na dobročinné účely. [cit. 2023-02-25]. Dostupné na internete: <https://osf.cz/publikace/zavet-pomaha-pruvodce-darcovstvím-na-dobrocinnne-ucely/>
79. KORIMOVÁ, G., 2007. *Predpoklady rozvoja sociálnej ekonomiky*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Ekonomická fakulta, 2007. 192 s. ISBN 978-80-8083-399-2.

80. KUHLMANN, S. 2010. Between the state and the market: Assessing impacts of local government reforms in Western Europe. In *Lex localis-Journal of Local Self-Government*, roč. 8, č. 1, s. 1-21. ISSN 1855-363X.
81. KURME, L., CSATHO, A., WALSH, J., TALEN, M. [online] 2022. Coronavirus dashboard: EU Cohesion response to crisis. [cit. 2023-03-03]. Dostupné na internete: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/stories/s/CORONAVIRUS-DASHBOARD-COHESION-POLICY-RESPONSE/4e2z-pw8r/>
82. KUVÍKOVÁ, H., STEJSKAL, J., SVIDROŇOVÁ, M. 2014. *Neziskové organizácie – teoretické a ekonomické súvislosti*. Banská Bystrica : Belianum. 212 s. ISBN 978-80-557-0709-9.
83. KUVÍKOVÁ, H., SVIDROŇOVÁ, M. 2013. Význam a opodstatnenosť existencie súkromných neziskových organizácií. In: *Slovenská štatistika a demografia, vedecký recenzovaný časopis*, roč. 23, č. 2, s. 3 – 17. ISSN 1210-1095.
84. KYSEĽOVÁ, K. 2021. *Crowdfunding pre neziskové projekty*. Banská Bystrica : EF UMB: Bakalárska práca.
85. LANDRY, C., LANGE, A., LIST, J., PRICE, M. K., RUPP, N. G. 2006. Toward an understanding of the economics charity: Evidence from a field experiment. In: *Quarterly Journal of Economics*, roč. 121, č. 2. s. 747-782. ISSN 0033-5533.
86. LANGE, A., LIST, J. A., PRICE, M. K. 2007. Using lotteries to finance public goods: Theory and experimental evidence. In: *International Economic Review*, roč. 48, s. 901-927. ISSN 1468-2354.
87. LANGE, A., LIST, J. A., PRICE, M. K., PRINCE, M. S. 2006. The optimal design of charitable lotteries: Theory and experimental evidence. In: ISSAC, R. M., DAVIS, D. D. (eds.). *Experiments Investigating Fundraising and Charitable Contributors. Research in Experimental Economics*, roč. 11, , s. 93 – 119. ISSN 0193-2306.
88. LENDINGCLUB [online]. 2017a. Lending Club Statistics. LendingClub. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.lendingclub.com/info/statistics.action>.
89. LENDINGCLUB [online]. 2017b. Lending Club Statistics. LendingClub. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.lendingclub.com/info/demand-and-creditprofile.action>.
90. LIER, T. [online]. 2008. Better chances for charity lotteries: Study on the regulation of European lottery markets. [cit. 2023-02-20]. Dostupné

- na internete: http://www.easg.org/media/file/conferences/novagorica2008/wednesday/1610-ses4/lier_tatiana_van.pdf
91. LIST, J. A., LUCKING-REILEY, D. 2002. The effects of seed money and refunds on charitable giving: experimental evidence from a University capital campaign. In: *Journal of Political Economy*, roč. 110, s. 215-233. ISSN 0022-3807.
 92. Ludialudom.sk [online]. 2022. Výročná správa 2021. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: https://www.ludialudom.sk/FileHandler.ashx?type=q_vyrocn_a_pdf&y=2020.
 93. MAJDUCHOVÁ, H. a kol. 2004. *Neziskové organizácie*. Bratislava : Sprint. 180 s. ISBN 80-88848-59-8.
 94. MANCHANDA, K., MURALIDHARAN, P. Crowdfunding: a new paradigm in startup financing. In: *Global Conference on Business & Finance Proceedings*, roč. 9, č. 1, s. 369-374. ISSN 1941-9589.
 95. MARČEK, E. [online]. 2010. Financovanie mimovládnych neziskových organizácií z verejných zdrojov na úrovni miestnych samospráv v SR. Bratislava : Panet. ISBN 978-80-968920-1-3. [cit. 2021-10-04]. Dostupné na internete: http://www.cpf.sk/files/files/PANET_Financovanie_MNO_z_miestnych_verejnych_zdrojov.pdf.
 96. MARTINKOVIČOVÁ, M. 2014. Determinanty profesionálnej prípravy manažérov sociálneho podnikania. In: *Sociálna ekonomika a vzdelávanie. Zborník vedeckých štúdií*. Banská Bystrica : Ekonomická fakulta UMB v Banskej Bystrici. ISBN 978-80-557-0623-8.
 97. MAŠTALÍŘ, M. [online]. 2017. Náklady, rizika a motivace NNO spojené s čerpáním dotací z EU fondů. [cit. 2023-02-15]. Dostupné na internete: https://is.muni.cz/th/dmr9e/Naklady__rizika_a_motivace_NNO_spojene_s_cerpanim_dotaci_z_EU_fondu.pdf.
 98. MEIER, S. 2007. *Do Subsidies Increase Charitable Giving in the Long Run? Matching Donations in a Field Experiment*. In: *Journal of the European Economic Association*, roč. 5, č. 6, s. 1203-1222. ISSN 1542-4766.
 99. Memorandum o porozumení pri implementácii Nórskeho finančného mechanizmu 2014—2021. [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: https://www.eeagrants.sk/site/assets/files/1035/74_memorandum-o-porozumeni-pri-implementacii-norskeho-financneho-mechanizmu-v-programovom-obdobi-2014-2021.pdf.

100. Memorandum o porozumení s Európskym spoločenstvom. [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: https://www.swiss-contribution.sk/data/att/18387_subor.pdf?csrc=13237068576465883885.
101. Ministerstvo financií Česká republika. [online]. 2010. Program švýcarsko-české spolupráce. Základní informace. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.swiss-contribution.cz/cs/specialni-alokace/blokovy-grant/zakladni-informace>.
102. Ministerstvo financií Česká republika. [online]. 2015. Blokovaný grant. Fond pre nestátní neziskové organizace, 2010 – 2015. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: [SWISS_2015_Brozura-BG-Pruvodce-podporenymi-projekty.pdf](#).
103. Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR [online]. 2021. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: https://www.partnerskadohoda.gov.sk/data/files/5008_implementacia-esif-k-31082021.pdf.
104. Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR [online]. 2021. Informácia o implementácii EŠIF k 31.08.2021. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: https://www.partnerskadohoda.gov.sk/data/files/5008_implementacia-esif-k-31082021.pdf.
105. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR [online]. 2023. Register sociálnych podnikov [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.employment.gov.sk/sk/praca-zamestnanost/socialna-ekonomika/register-sp/>
106. Ministerstvo vnútra SR / Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti. [online]. 2020. Analýza socioekonomického prínosu neziskového sektora a stavu a trendov rozvoja občianskej spoločnosti. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/vyskum_neziskoveho_sektora_a_obcianskej_spolocnosti/2020/ANALYZA_NP%20VYSKUM_17.12.2020_FINAL.pdf.
107. Ministerstvo vnútra SR. [online]. 2023. Vyhľadavanie. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: [https://ives.minv.sk/vez/\(S\(oslingema2pvj-4rykwvj0r2o\)\)/wp_browse.aspx](https://ives.minv.sk/vez/(S(oslingema2pvj-4rykwvj0r2o))/wp_browse.aspx)
108. Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí [online]. 2021. Správa o rozvojovej spolupráci Slovenskej republiky za rok 2020. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://slovakaid.sk/wp-content/uploads/2020/12/Vlastny-material.docx.pdf>.
109. Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí [online]. 2022. Správa o rozvojovej spolupráci Slovenskej republiky za rok 2021. [cit. 2023-02-20].

- Dostupné na internete: <https://slovakaid.sk/wp-content/uploads/2020/12/VS-ODA-2021.pdf>
110. Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR [online]. 2019. Strednodobá stratégia rozvojovej spolupráce sr na roky 2019 – 2023. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: https://slovakaid.sk/wp-content/uploads/2020/12/strednodoba_strategia_rozvojovej_spoluprace_sr_2019-2023-2.pdf.
 111. Ministerstvo zahraničných vecí SR, Ministerstvo vnútra SR [online]. 2006. Mechanizmus poskytovania humanitárnej pomoci SR do zahraničia. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: https://issuu.com/slovakaid/docs/mechanizmus_poskytovania_humanit_r.
 112. MOIR, R. [online]. 2006. *Lotteries as a Funding Tool for Financing Public Goods*. University of New Brunswick in Saint John: Unpublished Manuscript. [cit. 2022-02-20]. Dostupné na internete: https://www.ceel.economia.unitn.it/papers/papero04_01.pdf
 113. MOLLICK, E. 2014. The dynamics of crowdfunding: An exploratory study. In: *Journal of Business Venturing*, roč. 29, č. 1, s. 1-16. ISSN 0883-9026.
 114. MOLOKÁČ, T., HAGARA, E. 2015. Dve percentá informácií o asignácii. Ministerstvo financií SR. Bratislava: Inštitút finančnej politiky.
 115. More-Hollerweger, E., Bogorin, F.E., Litofcenko, J., Meyer, M. [online]. 2019. Civil society in central and Eastern Europe: Monitoring 2019. [cit. 2023-02-25]. Dostupné na internete: <https://www.erstestiftung.org/en/publications/civil-society-in-central-and-eastern-europe-monitoring-2019/>
 116. MORGAN, J. 2000. Financing public goods by means of lotteries. In: *Review of Economic Studies*, roč. 67, s. 761-784. ISSN 0034-6527.
 117. MORGAN, J., SEFTON, M. 2000. Funding public goods with lotteries: experimental evidence. In: *Review of Economic Studies*, roč. 67, s. 785-810. ISSN 0034-6527.
 118. MURRAY SVIDROŇOVÁ, M. 2016. *Mimovládne neziskové organizácie - nositelia inovácií verejných služieb*. Banská Bystrica : Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. 132 s. ISBN 978-80-557-1101-0.
 119. MURRAY SVIDROŇOVÁ, M. 2021. *Role of civil society organizations in repurposing of unused property*. In: Hoffman, I., Rozsnyai, K. F., & Nagy, M. (Eds.) *Urbanisation and Local Government(s)*. Maribor : Institute for Local Self-Government Maribor. s. 43-54. ISBN 978-961-7124-06-4.

120. MURRAY SVIDROŇOVÁ, M., BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A. 2023. Správa o filantropii na Slovensku - darcovstvo a asignácia dane v roku 2021. Bratislava : Centrum pre filantropiu, n.o. V tlači.
121. MURRAY SVIDROŇOVÁ, M., MERTINKOVÁ, A. [online]. 2020. Existujúce postupy a metodiky dotácií poskytovaných zo štátneho rozpočtu z pohľadu efektívnosti, transparentnosti a účelnosti. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/ekonomika_mno/2021/Existujuce%20postupy%20a%20metodiky%20poskytovania%20dotacii%20%20zo%20statneho%20rozpocutu%20z%20pohladu%20efektivnosti,%20transparentnosti%20a%20ucelnosti_final_30.3.2021.pdf.
122. MURRAY SVIDROŇOVÁ, M., VACEKOVÁ, G., NEMEC, J. 2022. *Co-production of public goods in Slovakia, Chapter 7*. In: *New perspectives in the co-production of public policies, public services and common goods*, s. 143-163. Liège : Université de Liège, 2022. ISBN 978-2-931051-55-9.
123. Nadace Partnerství [online]. 2015. Blokový grant. Fond pro nestátní neziskové organizace, 2010 – 2015: Kompletní průvodce podpořenými projekty ve Zlínském, Olomouckém a Moravskoslezském kraji.
124. Nadace Partnerství [online]. 2015. Výroční zpráva Nadace Partnerství 2015. Dostupné na internete: https://issuu.com/nadace_partnerstvi/docs/obalka_np_vyrocní_zprava_2015_cj_we.
125. Nadace Partnerství [online]. 2020. Nechte své dědictví vyrůst. [cit. 2022-10-20]. Dostupné na internete: <https://www.nadacepartnerstvi.cz/Nechte-sve-dedictvi-vyrust>.
126. Nadácia Ekopolis [online]. 2021. Blokový grant pre MVO a podporu partnerstiev Švajčiarsko-Slovenskej spolupráce. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: https://www.ekopolis.sk/engine/wp-content/uploads/2018/07/Blokovy-grant_SFM_final.pdf.
127. Nadácia Ekopolis [online]. 2021. Staršie projekty. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.ekopolis.sk/o-nadacii/starsie-projekty>.
128. Nariadenie európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/1503 zo dňa 07. 10. 2020 o európskych poskytovateľoch služieb hromadného financovania pre podnikanie a o zmene nariadenia (EÚ) 2017/1129 a smernice (EÚ) 2019/1937.
129. Národná banka Slovenska [online]. 2017. Pozícia NBS ku crowdfundingu - požičavaniu formou „lendingu“. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.nbs.sk/sk/informacie-pre-media/tlacove-spravy/spravy-vseobecne/>

- detail-tlacovej-spravy/_pozicia-narodnej-banky-slovenska-ku-crowdfundingu-poziciavaniu-formou-lendingu.
130. Národná banka Slovenska [online]. 2017. Pozícia NBS ku crowdfundingu - požičiavaniu formou „lendingu“. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: https://www.nbs.sk/sk/informacie-pre-media/tlacove-spravy/spravy-vseobecne/detail-tlacovej-spravy/_pozicia-narodnej-banky-slovenska-ku-crowdfundingu-poziciavaniu-formou-lendingu.
 131. NĚMCOVÁ, P. 2019. Analýza súčasného stavu v oblasti sociálneho podnikání. Diplomová práca. Fakulta ekonomicko-správni, Univerzita Pardubice.
 132. NEMEC, J., MIKUŠOVÁ MERIČKOVÁ, B., SVIDROŇOVÁ, M. 2015. Co-creation in local public services delivery innovation: Slovak experience. In: *Lex localis - Journal of Local Self-Government*, roč. 13, č. 3. s. 521 – 535. ISSN: 1581-5374.
 133. NOVÁKOVÁ, M., TAMCHYNA, L. [online]. 2019. Právni úprava pořádání veřejných sbírek, Srovnání úpravy na Slovensku, v Dolních a Horních Rakousech, v Durynsku a Porýní-Falc, 2019, Parlamentní inštitút Poslanecká snemovňa parlamentu ČR. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/pskvs/Parlamentni_institut_analyza.pdf.
 134. Opatrenie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky z 23. marca 2016 č. 600.237/2016-ORPO, ktorým sa ustanovujú podrobnosti poskytovaní dotácií na rozvojovú spoluprácu.
 135. Opatrenie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky z 23. marca 2016, č. 600.238/2016-ORPO, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o poskytovaní finančného príspevku na rozvojovú spoluprácu.
 136. Opatrenie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky z 23. marca 2016, č. 600.239/2016-ORPO, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o zadaní zákazky na rozvojovú spoluprácu.
 137. Partnerská dohoda [online]. 2021. Operačné programy. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/operacne-programy/>.
 138. PATAKYOVÁ, M. a kol. 2018. *Obchodný zákonník – Komentár*. 4. vyd. Bratislava : C. H. Beck. 1712 s. ISBN 978-80-89603-12-1.
 139. Portál conda.sk. [online]. 2023. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: www.conda.sk.
 140. Portál crowdberry.sk. 2023. [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: www.crowdberry.sk.

141. Portál d'akujeme.sme.sk. 2023. [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: www.dakujeme.sme.sk.
142. Portál darujme.sk. [online]. 2023. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: www.darujme.sk.
143. Portál dobrakrajina.sk. [online]. 2019 [cit. 2019-10-20]. Dostupné na internete: www.dobrakrajina.sk.
144. Portál ludialudom.sk. [online]. 2023. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: www.ludialudom.sk.
145. Portál startlab.sk. [online]. 2023. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: www.startlab.sk.
146. Portál taxdesignation.org. [online]. 2023. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: www.taxdesignation.org.
147. Portál teraz.sk. [online]. 2014: Verejné zbierky dostanú nové pravidlá, majú zabrániť ich zneužívaniu. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.teraz.sk/slovensko/verejne-zbierky-pravidla-nove/85876-clanok.html>.
148. Portál zinceuro.sk. [online]. 2023. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: www.zinceuro.sk.
149. Portál zltymelon.sk. [online]. 2023. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: www.zltymelon.sk.
150. Pracovní skupina k veřejným sbírkám [online]. 2020. Vláda České republiky. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rnno/pskvs/pracovni-skupina-k-verejnym-sbirkam-185605/>.
151. Rada EÚ [online]. 2019. Závery Rady o vzťahoch EÚ so Švajčiarskou konfederáciou. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2019/02/19/council-conclusions-on-eu-relations-with-the-swiss-confederation/#>.
152. RAFAJ, O. [online]. 2020. Analýza zverejňovania informácií v module dotačných schém. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/otvorene_vladnutie/2020/b6_analyza_mds/Analyza%20zverejnovania%20informacii%20v%20module%20dotacnych%20schem_final_09.06.2020.pdf.
153. Rámcová dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a Švajčiarskou federálnou radou o implementácii programu Švajčiarsko - Slovenskej spolupráce na zníženie hospodárskych a sociálnych rozdielov v rámci rozšírenej európskej únie [online]. 2009. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://>

- www.swiss-contribution.sk/data/att/18388_subor.pdf?csrt=13237068576465883885.
154. Revolut [online]. 2019. Buy Bitcoin, Litecoin & Ethereum. [cit. 2022-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.revolut.com/en-SK/exchange cryptocurrency>.
155. ROLKOVA, N., KOUTENSKÁ, R. KONDELOVÁ, L. 2021. Sponzoring kultúry v členských štátoch EÚ a v Spojenom kráľovstve. Bratislava : Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky. Odbor Parlamentný inštitút.
156. ROSE, S.K., CLARK, J., POE, G.L., RONDEAU, D., SCHULZE, W.D. 2002. The private provision of public goods: tests of a provision point mechanism for funding green power programs. In: *Resource and Energy Economics*, roč. 24, č.1–2, s. 131–155. ISSN 0928-7655.
157. Rozhodnutie stáleho výboru štátov EZVO č. 5/2016/SC z 22. septembra 2016 so zreteľom na audit programov a projektov v rámci finančného mechanizmu (2014 – 2021) [2017/315]. [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:E2016G0005&from=EN>.
158. Rozvojová spolupráca Slovenskej republiky [online]. 2023. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.slovakdev.sk/>
159. Rozvojová spolupráca Slovenskej republiky [online]. 2023b. Tabuľky a grafy. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.slovakdev.sk/tabulky-a-grafy/celkova-pomoc>
160. SALAJOVÁ, S., MAZÚR, J. 2017. Crowdfunding. In: *Národná banka Slovenska*, roč. 25, č. 5, 25-29. ISSN 2585-927.
161. SALAMON, L. M., ANHEIER, H. K. 1998. Social origins of civil society: Explaining the nonprofit sector cross-nationally. In: *Voluntas: International journal of voluntary and nonprofit organizations*, roč. 9, č. 3, s. 213-248. ISSN 0957-8765.
162. SALAMON, L. M., SOKOLOWSKI, W. 2016a. The Size and Scope of the European Third Sector, TSI Working Paper No. 12, Seventh Framework Programme (grant agreement 613034), Brussels : European Union. Third Sector Impact.
163. SALAMON, L. M., SOKOLOWSKI, W. 2016b. Beyond Nonprofits: Re-conceptualizing the Third Sector. In: *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, roč. 27, s. 1515-1545. ISSN 0957-8765.

164. SCHULZE, W. 1994. *Green pricing: Solutions for the potential free-rider problem*. Paper prepared for Niagara Mohawk Power Corporation.
165. SCHWIENBACHER, A., LARRALDE, B. [online] 2010. Crowdfunding of Small Entrepreneurial Ventures. *Handbook Of Entrepreneurial Finance*. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: https://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm/SSRN_ID1699183_code301672.pdf?abstractid=1699183&mirid=1
166. SLÁDKOVÁ, Z., KABA, D. [online]. 2021. Ambrela: Aidwatch. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: https://ambrela.org/wp-content/uploads/2021/10/Ambrela_report_Aidwatch_za_rok_2020.pdf.
167. SLIACKA, M., TICHÝ, B., STRAČANSKÝ, B., KABA, D. [online]. 2020. Humanitárna pomoc a rozvojová spolupráca. Ministerstvo vnútra SR. [cit. 2022-02-20]. Dostupné na internete: https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/vyskum_neziskoveho_sektora_a_obcianskej_spolocnosti/2020/Vseobecne%20prospesna%20oblast%20-%20Humanitarna%20pomoc%20a%20rozvojova%20spolupraca.pdf.
168. Slovenský športový portál [online]. 2023. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <http://www.sport.gov.sk/>.
169. STEINBERG, S., DEMARIA, R., KIMMICH, J. [online]. 2012. The Crowdfunding Bible: How to Raise Money for Any Startup, Video Game, or Project [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <http://www.crowdfundingguides.com/The%20Crowdfunding%20Bible.pdf>.
170. STREČANSKÝ, B. a kol. 2017. *Občianska spoločnosť na Slovensku: krízy, križovatky, výzvy*. Bratislava : Inštitút pre verejné otázky, 2017. 112 s. ISBN 978-80-89345-61-8.
171. STREČANSKÝ, B.; BÚTORA, M. a kol. [online]. 2016. Stav, trendy, potreby a možnosti rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku. Analytická štúdia. Bratislava : Inštitút pre verejné otázky, PDCS, o. z., Centrum pre filantropiu, n. o. Bratislava. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: https://www.ivo.sk/buxus/docs//publikacie/subory/Stav_trendy_potreby_moznosti_rozvoja_OS_na_Slovensku_2016.pdf
172. SVIDROŇOVÁ, M. 2013. Sustainability strategy of non-government organisations in Slovakia. In: *E+M Ekonomie a management*, roč. 16, č. 3, s. 85 - 100. ISSN 1212-3609.
173. SVIDROŇOVÁ, M., KUVÍKOVÁ, H. 2014. Sustainability and operation of NGOs influenced by tax system: the case of Slovakia. In: *International Journal of Not-for-Profit Law*, roč. 16, č. 1, s. 1-16. ISSN 1556-5157.

174. SymCredit. [online]. 2019a. Objevte výhody půjčky se SymCredit. SymCredit [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.symcredit.com/cs/pujcka-sesycreditem/>.
175. SymCredit. [online]. 2019b. Často kladené dotazy. Symcredit [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.symcredit.com/cs/caste-dotazy/74>.
176. ŠPALEK, J. 2011. *Veřejné statky: Teorie a experiment*. 1. Vydanie. Praha : H. C. Beck. 204 s. ISBN 978-80-7400-353-0.
177. ŠPALEK, J., HYÁNEK, V., FÓNADOVÁ, L. a kol. 2017. [online]. Na peněžích záleží: České neziskové organizace v 21. století. Brno : Masarykova univerzita. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://munispace.muni.cz/library/catalog/view/869/2739/595-1/#preview>.
178. Štatistický úrad SR [online]. 2021. Dary a príspevky v nezárobkových organizáciách podľa právnych foriem. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SLOVSTAT/ns2002rs/v_ns2002rs_00_00_00_sk.
179. Švajčiarske federálne zhromaždenie [online]. 2021a. Second Swiss contribution to selected EU member states. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.eda.admin.ch/europa/en/home/verhandlungen-offene-themen/offene-themen/beitrag.html>.
180. Švajčiarske federálne zhromaždenie [online]. 2021b. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.erweiterungsbeitrag.admin.ch/erweiterungsbeitrag/en/home/news/presse.html/content/eda/en/meta/news/2021/8/11/84668>.
181. Švajčiarsky finančný mechanizmus [online]. 2021. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: www.swiss-contribution.sk.
182. TASR [online]. 2021. Notárska komora eviduje stále viac nových závetov. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.teraz.sk/slovensko/notarska-komora-eviduje-stale-viac-nov-553571-clanok.htmlv>.
183. Úrad podpredsedu vlády Slovenskej republiky pre investície a informatizáciu, Centrálny koordinačný orgán [online]. 2017. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.mirri.gov.sk/wp-content/uploads/2018/10/Neziskove-organizacie-a-fondy-EU-2014-2020.pdf>.
184. Úrad podpredsedu vlády Slovenskej republiky pre investície a informatizáciu [online]. 2017. Neziskové organizácie a fondy EÚ 2014 – 2020. Bratislava : Tlačiareň Impress. ISBN 978-80-972677-0-4. [cit. 2023-02-20]. Dostupné

- na internete: <https://www.mirri.gov.sk/wp-content/uploads/2018/10/Neziskove-organizacie-a-fondy-EU-2014-2020.pdf>.
185. Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti [online]. 2015. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.tretisektor.gov.sk//financovanie-mno-a-os/>,
186. Úrad vlády SR [online]. 2016. Výročná správa o implementácii Programu švajčiarsko-slovenskej spolupráce v Slovenskej republike za rok 2015. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: https://www.swiss-contribution.sk/data/files/6457_vyrocnna-sprava-sfm-za-rok-2015.pdf?csrt=13237068576465883885.
187. Usnesení vlády č. 591 ze dne 1. června 2020 Zásady vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu ČR nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy.
188. VACEKOVÁ, G., MURRAY SVIDROŇOVÁ, M. 2016. *Nonprofit organizations in selected CEE countries: a journey to sustainability*. Radom – Brno: Instytut Naukowo-Wydawniczy „Spatium”, Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-8188-8.
189. VALANCIENE, L., JEGELEVICIUTE, S. 2013. Valuation of Crowdfunding: Benefits and Drawbacks. In: *Journal of Economics and Management*, roč.18, č. 1, s. 39- 48. ISSN 1732-1948.
190. Vláda České republiky [online]. Vláda schválila nový návrh Zásad vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu ČR nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy. 2020. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rnno/aktuality/vlada-schvalila-novy-navrh-zasad-vlady-pro-poskytovani-dotaci-ze-statniho-rozpoctu-cr-nestatnim-neziskovym-organizacim-ustrednimi-organy-statni-spravy-181768/>
191. VLADYKOVÁ, E. [online]. 2021. Využívání Evropských strukturálních a investičních fondů ze strany příspěvkových organizací u Obcí II. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: https://is.muni.cz/th/ckrsh/Vladykova_DP.pdf.
192. Wefunder. [online]. 2017. The Current Status of Regulation Crowdfunding. Wefunder. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://wefunder.com/stats>.
193. ZAHRADNÍKOVÁ, H. [online]. 2012. Charitativní sbírky v ČR: Teorie a praxe. Brno : Ekonomicko-správní fakulta, Masarykova univerzita. [cit. 2022-01-20]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://is.muni.cz/th/e0l6l/>. Bakalářská práce.

194. Zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch
195. Zákon č. 117/2001 Zb. o verejných zbierkach
196. Zákon č. 147/2001 Z. z. o reklame a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2001/147/20220128>.
197. Zákon č. 162/2014 Z. z. o verejných zbierkach a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
198. Zákon č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby v znení neskorších predpisov.
199. Zákon č. 218/2000 Sb. Zákon o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla)
200. Zákon č. 222/2004 Z. z. zákon o dani z pridanej hodnoty.
201. Zákon č. 231/2001 Sb. o prevádzkovaní rozhlasového a televízneho vysielania.
202. Zákon č. 30/2019 Z. z. o hazardných hrách a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
203. Zákon č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách v znení neskorších predpisov.
204. Zákon č. 346/2018 Z. z. o registri mimovládnych neziskových organizácií.
205. Zákon č. 35/2002 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby
206. Zákon č. 392/2015 Z. z. o rozvojovej spolupráci a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
207. Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník.
208. Zákon č. 40/1995 Sb. o regulácii reklamy.
209. Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.
210. Zákon č. 440/2015 Z. z. o športe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
211. Zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní.
212. Zákon č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 213/2014 Z. z.

213. Zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy.
214. Zákon č. 545/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky.
215. Zákon č. 582/1991 Sb. o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.
216. Zákon č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů.
217. Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z příjmov v znení neskorších predpisov.
218. Zákon č. 595/2003 Z. z. Zákon o dani z příjmov
219. ZIETLOW, J., SEIDNER, A.G. 2007. *Cash & investment management for nonprofit organizations*. New Jersey : John Wiley & Sons.
220. Zmluva o Európskej únii (konsolidované znenie).
221. Zoznam príjemcov oficiálnej rozvojovej pomoci DAC. [online]. 2023. [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete <https://oe.cd/dac-list>.

SUMMARY

The non-governmental, non-profit sector is characterised by institutionalised organisations operating on private law principles and, in terms of economic principles, operating on a non-profit basis. Non-governmental, non-profit organisations are set up from below by citizens as both formal and informal organisations and have the character of both legal and natural persons. Their existence is very often based on the principle of self-management of society and the ability of the community of people to direct each other's actions.

Salamon and Sokolowski (2016a) broaden the scope of the traditionally used term 'third sector' and define it as the activities of individuals and organisations that are consistent with the following three basic philosophical concepts often used in Europe (and arguably beyond):

- **privacy** - i.e. forms of individual or collective activity outside the sphere and control of the government;
- **public purpose** - i.e. service to the broader community without the primary aim of generating profit or otherwise creating something of value for the benefit of the persons carrying out the activity or their relatives;
- **free choice** - i.e. implementation without coercion.

Non-governmental, non-profit organisations (NGOs) fulfil several essential functions, among the most important are:

- **economic** - this sector is of considerable national economic importance through its inclusion in the cycle of production factors, goods and services, where it acts as a producer and consumer of goods but also as an employer;
- **service** - performance and provision of specific goods (mostly collective/mixed goods),
- **participatory** - satisfying the need to associate, to actively participate in the activities of a given organisation and to be involved in the life of society, e.g. in the form of a participatory budget,
- **protectionist** - protection of individuals and groups of people from violations of fundamental human rights,
- **democratising** - contributing to the development of democracy, allowing people to influence public policy and opinion.

All in all, this recognises the multiple social, economic and political roles that NGOs play in society. They provide services, educate, support and engage people in civic and social life (Boris & Steuerle, 2006, Kuhlmann, 2010). NGOs are often the creators or co-creators of innovative initiatives, which are particularly important at the current stage of civil society building in CEE countries.

It is clear from the above that NGOs are established to fulfil socially or generally beneficial purposes, i.e., unlike business entities, they are not established to make a profit. Thus, MNOs are established to carry out activities to fulfil their purposes on a non-commercial basis - e.g. environmental protection, social assistance, cultural development, watchdog activities, health protection, and the like. However, they naturally need funding for these activities, which they can obtain from several sources.

The textbook analyses the four main pillars of funding for NGO activities:

1. direct support from public sources,
2. indirect support from public sources,
3. private sources for activities,
4. private sources from the activity.

Based on the present textbook, the availability of data on the funding volume from different sources is low. The Statistical Office of the Slovak Republic records a publicly accessible database. However, it only includes donations and contributions to NGOs (with contributions covering a wide range of sources, including tax assimilation). Other sources are available from the website, but the database needs to be searched, and the data sorted and tabulated into tables usable for analysis of MNO funding. However, data on most sources have yet to be published anywhere and had to be requested (Financial Directorate of the Slovak Republic, the DataCentre of the Ministry of Finance of the Slovak Republic, and the like).

At the moment, we can only give a very rough outline of the composition of the sources of funding for NGOs in Slovakia from the collected data. The collected data are very heterogeneous (different data collection methodologies); among other things, the inconsistency in the code of legal forms of the Statistical Office of the Slovak Republic with the legal forms according to the register of non-governmental, non-profit organisations influences them. In addition, the DataCentre did not provide data for all available annual financial statements. Their standard procedure is that when data is requested, they only provide those for which the accounts have been correctly completed. That is, if they found an error in the summary lines (e.g. even a difference of 1 cent) during the audit, they did not provide the data from these accounts. For example, we found that some of the foundations with the most significant revenues and expenditures were not included here, such as Habitat for Humanity International, which is among the foundations with the highest revenues and expenditures for 2021, and the Pontis Foundation, which also ranks in the top foundation rankings. These two foundations alone reported revenues of more than € 18 million in 2020.

The interpretation of the data must therefore be approached with these facts in mind, and the analysis thus presents only a rough picture of the possible sources of funding for NGOs and their volume. Given their experience in practice, the authors believe that the given percentages of respective sources correspond to the distribution of sources in practice. However, the absolute values may differ due to the ambiguity of the available data.

In 2019/2020, the largest source of income for the NGOs was private resources for resource activities (€ 307.91 million - 29.86%). Smaller, though still significant, representations are foreign public resources (€ 137.55 million - 13.34%) and resources from own activities (€ 120.55 million - 11.69%). Based on this funding composition, it can be deduced that Slovak NGOs receive most of their resources from private donors. However, they are still relatively dependent on public funding (almost one-third of the resources). This dependence on public funding raises the question of whether this is dependence in the true sense of the word or whether the state contracts or otherwise contracts (e.g. through subsidies) NGOs to carry out activities that are

within the competence of the state. In other words, whether public funding is not directed to the financing of public services or services in the public interest, and thus whether it would not be a matter of dependence of NGOs on this type of resource, but the implementation of programmes and tasks of the state.

Finally, it may also be advisable to focus on relatively new and under-researched funding sources. Participatory budgeting has been used in Slovakia since 2011. Initially, only natural persons could be applicants, but several local authorities have gradually allowed NGOs to be applicants as well. Even if the amounts involved are not large, it would be interesting to explore this instrument as a potential source of funding for NGOs at the level of local governments (in 2023, there are currently 60 local governments that use the participatory budgeting instrument).

New sources of funding could also include social media campaigns. Facebook, for example, offers several possibilities, one of which is to create a fundraising campaign directly by the NGO. The other option is that a private individual can organise a 'collection' for a selected organisation or fundraising event on the occasion of their birthday.

PRÍLOHY

Príloha 1: Švajčiarsky finančný mechanizmus – popis a dáta

Príspevok zo ŠFM mohol byť použitý na individuálne projekty a programy, blokové granty, nástroj na prípravu projektov, fond technickej asistencie a štipendijný fond. Príspevok nemohol presiahnuť 60 % celkových oprávnených nákladov projektu, s výnimkou projektov dostávajúcich dodatočné financovanie vo forme rozpočtových príspevkov od národných, regionálnych alebo miestnych orgánov, pri ktorých príspevkov nemohol presiahnuť 85 % celkových oprávnených nákladov. Projekty zamerané na budovanie inštitúcií a technickú pomoc a projekty zavádzané mimovládnyimi organizáciami mohli byť financované z príspevku v plnej výške (Rámcová dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a Švajčiarskou federálnou radou, 2009).

Celkový rozpočet projektov podporených z Programu švajčiarsko-slovenskej spolupráce predstavoval viac ako 60 miliónov EUR. Výška nenávratného finančného príspevku poskytnutého Úradom vlády SR na ich financovanie predstavuje cca 59 miliónov EUR, pričom časť z týchto prostriedkov, spravidla 85 % rozpočtu projektu, bola krytá prostriedkami Švajčiarskej konfederácie. Až 42 % príspevku smerovala na východné Slovensko. Na internetovom portáli ŠFM (www.swiss-contribution.sk) sú zverejnené informácie k realizovaným projektom.

K hospodárskemu rastu a zvýšeniu zamestnanosti prispelo 6 projektov. Po rekonštrukčných prácach boli otvorené turistické a informačné centra v Trebišove, Čerhove, Zemplínskych Hámroch a v Slovenskom raji. V Slovenskom raji boli tiež zrekonštruované turistické chodníky, obnovené turistické značenie (na úseku viac ako 300 km) a osadené vstupné brány. Zemplínske Hámre s pomocou príspevku mohli odovzdať do prevádzky múzeum s dvoma expozíciami a pamiatky prepojil turistický chodník.

Program sa venoval aj uplatneniu mladých ľudí na trhu práce z 10 stredných odborných škôl prostredníctvom prepojenia požiadaviek trhu práce so vzdelávaním. V rámci Štipendijného fondu bola podporovaná medzinárodná akademická a vedecká spolupráca podporou 41 projektov mladých slovenských výskumníkov v rámci štipendijného programu.

K plnohodnotnej integrácii a osobnému rozvoju zdravotne postihnutých detí a mladistvých do bežného života ako aj sociálnej inklúzii detí a mládeže z marginalizovaných rómskych komunít (MRK) prispelo 5 projektov. Vďaka Programu získalo takmer 400 klientov v regióne Stará Ľubovňa prístup ku kvalitnejším a komplexnejším sociálnym službám v dennom centre a rehabilitačnom stredisku, prostredníctvom prepravnej služby alebo podporovaným zamestnávaním a bývaním. Skončila sa rekonštrukcia, modernizácia a rozšírenie priestorov 2 domovov sociálnych služieb v Košiciach – ROSA a DOMKO. V rámci Programu má takmer 7 800 detí a adolescentov z MRK na východnom Slovensku prístup k službám poskytovaným v plne vybavených 10 komunitných centrách (predškolská príprava a školská príprava mentorovanie a tútorovanie, mimoškolské aktivity).

K zachovaniu životného prostredia prispelo 9 projektov, z toho 6 projektov zameraných na ochranu spodných a povrchových vôd vybudovaním a rozšírením kanalizačného systému a ČOV v obciach Gemerská Poloma, Dlhé nad Cirochou,

Tušice, Tušická Nová Ves, Horovce, Veľké Ripňany, Dvorníky a Častá s celkovo viac ako 12 000 obyvateľmi. S cieľom ochrany a udržateľného využívania lesov v podmienkach prebiehajúcich klimatických zmien bolo nasnímkovaných a naskenovaných viac ako 4 200 km² územia lesov SR. K lepšej ochrane udržateľnosti chránených území a vybratých biotopov a k regenerácii životného prostredia a krajiny prispeli aj 2 zriadené informačné centrá, 1 vybudovaný náučný chodník a viac ako 40 vypracovaných obnovných a monitorovacích plánov degradovaných mokraďových a trávnych lokalít zaradených do systému NATURA 2000.

Významný bol aj príspevok poskytovaný na realizáciu malých a spoločných projektov cez Blokový grant. Tvorený bol z príspevkov Švajčiarskej konfederácie v rámci rozšírenej EÚ a spolufinancovaný zo štátneho rozpočtu SR. Jedna z jeho dvoch častí, Blokový grant pre MNO, bola grantovou schémou na podporu slovenských MNO realizujúcich aktivity v sociálnej a environmentálnej oblasti prostredníctvom tzv. Malých projektov. Druhá časť, Blokový grant pre podporu partnerstiev, bola zameraná na podporu partnerských projektov slovenských a švajčiarskych inštitúcií prostredníctvom tzv. Spoločných projektov. Blokový grant sprostredkovala Nadácia Ekopolis v partnerstve s Karpatskou nadáciou a nadáciou SOCIA (Nadácia Ekopolis, 2021). Dokopy 22 malých projektov bolo implementovaných mimovládnyimi neziskovými organizáciami v celkovej výške finančnej podpory 2 652 923,80 eur. Ich cieľom bolo riešiť potreby v sociálnej (13 projektov pre vyše 1600 klientov z rôznych skupín – 1 326 462 eur) a environmentálnej oblasti (9 projektov – 1 326 461,80 eur). Spoločné projekty podporili budovanie partnerstiev švajčiarsko-slovenskej spolupráce v rôznych oblastiach života (18 projektov). Projekty boli realizované od septembra 2012 a ukončené boli najneskôr vo februári 2015. Dĺžka realizácie jednotlivého projektu pritom bola maximálne 24 mesiacov. Prehľad podporených malých projektov je v nasledujúcej tabuľke (Tabuľka 1.1).

Tabuľka 1.1 Malé a Spoločné Projekty podporené v rámci Blokoveho grantu pre MNO a podporu partnerstiev

Číslo zmluvy	Príjemca	Názov projektu	Ukončenie (rok) / Splnené	NFP max na projekt EUR	NFP vyplatené v %
PP-2012-001	Aqua vita - Živá voda, Spoločnosť pre spoznávanie a záchranu mokradí	Zlepšenie ochrany vybraných mokradí severného Slovenska na základe fauny vážok	2014 / Áno	24 992,00	91,75%
PP-2012-002	Slovensko-švajčiarske združenie pre rozvoj cestovného ruchu Banská Bystrica	Stratégia rozvoja cestovného ruchu v regióne Zvolenská kotlina	2013 / Áno	90 000,00	79,72%
PP-2012-003	Konzultačné a informačné centrum EDUKOS	Výchovné a preventívne programy v sociálnej práci v trestnej justícii	2014 / Áno	104 194,00	100,00%
PP-2012-004	Slovenská ornitologická spoločnosť/BirdLife Slovensko	Bohatstvo prírody, bohatstvo pre nás všetkých	2014 / Áno	132 951,00	95,26%
PP-2012-005	Najvyšší kontrolný úrad SR	Kontrola a bezpečnosť informačných systémov	2014 / Áno	160 209,00	55,87%
PP-2013-006	Centrum environmentálnej a etickej výchovy Živica	Nevyšliapanou cestou	2015 / Áno	157 446,00	95,90%
PP-2013-007	Spoločnosť pre výskum, vzdelávanie a spoluprácu s prírodou	Spoluzitie s karpatskými prízrakmi	2015 / Áno	150 000,00	96,09%
PP-2013-008	DAPHNE - Inštitút aplikovanej ekológie	Banská Štiavnica - živá učebnica príbehového vzdelávania	2015 / Áno*	173 889,00	97,22%
PP-2013-009	Štátna ochrana prírody SR	Bielokarpatský ovocný poklad	2015 / Áno	179 110,00	87,80%
PP-2013-010	Centrum vzdelávania neziskových organizácií	Budovanie kapacít MNO - nové prístupy	2015 / Áno	161 915,00	99,59%
PP-2013-011	OZ Campanula	Environmentálne výchovno-vzdelávacie centrum Bylinka - návrat k tradíciám a múdrostiam prírody	2015 / Áno	151 416,00	92,88%
PP-2013-012	Nezisková organizácia EPIC	Podpora obecných podnikov založených za účelom zvýšenia zamestnanosti ľudí znevýhodnených na trhu práce	2015 / Áno	108 819,00	98,69%
PP-2013-013	Vzdelávacie a inovačné centrum Vélmax, n.o	Nákup/Einkauf/Purchasing - podpora konkurencieschopnosti firiem na Slovensku	2015 / Áno	85 545,00	95,71%

Číslo zmluvy	Prijemca	Názov projektu	Ukončenie (rok) / Splnené	NFP max na projekt EUR	NFP vyplatené v %
PP-2013-014	Mesto Trenčín	TRENČÍN si TY, projekt participatívneho urbanistického plánovania mesta Trenčín	2015 / Áno	80 865,00	98,61%
PP-2013-015	OZ Pronatur	Príroda ľudom - ľudia prírode	2015 / Áno	132 921,00	99,21%
PP-2013-016	Centrum Liberta n.o. (pôvodne TIMI, n.o.)	Implementácia švajčiarskej Koordinačno-dynamickej terapie v centre Liberta	2015 / Áno	98 487,00	99,84%
PP-2013-017	Nadácia pre deti Slovenska	Komunity priateľské k deťom	2015 / Áno	156 410,00	92,16%
PP-2013-018	Severný Spiš - Pieniny	Cesta minerálnych prameňov	2014 / Áno	87 096,00	98,97%
		Spolu za Spoločné projekty		2 236 265,00	92,47%
ME-2012-001	VIA IURIS - Centrum pre práva občana	Z Aarhusu do Bratislavy - Informovaná verejnosť rozhoduje o životnom prostredí	2014 / Áno	178 767,00	98,63%
ME-2012-002	Centrum environmentálnej a etickej výchovy Živica	Sokratov inštitút	2014 / Áno	150 984,00	99,50%
ME-2012-003	Priatel'ia Zeme - CEPA	Od závislosti k sebestačnosti: k inteligentnej energetike na Poľane	2014 / Áno	179 348,00	97,41%
ME-2012-004	Lesochranárske zoskupenie VLK	Vlčie hory – nová európska divočina pre ľudí a les	2014 / Áno*	184 850,80	99,36%
ME-2013-005	ArTUR - Architektúra pre trvalo udržateľný rozvoj	Zelená obnova, stavenie a bývanie	2015 / Áno	179 960,00	99,97%
ME-2013-006	PRALES, o. z.	Poznávame a chránime pralesy Slovenska	2015 / Áno*	104 274,00	67,00%
ME-2013-007	OZ TATRÝ	Na skládky nie sme krátki	2015 / Áno	58 572,00	96,23%
ME-2013-008	Karpatský rozvojový inštitút	Mestá odolné na dopady zmeny klímy – trnavská inšpirácia	2015 / Áno	151 645,00	80,12%
ME-2013-009	Daphne - Inštitút aplikovanej ekológie	Ochrana prírody Naturou 2000	2015 / Áno*	138 057,00	97,77%
		Spolu za Maľé projekty v environmentálnej oblasti		1 326 457,80	94,05%

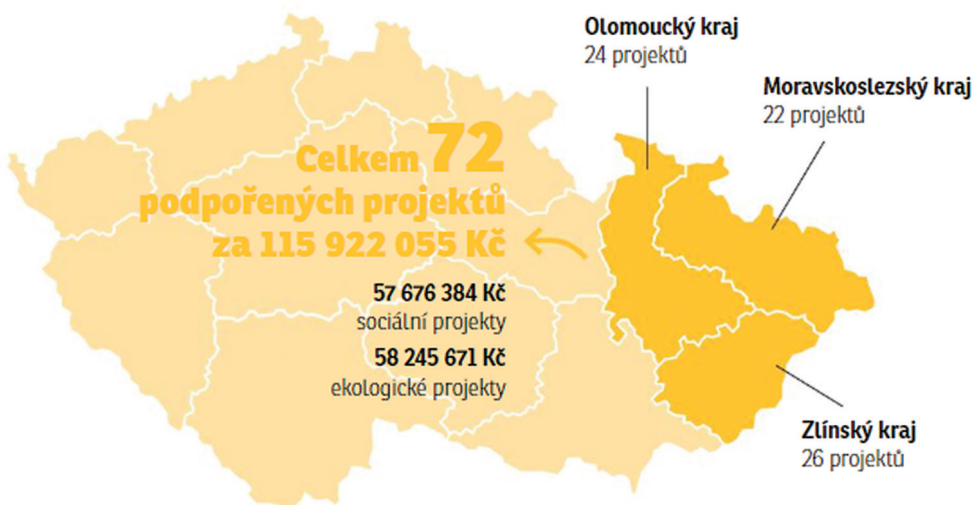
Číslo zmluvy	Príjemca	Názov projektu	Ukončenie (rok) / Splnené	NFP max na projekt EUR	NFP vyplatené v %
MS-2012-001	Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v Slovenskej republike	Cesty k samostatnosti	2014 / Áno	60 883,00	98,85%
MS-2012-002	Návrat, občianske združenie	Partnerstvo rodiča a odborníka	2014 / Áno	139 361,00	100,00%
MS-2012-003	Proti prírodu	Nota bene - z ulice do života	2014 / Áno	142 433,00	100,00%
MS-2012-004	Centrum Slniečko n. o.	„Partnerstvo“ – najúčinnejší prostriedok v pomoci deťom so sy CAN, CSA, deťom a rodinám v kríze, ktorým hrozí sociálne vylúčenie	2014 / Áno	119 207,00	99,44%
MS-2012-005	Inštitút Krista Veľkňaza	Kvalitné sociálne služby v IKV	2013 / Áno	94 039,00	99,81%
MS-2012-006	Depaul Slovensko, n.o.	Pilotný projekt nízkoprahových sociálnych služieb pre ľudí bez domova	2015 / Áno	144 000,00	91,70%
MS-2013-007	Áno pre život	Kvalitné sociálne služby pre rodiny s deťmi ohrozené sociálnym vylúčením v Ražeckom regióne	2015 / Áno	120 679,30	98,33%
MS-2013-008	KASPIAN	Učíme sa byť lepší	2014 / Áno	66 973,00	100,00%
MS-2013-009	Únia materských centier	Krok k samostatnosti	2015 / Áno	102 010,60	96,62%
MS-2013-010	Detský fond Slovenskej republiky	MIXklub nízkoprahové centrum pre deti a mládež, MIXáčik nízkoprahové rodinné centrum	2015 / Áno	87 610,00	93,84%
MS-2013-011	Relevant n. o.	Pomáhajme lepšie a viacerým	2015 / Áno	59 297,00	100,00%
MS-2013-012	PRO REGION n. o.	Získavanie odborných a praktických erudií u zamestnancov a klientov sociálneho zariadenia	2014 / Áno	38 803,00	99,72%
MS-2013-013	Človek v tísi, o.p.s. - pobočka Slovensko	Rozvíjame komunity	2015 / Áno	150 719,10	94,12%
Spolu za Malé projekty v oblasti sociálnych služieb				1 326 015,00	97,49%
Spolu za Malé projekty				2 652 472,80	95,77%
Spolu za Malé projekty a za Spoločné projekty				4 888 737,80	94,26%

Zdroj: Úrad vlády SR, 2016.

Podobne ako u nás aj v Českej republike bol zriadený v rámci Programu švýcarsko-české spolupráce blokový grant zameraný na podporu projektov realizovaných MNO v sociálnej a environmentálnej oblasti, ktoré pôsobili v Olomouckom, Zlínskom a Moravskoslezskom krajiny (MF ČR, 2010). Fond s celkovou výškou 6 585 564 CHF (cca 6,1 mil. eur k 31. 12. 2015) umožnil realizáciu desiatok projektov. Cieľom Blokoveho grantu bolo posilniť občiansku spoločnosť ako zásadného faktoru sociálnej súdržnosti a udržateľného rozvoja spoločnosti vo vybraných regiónoch ČR a to prostredníctvom sub-projektov zameraných na poskytovanie sociálnych služieb MNO a prostredníctvom podpory sub-projektov v environmentálnej oblasti. Plánovaný termín ukončenia realizácie projektov od roku 2010 bol október 2015. Sprostredkovateľským subjektom bola Nadácia Partnerství.

Podľa výročnej správy Nadácie Partnerství bolo od roku 2010 do roku 2015 podporených postupne v 4 výzvach 72 projektov zameraných na sociálne a ekologické projekty MNO vo vybraných regiónoch ČR (Obrázok 1. 1; Tabuľka 1. 2).

Blokový grant v číslach 2010–2015

Obrázok 1.1 Podpora vybraných regiónov z Blokoveho grantu

Zdroj: Nadácia Partnerství, 2015

Tabuľka 1.2 Výška podpory podporených projektov podľa zamerania v ČR

Oblasť	Zameranie	Počet podporených projektov	Suma v CZK	Suma v eur (kurz k 31.12.2015)
Poskytovanie sociálnych služieb	Služby sociálnej prevencie a poskytovanie informácií	6	9 914 078	366 875,55
	Sociálne poradenstvo	4	3 788 105	140 180,77
	Podpora zamestnávania znevýhodnených osôb	3	35 667 198	1 319 882,99
	Služby hospicov	3	3 812 662	141 089,52
	Služby materských centier	2	2 894 247	107 103,10
	Služby sociálnej starostlivosti	19	31 600 094	1 169 377,72
Problematika životného prostredia	Udržateľná miestna ekonomika a rozvoj turistiky	7	8 305 307	307 342,15
	Environmentálna výchova, osвета a vzdelávanie	8	16 013 684	592 594,60
	Poradenstvo	8	10 063 072	372 389,15
	Starostlivosť o krajinu, ochrana biodiverzity	12	23 863 608	883 085,08
Spolu		72	145 922 055	5 399 920,62

Zdroj: Spracované podľa www.swiss-contribution.cz, 2015

Príloha 2: Zoznamy účtovných jednotiek v Registri účtovných závierok

Tabuľka 2.1 Prehľad účtovných jednotiek účtujúcich v systéme jednoduchého účtovníctva

Právna forma	Počet účtovných jednotiek					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Nadácia	5	10	8	7	6	6
Neinvestičný fond	248	252	237	228	233	211
NO VPS	387	387	364	360	350	316
Občianske združenie	6091	6184	6278	6120	6070	4989
Organizácia s medzinárodným prvkom	6	5	4	5	3	4
SPOLU	6737	6838	6891	6720	6662	5526

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov z DataCentrum

Tabuľka 2.2 Prehľad účtovných jednotiek účtujúcich v systéme podvojného účtovníctva

Právna forma	Počet účtovných jednotiek					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Nadácia	341	345	343	322	319	303
Neinvestičný fond	55	48	47	46	45	35
NO VPS	824	820	865	749	736	744
Občianske združenie	2 520	2 727	2 897	2 775	2 795	2929
Organizácia s medzinárodným prvkom	12	12	14	12	10	10
SPOLU	3 752	3 952	4 166	3 904	3 905	4021

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov z DataCentrum

Poznámka k uvedeným tabuľkám: DataCentrum využíva číselník právnych foriem Štatistického úradu SR, ktorý nie úplne korešponduje s právnymi formami MNO vymedzenými ako predmet analýzy. Snažili sme sa preto právne formy vymedzené v analýze dopárovať k právnym formám, ktoré používa register účtovných závierok. Tzn. dochádza tu k skresleniu v počte MNO a objeme financií.

117 → Nadácia

118 → Neinvestičný fond

120 → Nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby

701 → Združenie (zväz, spolok, spoločnosť, klub a i.)

921 → Medzinárodné organizácie a združenia

Príloha 3: Vývoj ODA v členských štátoch EÚ od roku 2011 do roku 2021

Tabuľka 3.1 Vývoj ODA v členských štátoch EÚ

Member State	2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020	
	EUR Million	% of GNI	EUR Million	% of GNI	EUR Million	% of GNI	EUR Million	% of GNI	EUR Million	% of GNI	EUR Million	% of GNI	EUR Million	% of GNI	EUR Million	% of GNI	EUR Million	% of GNI	EUR Million	% of GNI
Belgicko	2 019	0,54	1 801	0,47	1 732	0,45	1 844	0,46	1 717	0,42	2 080	0,5	1 948	0,45	1 959	0,43	1 943	0,41	2 056	0,48
Bulharsko	35	0,09	31	0,08	37	0,1	37	0,09	37	0,09	61	0,13	55	0,11	58	0,11	58	0,1	75	0,13
Cyprus	27	0,16	20	0,11	15	0,1	14	0,09	16	0,09	-	-	-	-	21	0,12	18	0,09	13	0,06
Česká republika	180	0,12	171	0,12	159	0,11	160	0,11	179	0,12	235	0,14	270	0,15	259	0,13	276	0,13	262	0,13
Dánsko	2 108	0,85	2 095	0,83	2 205	0,85	2 264	0,86	2 313	0,85	2 142	0,75	2 172	0,74	2 195	0,72	2 281	0,72	2 327	0,72
Estónsko	17	0,11	18	0,11	23	0,13	28	0,14	31	0,15	39	0,19	38	0,16	41	0,16	43	0,16	44	0,17
Fínsko	1 011	0,53	1 027	0,53	1 081	0,54	1 232	0,59	1 161	0,55	958	0,44	961	0,42	834	0,36	1 010	0,42	1 122	0,47
Francúzsko	9 348	0,46	9 358	0,45	8 540	0,41	8 005	0,37	8 149	0,37	8 701	0,38	10 052	0,43	10 283	0,43	10 908	0,44	12 394	0,53
Grécko	305	0,15	255	0,13	180	0,1	186	0,11	215	0,12	333	0,19	278	0,16	246	0,13	329	0,18	286	0,17
Holandsko	4 563	0,75	4 297	0,71	4 094	0,67	4 200	0,64	5 162	0,75	4 491	0,65	4 399	0,6	4 795	0,62	4 727	0,59	4 702	0,59
Chorvátsko					34	0,08	54	0,13	46	0,09	37	0,07	48	0,1	67	0,13	64	0,12	68	0,13
Írsko	657	0,51	629	0,47	637	0,46	615	0,38	648	0,32	726	0,32	743	0,32	792	0,31	870	0,32	867	0,31
Litva	37	0,13	40	0,13	38	0,11	34	0,1	43	0,12	52	0,14	53	0,13	55	0,12	60	0,13	63	0,13
Lotyšsko	14	0,07	16	0,07	18	0,08	19	0,08	21	0,09	27	0,11	28	0,11	29	0,1	31	0,1	36	0,12
Luxembursko	294	0,97	310	1	323	1	319	1,06	327	0,95	354	1	376	1	401	0,98	421	1,03	397	1,03
Maďarsko	100	0,11	92	0,1	97	0,1	109	0,11	140	0,13	180	0,17	132	0,11	241	0,21	279	0,21	367	0,27
Malta	14	0,25	14	0,23	14	0,2	15	0,2	15	0,17	19	0,2	22	0,21	28	0,25	37	0,3	47	0,4
Nemecko	10 136	0,39	10 067	0,37	10 717	0,38	12 486	0,42	16 173	0,52	22 368	0,7	22 182	0,67	21 163	0,61	21 616	0,61	25 191	0,73
Poľsko	300	0,08	328	0,09	367	0,1	341	0,09	397	0,1	600	0,15	603	0,13	649	0,14	694	0,14	728	0,14
Portugalsko	509	0,31	452	0,28	368	0,23	324	0,19	278	0,16	310	0,17	338	0,18	349	0,18	367	0,17	362	0,18
Rakúsko	799	0,27	860	0,28	882	0,27	930	0,28	1 193	0,35	1 479	0,42	1 110	0,3	990	0,26	1 099	0,28	1 117	0,3
Rumunsko	118	0,09	111	0,09	101	0,07	161	0,11	143	0,09	184	0,11	195	0,11	211	0,11	227	0,1	271	0,13

Member State	2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020	
	EUR Million	% of GNI	EUR Million	% of GNI	EUR Million	% of GNI	EUR Million	% of GNI	EUR Million	% of GNI	EUR Million	% of GNI	EUR Million	% of GNI	EUR Million	% of GNI	EUR Million	% of GNI	EUR Million	% of GNI
Slovenská republika	62	0,09	62	0,09	65	0,09	63	0,09	77	0,1	96	0,12	106	0,13	117	0,13	103	0,11	124	0,14
Slovensko	45	0,13	45	0,13	46	0,13	46	0,12	57	0,15	74	0,19	67	0,16	71	0,16	78	0,17	80	0,17
Španielsko	3 001	0,29	1 585	0,16	1 769	0,17	1 415	0,13	1 259	0,12	3 819	0,34	2 271	0,19	2 449	0,2	2 629	0,21	2 621	0,23
Švédsko	4 030	1,02	4 077	0,97	4 389	1,01	4 698	1,09	6 391	1,4	4 425	0,94	4 935	1,02	5 085	1,07	4 650	0,96	5 571	1,14
Taliano	3 111	0,2	2 129	0,14	2 584	0,17	3 022	0,19	3 609	0,22	4 601	0,27	5 197	0,3	4 397	0,25	3 941	0,22	3 728	0,22
Veľká Británia	9 948	0,56	10 808	0,56	13 461	0,7	14 519	0,7	16 725	0,7	16 325	0,7	16 060	0,7	16 446	0,7	17 309	0,7		
EU MS Agregované	52 790	0,42	50 698	0,39	53 975	0,41	57 139	0,41	66 522	0,46	74 716	0,51	74 638	0,49	74 229	0,47	76 068	0,46	64 919	0,49
EU Institutions' ODA not imputed to EU Member States and other donors	3 453		4 544		2 873		2 131		1 372		2 750		1 926		627		-829		2 418	
EU Collective	56 243	0,44	55 242	0,43	56 848	0,43	59 270	0,43	67 894	0,47	77 466	0,52	76 563	0,5	74 856	0,47	75 239	0,46	67 337	0,5

Zdroj: Európska komisia, 2022

Poznámka: Údaje sú uvedené v čistých tokoch do roku 2017 a v ekvivalentoch grantov od roku 2018. Všetky sumy sú v bežných cenách. Údaje za rok 2021 sú predbežné.

Poznámka: Pre každý rok táto tabuľka a jej súhrnné a sumárne údaje zohľadňujú len tie krajiny, ktoré boli v tom čase členskými štátmi EÚ. Agregát a kolektív EÚ zahŕňajú Spojené kráľovstvo do roku 2019 vrátane, ale nie od roku 2020, keďže jeho vystúpenie z Európskej únie nadobudlo účinnosť 1. februára 2020.

Poznámka: Znak „-“ znamená, že príslušný členský štát nenahlásil žiadne údaje o oficiálnej rozvojovej pomoci za príslušný rok.

Príloha 4: Crowdfundingová kampaň na www.startlab.sk

Názov projektu Cieľová suma

1. krok **Základné informácie**

Základný popis

Typ financovania

A) **Fixné financovanie**

Pomôcka Všetko alebo nič! Fixné financovanie je klasická a najvhodnejšia forma crowdfundingu pre projekty, ktoré potrebujú pre svoju realizáciu jasne stanovenú minimálnu sumu peňazí. Ak pri fixnom financovaní túto nezískate, nič zlého sa nedeje - peniaze zostanú u podporovateľov a vy nemáte voči nim žiadne záväzky. Projekt môžete neskôr prerobiť a skúsiť to znova alebo ho jednoducho pustiť z hlavy.

B) **Flexibilné financovanie**

Pomôcka Voľbu flexibilného financovania povoluujeme iba výnimočne. Je vhodná hlavne pre mimovládne organizácie a ich projekty, pri ktorých akákoľvek získaná podpora umožní dosiahnuť cieľ zverejneného projektu. Autor projektu pritom musí byť schopný aj pri nedosiahnutí cieľovej sumy poskytnúť odmenu podporovateľom.

Dĺžka trvania projektu v dňoch

Vlastná URL adresa <https://www.startlab.sk/>

Prispôbte Vašu adresu pre projekt, aby ľudia sa mohli ľahko dostať na stránku projektu, bez toho, aby si spomenuli dlhý, zložitý odkaz.

2. krok Príbeh**Obsah projektu**

--

Téma projektu

1 Hudba a tanec

2 Umenie a divadlo

3 Fotografia a film

4 Design a móda

5 Literatúra

6 Vzdelávanie a veda

7 Technológie

8 Šport

9 Komunita

Video vizitka projektu (link z Youtube alebo Vimeo)

http://

Facebook stránka projektu

http://

Twitter účet

http://

Youtube kanál

http://

Webová stránka projektu

http://

Hlavný obrázok**3. krok Odmeny**

Pomôcka

Prednastavená odmena

Názov*Chcem podporiť!*

Detail odmeny

Nepotrebuje odmenu? Tak darujte sumu podľa svojho uváženia a získajte aspoň našu vďaku.

Názov

Suma

Počet

Pomôcka neobmedzený alebo iné číslo

Detaily odmeny

Potrebujem od darcu adresu pre doručenie

Potrebujem od darcu telefónne číslo (ak chcete balík doručovať kuriérom)

Mám inú otázku Pomôcka Napr. Akú veľkosť trička si želáte?

Názov

Suma

Počet

Pomôcka neobmedzený alebo iné číslo

Detaily odmeny

Potrebujem od darcu adresu pre doručenie

Potrebujem od darcu telefónne číslo (ak chcete balík doručovať kuriérom)

Mám inú otázku

Pomôcka

Např. Akú veľkosť trička si želáte?

Názov

Suma

Počet

Pomôcka neobmedzený alebo iné číslo

Detaily odmeny

Potrebujem od darcu adresu pre doručenie

Potrebujem od darcu telefónne číslo (ak chcete balík doručovať kuriérom)

Mám inú otázku

Pomôcka

Např. Akú veľkosť trička si želáte?

Názov

Suma

Počet

Pomôcka neobmedzený alebo iné číslo

Detaily odmeny

Potrebujem od darcu adresu pre doručenie

Potrebujem od darcu telefónne číslo (ak chcete balík doručovať kuriérom)

Mám inú otázku Pomôcka Napr. Akú veľkosť trička si želáte?

4. krok Spolupracovníci

	Meno	Priezvisko	Email	Je editorom projektu
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				

5. krok Informácie o Vás**Právnická osoba**

Názov organizácie

Sídlo (Mesto)

Webová stránka

Právna forma

IČO

DIČ

IČ DPH

Zapísané v registri

Pod číslom

Číslo účtu

Meno štatutára organizácie

Kontaktný telefón štatutára

Kontaktný email štatutára

Tel. číslo organizácie

Adresa sídla (ulica, číslo, PSČ, mesto)

Korešpondenčná adresa
(ak je iná ako adresa sídla)**Fyzická osoba**

Meno

Priezvisko

Webová stránka

Číslo účtu

Telefónne číslo

Číslo občianskeho preukazu

Adresa sídla (ulica, číslo, PSČ, mesto)

6. krok Zverejnenie

Autorky:

Mária Murray Svidroňová, Nikoleta Jakuš Muthová, Michaela Ďurdíková

Názov diela: Zdroje financovania mimovládnych neziskových organizácií – možnosti v Slovenskej republike

Náklad: 180 výtlačkov

Rozsah: 188 strán, 12,4 AH; 14,0 VH;

Formát: B5

Vydavateľ: Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Edícia: Ekonomická fakulta

Tlač: DMC s.r.o.

ISBN 978-80-557-2062-3

EAN 9788055720623